

ศึกษาและพัฒนารูปแบบการประยุกต์ใช้ลวดลายสังคโลกในการออกแบบ
ผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ

STUDY AND DEVELOP MODEL FOR APPLIED IN HOME TEXTILE
PRODUCTS FROM SANGKHALOK PATTERNS

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรบัณฑิต
สาขาวิชาเทคโนโลยีการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม
คณะครุศาสตรอุตสาหกรรมและเทคโนโลยี
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
พ.ศ. 2565

KMITL-2022-ED-M-222-038

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

STUDY AND DEVELOP MODEL FOR APPLIED IN HOME TEXTILE
PRODUCTS FROM SANGKHALOK PATTERNS

JINCHUTHA AONG-ARD

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF
THE REQUIREMENT FOR THE DEGREE OF
MASTER OF INDUSTRIAL IN TECHNOLOGY OF INDUSTRIAL PRODUCT DESIGN
SCHOOL OF INDUSTRIAL EDUCATION AND TECHNOLOGY
KING MONGKUT'S INSTITUTE OF TECHNOLOGY LADKRABANG

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2022

COPYRIGHT 2022

SHCOOL OF INDUSTRIAL EDUCATION AND TECHNOLOGY

KING MONGKUT'S INSTITUTE OF TECHNOLOGY LADKRABANG

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ศึกษาและพัฒนาารูปแบบการประยุกต์ใช้ลวดลายสังคโลกในการออกแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ
นักศึกษา	นางสาวจินห์จุฑา องอาจ
รหัสประจำตัว	59603086
ปริญญา	ครุศาสตรบัณฑิต สาขาออกแบบผลิตภัณฑ์
สาขาวิชา	เทคโนโลยีการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม
พ.ศ.	2565
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	รศ.ดร.จตุรงค์ เลาหะเพ็ญแสง
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม	ผศ.ดร.สมชาย เเซววิเศษ

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง ศึกษาและพัฒนาารูปแบบการประยุกต์ใช้ลวดลายสังคโลกในการออกแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษากระบวนการและรูปแบบลวดลายบนเครื่องสังคโลกในอดีตจนถึงปัจจุบัน 2) เพื่อพัฒนารูปแบบวิธีการประยุกต์ใช้ลวดลายในการออกแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ 3) เพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอที่ได้จากกระบวนการประยุกต์ใช้ลวดลายเครื่องสังคโลก 4) เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีต่อผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ โดยการเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์กับชาวสุโขทัย และนำข้อมูลลวดลาย มาพัฒนาลวดลายเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในเคหะสิ่งทอ

ผลการวิจัยพบว่าเครื่องสังคโลก มีลวดลายที่สวยงาม และมีลวดลายเฉพาะเป็นเอกลักษณ์ที่สะท้อนถึงเครื่องสังคโลก ในปัจจุบันถึงแม้ยังคงมีลวดลายตามแบบดั้งเดิมอยู่ แต่จำนวนความนิยมได้ลดลง เนื่องจากปัจจุบันมีงานเครื่องปั้นดินเผาแบบต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมาย และลวดลายอาจไม่ทันสมัยแล้ว หรือพบเห็นได้แค่บนเครื่องสังคโลก ผู้วิจัยจึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อสรุปแนวทางการออกแบบผลิตภัณฑ์ คือ การพัฒนารูปแบบการประยุกต์ใช้ลวดลายสังคโลกในการออกแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ ให้มีลวดลายที่ร่วมสมัย ใช้งานง่ายขึ้น แต่ยังคงความเป็นเครื่องสังคโลกของชาวสุโขทัย และผสมผสานกับเทคนิคการปัก เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ ซึ่งอาจมีการต่อยอดพัฒนารูปแบบการประยุกต์ใช้ลวดลายให้มีความหลากหลายมากขึ้น จากการพัฒนาลวดลายแล้ว ผู้วิจัยได้ออกแบบมาเป็นเคหะสิ่งทอ คือ ที่รองจาน ตามโมเดลการออกแบบผลิตภัณฑ์จากทุนทางวัฒนธรรมอยู่ในระดับดีมาก มีค่าเฉลี่ย (\bar{x} = 4.48, S.D. = 0.07) จากการนำต้นแบบไปประเมินความพึงพอใจในกลุ่มผู้ใช้งาน

คำสำคัญ: ประยุกต์ใช้, ลวดลาย, สังคโลก, ผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นิยมนำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

Thesis Title	Study and develop model for applied in home textile products from Sangkhalok patterns
Student	Miss Jinchutha Aong-ard
Student ID.	59603086
Degree	Master of Industrial Education
Program	Technology of Industrial Product Design
Year	2022
Thesis Advisor	Assoc. Prof. Dr. Chaturong Louhapensang
Coordinate Thesis Advisor	Asst. Prof. Dr. Somchai Seviset

ABSTRACT

The research of Study and develop model for applied in home textile products from Sangkhalok pattern. The purpose of this study was 1) to explore the past to the present time about process and patterns on Sangkhalok in Sukhothai province. 2) to development patterns for applied in home textile. 3) to design home textile products from the process of applied Sangkhalok Patterns. 4) To assess the satisfaction of home textile products. By collecting interview data with Sukhothai people and bring pattern data to develop patterns to be applied in home textile.

The results of the research showed that the Sangkhalok beautiful pattern and has a unique pattern that reflects the Sangkhalok. Even today, the traditional pattern still exists. But the number of popularity has declined. Because nowadays, there are many types of pattern on pottery works. And the pattern may not be up-to-date or can only be seen on Sangkhalok. The data were analyzed to summarize the product design. The researcher presents the product design from develop. Have a contemporary design. Easier to use The remains of the Sukhothai people and made with embroidery techniques. To add value to the product. This may be the development patterns to a variety of patterns. From the development of patterns. Researcher has designed a home textile product that is place mats from Cultural Product Design Model. This home textile product in excellent level of ($\bar{x} = 4.48$, S.D. = 0.07) from the satisfaction assessment in the user group.

Keywords : Applied, Patterns, Sangkhalok, Home textile products.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่องการศึกษาและพัฒนารูปแบบการประยุกต์ใช้ลวดลายสังคโลกในการออกแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รศ. ดร.จตุรงค์ เลาหะเพ็ญแสง และอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ผศ.ดร.สมชาย เซะวิเศษ ที่ให้การชี้แนะ ให้คำปรึกษาในการแก้ปัญหา ตลอดจนการให้ความรู้ต่าง ๆ ในการวิจัยครั้งนี้ อย่างครบถ้วน

ขอขอบพระคุณคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่านที่ให้ข้อเสนอแนะ เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไข จนวิทยานิพนธ์เล่มนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณชาวสุโขทัย ผู้ผลิตเครื่องสังคโลก ที่เอื้อเพื่อข้อมูล และบอกเล่าความเป็นมาที่ทำให้เกิดแรงบันดาลใจในการออกแบบชิ้นงานนี้ ทำให้เกิดความชื่นชอบในเครื่องสังคโลก และจังหวัดสุโขทัย

ท้ายที่สุดขอขอบพระคุณ บิดา มารดา ครอบครัว ที่ให้การสนับสนุนในทุกด้านตลอดมา ตลอดจนเพื่อนสนิท ผู้จัดการแผนกรายการ พิธี ๆ บริษัทจระเข้ฯ ทุกคน และศิลปินที่ชอบ ที่มอบพลังกำลังใจ ในทุกแง่ระหว่างการทำงาน ไม่ว่าจะทางตรง หรือทางอ้อม

สำหรับคุณงามความดีอันใดที่เกิดจากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ขอมอบอุทิศแด่ ครูบาอาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน

จินห์จุฑา องอาจ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	I
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	II
กิตติกรรมประกาศ.....	III
สารบัญ.....	IV
สารบัญตาราง.....	VII
สารบัญภาพ.....	VIII
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
1.3 กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย.....	3
1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....	4
1.5 วิธีดำเนินงานวิจัย.....	5
1.6 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย.....	6
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
2.1 ศึกษาประวัติความเป็นมาของเครื่องสังคโลก.....	9
2.2 ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับลวดลายเครื่องสังคโลก.....	26
2.3 ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับหลักการออกแบบและพัฒนาลวดลายบนสิ่งทอ.....	102
2.4 ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการออกแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ.....	113
2.5 ศึกษาข้อมูลความพึงพอใจจากราย QFD (Quality Function Deployment : QFD).....	121
2.6 ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับเอกสาร และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	122

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	124
3.1 เพื่อศึกษาลวดลายบนเครื่องสังคโลกในอดีตจนถึงปัจจุบัน.....	124
3.1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	124
3.1.2 เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย.....	124
3.1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	125
3.1.4 วิธีวิเคราะห์ข้อมูล.....	125
3.2 เพื่อพัฒนาลวดลายบนเครื่องสังคโลกสำหรับประยุกต์ใช้ในการออกแบบ ผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ.....	125
3.2.1 เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย.....	126
3.2.2 วิธีวิเคราะห์ข้อมูล.....	126
3.3 เพื่อพัฒนาลวดลายบนเครื่องสังคโลกสำหรับประยุกต์ใช้ในการออกแบบ ผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ.....	126
3.3.1 เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย.....	126
3.3.2 วิธีวิเคราะห์ข้อมูล.....	126
3.4 เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีต่อผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ.....	127
3.4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	127
3.4.2 เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย.....	127
3.4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	128
3.4.4 วิธีวิเคราะห์ข้อมูล.....	129

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	131
4.1 ผลการวิเคราะห์จากการศึกษากระบวนการและรูปแบบลวดลายบนเครื่อง สังคโลก.....	131
4.2 ผลการวิเคราะห์การพัฒนารูปแบบวิธีการประยุกต์ใช้ลวดลายในการ ออกแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ.....	145
4.3 ผลการวิเคราะห์เพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอที่ได้จากกระบวนการ ประยุกต์ใช้ลวดลายเครื่องสังคโลก.....	150
4.4 ผลการวิเคราะห์เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีต่อผลิตภัณฑ์เคหะ สิ่งทอ.....	160
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	165
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	165
5.2 อภิปรายผลการวิจัย.....	168
5.3 ข้อเสนอแนะ.....	169
บรรณานุกรม	170
ภาคผนวก.....	172
ภาคผนวก ก การลงพื้นที่เก็บข้อมูลที่จังหวัดสุโขทัย.....	173
ภาคผนวก ข ภาพร่างการพัฒนาลวดลาย และผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ.....	175
ภาคผนวก ค เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	179
ประวัติผู้เขียน.....	184

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 องค์ประกอบแร่ที่สำคัญในน้ำเคลือบ เนื้อดินปั้นและดินธรรมดา.....	24
4.1 ประเภทลวดลายพื้นฐัพทุกษา.....	132
4.2 ประเภทลวดลายรูปสัตว์.....	140
4.3 ข้อมูลทั่วไปของผู้ที่ประเมินความพึงพอใจ.....	160
4.4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ.....	162

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 เจดีย์เคลือบ สุโขทัย พุทธศตวรรษที่ 20-21.....	15
2.2 นาคอมลูกแก้วและคายนาคตัวเล็กออกมาจากใต้ลิ้น เคลือบสีขาวอมฟ้าอ่อน เขียนลายดำใต้เคลือบ พุทธศตวรรษที่ 21-22 ศรีสัชนาลัย.....	16
2.3 ยักษ์นั่งถือกระบอง เคลือบสองสี น้ำตาล-ขาว แต่งด้วยการปั้นติดลายสีน้ำตาล พุทธศตวรรษที่ 21-22 ศรีสัชนาลัย.....	17
2.4 คนที่รูปหงส์ มีเทวดานั่งคุกเข่าอยู่ข้างบน มีพวยยาวเป็นคอและหัวหงส์ เคลือบสีขาวด้าน พุทธศตวรรษที่ 21-22 ศรีสัชนาลัย.....	18
2.5 คนที่รูปหงส์ เคลือบสีขาว สลักลายและเขียนสีน้ำตาล พุทธศตวรรษที่ 20-21.....	18
2.6 กระจุกรูปนกคู่ เคลือบสีเขียว มีคอยาวและปากเล็ก พุทธศตวรรษที่ 20-21 ศรีสัชนาลัย.....	19
2.7 โถสังคโลก สุโขทัย พุทธศตวรรษที่ 19-20.....	19
2.8 ตุ๊กตาเคลือบสีเขียว หูึงอุ้มทารก พุทธศตวรรษที่ 20-21 ศรีสัชนาลัย.....	20
2.9 ตุ๊กตาขายนั่งขัดสมาธิ เคลือบสีขาว อุ้มไก่ พุทธศตวรรษที่ 21-22 ศรีสัชนาลัย.....	20
2.10 งานเคลือบสีเขียวเซลาดอน คริสต์ศตวรรษที่ 14-15.....	26
2.11 งานเคลือบสีเขียวเซลาดอน คริสต์ศตวรรษที่ 14.....	27
2.12 งานเคลือบสีเขียวเซลาดอน คริสต์ศตวรรษที่ 13-14.....	27
2.13 งานเคลือบสีเขียวเซลาดอน พุทธศตวรรษที่ 20-21.....	28
2.14 งานเคลือบสีเขียวเซลาดอน 3 ใบ พุทธศตวรรษที่ 20-22.....	29
2.15 งานสังคโลก พุทธศตวรรษที่ 19-21.....	30
2.16 งานสังคโลก พุทธศตวรรษที่ 19-21.....	30
2.17 งานสังคโลก พุทธศตวรรษที่ 19-20.....	31
2.18 งานเคลือบเตกาหลง พุทธศตวรรษที่ 20-21.....	32
2.19 งานสังคโลก พุทธศตวรรษที่ 19-20.....	32
2.20 งานสังคโลก พุทธศตวรรษที่ 19-21.....	33
2.21 งานสังคโลกเคลือบสีเขียว พุทธศตวรรษที่ 19-21.....	34
2.22 งานสังคโลกเคลือบสีเขียว พุทธศตวรรษที่ 19-21.....	35
2.23 งานสังคโลก พุทธศตวรรษที่ 19-21.....	35
2.24 งานสังคโลก พุทธศตวรรษที่ 19-21.....	36
2.25 ขามสังคโลก พุทธศตวรรษที่ 19-21.....	37

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
2.26 ขามเคลือบ ไทย-จีน.....	37
2.27 ขามสังคโลก พุทธศตวรรษที่ 19-21.....	38
2.28 โถสังคโลก พุทธศตวรรษที่ 19-20.....	39
2.29 ไหเคลือบ พุทธศตวรรษที่ 21-22.....	40
2.30 คนทีและโถสังคโลก พุทธศตวรรษที่ 20-21.....	41
2.31 ขามเคลือบจีน ราชวงศ์หมิง คริสต์ศตวรรษที่ 16.....	41
2.32 ขามเคลือบไทย ล้านนา พุทธศตวรรษที่ 21.....	42
2.33 คนทีสังคโลก พุทธศตวรรษที่ 20-21.....	42
2.34 ไหเคลือบ พุทธศตวรรษที่ 19.....	43
2.35 เจริญเคลือบ พุทธศตวรรษที่ 20-21.....	44
2.36 ลายพันธุ์ไม้ซึ่งระบายดอกหรือใบสีดำ.....	48
2.37 กลุ่มเครื่องถ้วยเขียนลายสีดำใต้เคลือบรูปทรงต่าง ๆ เขียนลายก้านขด.....	48
2.38 ลายพันธุ์ไม้ (กอดอกไม้) ซึ่งระบายดอกสีดำทึบ.....	49
2.39 ลายพันธุ์ไม้ซึ่งตกแต่งใบหรือดอกเป็นลายเลียนแบบลายเครื่องจักสาน.....	50
2.40 ลายพันธุ์ไม้ก้านขด ซึ่งระบายดอกสีดำทึบ.....	50
2.41 ลายพันธุ์ไม้ก้านขด ที่ตกแต่งบนภาชนะต่าง ๆ.....	51
2.42 ลายพันธุ์ไม้ก้านขด ซึ่งระบายดอกสีดำทึบ.....	52
2.43 กาเคลือบสองสี ตกแต่งด้วยลายพันธุ์ไม้ก้านขด.....	52
2.44 ลายพันธุ์ไม้ดอกก้านขด.....	53
2.45 ลายพันธุ์ไม้ดอกก้านขด เขียนลายสีดำใต้เคลือบ ของเตาเมืองสุโขทัย และศรีสัชนาลัย.....	53
2.46 ลายพันธุ์ไม้ดอกก้านขด เขียนลายสีดำใต้เคลือบ ตกแต่งด้านในของตัวจาน.....	54
2.47 ลายพันธุ์ไม้ดอกก้านแบ่ง.....	54
2.48 ลายพันธุ์ไม้ดอกก้านแบ่ง.....	55
2.49 ลายพันธุ์ไม้ดอกก้านขดพบเฉพาะเครื่องถ้วยสุโขทัยประเภทเขียนลายสีดำใต้เคลือบ.....	55
2.50 ลายพันธุ์ไม้ดอกก้านขด ภายในวงกลม.....	56
2.51 ลายพันธุ์ไม้ดอกก้านขด ภายในวงกลม.....	56

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
2.52 ตกแต่งบริเวณรอบส่วนคอแจกัน เคลือบสองสี	57
2.53 ตัวอย่างลายช่อดอกไม้ และกอดอกไม้แบบต่าง ๆ ของเตาเมืองสุโขทัย.....	58
2.54 ตัวอย่างลายช่อดอกไม้ และกอดอกไม้แบบต่าง ๆ ของเตาเมืองสุโขทัย.....	58
2.55 ตัวอย่างลายช่อดอกไม้ และกอดอกไม้แบบต่าง ๆ ของเตาเมืองศรีสัชชนาลัย.....	59
2.56 งานเขียนลายสีดำใต้เคลือบ เขียนลายช่อดอกเบญจมาศ เมืองศรีสัชชนาลัย.....	60
2.57 ลายดอกไม้โตด ๆ.....	60
2.58 ตกแต่งภายในด้วยลายคล้ายลายกนก	61
2.59 ตกแต่งภายในคล้ายลายใบไม้.....	62
2.60 ตกแต่งภายในคล้ายลายใบไม้ห้อยหัวลง.....	62
2.61 ลายประดิษฐ์ที่มีลักษณะคล้ายดอกพิกุล.....	63
2.62 ลายหรีขูดเป็นรูปกลีบดอกไม้.....	64
2.63 ลายเส้นกอปรงสลัษ้บซ้บซ้บ เขียนลายสีดำใต้เคลือบของเตาเมืองสุโขทัย.....	64
2.64 ลายใบไม้หรือช่อใบไม้ก้านขด.....	65
2.65 ลายคล้ายหัวหยู้อี้ก้านขด งานของเตาเมืองสุโขทัย.....	66
2.66 ลายคล้ายหัวหยู้อี้ก้านขด งานของเตาเมืองศรีสัชชนาลัย.....	66
2.67 งานเขียนลายสีดำใต้เคลือบ เขียนลายปลาคู่กำลังกินพันธุ์ไม้น้ำ.....	67
2.68 ตกแต่งบริเวณก้นพานและงานเขียน ลายสีดำใต้เคลือบของเตาเมืองสุโขทัย.....	68
2.69 ตกแต่งบริเวณก้นชามเคลือบสีเขียวของเตาเมืองศรีสัชชนาลัย.....	68
2.70 ตกแต่งบริเวณก้นชามเคลือบสีเขียวของเตาเมืองศรีสัชชนาลัย.....	69
2.71 ลายปลาตัวเดียว ของเตาเมืองสุโขทัย	69
2.72 ลายปลาตัวเดียว ของเตาเมืองศรีสัชชนาลัย.....	70
2.73 ลายปลาหลายตัว ของเตาเมืองศรีสัชชนาลัย.....	70
2.74 ลายปลาหลายตัว ของเตาเมืองสุโขทัย.....	71
2.75 งานเขียนลายสีดำใต้เคลือบ ลายปลาหันซ้ายและหันขวา พุทธศตวรรษที่ 20-21...	71
2.76 งานเขียนลายสีดำใต้เคลือบ เขียนลายปลา 7 ตัวรอบตัวงาน พุทธศตวรรษที่ 19-20.....	71
2.77 งานเคลือบสีเขียว ขูดขีดลายปลากำลังกินพันธุ์ไม้น้ำ เมืองศรีสัชชนาลัย พุทธศตวรรษที่ 20-21.....	72

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
2.78 งานเขียนลายสีด้าใต้เคลือบ เขียนลายปลา 2 ตัว ฝาซีก เมืองศรีสัชชนาลัย พุทธศตวรรษที่ 20-21.....	73
2.79 ลายนาค ตกแต่งบริเวณตัวโถเคลือบสีเขียว.....	73
2.80 ลายสังข์แบบต่าง ๆ ที่ตกแต่งบริเวณก้นชาม เตาเมืองศรีสัชชนาลัย.....	74
2.81 ตกแต่งบริเวณด้านหลังของฐานกระปุกหยดน้ำรูปคนคู่เขียนลายสีด้าใต้เคลือบ.....	75
2.82 ตกแต่งบริเวณด้านล่างของตัวแจกันเคลือบสองสี.....	75
2.83 ลายนก ตกแต่งบริเวณที่ต่าง ๆ.....	76
2.84 ลายหงส์คาบกิ่งพันธุ์พฤษภษา.....	77
2.85 งานเคลือบลายสีด้าใต้เคลือบ (ซ่อม) ลายหงส์คาบกิ่งพันธุ์พฤษภษา.....	77
2.86 ลายช่องกระจก ตกแต่งบริเวณด้านในของตัวชามของเตาเมืองสุโขทัย.....	78
2.87 ลายช่องกระจก ตกแต่งบริเวณด้านนอกของตัวชามของเตาเมืองสุโขทัย.....	78
2.88 ลายช่องกระจก ตกแต่งบริเวณด้านนอกของตัวชามของเตาเมืองศรีสัชชนาลัย.....	79
2.89 ลายช่องกระจก ตกแต่งบริเวณตัวและฝาตลับของเตาเมืองสุโขทัย.....	79
2.90 ลายช่องกระจกรูปสี่เหลี่ยม ตกแต่งบริเวณภาชนะต่าง ๆ.....	79
2.91 ลายช่องกระจกรูปสี่เหลี่ยม ตกแต่งบริเวณภาชนะต่าง ๆ.....	80
2.92 ลายช่องกระจกรูปหกเหลี่ยม ตกแต่งบริเวณด้านนอกและด้านในชาม.....	81
2.93 ลายช่องกระจกรูปโค้งมน ตกแต่งบริเวณตัวกุ่มที่.....	82
2.94 ลายช่องกระจกรูปโค้งมน ตกแต่งบริเวณตัวกุ่มโทะและตัวตลับรูปเหลี่ยม.....	82
2.95 ลายช่องกระจกรูปกลีบบัว ตกแต่งบริเวณในตัวชาม เขียนลายเคลือบสีด้าใต้ เคลือบ.....	83
2.96 ลายช่องกระจกรูปกลีบบัว ตกแต่งบริเวณตัวแจกันเคลือบสองสี.....	83
2.97 ลายช่องกระจกรูปคล้ายทับทรวงเกี่ยวสอดกัน.....	84
2.98 ลายช่องกระจกรูปคล้ายทับทรวงเกี่ยวสอดคล้ายปมเงื่อน.....	84
2.99 กุ่มที่เขียนลายสีด้าใต้เคลือบ เขียนลายนกท่ามกลางพันธุ์พฤษภษาในช่องกระจก คล้ายรูปทับทรวงสอดไขว้กัน ผลิตจากเตาเมืองศรีสัชชนาลัย.....	85
2.100 ลายช่องกระจกรูปทับทรวงสอดไส้ด้วยลายนกคาบกิ่งพันธุ์ไม้เกี่ยวสอดรูปโค้งมน สอดไส้ด้วยลายช่อดอกบัวตกแต่งบริเวณตัวกระดิกน้ำเคลือบสองสี.....	85

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
2.101 ลายช่องกระจกรูปทับทรวงสอดไส้ด้วยลายช่อดอกไม้ซ้อนทับลายช่องกระจกรูป สี่เหลี่ยมย่อมุมสอดไส้ลายช่อดอกไม้ชนิดเดียวกัน ตกแต่งตัวกระจุกเขียนลายสีดำใต้ เคลือบ.....	86
2.102 ลายช่องกระจกรูปลูกฟักสอดไส้ลายนกเกี่ยว สอดรูปทับทรวงสอดไส้ลายนก ตกแต่งบริเวณตัวกระจุก.....	86
2.103 เขียนลายสีดำใต้เคลือบเขียนลายนกเกาะกิ่งพันธุ์ไม้ภายในกรอบช่องกระจกรูป ฟัก.....	87
2.104 ลายช่องกระจกรูปลูกฟักสอดไส้ลายนกเกาะกิ่งพันธุ์ไม้เกี่ยวสอดรูปสี่เหลี่ยมขนม เปียกปูนสอดไส้ลายดอกไม้.....	87
2.105 ลายเขาระ่องขนานกันในแนวตั้ง.....	88
2.106 งานเคลือบสีเขียว ตัวงานเขาระ่อง กั้นงานชุดสลักลายดอกไม้.....	89
2.107 ลายชุดเส้นคู่หรือเส้นขนานกันในแนวตั้ง.....	89
2.108 ลายเลียนแบบลายเครื่องจักสาน หรือลายตาราง.....	90
2.109 ลายกากบาทในช่องสี่เหลี่ยมสลักลายเส้นตั้ง ของเตาเมืองสุโขทัย.....	91
2.110 ลายกากบาทในช่องสี่เหลี่ยมสลักลายเส้นตั้ง ของเตาเมืองศรีสขนาลัย.....	91
2.111 งานเขียนลายสีดำใต้เคลือบขอบปากเขียนลายดอกไม้สีกลีบของเตาเมืองสุโขทัย...	92
2.112 ลายก้านขดแบบประณีต.....	93
2.113 ลายก้านขดแบบประณีต.....	93
2.114 ลายก้านขดแบบง่าย ๆ	94
2.115 ลายก้านขดแบบหวัด ๆ	95
2.116 ลายคลื่น.....	96
2.117 ลายบั้งนายสิบ.....	97
2.118 งานเคลือบสีเขียวอมฟ้า ชุดสลักลายดอกบัวภายในกรอบช่องกระจกรูปกลีบบัว..	97
2.119 ลายตัวดปลายพู่กันเป็นขีด.....	97
2.120 งานเขียนลายสีดำใต้เคลือบ เขียนลายปลาตัวยาวกำลังกินพันธุ์ไม้น้ำ.....	98
2.121 ลายดอกกลมสลักกับดอกสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน.....	98
2.122 ลายดอกกลมสลักลายผีเสื้อ.....	99
2.123 ลายดอกกลมสลักกับลายเมฆตกแต่งบริเวณตัวกระจุกเขียนลายสีดำใต้เคลือบ....	99

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
2.124 ลายดาวหรือลายดวงอาทิตย์.....	100
2.125 ลายจักรหรือลายดวงอาทิตย์.....	100
2.126 ลายจักรหรือลายดอกไม้.....	101
2.127 งานเขียนลายสีดำได้เคลือบ เขียนลายดอกไม้คล้ายจักร.....	101
2.128 เทคนิคการพิมพ์ด้วยบล็อกบนผ้าฝ้าย โดยใช้จุด.....	102
2.129 LINE ผลงานของ ALEXANDER GIRARD.....	103
2.130 QUATREFAIL ผลงานของ ALEXANDER GIRARD การตกแต่งผืนผ้าโดยใช้ ลวดลาย.....	104
4.1 การพัฒนาลวดลายพันธุ์พฤกษา.....	146
4.2 การพัฒนาลวดลายพันธุ์พฤกษา (ต่อ).....	147
4.3 การพัฒนาลายรูปสัตว์.....	148
4.4 การพัฒนาลวดลายเบ็ดเตล็ด.....	149
4.5 รูปแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ แบบที่ 1.....	151
4.6 รูปแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ แบบที่ 2.....	153
4.7 รูปแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ แบบที่ 3.....	155
4.8 รูปแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ แบบที่ 1 ที่ต่อยอดเป็นเข้าชุด.....	159
4.9 รูปแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ แบบที่ 1.....	161
ก.1 เก็บข้อมูลวิจัย สัมภาษณ์เรื่องการออกแบบลวดลาย.....	173
ก.2 เก็บข้อมูลวิจัย เรื่องลวดลายสังคโลก.....	173
ก.3 เก็บข้อมูลวิจัย เรื่องการผลิตเครื่องสังคโลก.....	174
ก.4 เก็บข้อมูลวิจัย สัมภาษณ์เรื่องวิวัฒนาการลวดลายสังคโลก.....	174
ข.1 ภาพสเกต ลวดลายสำหรับนำไปพัฒนา.....	175
ข.2 ภาพสเกต ลวดลายปลาสำหรับนำไปพัฒนา.....	175
ข.3 ภาพสเกต เคหะสิ่งทอเบื้องต้น.....	176
ข.4 ภาพ SKETCH DESIGN แบบร่างที่ 1.....	177
ข.5 ภาพสามมิติ แบบร่างที่ 1.....	177
ข.6 ภาพ SKETCH DESIGN และแบบสามมิติ แบบร่างที่ 2.....	178
ข.7 ภาพ SKETCH DESIGN และแบบสามมิติ แบบร่างที่ 3.....	178

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันเอกลักษณ์ไทย ได้ถูกเลื่อนหายไปตามกาลเวลา ด้วยภาพลักษณ์ที่ดูโบราณไม่ทันสมัย ใช้งานได้ยากเกินไป จึงทำให้ไม่เป็นที่นิยมใช้ผลิตภัณฑ์ที่มีลวดลายเอกลักษณ์ไทย ทำให้ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ไม่รู้จักลวดลายของไทยที่มีความอ่อนช้อยสวยงาม ขาดอัตลักษณ์ความเป็นไทย ผู้คนหันไปนิยมใช้ผลิตภัณฑ์จากต่างประเทศ ลวดลายที่ปรากฏอยู่ในงานต่าง ๆ ทั้งงานขนาดเล็กจนถึงงานขนาดใหญ่ ล้วนมีคุณค่ามากมายหลายประการ คือ ด้านความงาม ด้านประโยชน์ใช้สอย ด้านการสื่อความหมายระหว่างกลุ่มชน ด้านการบันทึกแสดงเรื่องราว บอกเล่าเหตุการณ์ ด้านการแสดงความเชื่อ บ่งบอกสถานภาพของผู้ใช้ บ่งบอกวัฒนธรรมของชนชาติ และยุคสมัย เราจะพบเห็นลวดลายได้ทั่วไปในชีวิตประจำวันของเราไม่ว่าจะเป็นงานจิตรศิลป์ หรือประยุกต์ศิลป์ ลวดลายซึ่งเป็นงานตกแต่งนับว่ามีความสำคัญและมีคุณค่าไม่น้อยไปกว่าตัวงาน มีผลต่อการรับรู้ การสื่อความหมาย อารมณ์ และจิตใจของมนุษย์อย่างยิ่ง การออกแบบลวดลายจึงได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องไม่ขาดสาย (สมศิริ อรุโณทัย. 2547)

การผลิตเครื่องปั้นดินเผาเป็นภูมิปัญญาของผู้คนในแผ่นดินไทยและนับเป็นพัน ๆ ปี ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ เป็นมรดกที่สืบทอดและดำรงอยู่จนกระทั่งถึงปัจจุบัน เป็นความสามารถในการคิดค้นที่จะนำทรัพยากรธรรมชาติ คือ ดิน มาปั้นขึ้นรูปเป็นสิ่งของเครื่องใช้ เครื่องประดับ สถาปัตยกรรม ประติมากรรม การผลิตเครื่องปั้นดินเผาได้พัฒนาเทคนิคด้านคุณภาพของเนื้อดินที่ใช้ปั้น ระดับอุณหภูมิความร้อนที่ใช้เผา การเคลือบน้ำยา และการเขียนสี กล่าวได้ว่า เครื่องสังคโลก คือ เครื่องปั้นดินเผาที่แสดงถึงการพัฒนาเทคนิคขั้นสูงสุดของสยามตั้งแต่ประมาณพุทธศตวรรษที่ 20 (คริสต์ศตวรรษที่ 14) เป็นที่ต้องการของตลาดภายในและยังเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญอย่างหนึ่งในสมัยสุโขทัยและอยุธยา ตลาดนานาชาติของเครื่องสังคโลกกระจายทั่วไปในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และยังเป็นที่ต้องการของตลาดห่างไกล เช่น ญี่ปุ่น ตะวันออกกลาง และแอฟริกาในราวพุทธศตวรรษที่ 23 (คริสต์ศตวรรษที่ 17) การค้าส่งออกเครื่องสังคโลกเริ่มซบเซาจนสูญสิ้นไป เพราะต้องแข่งขันกับเครื่องเคลือบจีนที่มีคุณภาพดีกว่า และยังเมื่อชนชั้นนำสยามเองก็นิยมชมชอบเครื่องเคลือบจีนไม่ว่าเครื่องลายคราม เครื่องเบญจรงค์ เครื่องลายน้ำทอง พื้นที่ของกลุ่มผู้บริโภคเครื่องสังคโลกของตลาดภายในยิ่งแคบลงและตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 25 (คริสต์ศตวรรษที่ 19) เป็นต้นมา ตลาดภายในเองยังต้อนรับเครื่องเคลือบจากญี่ปุ่น จากยุโรป และยังต้อนรับเครื่องใช้สังกะสี เหล็ก อลูมิเนียม การผลิตเครื่องปั้นดินเผาของสยามจึงเหลืออยู่เฉพาะ โอง่ ตุ่ม ไห ครก และกระถางต้นไม้ พุทธศตวรรษที่ 26

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

(คริสต์วรรษที่ 20) เมื่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยวพัฒนาขึ้นมาช่วยชูชีวิตการผลิตเครื่องปั้นดินเผาของ ไทยให้ลืมนตาขึ้นใน ส่วนหนึ่งผลิตเพื่อเป็นของที่ระลึกสนองนักท่องเที่ยว ผลิตเพื่อเลียนแบบของเก่า สสนองนักสะสมของเก่า และผลิตเพื่อเป็นเครื่องประดับตกแต่งอาคาร โดยมีแหล่งผลิตอยู่แถบ ภาคเหนือและภาคกลาง (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. 2545:17-18)

จากการศึกษาแนวโน้มสิ่งทอที่ใช้ภายในบ้าน ปี 2017 นิตยสาร Top fair ได้ตีพิมพ์ บทความแนวโน้มสินค้าสิ่งทอที่ใช้ภายในบ้านประจำปีนี้ จากการสำรวจความน่าสนใจของผู้เข้าร่วม งานภายในงานแสดงสินค้า Heimtextil ภายใต้วหัวข้อ Explorations ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ประเภท ใหญ่ๆ คือ 1) ความโปร่งใส (Virtual Explorations) 2) แบบธรรมชาติ (Natural Explorations) 3) สีเส้นแบบอวกาศ (Planetary Explorations) 4) สีเส้นสดใสกับวัฒนธรรมที่หลากหลาย (Cultural Explorations) สินค้าประเภทเคหะสิ่งทอเป็นสินค้าลำดับที่ 62 ที่ประเทศไทยส่งออกมายังประเทศ เยอรมนี มีมูลค่ารวมทั้งสิ้น 5.7 ล้านเหรียญสหรัฐฯ (ม.ค.-พ.ย. 2559) ซึ่งมีอัตราหดตัวลดลงร้อยละ -17.29 เนื่องจากการแข่งขันจากประเทศอื่น ๆ ที่เพิ่มมากขึ้น เช่น จีน อินเดีย บังกลาเทศ เป็นต้น (www.thaitextile.org) ผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ ยังช่วยเผยแพร่เอกลักษณ์ความเป็นไทย ในแง่ของการ นำไปตกแต่งภายในโรงแรม ที่มีนักท่องเที่ยวทั้งไทย และ ต่างประเทศ เวะเวียนมาใช้บริการในที่พัก นั้น ๆ

หลังจากปี 2562 ที่ได้เกิดการระบาดของโรคโควิด-19 ทำให้เศรษฐกิจชะลอตัวลง เนื่องจากการนำเข้าส่งออก การค้าระหว่างประเทศไม่สามารถทำได้ รวมถึงโรงงานต่าง ๆ ต้องปฏิบัติตามมาตรฐานในการควบคุมโรค ทำให้การผลิต การนำเข้าและส่งออกลดลง ส่งผลให้ภาพรวมในปี 2563 (มกราคม-ธันวาคม) พบว่า การส่งออกสิ่งทอและเครื่องนุ่มห่ม ปรับตัวลดลงร้อยละ 16.8 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีก่อน ในขณะที่ภาพรวมการนำเข้า ปรับตัวลดลงร้อยละ 18.7 แต่หลังจาก ปี 2564 ค่อย ๆ ขยายตัวเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ภาพรวมการส่งออกอยู่ที่ร้อยละ 13.6 เมื่อเทียบกับช่วง เดียวกันในปีก่อน ในขณะที่ภาพรวมการนำเข้าเพิ่มขึ้นร้อยละ 17.1 และสถานการณ์มีแนวโน้มจะดีขึ้น เรื่อย ๆ ในปี 2565 ตามสถานการณ์โควิด-19 แต่ยังคงต้องคอยเฝ้าระวังการแพร่ระบาดใหม่ ๆ (www.thaitextile.org)

แต่จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ทำให้เกิดการปรับตัวแบบใหม่ที่เรียก กันว่า new normal ผู้คนส่วนใหญ่ได้ปรับการทำงานเป็นแบบ work from home หรือแบบ ผสมผสานทั้งการทำงานที่บ้านและออฟฟิศ การที่คนส่วนใหญ่ได้ work from home ทำให้เกิดเท รนด์การตกแต่งบ้าน เพื่อให้สอดคล้องกับการทำงาน และสร้างบรรยากาศใหม่ ๆ เพื่อรับการปรับตัว ไม่ว่าจะมุมทำงาน มุมนั่งเล่น หรือรับประทานอาหาร เป็นต้น ซึ่งทำให้คนส่วนใหญ่สนใจในของ ตกแต่งบ้านมากขึ้น

จากข้อมูลการศึกษาเบื้องต้น ทำให้เห็นแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ ซึ่ง สัมพันธ์กับงานวิจัยที่ได้เก็บข้อมูลเบื้องต้น จากข้อมูลด้านความการของลูกค้า โดยผู้ตอบแบบสอบถาม ว่ามีความต้องการในการใช้ผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอที่เกิดจากการประยุกต์ใช้ลวดลายเครื่องสังคโลก ที่มี เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ความทันสมัย ใช้งานง่าย และยังช่วยรักษาเอกลักษณ์ลวดลายเครื่องสังคโลกด้วย นอกจากการได้รักษาศิลปะบนงานเครื่องสังคโลกแล้ว ทางผู้วิจัยยังได้นำสิ่งเหล่านี้มาพัฒนาให้มีความทันสมัย น่าสนใจ และใช้งานง่าย ช่วยส่งเสริมอาชีพให้กับชุมชนรอบ ๆ โบราณสถาน ให้ได้มีอาชีพเสริมโดยการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการผลิตเคหะสิ่งทอ เป็นการบอกเล่างานเครื่องสังคโลก ผ่านมือชาวสุโขทัยเอง ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ และงานเครื่องสังคโลกในจังหวัดสุโขทัยมาช้านาน

ดังนั้น จากปัญหาดังกล่าว ในฐานะผู้ออกแบบผลิตภัณฑ์และกราฟิกดีไซน์ จึงได้มีแนวคิดในการนำลวดลายบนเครื่องสังคโลก มาพัฒนาให้มีความทันสมัย ใช้งานง่าย ตามแนวโน้มสิ่งทอที่ใช้ภายในบ้าน ปี 2017 และปรับประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับวิถีชีวิต new normal ที่คนนิยมตกแต่งบ้านเพื่อรับการทำงานในบ้าน และคาดว่าอนาคตผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอที่มีลวดลายเป็นเอกลักษณ์และแสดงออกถึงวัฒนธรรมของประเทศไทย จะเป็นการอนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรมไทย ไม่ให้เลือนหายไปตามกาลเวลา

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.2.1 เพื่อศึกษากระบวนการและรูปแบบลวดลายบนเครื่องสังคโลกในอดีตจนถึงปัจจุบัน
- 1.2.2 เพื่อพัฒนารูปแบบวิธีการประยุกต์ใช้ลวดลายในการออกแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ
- 1.2.3 เพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอที่ได้จากกระบวนการประยุกต์ใช้ลวดลาย เครื่องสังคโลก
- 1.2.4 เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีต่อผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ

1.3 กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

ศึกษาและพัฒนารูปแบบการประยุกต์ใช้ลวดลายสังคโลกในการออกแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ ผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวคิด ดังนี้

1.3.1 เพื่อศึกษากระบวนการและรูปแบบลวดลายบนเครื่องสังคโลกในอดีตจนถึงปัจจุบัน ในการวิจัยครั้งนี้ใช้กรอบแนวคิดของ สุริยา คลังฤทธิ์ (2560: 120) ด้านการศึกษา ลวดลาย ผู้วิจัยสรุปเป็นกรอบแนวคิดดังนี้

1.3.1.1 ชื่อลายและประเภทของลาย

1.3.1.2 จินตนาการของการเกิดลาย

1.3.1.3 ความเป็นมาของลาย

1.3.1.4 เอกลักษณ์ของลาย

1.3.1.5 ความหมายของลาย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์ไว้เพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1.3.2 เพื่อพัฒนารูปแบบวิธีการประยุกต์ใช้ลวดลายในการออกแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอในการวิจัยครั้งนี้ใช้กรอบแนวคิดของ สิทธิศักดิ์ ธัญศรีสวัสดิ์กุล (2529: 135-140) ด้านหลักการออกแบบลวดลาย ผู้วิจัยสรุปเป็นกรอบแนวคิดดังนี้

- 1.3.2.1 คำนึงถึงความเหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอย
- 1.3.2.2 คำนึงถึงความเหมาะสมของลวดลายกับวัสดุ
- 1.3.2.3 คำนึงถึงความสวยงามของรูปทรงและลวดลาย

1.3.3 เพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอที่ได้จากกระบวนการประยุกต์ใช้ลวดลายเครื่องสังคโลก ในการวิจัยครั้งนี้ใช้แนวคิดของ ดิสนีย์ สิงหพรเศรษฐ์ (2552: 1) เรื่อง หลักการออกแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ ผู้วิจัยสรุปเป็นกรอบแนวคิดดังนี้

- 1.3.3.1 ประโยชน์ใช้สอย
- 1.3.3.2 ความสวยงาม
- 1.3.3.3 ความคงทน
- 1.3.3.4 ความต้องการของตลาด
- 1.3.3.5 กระบวนการผลิต

1.3.4 เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ต่อผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ ในการวิจัยครั้งนี้ใช้แนวคิดดิสนีย์ สิงหพรเศรษฐ์ (2552: 1) เรื่อง หลักการออกแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ ผู้วิจัยสรุปเป็นกรอบแนวคิดดังนี้

- 1.3.4.1 ประโยชน์ใช้สอย
- 1.3.4.2 ความสวยงาม
- 1.3.4.3 ความคงทน
- 1.3.4.4 ความต้องการของตลาด
- 1.3.4.5 กระบวนการผลิต

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาและพัฒนารูปแบบการประยุกต์ใช้ลวดลายสังคโลกในการออกแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ โดยผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1.4.1 ขอบเขตการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ด้านการศึกษากระบวนการและรูปแบบลวดลายบนเครื่องสังคโลกในอดีตจนถึงปัจจุบัน แหล่งที่มาของข้อมูล ได้แก่

- 1.4.1.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่

(1) กลุ่มผู้ผลิตและเขียนลวดลายเครื่องสังคโลก จำนวน 3 คน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการเรียนการสอนเท่านั้น เมื่อผู้ใดเห็นเข้าใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1.4.2 ขอบเขตการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ด้านการพัฒนาารูปแบบวิธีการประยุกต์ใช้ลวดลายในการออกแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ

1.4.2.1 ใช้โมเดลการออกแบบผลิตภัณฑ์จากมรดกทางวัฒนธรรม Cultural Product Design Model (Lin, 2007) ในการวิเคราะห์การเกิดลวดลาย

1.4.3 ขอบเขตการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ

1.4.3.1 ใช้โมเดลการออกแบบผลิตภัณฑ์จากมรดกทางวัฒนธรรม Cultural Product Design Model (Lin, 2007) ในการวิเคราะห์การเกิดลวดลาย และออกแบบผลิตภัณฑ์จากมรดกทางวัฒนธรรม

1.4.4 ขอบเขตการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 ประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ต่อผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ

1.4.4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ที่มาเดินซื้อของในห้างสรรพสินค้าอิกีย จำนวน 100 คน และโดยเลือกแบบเจาะจง

1.4.4.2 ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

- (1) ตัวแปรต้น ได้แก่ ลวดลายที่มีความเหมาะสมกับการนำไปประยุกต์ใช้งานกับผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ
- (2) ตัวแปรตาม ได้แก่ ความพึงพอใจต่อลวดลายที่มีความทันสมัยใช้งานง่ายและในด้านการนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ

1.5 วิธีดำเนินงานวิจัย

1.5.1 กำหนดปัญหาที่จะดำเนินการวิจัย

1.5.2 กำหนดวัตถุประสงค์การวิจัย

1.5.3 ศึกษาข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิและทุติยภูมิ

1.5.3.1 ข้อมูลปฐมภูมิจากการลงพื้นที่ถามผู้เชี่ยวชาญ

1.5.3.2 ข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารอ้างอิง

1.5.4 กำหนดประชากรและวิธีการสุ่มตัวอย่าง

1.5.5 พัฒนาเครื่องมือ

1.5.6 ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1.5.7 พัฒนาและออกแบบ

1.5.8 ประเมินด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ

1.5.9 เขียนแบบ

1.5.10 Sketch แบบ

1.5.11 ประเมินความพึงพอใจ

1.5.12 สรุป

1.6 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

1.6.1 เครื่องสังคโลก หมายถึง เครื่องปั้นดินเผาที่ผลิตขึ้นในรูปภาชนะเครื่องใช้ และเครื่องประดับอาคารต่าง ๆ มีทั้งที่เคลือบน้ำยาและไม่เคลือบน้ำยา ลักษณะเด่นคือ เป็นเครื่องปั้นดินเผาเคลือบเนื้อละเอียด โดยเฉพาะอย่างยิ่งชนิดเนื้อแตกลายงาสีเขียวไขกา วิวัฒนาการของการเคลือบสีเขียวประณีตงดงามทำให้มีการเรียกชื่อเครื่องปั้นดินเผาสีเขียวว่า "เซลาดอน" ซึ่งเคลือบสีระดับต่าง ๆ กัน เช่น สีเขียวไขกา สีเขียวมะกอก และตกแต่งลวดลายงดงาม

1.6.2 การประยุกต์ลวดลายเครื่องสังคโลก หมายถึง การนำลวดลายที่อยู่บนเครื่องสังคโลกที่มีความเหมาะสมตามกาลเทศะ มาประยุกต์และพัฒนาใหม่แต่ยังคงมีเอกลักษณ์บนเครื่องสังคโลกเพื่อให้นำมาออกแบบต่อ

1.6.3 ผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ หมายถึง เคหะสิ่งทอ (Home Textile) เป็นสิ่งทอที่เน้นประโยชน์เพื่อการใช้สอยและตกแต่งภายในบ้านเรือน ที่พักอาศัย ประกอบไปด้วยสินค้าหลากหลายประเภท อาทิ พรมปูพื้นและตกแต่งผนัง ผ้าห่ม ผ้าปูโต๊ะ ผ้าที่ใช้ในห้องนอน ห้องน้ำ รวมไปถึงห้องครัว ผ้าปูที่นอน หมอน ผ้าคลุมเตียง ผ้าปูโต๊ะ

1.7 ประโยชน์ที่ได้รับ

1.7.1 ได้ศึกษาลวดลายบนเครื่องสังคโลก ประวัติความเป็นมา ที่มาของลวดลายต่าง ๆ

1.7.2 ได้แนวทางการพัฒนาลวดลายจากเครื่องสังคโลก ให้มีความทันสมัย ใช้งานได้ง่าย ถูกกาลเทศะ

1.7.2 สร้างเอกลักษณ์ความเป็นไทย แต่คงความทันสมัยให้กับผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1.7.3 ผู้ใช้งานผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอมีความพึงพอใจ และรู้จักเครื่องสังคโลกผ่านลวดลายบนผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอจากการใช้งาน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง ศึกษาและพัฒนารูปแบบการประยุกต์ใช้ลวดลายสังคโลกในการออกแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องและแนวความคิดทฤษฎีต่าง ๆ ดังนี้

- 2.1 ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับเครื่องสังคโลก
 - 2.1.1 ศึกษาต้นกำเนิดของเครื่องสังคโลก
 - 2.1.2 ประเภทของเครื่องสังคโลก
 - 2.1.3 รูปแบบของเครื่องสังคโลก
 - 2.1.4 การแบ่งชนิดของเครื่องสังคโลก
 - 2.1.5 กระบวนการผลิตเครื่องสังคโลก
 - 2.1.6 อุตสาหกรรมและการตลาดของเครื่องสังคโลก
- 2.2 ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับลวดลายเครื่องสังคโลก
 - 2.2.1 ลวดลายในแต่ละยุคสมัย
 - 2.2.2 ความหมายของลวดลายที่ปรากฏในเครื่องสังคโลก
 - 2.2.3 การจำแนกลวดลายในเครื่องสังคโลก
 - 2.2.4 เทคนิคการตกแต่งลวดลายเครื่องสังคโลก
- 2.3 ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับหลักการออกแบบและพัฒนาลวดลาย
 - 2.3.1 หลักการออกแบบ
 - 2.3.2 การออกแบบลายพิมพ์ผ้า
 - 2.3.3 กระบวนการและการวางแผนการออกแบบ
 - 2.3.4 การออกแบบลายพิมพ์ผ้าให้สัมพันธ์กับประโยชน์ใช้สอยทั่วไป
- 2.4 ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการออกแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ
 - 2.4.1 สไตล์ของเคหะสิ่งทอ
 - 2.4.2 หลักการออกแบบผลิตภัณฑ์สิ่งทอ
 - 2.4.3 ประเภทของผลิตภัณฑ์สิ่งทอ
 - 2.4.4 วัสดุที่ใช้ในผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ
 - 2.4.5 กระบวนการผลิตสิ่งทอ
 - 2.4.6 แนวโน้มของอุตสาหกรรมสิ่งทอในอนาคต

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.5 ศึกษาข้อมูลความพึงพอใจจากตาราง QFD (Quality Function Deployment :QFD)

2.6 ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับเอกสาร และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ศึกษาประวัติความเป็นมาของเครื่องสังคโลก

2.1.1 ศึกษาต้นกำเนิดของเครื่องสังคโลก

เครื่องปั้นดินเผาสังคโลกเกิดจากความเพียรพยายามของคนไทยที่จะประสานธาตุทั้งสี่ธาตุไว้ด้วยกันคือ ดิน น้ำ ลม ไฟ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่มวลมนุษย์ การประสานธาตุทั้งสี่เริ่มจากการนำดินผสมน้ำในปริมาณพอเหมาะที่จะปั้นแต่งเป็นรูปทรงตามจินตนาการ ก่อนนำออกผึ่งลมให้แห้งสนิทเพื่อนำเข้าเตาเผาให้ไฟสร้างความแข็งแกร่งต่อไป เครื่องปั้นดินเผาจึงถือเป็นสิ่งสูงส่ง ทรงคุณค่าทางจิตใจ คนไทยสมัยโบราณนิยมปั้นตุ๊กตาดินเผาไว้ใช้ในพิธีทางศาสนา และปั้นแต่งเครื่องประดับศาสนสถานให้เกิดความงดงามสร้างศรัทธาแก่ผู้พบเห็น

ในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ เครื่องปั้นดินเผาเป็นสื่อแสดงความสัมพันธ์ของมนุษย์ ในถิ่นต่าง ๆ ว่ามีการคมนาคมติดต่อค้าขายต่อกัน เป็นหลักฐานแสดงความเจริญของชุมชน และเป็นดัชนีเปรียบเทียบอายุของแหล่งวัฒนธรรมต่าง ๆ ทั้งนี้เพราะเครื่องปั้นดินเผาเป็นโบราณวัตถุที่คงทน ไม่ผุพังเหมือนโบราณวัตถุอื่น ๆ เช่น โลหะ ไม้ เศษเครื่องปั้นดินเผาแม่พิมพ์เพียงชิ้นเดียว นักโบราณคดีก็สามารถแยกวัตถุธาตุดูออกมาเป็นเครื่องปั้นดินเผาขนาดใหญ่ได้ สามารถศึกษารูปทรง กระบวนการผลิต ลวดลาย วิธีการตกแต่ง และความเชื่อต่าง ๆ อันส่งผลถึงภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนในยุคสมัยนั้น ตลอดจนอิทธิพลทางวัฒนธรรมที่มีต่อเพื่อนบ้าน อันเป็นจุดเริ่มต้นแห่งประวัติศาสตร์ชนชาติ

ประเทศไทยนับเป็นชาติเก่าแก่ที่มีแหล่งอารยธรรมเครื่องปั้นดินเผาจำนวนมากมายหลายแห่ง เช่น ที่ตำบลบ้านเชียง จังหวัดอุดร อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี และที่อำเภอศรีสัชชนาลัย จังหวัดสุโขทัย อันเป็นแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาสังคโลกที่มีชื่อเสียงของไทย อีกทั้งยังผลิตสืบต่อมาตั้งแต่ก่อนอาณาจักรสุโขทัยเป็นราชธานี แสดงให้เห็นถึงความเจริญของคนไทยที่มีมาแต่ครั้งโบราณกาล ยังความภาคภูมิใจแก่คนไทยทั้งชาติในปัจจุบัน

เครื่องถ้วยสังคโลก เป็นเครื่องปั้นดินเผาที่ผลิตขึ้นในเขตจังหวัดสุโขทัยปัจจุบัน เมื่อระหว่างประมาณ พ.ศ. 1655-1800 โดยมีเตาเผาอยู่ในอำเภอมืองสุโขทัยเก่าและที่อำเภอศรีสัชชนาลัย เตาเผาเครื่องถ้วยสังคโลกนี้ชาวบ้านเรียกว่า เตาทูเรียง ซึ่งคำว่า “ทูเรียง” ยังเป็นปัญหาที่นักวิชาการพากันขบคิดว่ามาจากคำว่าอะไร และทำไมถึงเรียกว่า ทูเรียง แต่ในที่นี้ใคร่ขอสันนิษฐานว่า อาจจะมาจากชื่อแหล่งเตาเผาเครื่องถ้วยที่สำคัญแห่งหนึ่งของจีน คือ “พูเหลียง” อันเป็นอำเภอที่มีแหล่งเตาเผาที่ใหญ่ที่สุดในบริเวณ จึงต่อเจี้ยน ในมณฑลเกียงซี จัดเป็นแหล่งเตาเผาที่สำคัญที่สุดมาตั้งแต่สมัยราชวงศ์ฮั่น (พ.ศ. 337-552) การที่นำชื่อนี้เข้ามาอาจเป็นไปได้ว่า得有มีชาวจีนแหล่งผลิตพูเหลียงเข้ามาตั้งเตาเผาที่สุโขทัย แต่จะมาโดยมาตั้งถิ่นฐานเองหรือกษัตริย์แห่งกรุงสุโขทัย (พระร่วง) ขอช่าง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เงินเข้ามาก็ไม่อาจยืนยันได้แน่ชัด นอกจากนี้ลักษณะเตาเผาแบบเตาอุบที่สุโขทัยยังมีลักษณะคล้ายเตาอุบในจีนด้วย

2.1.1.1 แหล่งที่ค้นพบเครื่องสังคโลก

เตาเผาที่ศรีสัชนาลัยมีมาก่อนการสถาปนากรุงสุโขทัยหลายร้อยปีอาจเริ่มในพุทธศตวรรษที่ 15-16 ดังปรากฏเครื่องเคลือบ “มอญ” หรือ “เซลียง” การขุดค้นเตาเผาที่ศรีสัชนาลัยพบซากเตาซ้อนกันถึง 9 ชั้น บ่งบอกถึงช่วงเวลาอันยาวนานในการผลิต แหล่งเตาเผาทั่วประเทศที่สำคัญที่พบแล้วมีอยู่หลายแห่ง เช่น 1.เตาเผาเมืองเก่าสุโขทัย 2. เตาเผาเมืองศรีสัชนาลัย 3. เตาเผาเวียงกาหลง จ.เชียงราย 4. เตาเผาพาน จ.เชียงราย 5. เตาเผาวังเหนือ จ.ลำปาง 6. เตาเผาทุ่งเตาไห จ.ลำปาง 7. เตาเผาสันกำแพง จ.เชียงใหม่ 8. เตาเผาสันทราย จ.เชียงใหม่ 9. เตาเผาอินทิล จ.เชียงใหม่ (พบเมื่อ พ.ศ.2537) 10. เตาเผาบ้านบ่อสวก จ.น่าน 11. เตาเผาพะเยา จ.พะเยา 12. เตาเผาวัดพระปรารักษ์ จ.สิงห์บุรี 13. เตาเผาบ้านบางปูน จ.สุพรรณบุรี 14. เตาเผาลุ่มน้ำสงคราม จ.สกลนคร หนองคาย และนครพนม 15. เตาเผาบุรีรัมย์ เป็นต้น แหล่งเตาเผาเครื่องถ้วยสังคโลกที่สำคัญเท่าที่ตรวจพบจากการขุดค้นและเอกสารที่อ้างอิงถึง ที่สำคัญคือ

(1) แหล่งเตาเผาที่อำเภอเมืองสุโขทัยเก่า

ตั้งอยู่ใกล้ลำน้ำโจนและวัดศรีชุม เป็นเตาเผาที่ผลิตงานชามซึ่งตกแต่งที่ก้นภาชนะด้านในด้วยลายปลาภายในวงกลม และลายจักรภายในวงกลมเป็นพื้น เนื่องจากเนื้อดินของแหล่งเตานี้ไม่ค่อยดีนัก ดังนั้นช่างจึงต้องนำภาชนะที่ขึ้นรูปแล้วนำไปชุบน้ำดินหรือสลิป (Slip) รองพื้นชั้นหนึ่งก่อน แล้วเขียนลายด้วยออกไซด์ของเหล็ก (ซึ่งเมื่อเผาแล้วจะมีสีน้ำตาลดำ) จากนั้นจึงเคลือบทับด้วยน้ำเคลือบสีสีเขียวอ่อน ด้วยเหตุนี้เมื่อนำภาชนะที่ผลิตจากเตานี้ขึ้นตรวจดูจะเห็นร่องรอยของน้ำดินใต้น้ำเคลือบที่ตัวภาชนะเสมอ และที่เตาเผาแหล่งนี้การเคลือบที่ด้านนอกของภาชนะมักจะเคลือบไม่จรดที่ก้นขอบภาชนะ

(2) แหล่งเตาเผาที่อำเภอศรีสัชนาลัย

มีทั้งที่บ้านป่ายางและบ้านเกาะน้อยซึ่งอยู่นอกเขตกำแพงเมืองศรีสัชนาลัย

- เตาเผาที่บ้านป่ายาง อยู่ห่างจากกำแพงเมืองศรีสัชนาลัย 500 เมตร ผลิตภณัฑ์ที่ผลิตที่เตาเผาแห่งนี้มักเป็นของชิ้นใหญ่มีทั้งภาชนะและเครื่องประดับอาคารสถาปัตยกรรม เช่น ยักษ์ (ทวารบาล) ศิขรนาครหรือมกร เพื่อประดับเป็นช่อฟ้าและหางหงส์ กระเบื้องมุงหลังคา บราลี ที่ครอบอกไก่ เป็นต้น เตาเผาที่นี่แต่เดิมชาวบ้านเรียกว่า “เตายักษ์” ผลิตภณัฑ์ที่ผลิตจะเป็นพวกเนื้อดินแกร่ง เคลือบสีขาว และตกแต่งลวดลายด้วยวิธีการเขียนใต้เคลือบด้วยออกไซด์ของเหล็ก

- เตาเผาที่บ้านเกาะน้อย แหล่งเตาเผาอยู่นี้ อยู่ห่างจากแหล่งเตาบ้านป่ายาง ประมาณ 1 กิโลเมตร ผลิตภณัฑ์ที่แหล่งนี้ส่วนมากเป็นเครื่องปั้นดินเผาเคลือบสีเขียวไขกาทหรือเซลาดอน ซึ่งมีลักษณะคล้ายเครื่องถ้วยเงินที่ผลิตจากเตาหลงฉวน มณฑลเจ้อเจียง ในสมัยราชวงศ์หยวน นอกจากนี้มีเครื่องปั้นดินเผาเคลือบสีเดียวอื่น ๆ เช่น เคลือบสีขาวขุ่น เคลือบสีน้ำตาลซึ่งคล้ายของ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สมัยลพบุรี เครื่องเคลือบสีเขียวมะกอกซึ่งชาวบ้านเรียกว่า “เตาอมถู” ทั้งยังมีพวกเครื่องเคลือบขาว แล้วเขียนด้วยลายสีน้ำตาลทองกับเคลือบพื้นสีนวลเขียนให้เคลือบสีน้ำตาลดำ ซึ่งแสดงลักษณะคล้ายกับเครื่องถ้วยจีนแบบจากเตาสือโจ้ว และเครื่องถ้วยเขียนลายใต้เคลือบสีน้ำตาลดำของอันหนาน (ญวน) โดยเฉพาะกับของญวนนั้นคล้ายกันมากทั้งรูปทรงและลวดลายรวมทั้งลักษณะน้ำเคลือบ และรอยร่องที่ 5 ปุ่มภายในภาชนะ จะแตกต่างกันที่ลักษณะของเนื้อดินปั้นและเทคนิคบางอย่าง แต่ใครจะให้อิทธิพลกับใครนั้นต้องศึกษาค้นคว้าต่อไป Celadon ชนิดเคลือบขุ่นและเคลือบใส สีเขียวไขกา ซึ่งมีลักษณะรูปทรงแบบถ้วยชาของญี่ปุ่นด้วย อาจจะเป็นไปได้ที่ว่าได้ผลิตสินค้าตามคำสั่งซื้อของประเทศเพื่อนบ้าน อย่างที่ผลิตเครื่องถ้วยตามคำสั่งซื้อหรือตามความต้องการของตลาดเปอร์เซียในคริสต์ศตวรรษที่ 14-15 และตามความต้องการของตลาดยุโรปในคริสต์ศตวรรษที่ 17-19 เป็นต้น อนึ่ง สำหรับเครื่องถ้วยสังคโลกเคลือบสีเขียวมะกอกและสีน้ำตาลนั้น น่าจะเป็นผลิตภัณฑ์เคลือบดั้งเดิมของท้องถิ่นก่อนที่จะวิวัฒนาการที่ดีขึ้นในสมัยต่อมา นอกจากนี้ที่แหล่งเตาบริเวณบ้านเกาะน้อยยังพบซากเตาที่ผลิตเครื่องปั้นดินเผาเนื้อแกร่งชนิดไม่เคลือบด้วย อันมีลักษณะที่แสดงว่าได้มีการวิวัฒนาการมาจากลักษณะของไหเต่าช้างสมัยลพบุรี หรือผลิตภัณฑ์จากเตาบ้านบางปูน จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งมีกำหนดอายุได้ราว 900 ปี เช่นกัน

- แหล่งเตาเผาที่บ้านเต่าหาย อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ได้ทรงบันทึกไว้ว่า เดิมที่บ้านเต่าหายนี้มีชื่อว่า บ้านเต่าไห ซึ่งมีแหล่งเตาเผาโบราณอยู่ แต่ซากเตาได้ล่มจมแม่น้ำไปแล้ว เนื่องจากตั้งอยู่ริมน้ำและเกิดน้ำท่วมขึ้น แต่จากการสำรวจพบแนวซากเตานั้นยังปรากฏร่องรอยอยู่ ซึ่งจากเศษเครื่องปั้นดินเผาที่พบส่วนใหญ่เป็นเศษเครื่องปั้นดินเผาเนื้อแกร่ง เคลือบสีน้ำตาลดำมีจุดหรือแนวเส้นสีทองบ้าง เขียวบ้าง ส่วนเนื้อดินปั้นเป็นสีด้ามม่วง เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับภาชนะที่สมบูรณ์แล้วจะเป็นเศษของพวกตุ้มเคลือบสีน้ำตาลใบใหญ่ๆ ที่มีปากแคบ ไหล่ผาย กับเนื้อดินของทานั้นสมัยสุโขทัยนั่นเอง จึงอาจจะสันนิษฐานได้ว่าแหล่งเตาเผาที่บ้านเต่าหาย (เต่าไห) เป็นแหล่งผลิตเครื่องใช้ที่มีขนาดใหญ่ในสมัยสุโขทัย แต่การสันนิษฐานนี้จะมีผลเด่นชัดก็ต้องขึ้นอยู่กับการศึกษาค้นคว้าทางโบราณคดีต่อไป ซึ่งอาจจะมีความสัมพันธ์พิเศษกับเตาเผาวัดพระปรารักษ์บ้านโคกหม้อ ตำบลเชิงกลัด อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี

2.1.1.2 การเริ่มต้นผลิตเครื่องสังคโลกในประเทศไทย

การเริ่มต้นผลิตเครื่องสังคโลกยังไม่อาจทราบแน่ชัดได้ว่าเริ่มต้นได้อย่างไร มีทฤษฎีหนึ่งสันนิษฐานว่าในระหว่างต้นพุทธศตวรรษที่ 19 ประเทศจีนซึ่งตรงกับสมัยราชวงศ์ซ่งภายใต้ เกิดความวุ่นวายจากการทำสงครามกับพวกมองโกล ทำให้ชาวจีนส่วนหนึ่งอพยพมายังเวียดนามและไทย ในกลุ่มผู้อพยพนี้เองมีช่างปั้นดินเผา รวมอยู่ด้วย จึงนำวิธีการปั้นแบบจีนเข้ามาสอนคนไทยในเมืองศรีสัชชนาลัยและสวรรคโลก อีกทฤษฎีหนึ่งเชื่อว่าพ่อขุนรามคำแหงมหาราชเสด็จไปเมืองจีน ทรงนำช่างปั้นชาวจีนกลับมาปั้นถ้วยชามที่สุโขทัย แต่จากการตรวจสอบพงศาวดารและจดหมายเหตุของนักปราชญ์ในชั้นหลังระบุว่าพระองค์ไม่เคยเสด็จไปเมืองจีนเลย พระมหากษัตริย์ไทยที่เสด็จไปเมืองจีนเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

คือ สมเด็จพระนครินทราธิราช แห่งอาณาจักรอยุธยา เมื่อ พ.ศ. 1920 ซึ่งตรงกับรัชกาลจักรพรรดิ หงหวู่ (Hongwu) แห่งราชวงศ์หมิง (Ming) และได้นำช่างปั้นชาวจีนกลับมา โดยอาศัยอยู่บริเวณ แม่น้ำน้อย วัดพระพรางค์ อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี เพราะพบซากเตาและเครื่องปั้นดินเผา บริเวณวัดพระพรางค์ แต่มีนักวิชาการบางท่านแย้งว่าเครื่องปั้นดินเผาจากแหล่งเตาวัดพระพรางค์มัก เป็นไหหรือขวดผิวหยาบ ทรงสูง ปากแคบและหนา มีหูทำเป็นบ่วง เนื้อดินสีน้ำตาลแดง ซึ่งเป็น ลักษณะเดียวกับเครื่องปั้นดินเผาที่พบจากซากเรืออัปปางของชาวฮอลันดา บริเวณชายฝั่งตะวันตก ของออสเตรเลีย เมื่อปี พ.ศ. 2199 อีกทั้งรูปแบบเครื่องปั้นดินเผาไม่มีส่วนสัมพันธ์กับเครื่องปั้นดินเผา ของจีน สมัยราชวงศ์หมิง ที่เชื่อกันว่าช่างชาวจีนเข้ามาในยุคนี้ จึงสันนิษฐานว่าเครื่องปั้นดินเผาที่ ค้นพบที่อำเภอบางระจันเป็นคนละยุคสมัยกัน เดิมชาวจีนเชื่อว่ามาตั้งถิ่นฐานที่วัดพระพรางค์ จึงยัง หาหลักฐานพิสูจน์ไม่ได้ การค้นหาหลักฐานเพื่อสืบต้นกำเนิดเครื่องสังคโลกของไทยจึงเป็นเพียงการ สันนิษฐานว่า ช่างปั้นชาวจีนอาจมาสอนวิธีการปั้นให้แก่ชาวไทยแล้วเดินทางกลับ หรือ อาจไม่ได้ เดินทางมาไทยเลย แต่ชาวไทย เลียนแบบวิธีการปั้นจากเครื่องถ้วยเงินที่ส่งมาค้าขายในเมืองไทย ทั้งนี้ เพราะยังไม่มีหลักฐานใดแสดงว่าเครื่องปั้นดินเผาชิ้นใดที่เป็นฝีมือช่างจีน หรือช่างไทยอย่างแท้จริง

- ยุครุ่งเรืองของเครื่องสังคโลก

ในปี พ.ศ. 2528 ดอน ไฮน์ (Don Hein) ผู้แทนรัฐบาลออสเตรเลียร่วมกับ รัฐบาลไทย โดยกรมศิลปากร เรื่องโครงการวิจัยทางโบราณคดีเครื่องถ้วยไทย ที่อำเภอสรีษัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย พบว่ามีการสร้างเตาทำช้อนกันหลายชั้น ชั้นล่างสุดพบภาชนะเคลือบสีเขียวคล้ำ เรียกว่า “เครื่องถ้วยมอญ” ชั้นต่อมาพบเครื่องถ้วยเคลือบสีน้ำตาล สีขาว และ เขียนลวดลายสีดำได้ เคลือบ การค้นพบแหล่งเตาจำนวนมากนี้ทำให้เชื่อว่า การผลิตเครื่องสังคโลกรุ่งเรืองที่สุดในยุค สมัยอาณาจักรสุโขทัย โดยมีการพัฒนาการก่อนการตั้งอาณาจักรสุโขทัยเป็นราชธานี กล่าวคือ มีการ ผลิตเครื่องสังคโลกมาตั้งแต่เมืองศรีษัชนาลัยและเมืองเซียง รวพุทธศตวรรษที่ 16

เครื่องสังคโลกยังคงได้รับความนิยมมาจนถึงสิ้นสุดอาณาจักรสุโขทัย แม้ใน สมัยอาณาจักรอยุธยาจะเสื่อมความนิยมลงบ้าง แต่ก็ยังมีการผลิตและค้าขายกันอยู่ โดยส่งออกนอก ราชอาณาจักรไปยังแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย ทั้งนี้เพราะพบหลักฐาน เครื่องสังคโลกสุโขทัยปะปนอยู่กับเครื่องถ้วยเงินสมัยราชวงศ์หมิง รวพุทธศตวรรษที่ 22 บริเวณเกาะ กระตาด จังหวัดตราด แสดงว่าแม้ในยุคหลังจากสิ้นสุดอาณาจักรสุโขทัย เครื่องสังคโลก ยังคงได้รับ ความนิยมอยู่มาก

- ยุคเว้นว่างการผลิตเครื่องสังคโลก

เมื่ออาณาจักรอยุธยาได้เข้าครอบครองอาณาจักรสุโขทัย และชาวจีนเริ่มนำ เครื่องถ้วยเงินเข้ามาเผยแพร่ในเมืองอยุธยามากขึ้น ความนิยมเครื่องถ้วยสังคโลกจึงน้อยลง กลับไป นิยมเครื่องถ้วยเงินที่มีลักษณะบอบบางสวยงามน่าใช้กว่า แต่ยังคงมีการผลิตอยู่บ้าง โดยช่างชาวเมือง สุโขทัย ต่อมาเมื่อคราวมหาสงครามระหว่างพระเจ้าติโลกราชแห่งอาณาจักรล้านนากับสมเด็จพระ

บรมไตรโลกนาถแห่งอาณาจักรอยุธยา ระหว่างนั้นพระยาอุทิศเจียร เจ้าเมืองสวรรคโลกเข้าสวามิภักดิ์ เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ต่อพระเจ้าติโลกราช ในปี พ.ศ. 1994 การอพยพครั้งนั้นเชื่อว่า น่าจะมีช่างปั้นชาวเมืองสวรรคโลกติดตามไปด้วย จึงทำให้การผลิตเครื่องสังคโลกเจริญรุ่งเรืองขึ้นในอาณาจักรล้านนา ส่วนอาณาจักรอยุธยาต้องทำศึกหลายด้าน อีกทั้งไม่สามารถส่งเครื่องสังคโลกออกค้าขายทางเมืองท่าของอาณาจักรมอญได้ เนื่องจากพม่าเข้ามาครอบครองดินแดนนี้ไว้ก่อนแล้ว การผลิตเครื่องสังคโลกจึงค่อยผลิตน้อยลงเพราะบางเมืองมีภัยสงคราม

- ยุคพัฒนาการผลิตเครื่องสังคโลก

ในปัจจุบันการผลิตเครื่องสังคโลกของไทยยังคงดำรงอยู่ในลักษณะการผลิตแบบเครื่องสังคโลกสมัยสุโขทัย ทั้งที่จังหวัดเชียงใหม่ โดยภาครัฐบาลให้การสนับสนุนตั้งหน่วยงานวิจัยการผลิตเครื่องปั้นดินเผา กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม และที่อำเภอศรีสัชชนาลัย อำเภอสวรรคโลก โดยกรมศิลปากรร่วมกับรัฐบาลออสเตรเลีย ได้อนุรักษ์แหล่งเตาเผาที่บ้านเกาะน้อย บ้านป่ายาง สร้างเป็นพิพิธภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาสังคโลกที่ใหญ่ที่สุดในประเทศ อีกทั้งสนับสนุนให้ชาวบ้านที่ว่างจากการทำอาชีพหลัก มาผลิตเครื่องสังคโลกเป็นของที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยวต่างชาติและแก่นักคนไทยที่ตระหนักถึงคุณค่าแห่งเครื่องสังคโลก ตำนานดิน น้ำ ลม ไฟ ที่สร้างอาณาจักรสุโขทัยให้รุ่งเรืองจนเป็นประวัติศาสตร์ อันยิ่งใหญ่ของคนไทยทั้งชาติ

2.1.2 ประเภทของเครื่องสังคโลก

เนื้อดินของเครื่องสังคโลกเป็นประเภทเนื้อแกร่งหรือสโตนแวร์ ซึ่งต้องใช้อุณหภูมิในการนำเข้าเผาสูงประมาณ 1,150-1,280 องศาเซลเซียส และมีการใช้เทคนิคในการตกแต่ง ทั้งการเคลือบและลวดลายต่าง ๆ กันหลายรูปแบบ การแบ่งประเภทเครื่องปั้นดินเผาสังคโลกจะแบ่งตามน้ำเคลือบและการตกแต่งลวดลาย ดังนี้

2.1.2.1 เคลือบสีเขียวใสแบบเซลาดอน

ได้แก่ เครื่องถ้วยล้านนา เครื่องถ้วยสุโขทัย เครื่องถ้วยเขมร เครื่องถ้วยอันหนาน และเครื่องถ้วยมอญ นิยมตกแต่งลวดลายด้วยการขีดเขียน เซาะร่อง และประทับลวดลายแล้วจึงเคลือบสีทับเป็นสีเขียว มีทั้งชนิดเคลือบหนาและเคลือบบาง ซึ่งประเภทนี้จะคล้ายคลึงกับเครื่องถ้วยเงินจากเตาหลงฉวน สมัยราชวงศ์ซ่งตอนปลายถึงราชวงศ์หยวน (คริสต์ศตวรรษที่ 13-14)

2.1.2.2 เคลือบสีขาว

ได้แก่ เครื่องถ้วยมอญ เครื่องถ้วยจีน เครื่องถ้วยล้านนา และเครื่องถ้วยสุโขทัย มีทั้งเคลือบสีขาวขุ่นและขาวใส เช่น เครื่องถ้วยมอญมักจะเคลือบด้วยน้ำเคลือบที่มีส่วนผสมของน้ำดินสีขาว เครื่องถ้วยจีนและเครื่องถ้วยล้านนาจะเคลือบใส เครื่องถ้วยสุโขทัยจากเตาเมืองเก่าจะเคลือบน้ำดินสีขาวแล้วจึงเคลือบสีทับ เครื่องถ้วยมอญและเครื่องถ้วยล้านนาจากเตาเวียงกาหลงมีการขีดลวดลายก่อนเคลือบ

2.1.2.3 เคลือบสีเขียวขุ่น

พบในเครื่องถ้วยมอญ ลักษณะการเคลือบเหมือนเคลือบสีขาว เพียงแต่ผสมแร่ดีบุก เพื่อให้ออกเป็นสีเขียว

2.1.2.4 เคลือบสีน้ำตาล

ได้แก่ เครื่องถ้วยมอญ เครื่องถ้วยล้านนา เครื่องถ้วยอันหนาน และเครื่องถ้วยสุโขทัยบางชนิด ตกแต่งลวดลายด้วยการปั้นลวดลายติดบนภาชนะ หรือใช้วิธีชุบขีดลวดลาย

2.1.2.5 เคลือบสองสี

ได้แก่ เครื่องถ้วยล้านนาจากเตาสันกำแพง เตาสันทรายและเตาเวียงกาหลง เคลือบเป็นสองสีคือ สีน้ำตาลและสีเขียวมะกอก เครื่องถ้วยเขมรเคลือบสีน้ำตาลและสีเขียวมะกอกเช่นกัน เครื่องถ้วยสุโขทัยจากเตาเมืองสวรรคโลกเก่าเคลือบสีน้ำตาลและสีขาว ลักษณะการเคลือบจะชุบขีดลวดลายแล้วทาสีเคลือบตามลายเส้นด้วยสีขาว แล้วเคลือบสีน้ำตาลภายหลัง หรือเขียนเส้นลายสีน้ำตาลแล้วเคลือบสีขาวภายหลัง เป็นต้น

2.1.2.6 เขียนลายสีดำใต้เคลือบ

พบในเครื่องถ้วยล้านนา เครื่องถ้วยอันหนาน เครื่องถ้วยสุโขทัย ลักษณะการตกแต่งจะเขียนลวดลายด้วยสีจากแร่เหล็ก แล้วนำไปชุบน้ำเคลือบ ส่วนเครื่องถ้วยสุโขทัยที่มีเนื้อดินสีเทาดำ นิยมทาเนื้อดินสีขาวรองพื้นก่อนเขียนลวดลาย

2.1.2.7 เขียนลายสีเขียว

พบในเครื่องถ้วยมอญเท่านั้น วิธีการตกแต่งจะเคลือบภาชนะด้วยน้ำเคลือบสีขาวขุ่น แล้วจึงเขียนลวดลายด้วยน้ำเคลือบสีเขียวที่ผสมจากดินขาวและแร่ดีบุก จากนั้นจึงนำเข้าเตาเผาต่อไป

2.1.2.8 เขียนลายคราม

ได้แก่ เครื่องถ้วยจีนและเครื่องถ้วยอันหนาน การตกแต่งจะแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ เมื่อปั้นเป็นรูปภาชนะแล้วจะนำไปเผาดิบ (Biscuit) แล้วจึงนำมาเขียนลวดลายด้วยสีจากแร่โคบอลต์ จากนั้นนำไปชุบน้ำเคลือบใส แล้วนำไปเผาอีกครั้งหนึ่ง

2.1.2.9 เขียนสีบนเคลือบ

ได้แก่ เครื่องถ้วยจีนและเครื่องถ้วยอันหนาน ลักษณะการตกแต่งมักจะเขียนลวดลายสีน้ำเงินใต้เคลือบก่อน แล้วจึงเขียนด้วยสีแดง สีเขียวหรือสีเหลืองบนเคลือบ แล้วจึงนำไปเผาในอุณหภูมิต่ำอีกครั้งหนึ่งเพื่อให้สีคงทน

2.1.2.10 ไม่เคลือบสี

ได้แก่ เครื่องถ้วยสุโขทัยและเครื่องถ้วยเขมร แต่จะตกแต่งลวดลายด้วยการชุบขีดและปั้นลวดลายติดบนภาชนะ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.1.3 รูปแบบของเครื่องสังคโลก

เครื่องสังคโลกมีหลายรูปแบบ ทั้งนี้เพื่อจุดประสงค์ของการนำไปใช้แตกต่างกัน เป็นต้นว่า

2.1.3.1 เพื่อนำไปใช้ในทางศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อพิธีการทางพุทธศาสนา ก็พบว่ามีการสร้างเป็นพระพุทธรูป พระสาวก ตลอดจนทำเป็นรูปสถูปเจดีย์ เป็นรูปเคารพต่าง ๆ ดังเช่น พระพุทธรูปเคลือบจากเตาเวียงกาหลง ปางมารวิชัย พระพุทธรูปที่ทำจากเครื่องเคลือบดินเผา นั้นมีมาตั้งแต่อาณาจักรทริภุชไชยเมื่อ 1,000 กว่าปีมาแล้ว ซึ่งในสมัยนั้นมีทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ แต่ที่เป็นเครื่องเคลือบดินเผาจากเตาเมืองสุโขทัย ศรีสัชนาลัย และเวียงกาหลงมักมีขนาดเล็ก บ่งบอกว่าสำหรับเป็นพระพุทธรูปไว้ตั้งร่วมพระพุทธรูปอื่น ๆ เช่น บริเวณหน้าพระประธาน และที่เคยเห็นก็มีขนาดเล็ก ๆ จึงอาจเหมาะกับการตั้งบนแท่นบูชาขนาดเล็กก็ได้ นอกจากนี้ยังพบประติมากรรมที่หน้าตาและเครื่องแต่งกายเป็นจีน จากเตาศรีสัชนาลัย ที่บ่งบอกถึงอิทธิพลจากจีน จึงเป็นไปได้ว่า อาจมีช่างจีนเป็นผู้ผลิตหรือมาสอน หรือมีตัวอย่างเครื่องเคลือบนั้น ๆ จากจีนใช้เลียนแบบก็ได้

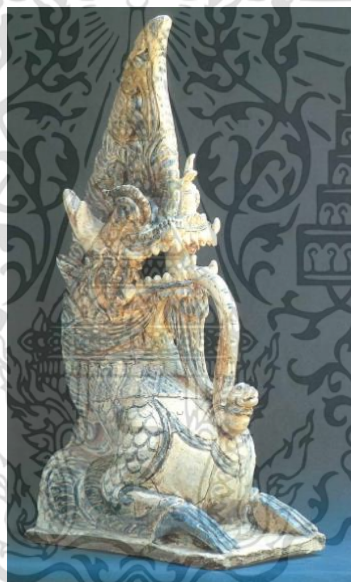

ภาพที่ 2.1 เจดีย์เคลือบ สุโขทัย พุทธศตวรรษที่ 20-21

ที่มา : ฤชชงค์ จันทวิช (2551:49)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.1.3.2 เพื่อนำไปประดับตกแต่งอาคารสถาปัตยกรรม เช่น รูปทวารบาลซึ่งจะพบว่าทำเป็นรูปยักษ์ กระเบื้องมุงหลังคา ซ่อฟ้า ซึ่งทำเป็นรูปหัวนาคหรือมกร บราลี ทางหงส์ทำเป็นรูปนาคห้าเศียรหรือเจ็ดเศียร รูปเทวดาพนมมือ ลูกกรงราวบันได ที่ครอบอกไก่ และเครื่องประดับส่วนอื่น ๆ เป็นต้น รูปแบบของสถาปัตยกรรมไทยแม้จะคลี่คลายวิวัฒนาการมาเป็นลำดับก็ตามแต่ยังคงรูปแบบหลักไว้ เช่น อาคาร มีหลังคาทรงจั่ว การประดับตกแต่งที่จุดต่าง ๆ จึงไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงนัก เช่น มีซ่อฟ้า ทางหงส์ ซึ่งตั้งแต่สมัยสุโขทัยจวบจนปัจจุบันทำจากเครื่องเคลือบดินเผา ไม้ หรือ ปูนปั้น ทางหงส์นิยมประดิษฐ์เป็นเศียรนาค โดยเฉพาะในยุคสุโขทัยและอยุธยาเป็นผลิตภัณฑ์เครื่องเคลือบดินเผาที่มีความงดงามกลมกลืนกับอาคารทำให้มีเสน่ห์ยิ่ง นอกจากนี้เศียรนาคยังประดิษฐ์ไว้ที่สองข้างของหัวบันได ส่วนซ่อฟ้ายังใช้ประดิษฐ์จากเครื่องเคลือบดินเผา และมีหลายแห่งที่ประดิษฐ์เป็นเทพนม ในอดีตจึงปรากฏว่า ใช้เครื่องเคลือบดินเผาประดับอาคารหรือเป็นเครื่องประกอบอาคาร เช่น กระเบื้องเคลือบมุงหลังคาด้วย

ภาพที่ 2.2 นาคอมลูกแก้วและคายนาคตัวเล็กออกมาจากใต้ลิ้น เคลือบสีขาวอมฟ้าอ่อน เขียนลายดำ
ใต้เคลือบ พุทธศตวรรษที่ 21-22 ศรีสัชชาลัย
ที่มา : เฉลียว ปิยชน (2544:88)

ภาพที่ 2.3 ยักษ์นั่งถือกระบอง เคลือบสองสี น้ำตาล-ขาว แต่งด้วยการปั้นติดลายสีน้ำตาล

พุทธศตวรรษที่ 21-22 ศรีวิชัย

ที่มา : เฉลียว ปิยชน (2544:91)

2.1.3.3 ภาษาที่ใช้สอยในชีวิตประจำวัน เช่น จาน ชาม ถ้วย ขวด โถ หม้อน้ำทรงต่าง ๆ โถฝา ตลับ ตะเกียง จานเชิง กระปุก เป็นต้น

(1) จาน มีลักษณะก้นตื้น ตัวจานลาดค่อนข้างแบน ขอบปากผายออกเป็นขอบหนา

(2) ชาม เป็นชามก้นลึก ปากตรงคล้ายกะลา และปากผายออก

(3) คนโท เป็นภาษาใส่น้ำ คอยารูปทรงระบอก ปากผายออก บางชนิดคอสั้น ลำตัวกลมแป้น

(4) คนที เป็นภาษาใส่น้ำ มีหลายลักษณะ เช่น

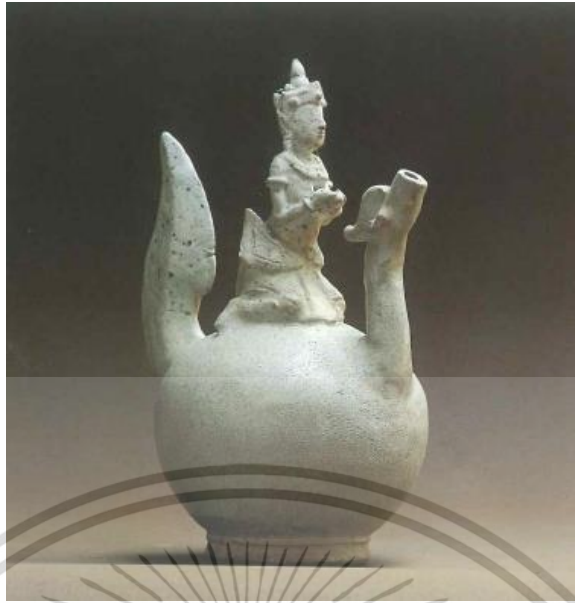
- คนทีนวม มีลักษณะทรงกลมแป้นคอสูง ตอนบนคอผายออกเป็นปีกวงแหวน ปากแคบ ขอบปากสูง

- คนทีน้ำเต้า มีลักษณะทรงกลม คอคอด ตอนบนสูงสอบปากแคบ หูจับขนาดใหญ่ โค้งติดกับผนังตอนบนและฐานล่าง พวยยกสูงปลายโค้งออก

- คนทีรูปถ้วย มีลักษณะลำตัวป่องเรียวจากคอค่อยๆ ป่องออกโค้งลาดลงจรดฐาน ปากคนทีเป็นรูปถ้วย พวยยกสูง หูจับมักเป็นรูปสัตว์คล้ายมังกร

- คนทีรูปหงส์ ทำเป็นรูปหงส์ มีฐานและหูจับ พวยกาเป็นปากหงส์เพื่อให้รินน้ำได้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 2.4 คนที่รูปหงส์ มีเทวดานั่งคุกเข่าอยู่ข้างบน มีพวยยาวเป็นคอและหัวหงส์ เคลือบสีชาวด้าน
พุทธศตวรรษที่ 21-22 ศรีสัชชาลัย
ที่มา : เฉลียว ปิยชน (2544:79)

ภาพที่ 2.5 คนที่รูปหงส์ เคลือบสีชาวด้าน สลักลายและเขียนสีน้ำตาล พุทธศตวรรษที่ 20-21
ศรีสัชชาลัย
ที่มา : เฉลียว ปิยชน (2544:80)

(5) กระจุก เป็นภาชนะขนาดเล็ก คอแคบ ไหล่ลาดสอบลงมายังฐาน มีฝาปิด บางครั้งทำเป็นรูปสัตว์ต่าง ๆ เช่น ไก่ อีงอ่าง นก ปลา นิยมใส่เครื่องหอม เครื่องเทศ เป็นต้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 2.6 กระปุกรูปนกคู่ เคลือบสีเขียว มีคอยาวและปากเล็ก พุทธศตวรรษที่ 20-21 คริสต์นาลัย
ที่มา : เฉลียว ปิยชน (2544:84)

(6) ตลับ มักทำเป็นรูปลูกพลับ หรือมิ่งคุด

(7) แจกัน มีลักษณะทรงสูง ปากผายกว้างแล้วสอบลง ไหล่ผายขอบปาก คล้ายถ้วยผายออกเล็กน้อย ส่วนคอคอด ไหล่ลาดลงก้นป่องออก อีกลักษณะหนึ่งจะมีทรงสูง ปากกว้างปลายผายเล็กน้อย คอสูง บริเวณไหล่ป่องออก แล้วเรียวมายังฐาน

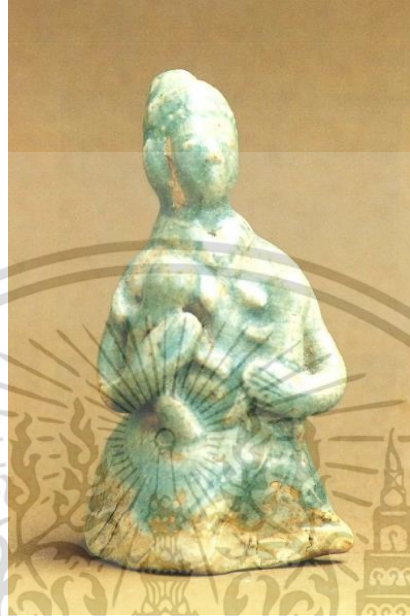
(8) โถ มีลักษณะเป็นโถขนาดเล็ก มีฝาปิด ทรงสูง ฝาอกมักทำเป็นรูปดอกบัวตูม

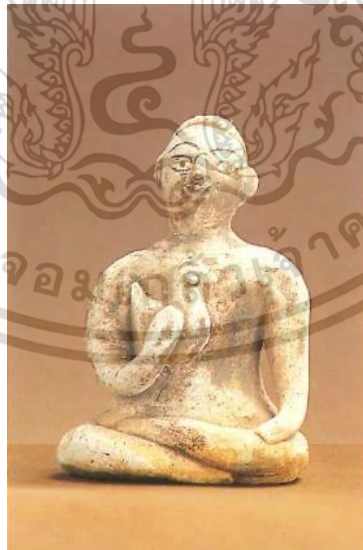
ภาพที่ 2.7 โถสังคโลก สุโขทัย พุทธศตวรรษที่ 19-20
ที่มา : ภูษงค์ จันทวิช (2551:35)

2.1.3.4 รูปของเล่นหรือของที่ใช้ในพิธีกรรม เช่น รูปคนมีทั้งผู้ชายอุ้มไก่ ถือก้อนเงิน
พุดด้วง ถือพัด หรือรูปผู้หญิงอุ้มลูก รูปนักรบ ที่หยดน้ำรูปสัตว์ต่าง ๆ รูปชายหญิงคู่ รูปสัตว์ต่าง ๆ
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับบริการเชิงงานเพื่อการศึกษาเท่านั้น เมื่ออนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เช่น ช้าง ม้า แมว ไก่ เต่า เม่น มังกร เป็นต้น นอกจากนี้มีรูปนักกีฬา เช่น มวยปล้ำ และเครื่องเล่น เช่น หมากรุก เป็นต้น ตุ๊กตาเหล่านี้ยังแสดงให้เห็นวัฒนธรรมการแต่งกายและความนิยมของคนยุคนั้นด้วย

ภาพที่ 2.8 ตุ๊กตาเคลือบสีเขียว หู้งอุ้มทารก พุทธศตวรรษที่ 20-21 ศรีสัชชาลัย
ที่มา : เฉลียว ปิยชน (2544:48)

ภาพที่ 2.9 ตุ๊กตาขายนั่งขัดสมาธิ เคลือบสีขาว อุ้มไก่ พุทธศตวรรษที่ 21-22 ศรีสัชชาลัย
ที่มา : เฉลียว ปิยชน (2544:51)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.1.4 การแบ่งชนิดของเครื่องสังคโลก

การแบ่งชนิดของเครื่องปั้นดินเผา นิยมแบ่งตามส่วนผสมของเนื้อดินปั้น และความร้อนที่ใช้เผา ดังนี้

2.1.4.1 ชนิดเผาด้วยความร้อนต่ำ (Earthen Ware หรือ Terracotta) อุณหภูมิประมาณ 400-1,100 องศาเซลเซียส เนื้อดินเป็นดินเหนียวอย่างเดียว หรืออาจมีส่วนผสมอื่นช่วยให้ปั้นรูปได้ง่ายขึ้น เผาแล้วมีความแกร่งน้อย เนื้อดินสีส้มหรือดำ ไม่สุกตัวดีนัก มีความพรุนตัวสูง ดูดซึมน้ำได้มาก เวลาเคาะเสียงไม่ดังกังวาน มักทำเป็นภาชนะที่ใช้ในบ้านทั่วไปที่ไม่มีการเคลือบ

2.1.4.2 ชนิดเผาด้วยความร้อนปานกลาง (Stone Ware) อุณหภูมิประมาณ 1,200-1,400 องศาเซลเซียส เนื้อดินมีส่วนผสมของหินฟันม้าหรือเศษดินเผาบดละเอียดอยู่มาก เนื้อดินสีดำค่อนข้างละเอียด ดูดซึมน้ำได้ประมาณ 3-5 เปอร์เซ็นต์ เมื่อเผาแล้วจะมีความแกร่ง แข็งแรง มักนิยมทำภาชนะขนาดใหญ่ เช่น ไหหรือครก เป็นต้น

2.1.4.3 ชนิดเผาด้วยความร้อนสูง (Porcelain Ware) อุณหภูมิประมาณ 1,250 องศาเซลเซียสขึ้นไป เนื้อดินมีส่วนผสมของดินขาว มีการเตรียมดิน ทำให้เผาแล้วเนื้อดินแกร่ง สีขาวละเอียดไม่ดูดซึมน้ำ เคาะมีเสียงดังกังวาน มักนิยมตกแต่งลวดลายและเคลือบสีต่าง ๆ ให้สวยงาม

2.1.5 กระบวนการผลิตเครื่องสังคโลก

2.1.5.1 วัตถุดิบและการเตรียมดิน

จากการทดลองทางวิทยาศาสตร์ของกระทรวงอุตสาหกรรม ในการค้นคว้าส่วนผสมของเนื้อดินปั้นเครื่องสังคโลกนั้น สามารถทดลองได้ ดังนี้

- (1) ดินขาวจากอำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง
- (2) ดินเหนียวปากพลีจากอำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี
- (3) เฟลสปาร์จากอำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี
- (4) หินควอทซ์จากอำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี

มีตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าหลายตัวอย่าง แต่ส่วนผสมที่ดีที่สุดโดยทั่วไปควรจะเป็น ดินขาว 75% ดินเหนียวดำ 20% ควอทซ์ 5% และนำเข้าเผาในอุณหภูมิ 1,280 องศาเซลเซียส เครื่องปั้นดินเผาสังคโลกจะใช้ดินที่ขุดมาจากภูเขาสีล้าน ซึ่งมีเนื้อดิน 3 ลักษณะ คือ

- (1) ดินที่ใช้ขึ้นรูปทรงมีสีขาว ผิดกับดินทั่วไปที่มีสีดำ แดง เหลือง
- (2) ดินน้ำเคลือบจะมีสีเทาอมเขียว
- (3) ดินเชื้อ ได้แก่ ทราย แกลบ ฟาง หรือดินเผาบดละเอียด เมื่อขุดดินได้

แล้วจะต้องผ่านขั้นตอนการเตรียมดิน ดังนี้

- นำดินขาวที่ขุดได้ตำในครกใหญ่ เพื่อให้เนื้อดินแหลกละเอียด ร่อนดินในตะแกรงร่อนเพื่อขจัดสิ่งเจือปนในเนื้อดิน

- นำดินที่ร่อนแล้วหมักในตุ่มดินนานประมาณ 2-3 เดือน หรือนานกว่านี้ เพื่อให้เนื้อดินเหนียวจับตัวกันได้ดียิ่งขึ้น
- นำดินหมักซึ่งมีลักษณะเป็นเลนมารีดน้ำออกด้วยการดักใส่ผ้าขาวม้าแล้วมัดหุ้มให้เรียบร้อย นำมาวางบนพื้นปูนซีเมนต์ เพื่อให้ปูนซีเมนต์ดูดซับน้ำออกมาจากเนื้อดิน
- นำเนื้อดินมานวดด้วยการตำในครกเช่นเดียวกับการตำครั้งแรก เพื่อให้เนื้อดินเหนียวเข้ากันได้ดี
- นวดดินอีกครั้งด้วยมือ คนวนวดในปริมาณน้อยเพื่อให้เนื้อดินนุ่มอ่อนตัว และเหนียวเท่ากันตลอด เพื่อให้ได้เนื้อดินที่พร้อมจะสร้างสรรค์งานได้

2.1.5.2 การขึ้นรูปทรง

เครื่องปั้นดินเผาสังคโลก มีวิธีการขึ้นรูปทรง ดังนี้

- (1) รูปทรงทึบตัน เป็นการขึ้นรูปทรงขนาดเล็ก ภายในทึบตัน มักนิยมปั้นรูปสัตว์ เช่น นก ไก่ ช้าง เป็นต้น
- (2) รูปทรงกลมกลวง การขึ้นรูปทรงกลมกลวงเป็นรูปทรงพื้นฐานเพื่อนำไปต่อประกอบเป็นรูปทรงต่าง ๆ เช่น แจกันหัวช้าง แจกันนม นก ไก่ เป็นต้น มีวิธีการปั้นรูปทรงกลมกลวง ดังนี้
 - ปั้นดินเป็นรูปทรงกลมขนาดตามต้องการ เช่น ตุ๊กตานกจะปั้นทรงกลมเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 1 ½ นิ้ว
 - ผ่าเนื้อดินออกเป็น 2 ซีก
 - กดและตกแต่งเนื้อดินทั้ง 2 ซีก ให้เกิดหลุมโพรงเหมือนลูกฟุตบอลผ่าซีก
 - ประกบเนื้อดินทั้ง 2 ซีก ตกแต่งให้เข้ากันด้วยมีด
 - ปรับแต่งรูปทรงกลมให้ได้ตามต้องการ เช่น ทำเป็นรูปทรงกลมเพื่อต่อหัวและหางเป็นรูปนก กดให้เป็นรูปทรงรีเพื่อต่อพวยกาเป็นแจกันนม หรือเจาะส่วนบนทรงกลมแล้วปั้นรูปหัวช้างต่อเป็นแจกันหัวช้าง เป็นต้น
- (3) การทำแม่พิมพ์กด เป็นการหล่อแม่พิมพ์จากแบบที่ปั้นขึ้นเพื่อนำแม่พิมพ์มาผลิตผลงานให้ได้เป็นจำนวนมากและรวดเร็ว แม่พิมพ์จะหล่อขึ้นจากปูนปลาสเตอร์ อาจเป็นแม่พิมพ์ชั้นเดียวหรือหลายชั้น เวลาทำจะนวดดินให้ได้ความเหนียวพอเหมาะแล้วกดลงไปบนแม่พิมพ์ ใช้ใบมีดปาดเนื้อดินส่วนที่เกินออก แล้วจึงเคาะเอาดินออกจากแม่พิมพ์จะได้รูปแบบตามต้องการ ผลงานลักษณะนี้ เช่น เต้านกหวีด (เต่าซึ่งเป่าเป็นเสียงนกหวีดได้)
- (4) การทำแม่พิมพ์หล่อ เป็นการใช้น้ำดินเหลวเทลงในแม่พิมพ์ ซึ่งทำด้วยปูนปลาสเตอร์ทิ้งไว้สักครู่ให้ปูนปลาสเตอร์ดูดน้ำออกจากเนื้อดินจนแห้งหมาด ได้ความหนาตามต้องการจึงเทน้ำดินส่วนที่เหลือออก รอจนกว่าดินจะแห้งหมาดคงรูปได้ จึงแกะแม่พิมพ์ออก จะได้ผลิตภัณฑ์ที่มีผิวเรียบและมีความหนาเท่ากันตลอดทุกชิ้นงาน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

(5) การขุดดิน ใช้วิธีการคลึงดินเป็นเส้นกลมยาวพอประมาณ แล้วนำเส้นดินนั้นมาวางเรียงซ้อนกัน เป็นรูปภาพขณะต่าง ๆ ใช้น้ำดินเชื่อมระหว่างเนื้อดินให้ติดกัน เมื่อขึ้นเป็นรูปทรงตามต้องการแล้วใช้มือลูบดินให้ประสานเป็นเนื้อเดียวกัน หรือใช้ไม้ตักแต่งภายนอกให้มีลักษณะผิวและลวดลายตามต้องการ

(6) การใช้แป้นหมุน เป็นการขึ้นรูปโดยนำก้อนดินวางบนแป้นซึ่งหมุนด้วยมือหรือเท้า จับก้อนดินให้ได้ตำแหน่งศูนย์กลาง แล้วจึงขึ้นรูปเป็นรูปทรงระบอบอกที่มีความหนาเท่ากันตลอด หลังจากนั้นจึงตัดแปลงเป็นรูปทรงต่าง ๆ ตามต้องการ เมื่อได้รูปทรงหลักแล้วอาจมีการตกแต่งขั้นที่ 2 โดยการเติมส่วนประกอบต่าง ๆ เช่น พวยกา หูจับ หรือตกแต่งผิวให้สวยงามขึ้น

(7) การต่อแผ่น ทำโดยปั้นดินให้เป็นแผ่นเรียบ หนาเท่ากันตลอดแล้วนำดินแต่ละแผ่นมาต่อเป็นรูปภาพขณะ โดยใช้น้ำดินเชื่อมต่อหรือใช้มือบีบให้เนื้อดินติดกัน

2.1.5.3 การทำน้ำเคลือบ

การทำน้ำเคลือบของชาวบ้านเกาะน้อย อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย มีวิธีการดังนี้

(1) นำดินสีเขียวอ่อนมาตำให้แหลก แล้วกรองด้วยตะแกรงร่อนให้ละเอียด
 (2) นำดินลูกรังมาตำให้แหลก แล้วกรองให้ละเอียดเช่นกัน
 (3) กรองขี้เถ้าไม้ และปูนขาวให้ละเอียด โดยแยกเก็บใส่ภาชนะไม่ให้ปะปนกัน
 (4) นำผงดินสีเขียวอ่อน ผงดินลูกรัง ขี้เถ้าไม้ ปูนขาว และน้ำผสมให้เข้ากันตามอัตราส่วนที่ต้องการ

(5) หากต้องการความข้นเหลวเพียงใด ให้ผสมน้ำตามต้องการ ส่วนผสมต่าง ๆ ของน้ำเคลือบ

(1) สีเขียวใส

- ดินสีเขียวอ่อนจากภูเขาสีล้าน 3 ส่วน
- ดินเหลืองหรือดินลูกรัง 2 ส่วน
- ขี้เถ้าไม้ 2 ส่วน
- ปูนขาว 1 ส่วน
- น้ำ พอประมาณ

(2) สีน้ำตาล

- ดินลูกรัง 3 ส่วน
- ขี้เถ้าไม้ 3 ส่วน
- ปูนขาว 1 ส่วน
- น้ำ พอประมาณ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ส่วนผสมต่าง ๆ อาจเปลี่ยนแปลงได้ตามสูตรของแต่ละหมู่บ้าน เมื่อได้นำน้ำเคลือบตามต้องการแล้ว จึงนำผลิตภัณฑ์ลงชุบหรือใช้แปรงระบาย หลังจากนั้นจึงนำไปเผาเป็นเวลา 14-16 ชั่วโมง

2.1.5.4 การทำสีเขียนลาย

สีเขียนลายเครื่องปั้นดินเผาสังคโลกจะมีสีไม่มากนัก สีส่วนใหญ่ได้จากเนื้อดินอำเภอสรีสะเกษล้วย อำเภอสวรรคโลก ซึ่งมีเนื้อดินเป็นสีต่าง ๆ ชาวบ้านจะไปขุดจากแหล่งดินมาทำเป็นสีเขียนลาย

(1) ขั้นตอนการทำสีเขียนลาย ดังนี้

- นำดินสีมาตำให้แหลก แล้วกรองด้วยตะแกรงร่อนให้ละเอียด
- นำผงดินมาผสมกับน้ำ

(2) ส่วนผสมของสีเขียนลาย

การนำผงดินสีผสมน้ำ ควรใช้น้ำสะอาดผสมให้เกิดความข้นเหลวพอเหมาะที่จะเขียนลวดลายได้โดยสะดวก สีเขียนลายที่นิยมใช้มีดังนี้

- ผงดินสีน้ำตาล ผสมน้ำ
- ผงดินสีดำ ผสมน้ำ ผสมผงดำ (สีดำเขียนลายบนเครื่องปั้นดินเผา)
- ผงดินสีทอง หรือสีเหลืองทอง ผสมน้ำ

เมื่อเขียนลายเสร็จแล้วจึงนำไปชุมน้ำเคลือบสีเขียนไว้สัปดาห์เพื่อให้ลวดลายติดแน่นคงทน แล้วจึงนำไปเข้าเตาเผา

2.1.5.5 การเคลือบเครื่องปั้นดินเผา

การเคลือบ คือ ปฏิกิริยาของซิลิกาออกไซด์ที่ละลายเนื่องจากความร้อน และตกผลึกอยู่บนผิวเครื่องปั้นดินเผา ส่วนผสมของน้ำเคลือบมีลักษณะแตกต่างกันตามวัสดุที่หาได้ในท้องถิ่น แต่ที่สำคัญได้แก่ ดินเหนียวท้องถิ่น หินฟันม้า และขี้เถ้าไม้ ส่วนผสมเหล่านี้จะนำมาผสมกันเพื่อให้ได้องค์ประกอบแร่ที่เหมาะสมแก่การทำน้ำเคลือบ ซึ่งจะได้แร่สำคัญ คือ ซิลิกาออกไซด์ อลูมินาออกไซด์ และโซเดียมออกไซด์ สดส่วนของแร่เหล่านี้เป็นปัจจัยที่ทำให้น้ำเคลือบมีสีแตกต่างกัน อีกทั้งการให้ก๊าซออกซิเจน เข้าไปมีปฏิกิริยากับเฟอร์ริกออกไซด์ในเนื้อดิน จะทำให้น้ำเคลือบมีสีสนิมเหล็กปนอยู่ในน้ำเคลือบด้วย

ตารางที่ 2.1 องค์ประกอบแร่ที่สำคัญในน้ำเคลือบ เนื้อดินปั้นและดินธรรมดา

	น้ำเคลือบ	เนื้อดินปั้น	ดินธรรมดา
ซิลิกาออกไซด์	62.2	74.8	72
อลูมินาออกไซด์	10	12	16
แคลเซียมออกไซด์	14.7	.02	0.5

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 2.2 ต่อ

	น้ำเคลือบ	เนื้อดินปั้น	ดินธรรมดา
เฟอร์ริกออกไซด์	2.2	1.4	4.2
โซเดียมออกไซด์	2	1.37	0.6
โปแตสเซียมออกไซด์	2.5	2.9	-

ที่มา : ศักดิ์ชัย เกียรติวนาคินทร์ (2548:58)

จะเห็นได้ว่าองค์ประกอบแร่ที่มีอยู่มากที่สุด คือ ซิลิกาออกไซด์ ซึ่งทำให้เครื่องปั้นดินเผามีความแข็งแรง โดยปกติแล้วซิลิกาออกไซด์จะไม่ละลายในอุณหภูมิที่ใช้เผาเครื่องปั้นดินเผาทั่วไป แต่เมื่อมีแร่อื่นประกอบอยู่จะช่วยให้ซิลิกาออกไซด์ละลายได้ในอุณหภูมิต่ำ เช่น ผสมอลูมินาออกไซด์ จะทำให้ซิลิกาออกไซด์ ละลายเมื่อเผาที่อุณหภูมิสูงประมาณ 450 องศาเซลเซียส เป็นต้น

ในการเผาเครื่องปั้นดินเผาหากแรงอุณหภูมิให้สูงขึ้นเร็วเกินไป ความร้อนที่เกิดขึ้นในเตาจะไม่สม่ำเสมอทั่วทั้งเตา ส่วนที่อยู่ใกล้ช่องใส่ไฟจะได้รับความร้อนมากกว่า ทำให้น้ำเคลือบละลายไหลเยิ้มติดกัน และทำให้เนื้อดินปั้นบิดเบี้ยว เสียรูปทรง อีกทั้งมีผลกระทบต่อแร่ธาตุในดิน เช่น โซเดียมไบคาร์บอเนต เมื่อถูกความร้อนสูงจะสลายตัวเป็นก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ทำให้เกิดฟองอากาศขนาดต่าง ๆ กันในเนื้อดิน หากมีจำนวนมากจะขยายตัวออกทางผิวดินทำให้เกิดผลิตภัณฑ์แตกได้ การแก้ไขจึงควรเพิ่มความร้อนที่ละน้อย และใช้ดินปั้นที่แช่น้ำล้างโซเดียมไบคาร์บอเนตออกให้เหลือน้อยที่สุด ทำให้ดินปั้นมีเนื้อแน่น ไม่มีรูพรุนของฟองอากาศ

การควบคุมอุณหภูมิจึงควรเพิ่มความร้อนที่ละน้อย เพื่อให้อุณหภูมิสม่ำเสมอทั่วทั้งเตา ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์ และน้ำเคลือบเป็นเงินแวววาวออกสีตามต้องการ

2.1.6 อุตสาหกรรมและการตลาดของเครื่องสังคโลก

2.1.4.1 อุตสาหกรรมเครื่องสังคโลกที่ศรีสัชชนาลัย

สัมพันธ์ทางเทคโนโลยีทางด้านลักษณะเตาเผา รูปแบบในการผลิต รูปทรงของผลผลิตและความนิยมอื่น ๆ ระหว่างแหล่งเตาศรีสัชชนาลัย กับแหล่งเตาอื่นในภาคพื้นสยามประเทศ เช่น เตาบ้านกรวด บุรีรัมย์ ก่อให้เกิดเครือข่ายของวัฒนธรรมเครื่องปั้นดินเผาสยาม สนองความต้องการของชุมชนในภูมิภาค ทั้งในภาคพื้นทวีปและบริเวณชายฝั่งทะเล ยังส่งออกเป็นสินค้าสู่ชุมชนบ้านเมืองใกล้เคียง เป็นส่วนหนึ่งแห่งวงจรของสากลศิลปะ ลักษณะเช่นนี้เอง มีนัยถึงความเติบโตของศรีสัชชนาลัยในอดีต อย่างแท้จริง

2.2 ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับลวดลายเครื่องสังคโลก

2.2.1 ลวดลายในแต่ละยุคสมัย

ภาพที่ 2.10 จานเคลือบสีเขียวเซลาดอน คริสต์ศตวรรษที่ 14-15
ที่มา : ภูชงค์ จันทวิช (2551:17)

2.2.1.1 จานเคลือบสีเขียวเซลาดอน

เป็นศิลปะในยุคของจีน ราชวงศ์หยวน-ราชวงศ์หมิง คริสต์ศตวรรษที่ 14-15 (พุทธศตวรรษที่ 19-20) มีขนาดปากกว้าง 43 เซนติเมตร สูง 8 เซนติเมตร จานดินเผาเคลือบสีเขียวเซลาดอนขนาดใหญ่ ตกแต่งด้วยลายดอกไม้ ก้านขด ผลิตจากเตาหลงฉวน มณฑลเจ้อเจียง

ภาพที่ 2.11 งานเคลือบสีเขียวเซลาดอน คริสต์ศตวรรษที่ 14
ที่มา : ฤชชงค์ จันทวิช (2551:18)

2.2.1.2 งานเคลือบสีเขียวเซลาดอน

เป็นศิลปะในยุคของจีน ราชวงศ์หยวน คริสต์ศตวรรษที่ 14 (พุทธศตวรรษที่ 19) มีขนาดปากกว้าง 27 เซนติเมตร สูง 4.5 เซนติเมตร งานดินเผาเคลือบสีเขียวเซลาดอนตกแต่งลวดลายใต้เคลือบด้วยแม่พิมพ์ ตรงกลางงานเป็นลายดอกไม้ ตัวงานเป็นริ้วร่องแบบกลีบบัว ขอบงานผายกว้างริมหยักเป็นกลีบบัว ผลิตจากเตาหลงฉวน มณฑลเจ้อเจียง

ภาพที่ 2.12 งานเคลือบสีเขียวเซลาดอน คริสต์ศตวรรษที่ 13-14
ที่มา : ฤชชงค์ จันทวิช (2551:19)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.2.1.3 จานเคลือบสีเขียวเซลาดอน

เป็นศิลปะในยุคของจีน ราชวงศ์ซ่ง คริสต์ศตวรรษที่ 13-14 (พุทธศตวรรษที่ 18-19) มีขนาดปากกว้าง 33 เซนติเมตร สูง 8 เซนติเมตร จานเคลือบสีเขียวเซลาดอน ผลิตจากเตาหลงฉวน มณฑลเจ้อเจียง เป็นจานเนื้อดินแกร่งหรือสโตนแวร์ ขอบปากผายกว้าง ตัวจานเป็นลายริ้วกลีบบัว ตรงกลางเป็นลายมังกรนูนซึ่งเกิดจากการใช้แม่พิมพ์

ภาพที่ 2.13 จานเคลือบสีเขียวเซลาดอน พุทธศตวรรษที่ 20-21
ที่มา : ภูซงค์ จันทวิช (2551:20)

2.2.1.4 จานเคลือบสีเขียว

เป็นศิลปะไทย ล้านนา พุทธศตวรรษที่ 20-21 มีขนาดปากกว้าง 34 เซนติเมตร สูง 10 เซนติเมตร จานดินเผาเคลือบสีเขียวใส มีลักษณะเนื้อดินแกร่ง ตัวลายริ้วแบบเขาะร่องเลียนแบบกลีบบัว ของปากผายกว้าง ผลิตจากเตาวังเหนือ จังหวัดลำปาง (เตาวังเหนือและเตาเวียงกาหลงอยู่ไม่ห่างกันเพียงสายน้ำเล็ก ๆ กั้นเขตอยู่เท่านั้น)

ภาพที่ 2.14 จานเคลือบสีเขียวเซลาดอน 3 ใบ พุทธศตวรรษที่ 20-22
ที่มา : ฤชชงค์ จันทวิช (2551:21)

2.2.1.5 จานเคลือบสีเขียว

เป็นศิลปะไทย ล้านนา พุทธศตวรรษที่ 20-22 จานใหญ่ 2 ใบ ปากกว้าง 31 เซนติเมตร สูง 7.5 เซนติเมตร จานเล็ก 1 ใบ ปากกว้าง 25.5 เซนติเมตร สูง 5.5 เซนติเมตร แสดงการเปรียบเทียบจานเคลือบสีเขียว 3 ใบ 2 ใบ ผลิตจากเตาวังเหนือ อำเภอวังพาน จังหวัดลำปาง อีก 1 ใบ ผลิตจากเตาสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ จานทุกใบเนื้อดินแกร่งกึ่งสโตนแวร์ ตัวจานเป็นลายริ้วแบบกลีบบัว เกิดจากการเซาะร่อง ขอบปากผายกว้าง จากลักษณะของจานแสดงให้เห็นถึงความคล้ายคลึงกับจานเคลือบสีเขียวเซลาดอนจากเตาหลวงวน ในมณฑลเจ้อเจียงของจีน

ภาพที่ 2.15 จานสังคโลก พุทธศตวรรษที่ 19-21
ที่มา : ฤชชงค์ จันทวิช (2551:22)

2.2.1.6 จานสังคโลก

เป็นศิลปะไทย สุโขทัย พุทธศตวรรษที่ 19-21 ปากกว้าง 30 เซนติเมตร สูง 6 เซนติเมตร จานดินเผาเคลือบเนื้อแกร่งเขียนลายใต้เคลือบสีดำ ตรงกลางเขียนเป็นลายปลา ตัวจานด้านในเขียนลายสาหร่าย ขอบปากผายกว้าง ผลิตจากแหล่งเตาเผาเมืองสุโขทัยเก่า ริมน้ำโจน อำเภอมือง จังหวัดสุโขทัย

ภาพที่ 2.16 จานสังคโลก พุทธศตวรรษที่ 19-21
ที่มา : ฤชชงค์ จันทวิช (2551:23)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.2.1.7 จานสังคโลก

เป็นศิลปะไทย สุโขทัย พุทธศตวรรษที่ 19-21 ปากกว้าง 36 เซนติเมตร สูง 7 เซนติเมตร จานดินเผาเคลือบเนื้อแกร่งเขียนลายใต้เคลือบสีดำ ตรงกลางเขียนลายนก ล้อมรอบด้วยลายดอกไม้เครือเถา ขอบปากผายกว้าง ผลิตจากแหล่งเตาบ้านเกาะน้อย อำเภอสรีสัชชาลัย จังหวัดสุโขทัย

ภาพที่ 2.17 จานสังคโลก พุทธศตวรรษที่ 19-20
ที่มา : ฤชรงค์ จันทวิช (2551:24)

2.2.1.8 จานสังคโลก

เป็นศิลปะไทย สุโขทัย พุทธศตวรรษที่ 19-20 ปากกว้าง 29 เซนติเมตร สูง 6.5 เซนติเมตร จานสังคโลกดินเผาเคลือบเนื้อแกร่งเขียนลายใต้เคลือบด้วยสีดำ กลางจานเป็นลายดอกบัว ล้อมรอบด้วยใบไม้เครือเถา ตัวจานเขียนลายดอกไม้เครือเถาขอบปากกว้างผายเขียนลายก้านขดคร่ำวๆ ผลิตจากแหล่งเตาบ้านเกาะน้อย อำเภอสรีสัชชาลัย จังหวัดสุโขทัย

ภาพที่ 2.18 จานเคลือบเตากาหลง พุทธศตวรรษที่ 20-21
ที่มา : ฤชชงค์ จันทวิช (2551:25)

2.2.1.9 จานเคลือบเตากาหลง

เป็นศิลปะไทย ล้านนา พุทธศตวรรษที่ 20-21 มีขนาด ปากกว้าง 30 เซนติเมตร สูง 5.5 เซนติเมตร จานดินเผาเคลือบเนื้อดินแกร่งเขียนลาย ผลิตจากเตาบ้านกาหลง ตัวจานเขียนลายช่อดอกเบญจมาศภายในวงกลมคู่ เขียนลายใต้เคลือบด้วยสีดำ ขอบปาก เขียนลายก้านขด

ภาพที่ 2.19 จานสังคโลก พุทธศตวรรษที่ 19-20
ที่มา : ฤชชงค์ จันทวิช (2551:26)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.2.1.10 จานสังคโลก

เป็นศิลปะไทย สุโขทัย พุทธศตวรรษที่ 19-20 มีขนาด ปากกว้าง 28 เซนติเมตร สูง 7 เซนติเมตร จานสังคโลกดินเผาเคลือบ ตรงกลางจานตกแต่งด้วยการเขียนเป็นลายช่อดอกไม้ ตัวจานเป็นลายดอกไม้เครือเถา ก้านขด ขอบปากผายกว้างลายก้านขด ผลิตจากเตาทุเรียง อำเภอสรีสัช นาลัย จังหวัดสุโขทัย

ภาพที่ 2.20 จานสังคโลก พุทธศตวรรษที่ 19-21
ที่มา : ฤชรงค์ จันทวิช (2551:27)

2.2.1.11 จานสังคโลก

เป็นศิลปะไทย สุโขทัย พุทธศตวรรษที่ 19-21 มีขนาด ปากกว้าง 26.5 เซนติเมตร สูง 7.5 เซนติเมตร จานดินเผาเคลือบเนื้อแกร่งแบบสโตนแวร์ ตกแต่งด้วยการเขียนลายใต้เคลือบด้วย สีดำ ตรงกลางจานเป็นลายดอกบัวในรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน ล้อมรอบด้วยลายกิ่งไม้ ขอบขานกว้าง เขียนลายก้านขดคร่าวๆ ผลิตจากเตาทุเรียงริมน้ำโจนที่เมืองเก่าสุโขทัย อำเภอมือง จังหวัดสุโขทัย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 2.21 งานสังคโลกเคลือบสีเขียว พุทธศตวรรษที่ 19-21
ที่มา : ภูษงค์ จันทวิช (2551:28)

2.2.1.12 งานสังคโลกเคลือบสีเขียว

เป็นศิลปะไทย สุโขทัย พุทธศตวรรษที่ 19-21 มีขนาด ปากกว้าง 30 เซนติเมตร สูง 8 เซนติเมตร งานดินเผาเคลือบเนื้อแกร่งแบบสโตนแวร์ ตกแต่งด้วยลายชุติตไต้เคลือบสีเขียวไข่กา หรือเซลาดอน ตรงกลางงานเป็นลายดอกบัว ตัวงานเป็นลายกลีบบัว ขอบปากผายกว้าง ริมหยักเป็นกลีบบัว ผลิตจากเตาบ้านเกาะน้อย อำเภอศรีสัชชนาลัย จังหวัดสุโขทัย

ภาพที่ 2.22 งานสังคโลกเคลือบสีเขียว พุทธศตวรรษที่ 19-21
ที่มา : ภูษงค์ จันทวิษ (2551:29)

2.2.1.13 งานสังคโลกเคลือบสีเขียว

เป็นศิลปะไทย สุโขทัย พุทธศตวรรษที่ 19-21 งานสังคโลกดินเผาเคลือบสีเขียวไข
กาหรือเซลาดอน เนื้อดินแกร่ง ตกแต่งลายใต้เคลือบด้วยการขูดขีด ตรงกลางงานเป็นลายดอกบัว ตัว
งานเขียนลายไปไม้ก้านขด ขอบปากผายกว้างริมหยักเป็นกลีบบัว ผลิตจากเตาทุเรียง อำเภอสรีสัชนา
ลัย จังหวัดสุโขทัย

ภาพที่ 2.23 งานสังคโลก พุทธศตวรรษที่ 19-21
ที่มา : ภูษงค์ จันทวิษ (2551:30)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.2.1.14 จานสังคโลก

เป็นศิลปะไทย สุโขทัย พุทธศตวรรษที่ 19-21 มีขนาดปากกว้าง 31 เซนติเมตร สูง 7 เซนติเมตร จานดินเผาเคลือบเนื้อแกร่งแบบสโตนแวร์ ตกแต่งด้วยการเขียนลายใต้เคลือบด้วยสีดำ ตรงกลางจานเขียนลายปลาคู่ ตัวจานเป็นลายดอกไม้เครือเถา ก้านขด ขอบปากผาย ผลิตจากเตาทุเรียงริมน้ำโจนที่เมืองเก่าสุโขทัย อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย

ภาพที่ 2.24 จานสังคโลก พุทธศตวรรษที่ 19-21
ที่มา : ฤชชงค์ จันทวิช (2551:31)

2.2.1.15 จานสังคโลก

เป็นศิลปะไทย สุโขทัย พุทธศตวรรษที่ 19-21 มีขนาดปากกว้าง 29 เซนติเมตร สูง 9 เซนติเมตร จานดินเผาเคลือบเนื้อแกร่งแบบสโตนแวร์ เขียนลายใต้เคลือบด้วยสีดำ ตรงกลางจานเป็นลายปลาคู่ภายในวงกลม ขอบปากผายเขียนลายก้านขด ก้นจานยังมีกึ่งบนน้ำอ้อยติดอยู่ ผลิตจากเตาทุเรียง ริมน้ำโจนที่เมืองเก่าสุโขทัย อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย

ภาพที่ 2.25 ชามสังคโลก พุทธศตวรรษที่ 19-21
ที่มา : ฤชชงค์ จันทวิช (2551:32)

2.2.1.16 ชามสังคโลก

เป็นศิลปะไทย สุโขทัย พุทธศตวรรษที่ 19-21 มีขนาดปากกว้าง 24.5 เซนติเมตร สูง 9.5 เซนติเมตร ชามดินเผาเคลือบกั้นลึ้ก ปากกว้าง เนื้อดินแกร่งแบบสโตนแวร์ ตกแต่งด้วยการเขียนลายใต้เคลือบด้วยสีดำ ตรงกลางชามเขียนลายดอกบัว เครือเถา ขอบปากเคลือบสีดำ

ภาพที่ 2.26 ชามเคลือบ ไทย-จีน
ที่มา : ฤชชงค์ จันทวิช (2551:33)

2.2.1.17 ชามเคลือบ

เป็นศิลปะไทย สุโขทัย พุทธศตวรรษที่ 19-21 (บน) และ ศิลปะจีน ราชวงศ์หยวน คริสต์ศตวรรษที่ 14 (ล่าง) สังคโลกมีขนาดปากกว้าง 2-5 เซนติเมตร สูง 9.5 เซนติเมตร จีน มีขนาดปากกว้าง 7 เซนติเมตร สูง 7 เซนติเมตร การเปรียบเทียบลายที่ตัวชามด้านบนนอกระหว่างชามสังคโลก เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ของสุโขทัย (ใบใหญ่) กับขามจีนสมัยราชวงศ์หยวน จะเห็นว่าตกแต่งด้วยการเขียนลายใต้เคลือบด้วยสีดำเป็นลายกลีบบัวสอดไส้ ขอบปากทั้งด้านในและด้านนอกเขียนลายก้านขด แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์กันในการออกแบบลวดลายขามระหว่างจีนสมัยราชวงศ์หยวนกับไทยสมัยสุโขทัยได้อย่างเด่นชัด

ภาพที่ 2.27 ขามสังคโลก พุทธศตวรรษที่ 19-21
ที่มา : ฤชชงค์ จันทวิช (2551:34)

2.2.1.18 ขามสังคโลก

เป็นศิลปะไทย สุโขทัย พุทธศตวรรษที่ 19-21 ขามดินเผาเคลือบเนื้อดินแกร่งแบบสโตนแวร์ ปากกว้าง ก้นลึก เขียนลายใต้เคลือบด้วยสีดำเป็นลายดอกไม้เครือเถา ผลิตจากเตาทุเรียงริมน้ำโจน ที่เมืองเก่าสุโขทัย อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย

ภาพที่ 2.28 โถสังคโลก พุทธศตวรรษที่ 19-20

ที่มา : ฤชรงค์ จันทวิช (2551:35)

2.2.1.19 โถสังคโลก

เป็นศิลปะไทย สุโขทัย พุทธศตวรรษที่ 19-20 มีขนาดปากกว้าง 17 เซนติเมตร สูง 29 เซนติเมตร โถพร้อมฝาสังคโลกรูปกลม ฝามีจุกรูปเม็ดยอดแหลม ตัวโถกลมกว้าง ก้นสอบมน เชิงสูง เขียนลายใต้เคลือบด้วยสีดำ เป็นลายดอกไม้ ในช่องกระจกโดยรอบ ผลิตจากเตาเมืองเก่าสุโขทัย ริมน้ำโจน อำเภอมือง จังหวัดสุโขทัย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 2.29 ไหเคลือบ พุทธศตวรรษที่ 21-22

ที่มา : ฤชชงค์ จันทวิช (2551:36)

2.2.1.20 ไหเคลือบ

เป็นศิลปะไทย ล้านนา พุทธศตวรรษที่ 21-22 มีขนาดปากกว้าง 13.5 เซนติเมตร สูง 32 เซนติเมตร ไหดินเผาเคลือบ ปากกลมขอบตั้ง คอคอด ไหล่ผาย ตัวกลม ก้นสอบ ตัวไหเขียนลายใต้เคลือบสีดำเป็นลายดอกไม้เครือเถา ก้านขดรอบไหล่สีดำ ขอบปากเขียนลายก้านขนคร่าว ๆ ส่วนเชิงเขียนลายกลีบบัวสอดไส้ ผลิตจากเตาเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 2.30 คนทีและโถสังคโลก พุทธศตวรรษที่ 20-21
ที่มา : ฤชชงค์ จันทวิช (2551:37)

2.2.1.21 ไหเคลือบ

เป็นศิลปะไทย สุโขทัย พุทธศตวรรษที่ 21-22 คนที มีขนาดปากกว้าง 2 เซนติเมตร สูง 12.5 เซนติเมตร โถกลม มีขนาดปากกว้าง 12 เซนติเมตร สูง 13 เซนติเมตร โถเหลี่ยม มีขนาดปากกว้าง 9.5 เซนติเมตร สูง 5.5 เซนติเมตร คนทีและโถฝาดินเผาเคลือบสังคโลก เขียนลายใต้เคลือบสีดำเป็นลายดอกไม้เครือเถา

ภาพที่ 2.31 ขามเคลือบจีน ราชวงศ์หมิง คริสต์ศตวรรษที่ 16
ที่มา : ฤชชงค์ จันทวิช (2551:38)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 2.32 ชามเคลือบไทย ล้านนา พุทธศตวรรษที่ 21
ที่มา : ฤชชงค์ จันทวิช (2551:39)

2.2.1.22 ชามเคลือบ

เป็นศิลปะไทย ล้านนา เตาเวียงกาหลง พุทธศตวรรษที่ 21 (ภาพที่ 2.32) ชามเคลือบจีน ราชวงศ์หมิง คริสต์ศตวรรษที่ 16 (ภาพที่ 2.31) เป็นการเปรียบเทียบชามลายครามจีนเขียนลายแก่งจีนท่ามกลางป่าเขา กับชามสีดำใต้เคลือบผลิตจากเตาเผาเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย เขียนลายแก่งจีนท่ามกลางธรรมชาติป่าเขาล้ำยกับชามจีน แสดงถึงการเลียนแบบลวดลายจีนของช่างที่เตาเวียงกาหลง ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 16 หรือ พุทธศตวรรษที่ 21

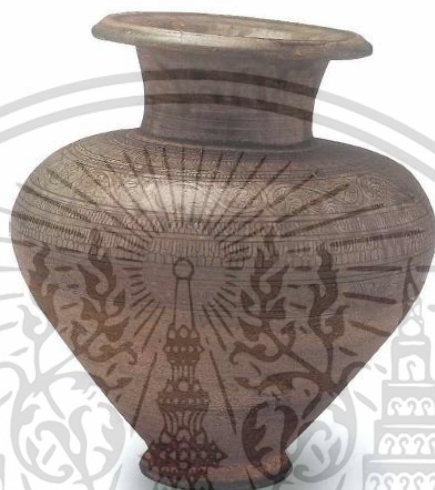

ภาพที่ 2.33 คนที่ส่งคโลก พุทธศตวรรษที่ 20-21
ที่มา : ฤชชงค์ จันทวิช (2551:40)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.2.1.23 คนที่สังคโลก

เป็นศิลปะไทย สุโขทัย พุทธศตวรรษที่ 20-21 คนที่ดินเผาเคลือบสังคโลกเขียนลายใต้เคลือบสีดำ คอสูง ขอบปากผาย เป็นแผ่นกลมแบนกว้าง ขอบปากสูง ไหล่ผายมาก ตัวกลมแบนมน ก้นสอบเชิงสูง ตัวคนที่เขียนลายช่อดอกไม้ก้านขดในแนวลายสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูนสลักคั่นด้วยลายเครือเถา รอบไหล่เขียนลายกลีบบัว พวยเป็นรูปกระเปาะใหญ่ ปลายพวยยาวเล็กเขียนลายใบไม้หรือลายกลีบบัวแหลม

ภาพที่ 2.34 ไหเคลือบ พุทธศตวรรษที่ 19
ที่มา : ฤชชงค์ จันทวิช (2551:41)

2.2.1.24 ไหเคลือบ

เป็นศิลปะไทย สุโขทัย พุทธศตวรรษที่ 19 มีขนาดปากกว้าง 15 เซนติเมตร สูง 18 เซนติเมตร ไหสังคโลกดินเผาเคลือบสีเขียว ปากกลมผายมาก คอคอด แคบ ไหล่ผายกว้าง ตัวกลม ก้นสอบเล็ก ตัวไหเขียนลายกอบัวก้านขด

ภาพที่ 2.35 เจดีย์เคลือบ พุทธศตวรรษที่ 20-21

ที่มา : ฤชชงค์ จันทวิษ (2551:49)

2.2.1.25 เจดีย์เคลือบ

เป็นศิลปะไทย สุโขทัย พุทธศตวรรษที่ 20-21 มีขนาดฐานกว้าง 35 เซนติเมตร สูง 75 เซนติเมตร เจดีย์ทรงกลมจำลองหรือเจดีย์กระสวนดินเผาเคลือบ เขียนลายใต้เคลือบด้วยสีดำเป็นลายดอกไม้ก้านขด ผลิตจากเตาเมืองเก่าสุโขทัย ริมน้ำแม่โจน อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย

2.2.2 ความหมายของลวดลายที่ปรากฏในเครื่องสังคโลก

เครื่องถ้วยที่ผลิตจากแหล่งเตาเผาในจังหวัดสุโขทัยนั้นมักพบว่า ลวดลายที่ใช้ในการตกแต่ง บางลายมีส่วนสัมพันธ์กับลวดลายที่ตกแต่งบนเครื่องถ้วยจีนและเครื่องถ้วยเวียดนามเป็นอย่างมาก ซึ่งลวดลายเหล่านั้นส่วนใหญ่แฝงไว้ด้วยความหมายหรือคติที่เกี่ยวข้องในพุทธศาสนาหรือลัทธิเต๋าแต่การที่เครื่องถ้วยสุโขทัยมีลวดลายเหมือนกับเครื่องถ้วยต้นแบบเช่นนี้ ก็ไม่ได้หมายความว่า ช่างชาวสุโขทัยได้ทราบความหมายของลวดลายหรือรับเอาคติความเชื่อเหล่านั้นเข้ามาหากเป็นเพียงแต่ผลิตขึ้นเพื่อเลียนแบบลวดลาย หรือเพื่อเป็นวิธีหนึ่งที่จะชักจูงให้ลูกค้ามีความสนใจที่จะซื้อ หรืออาจจะผลิตขึ้นเพื่อสนองต่อความต้องการของชุมชนชาวจีนที่เข้ามาทำการค้าขายและตั้งถิ่นฐานอยู่ในราชอาณาจักรไทย ความหมายและคติความเชื่อที่แฝงอยู่ในลวดลายต่าง ๆ เหล่านี้สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.2.2.1 กลุ่มรูปบุคคล

(1) เทพเจ้าแห่งการคุ้มครองชีวิต (God of Life Protection)

มักทำเป็นรูปบุคคลสวมเครื่องแต่งกายแบบขุนนางจีน มือทั้งสองประคองหม้อยา เทพเจ้าองค์นี้เชื่อกันว่า เป็นภาคหนึ่งของพระพุทธเจ้าไภษัชยคุรุในพุทธศาสนาเถรวาทซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของชาวจีนในมณฑลฝูเจี้ยน (ฮกเกี้ยน) อย่างมาก

(2) มังกร (Dragon)

เป็นสัตว์ในเทพนิยายของจีน ถือเป็นเทพเจ้าแห่งท้องทะเลและท้องฟ้า เป็นสัตว์ประจำทิศตะวันออก ลวดลายแบบนี้ปรากฏขึ้นเป็นครั้งแรกบนเครื่องสำริดสมัยราชวงศ์ซัง การทำรูปมังกรหรือนาคประดับตัวอาคารสถาปัตยกรรมนั้นคล้ายคลึงกับการทำมังกรประดับบนสันหลังคาของสถาปัตยกรรมแบบจีน ชาวจีนเชื่อกันว่า มังกรเป็นสัตว์ให้น้ำ สามารถป้องกันไฟได้ มังกรกับนาคเป็นสัตว์ประเภทเดียวกัน ไทยคงใช้นาคซึ่งเป็นสัตว์กินไฟประดับตัวสถาปัตยกรรม เช่น หางหงส์ หรือราวบันได เป็นต้น ลายมังกรนี้มีความหมายถึงความดีเลิศ ความระมัดระวัง และเป็นสัญลักษณ์ของจักรพรรดิ

(3) หงส์ (Phoenix)

เป็นสัตว์ในเทพนิยายของจีนเช่นเดียวกับมังกร เชื่อกันว่า จะปรากฏในเวลาที่บ้านเมืองสงบสุข และสมบรูณ์พูนผล ลายหงส์นี้มีความหมายถึง ความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม ความซื่อตรง และความเมตตากรุณา รวมทั้งเป็นสัญลักษณ์ของจักรพรรดินี

(4) นกเป็ดน้ำคู่ (Mandarin Ducks)

นกชนิดนี้มักอยู่กันเป็นคู่ ตัวผู้อยู่ชาย ตัวเมียอยู่ขวา จึงเป็นสัญลักษณ์ของหนุ่มสาว รวมทั้งเป็นสัญลักษณ์ที่ใช้ในพิธีมงคลสมรส โดยรินสุราผ่านปากนกออกมา ถือว่าจะครองสุขกันอย่างเป็นอมตะชั่วนิรันดร์ ความหมายของคตินี้จะพบทั้งในจีน เกาหลี ญี่ปุ่นและเวียดนาม

(5) หอยสังข์ (Conch Shell, Sankha)

เป็นเครื่องหมายแทนพระธรรมเทศนาหรือพระสุรเสียงของพระพุทธเจ้า และเป็นหนึ่งในพุทธอัฐมวงศที่ปรากฏบนฝ่าพระบาทของพระพุทธเจ้า

(6) ปลาคู่ (Twin Fish)

เป็นสัญลักษณ์ของความสามัคคี ความอุดมสมบูรณ์ และความสุขในชีวิต การสมรส เป็นหนึ่งในพุทธอัฐมวงศ ซึ่งปรากฏบนฝ่าพระบาทของพระพุทธองค์และใช้ตกแต่งบนเครื่องถ้วยเป็นครั้งแรกในสมัยราชวงศ์ฮั่น นอกจากนี้ ยังใช้เป็นสัญลักษณ์ตกแต่งบนก้นด้านนอกของเครื่องถ้วยที่ผลิตในรัชสมัยของจักรพรรดิคังซี (พ.ศ.2205-2265)

2.2.2.2 กลุ่มลายพันธุ์ไม้

(1) ดอกโบตั๋น (Peony)

เป็นสัญลักษณ์ของฤดูใบไม้ผลิ ความร่ำรวย และความงาม

(2) ดอกเบญจมาศ (Chrysanthemum)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เป็นสัญลักษณ์ของความมีอายุยืน เนื่องจากน้ำที่ดื่มจากดอกเบญจมาศให้ความชุ่มฉ่ำ มีกลิ่นหอม ต้มแล้วร่างกายสดชื่นสมบูรณ์ มักใช้ตกแต่งร่วมกับลายก้านขด

(3) ดอกบัว (Lotus)

เป็นหนึ่งในพุทธอัญมณีมงคล ยังเป็นสัญลักษณ์ของการมีบุตรเร็ว เพราะดอกบัวมีผลและดอกพร้อม ๆ กัน นอกจากนี้ยังเป็นสัญลักษณ์ของความอุดมสมบูรณ์และความบริสุทธิ์ แม้ว่าจะเกิดในโคลนตมก็ไม่มีรอยเปื้อนและยังเป็นสัญลักษณ์ของลัทธิเต๋าและพุทธ มักใช้ตกแต่งร่วมกับลายก้านขด

(4) ใบกล้วย (Plantain Leaves)

เป็นสัญลักษณ์ของการศึกษาด้วยตนเอง นักปราชญ์จีนใช้ใบกล้วยในการเขียนหนังสือ ลายใบกล้วยใช้ตกแต่งโถ ฝาและตัวตลับ เป็นต้น

2.2.2.3 กลุ่มลายประกอบ

(1) ก้านขด (Classic Scroll)

เราไม่ทราบต้นกำเนิดของลายแน่นอน แต่ลายแบบนี้ปรากฏตั้งแต่ยุคหินใหม่ของจีนแล้ว โดยใช้ตกแต่งบนเครื่องปั้นดินเผาเขียนลายสีของวัฒนธรรมกานซูเอียงเส้า และยังใช้ตกแต่งบริเวณขอบปากของจานหรือชาม หรือใช้เป็นลายคั่นระหว่างช่องไฟของลายสำคัญอีกทีหนึ่ง

(2) หัวหยูอี้ (Jui Lappet)

เชื่อว่า วิวัฒนาการมาจากลายเห็ดหลังจื่อ จึงเป็นสัญลักษณ์ของความมีอายุยืนและความเป็นอมตะ อย่างไรก็ตาม ลายนี้ยังสืบที่มาไม่แน่นอน อาจมีต้นกำเนิดมาจากเปอร์เซีย

(3) อินหยาง (Yinyang)

เป็นความเชื่อดั้งเดิมของชาวจีน ก่อนที่นักบวชในลัทธิเต๋าวินิจฉัยจะนำมาประยุกต์เข้ากับหลักการของลัทธิเต๋า อินหยางจะมีลักษณะเป็นรูปวงกลมแบ่งออกเป็นสองส่วนเท่าๆ กัน โดยมีรูปตัวเอสเป็นตัวแบ่ง ครั้งแรกเรียกว่า “อิน” เป็นส่วนที่มีมืด หมายถึง ผู้หญิง พระจันทร์ ความเย็น น้ำ แผ่นดิน สีดำ ส่วน “หยาง” เป็นส่วนที่คู่กับอิน คือ ส่วนที่สว่างได้แก่ ผู้ชาย ไฟ ความร้อน สวรรค์ และสีขาวอีกหยางช่วยให้เกิดความสมดุลในธรรมชาติ และควบคุมทุกสิ่งทุกอย่างในโลก บางครั้งอาจใช้ลายปลาคู่แทน ตัวหนึ่งสีขาว ตัวหนึ่งสีดำ สลับกัน

(4) ประแจจีน (Key Fret)

เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ลายสายฟ้า มักตกแต่งเป็นแถบเรียงกัน พบครั้งแรกบนเครื่องสำริดสมัยราชวงศ์ซัง

(5) จุดหรือกากบาทในช่องสี่เหลี่ยม (Diaper of Diamond Pattern)

มีลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน ซึ่งมีลายขีดหรือกากบาทบรรจุเรียงกันอยู่เป็นแถบ มักปรากฏบนขอบปากของเครื่องลายครามสมัยราชวงศ์เอวี่ยน หมิงและชิง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.2.3 การจำแนกกลดลายในเครื่องสังคโลก

กลดลายที่ตกแต่งบนเครื่องถ้วยสุโขทัยสามารถจำแนกออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ 1) ประเภทลายพันธุ์พฤกษา 2) ประเภทลายรูปสัตว์ 3) ประเภทลายช่องกระจก 4) ประเภทลายเรขาคณิต 5) ประเภทลายเบ็ดเตล็ด การจำแนกกลดลายออกเป็นประเภทนี้จะแบ่งตามลักษณะใหญ่ๆ ซึ่งในแต่ละประเภทจะแยกย่อย ดังนี้

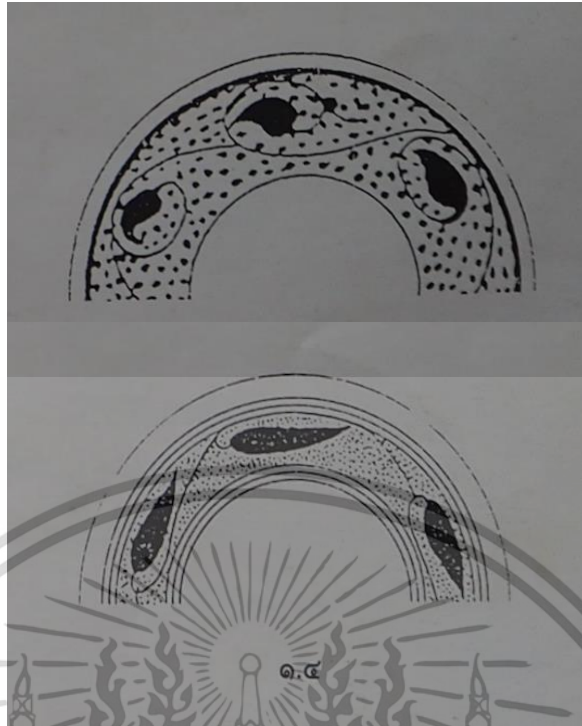
2.2.3.1 ประเภทลายพันธุ์พฤกษา

ลายที่จัดอยู่ในประเภทลายพันธุ์พฤกษา หมายถึงลายต่าง ๆ ที่มีลักษณะเนื่องมาจากลายพันธุ์ไม้ ลายดอกไม้ ลายกลีบดอกไม้ และลายใบไม้ ลายพันธุ์พฤกษานี้ไม่รวมถึงลายพันธุ์พฤกษาที่เขียนอยู่ในลายช่องกระจกต่าง ๆ และ ลายที่มีรูปสัตว์ประกอบ ซึ่งอาจแบ่งเป็นกลุ่มๆ ได้ดังนี้

(1) ลายพันธุ์ไม้ก้านขด และพันธุ์ไม้ก้านแบ่ง

ลายพันธุ์ไม้ก้านขดและลายพันธุ์ไม้ก้านแบ่ง รวมทั้งที่มีดอกและไม่มีดอกประกอบ มีทั้งลายที่เขียนอยู่ภายในลายเส้นวงกลม และแถบลายที่เขียนอยู่ระหว่างแนวเส้นวงกลมขนาน ลายพันธุ์ไม้เหล่านี้นิยมตกแต่งบนเครื่องถ้วยสุโขทัยทุกประเภท ของทั้งสองกลุ่ม แต่ลักษณะรายละเอียดและโครงสร้างของลายจะแตกต่างกัน ได้แก่

- ลายพันธุ์ไม้ซึ่งระบายดอกหรือใบสีด้า ตกแต่งพื้นหลังด้วยลายจุด ลายกลุ่มนี้จะนิยมตกแต่งบนเครื่องถ้วยสุโขทัยประเภทเขียนลายสีด้าได้เคลือบของกลุ่มเตาเมืองศรีสัชชาลัยเท่านั้น โดยมีกจะเขียนบริเวณด้านในของตัวชาม และบริเวณด้านนอกของภาชนะ ประเภทกระปุก เป็นต้น

ภาพที่ 2.36 ลายพันธุ์ไม้ซึ่งระบายดอกหรือใบสีด้า
ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:45)

ภาพที่ 2.37 กลุ่มเครื่องถ้วยเขียนลายสีด้าได้เคลือบรูปทรงต่าง ๆ เขียนลายก้านขด
ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:46)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- ลายพันธุ์ไม้ (กอดอกไม้) ซึ่งระบายดอกสีด้าทับ ลายกลุ่มนี้เป็นลายที่นิยม ตกแต่งเฉพาะบนเครื่องถ้วยสุโขทัยประเภทเขียนลายสีด้าใต้เคลือบของกลุ่มเตาเมืองสุโขทัยเท่านั้น โดยจะเขียนบริเวณด้านในของตัวจานและชาม

ภาพที่ 2.38 ลายพันธุ์ไม้ (กอดอกไม้) ซึ่งระบายดอกสีด้าทับ
ที่มา : ฤกษ์ภา พินศิริและคณะ (2535:46)

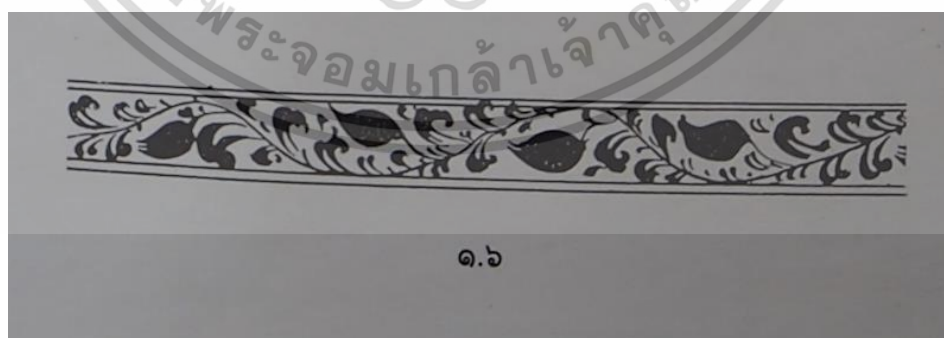
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- ลายพันธุ์ไม้ซึ่งตกแต่งใบหรือดอกเป็นลายเลียนแบบลายเครื่องจักสาน
ลายกลุ่มนี้เป็นลายที่นิยมตกแต่งเฉพาะบนเครื่องถ้วยสุโขทัย ประเภทเขียนลายสีดำใต้เคลือบใสของ
กลุ่มเตาเมืองศรีสัชนาลัย ส่วนใหญ่จะตกแต่งบริเวณตัวและฝาตลับ ตัวโถ

ภาพที่ 2.39 ลายพันธุ์ไม้ซึ่งตกแต่งใบหรือดอกเป็นลายเลียนแบบลายเครื่องจักสาน
ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:47)

- ลายพันธุ์ไม้ก้านขด ซึ่งระบายดอกสีดำทึบ เป็นลายที่นิยมตกแต่งบน
เครื่องถ้วยสุโขทัยประเภทเขียนลายสีดำใต้เคลือบสีเขียวของกลุ่มเตาเมืองศรีสัชนาลัย ส่วนใหญ่
ตกแต่งบริเวณตัวด้านในและด้านนอกของจาน ชาม พาน และบริเวณรอบส่วนปากของกระปุก

ภาพที่ 2.40 ลายพันธุ์ไม้ก้านขด ซึ่งระบายดอกสีดำทึบ
ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:47)

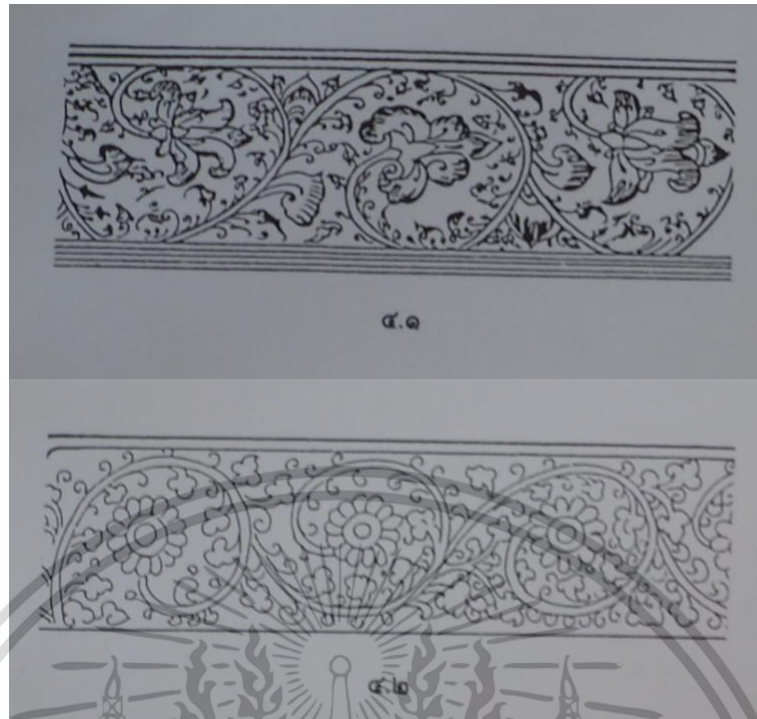
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- ลายพันธุ์ไม้ก้านขดที่ตกแต่งก้านด้วยลายเส้นคู่ ลายกลุ่มนี้พบว่า ถูกตกแต่งบนเครื่องถ้วยทั้งสองกลุ่มเตา แต่ส่วนมากจะตกแต่งบนภาชนะประเภทเคลือบสองสี โดยตกแต่งบริเวณด้านนอกของตัวจาน ชาม ตลับ กา กุณที และกุณโท เป็นต้น และประเภทเขียนลายสี ดำใต้เคลือบของกลุ่มเตาเมืองสุโขทัยและกลุ่มเตาเมืองศรีสัชนาลัย แต่ไม่มากนัก

ภาพที่ 2.41 ลายพันธุ์ไม้ก้านขด ที่ตกแต่งบนภาชนะต่าง ๆ
ที่มา : กฤษณา พิณศรีและคณะ (2535:47)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 2.42 ลายพันธุ์ไม้กำนชด ซึ่งระบายดอกสีด้าทึบ
ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:47)

ภาพที่ 2.43 กาเคลือบสองสี ตกแต่งด้วยลายพันธุ์ไม้กำนชด
ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:48)

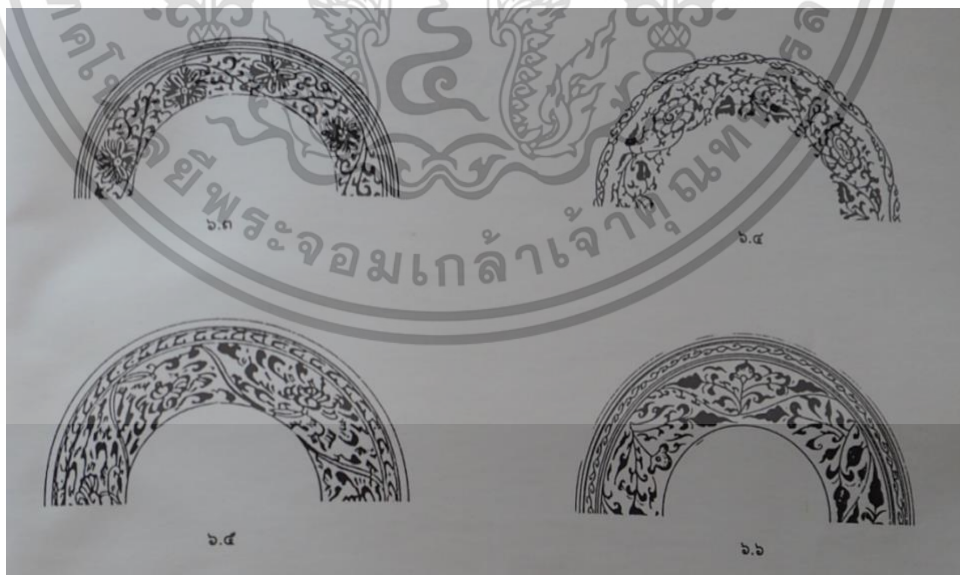
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- ลายพันธุ์ไม้ดอกก้านขด ลายในกลุ่มนี้นิยมตกแต่งบนเครื่องถ้วยสุโขทัย
ประเภทเขียนลายสีดำได้เคลือบของทั้งสองกลุ่มเตาโดยจะเขียนบริเวณด้านในของตัวจาน ชาม พาน

ภาพที่ 2.44 ลายพันธุ์ไม้ดอกก้านขด

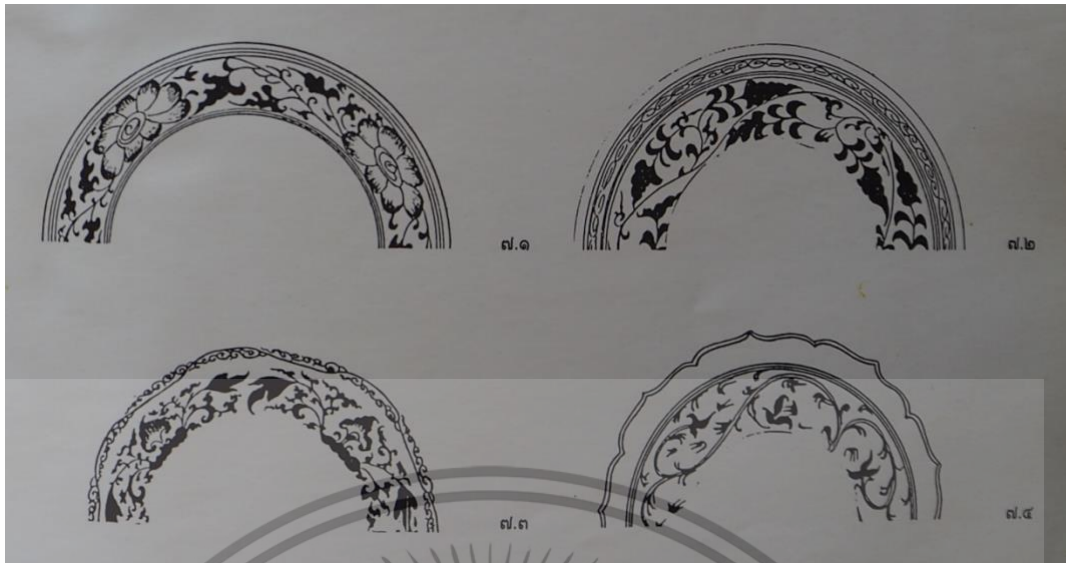
ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:48)

ภาพที่ 2.45 ลายพันธุ์ไม้ดอกก้านขด เขียนลายสีดำได้เคลือบ ของเตาเมืองสุโขทัย และศรีสัชนาลัย

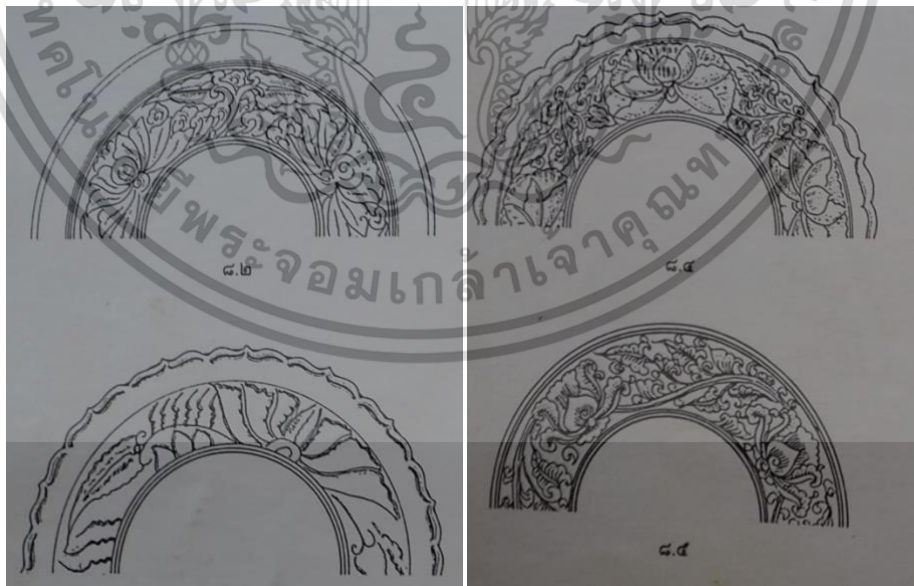
ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:48)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

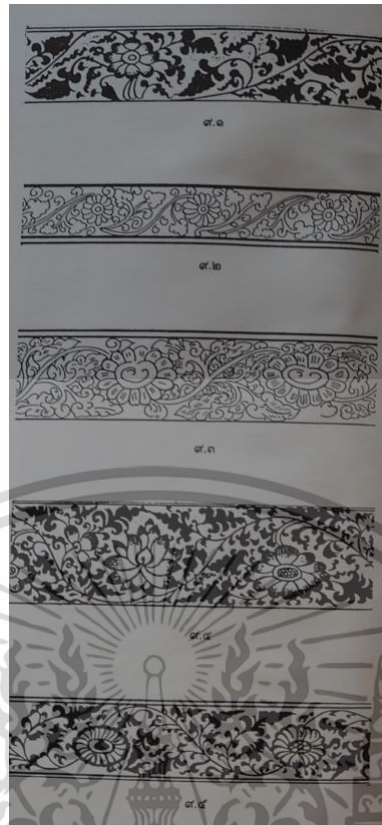
ภาพที่ 2.46 ลายพันธุ์ไม้ดอกก้านขด เขียนลายสีดำได้เคลือบ ตกแต่งด้านในของตัวงาน
ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:49)

ลายพันธุ์ไม้ดอกก้านแบ่ง ลายในกลุ่มนี้นิยมตกแต่งบนเครื่องถ้วยสุโขทัย ประเภทเคลือบสีเขียว ประเภทเขียนลายสีดำได้เคลือบ และ เคลือบสองสีของกลุ่มเตาเมืองศรีสัชชาลัย โดยตกแต่งบริเวณด้านนอกของตัวภาชนะประเภทแจกัน โถ และรอบปากของภาชนะประเภทแจกัน และโถ และด้านในของตัวงานเคลือบสีเขียว เป็นต้น

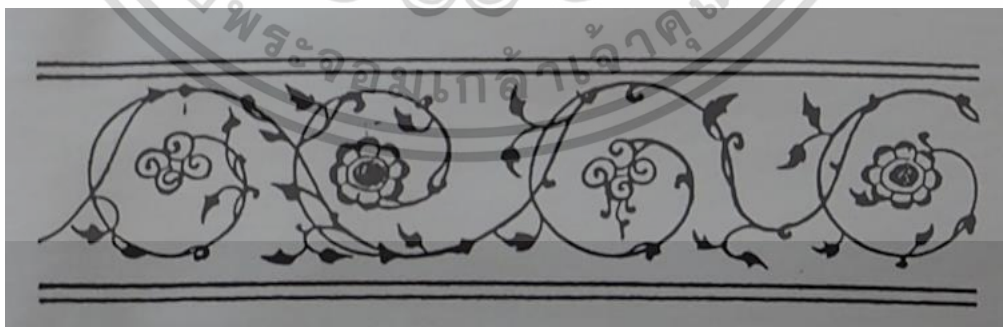
ภาพที่ 2.47 ลายพันธุ์ไม้ดอกก้านแบ่ง
ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:50)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 2.48 ลายพันธุ์ไม้ดอกก้านแบ่ง
ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:50)

- ลายพันธุ์ไม้ดอกก้านขด เป็นลายพันธุ์ไม้ดอกก้านขดที่แตกต่างจาก ลายก้านขดกลุ่มอื่น ๆ ลายในกลุ่มนี้จะพบเฉพาะบนเครื่องถ้วยสุโขทัยประเภทเขียนลายสีดำใต้เคลือบของกลุ่มเตาเมืองศรีสัชนาลัยเท่านั้น โดยตกแต่งบริเวณด้านนอกของตัวชาม พานและตัวแจกัน

ภาพที่ 2.49 ลายพันธุ์ไม้ดอกก้านขด พบเฉพาะบนเครื่องถ้วยสุโขทัยประเภทเขียนลายสีดำใต้เคลือบ
ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:51)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- ลายพันธุ์ไม้ก้านขดภายในวงกลม นิยมตกแต่งบริเวณกันขาม หรือฝาตลับ
ประเภทเขียนลายสีดำใต้เคลือบของกลุ่มเตาเมืองศรีสัชชาลัย

ภาพที่ 2.50 ลายพันธุ์ไม้ดอกก้านขด ภายในวงกลม
ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:51)

- ลายพันธุ์ไม้ดอกก้านขด ลายประเภทนี้มี 2 ลักษณะ ได้แก่ แบบที่ 1 ลาย
ที่ตกแต่งบริเวณกันขามเคลือบสีเขียวเป็นลายดอกโบตั๋นก้านขด และแบบที่ 2 เป็นลายพันธุ์ไม้
ดอกก้านขดที่บริเวณกันขาม จาน เขียนลายสีดำใต้เคลือบสีเขียวของกลุ่มเตาเมืองศรีสัชชาลัย

ภาพที่ 2.51 ลายพันธุ์ไม้ดอกก้านขด ภายในวงกลม
ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:51)

(2) ลายช่อดอกไม้ หรือลายกอดอกไม้

ลายช่อดอกไม้หรือกอดอกไม้นี้ มีทั้งที่เป็นดอกไม้แบบเหมือนจริงตาม
ธรรมชาติ และดอกไม้ที่ประดิษฐ์ไปจนไกลธรรมชาติ ส่วนใหญ่จะเป็นลายที่เขียนอยู่ในลายเส้น
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

วงกลม มีบ้างที่เป็นแถบลายเขียนอยู่ระหว่างแนวเส้นวงกลม ซึ่งลายที่เป็นแถบลายนี้มักจะเป็นช่อดอกไม้ประดิษฐ์เป็นส่วนใหญ่

ลายกลุ่มนี้นิยมตกแต่งบริเวณกันجان ชาม หรือพาน ประเภทเขียนลายสีดำใต้เคลือบทั้งสองกลุ่มเตา และประเภทเคลือบเขียนพบบ้าง แต่เป็นส่วนใหญ่ และถ้าเป็นลายช่อดอกไม้ประดิษฐ์มักจะตกแต่งบริเวณรอบคอหรือตัวแจกันเคลือบสองสี

ลายช่อดอกไม้ที่ตกแต่งบริเวณกันجان ชาม เขียนลายสีดำใต้เคลือบของกลุ่มเตาเมืองสุโขทัย จะนิยมลายดอกไม้ที่มีกลีบน้อย ส่วนใหญ่เป็นลายดอกไม้ 3 กลีบ

ลายดอกไม้ที่ตกแต่งบริเวณกันجان ชาม ประเภทเขียนลายสีดำใต้เคลือบของกลุ่มเตาเมืองศรีสัชชาลัย ส่วนใหญ่จะเป็นดอกไม้ที่มีจำนวนกลีบมาก คล้ายดอกเบญจมาศ

ส่วนลายช่อดอกไม้ที่ตกแต่งบริเวณกันجانเคลือบสีเขียนนั้นพบเพียง 2 ตัวอย่าง ลักษณะคล้ายดอกบัว

ภาพที่ 2.52 ตกแต่งบริเวณรอบส่วนคอแจกัน เคลือบสองสี
ที่มา : ฤกษ์วิภา พินศรีและคณะ (2535:52)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 2.53 ตัวอย่างลายช่อดอกไม้ และกอดอกไม้แบบต่าง ๆ ของเตาเมืองสุโขทัย
ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:53)

ภาพที่ 2.54 ตัวอย่างลายช่อดอกไม้ และกอดอกไม้แบบต่าง ๆ ของเตาเมืองสุโขทัย
ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:52)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 2.55 ตัวอย่างลายช่อดอกไม้ และกอดอกไม้แบบต่าง ๆ ของเตาเมืองศรีสัชชาลัย
ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:53)

(3) ลายดอกไม้ดอกโดด ๆ

ลายดอกไม้แบบโดด ๆ นี้ มีทั้งที่เป็นดอกไม้บานและดอกไม้ที่กำลังแย้มกลีบ ทั้งที่เหมือนจริงและดอกไม้แบบประดิษฐ์จนไกลธรรมชาติ ส่วนใหญ่จะเขียนอยู่ในลายเส้นวงกลม มีบ้างที่เป็นแถบลายเขียนอยู่ระหว่างเส้นวงกลมขนาด ซึ่งมักเป็นลายดอกไม้แบบประดิษฐ์เช่นกัน ลายดอกไม้ดอกโดด ๆ นี้ส่วนใหญ่ตกแต่งบริเวณก้นจาน ชาม พาน เคลือบสีเขียวของกลุ่มเตาเมืองศรีสัชชาลัย ลายดอกไม้ที่นิยม ได้แก่ ดอกบัว โปแต่น และเบญจมาศ ส่วนภาชนะประเภทเขียนลายสีดำใต้เคลือบของทั้งสองกลุ่ม จะพบบ้างเป็นส่วนน้อย ส่วนใหญ่จะเป็นดอกไม้ประดิษฐ์ จนไกลธรรมชาติ ได้แก่ ลายดอกไม้คล้ายจักรในกลุ่มเตาเมืองสุโขทัย และลายดอกไม้ที่ประดับบริเวณก้นจาน ชาม พานประเภทเขียนลายสีดำใต้เคลือบสีเขียว

ภาพที่ 2.56 งานเขียนลายสีดำไต้เคลือบ เขียนลายช่อดอกเบญจมาศ เมืองศรีสัชชนาลัย
ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:54)

ภาพที่ 2.57 ลายดอกไม้โดด ๆ
ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:54)

(4) ลายกอหญ้า ลายกอปรง ลายกอสาหร่ายหรือลายคล้ายลายดอกไม้ครึ่ง

ดอก

ลายประเภทนี้เป็นกลุ่มลายที่ต่างไปจากกลุ่มอื่น ๆ ดังที่กล่าวมาแล้ว ส่วนใหญ่จะเป็นลายที่ค่อนข้างประดิษฐ์จนไกลธรรมดา แต่ยังสามารถจะบอกได้ว่าเป็นลายที่เลียนแบบพันธุ์ไม้ ดอกไม้ในธรรมชาติมีทั้งที่เป็นลายเส้นวงกลม และแถบลายที่เขียนอยู่ระหว่างเส้นวงกลม ขนาน นิยมตกแต่งบริเวณก้นด้านในของจาน ชาม และบริเวณตัวด้านนอกของชาม และฝาตลับที่ไม่มีจุก ประเภทเขียนลายสีดำไต้เคลือบ ของทั้งสองกลุ่มเตา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

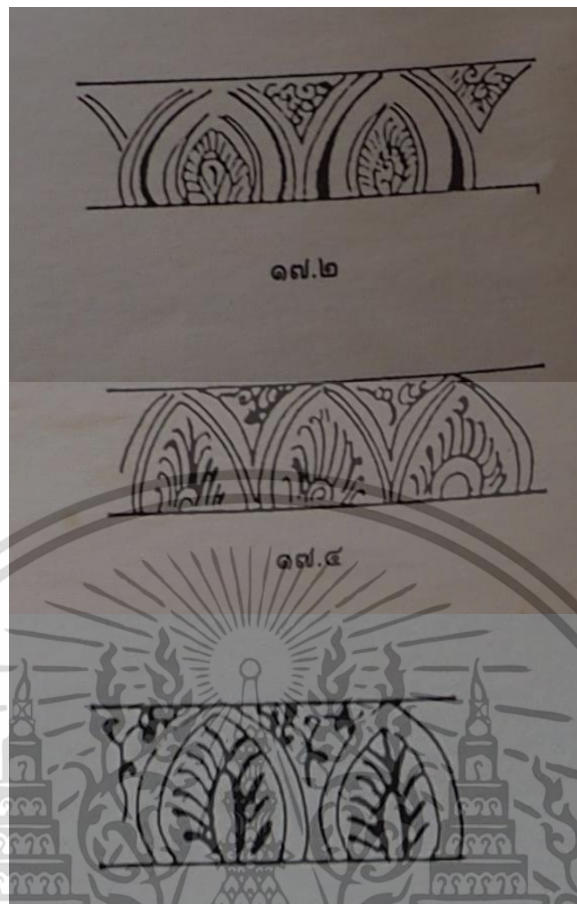
(5) ลายกลีบบัว ลายกลีบดอกไม้ ลายใบไม้

ลายประเภทนี้ส่วนใหญ่จะมีลักษณะคล้ายกลีบบัวซึ่งเป็นกลีบตามธรรมชาติ และกลีบบัวประดิษฐ์จนไกลธรรมชาติ หรือบางครั้งประดิษฐ์จนคล้ายลายใบไม้ ส่วนมากจะเป็นแถบ ลายระหว่างเส้นวงกลมขนาน ลายกลีบบัวเป็นลายที่นิยมตกแต่งบนเครื่องถ้วยสุโขทัยประเภทเคลือบ สีเขียว และประเภทเขียนลายสีดำใต้เคลือบของกลุ่มเตาศรีสัชนาลัย ลายกลีบบัวที่ตกแต่งบนเครื่อง ถ้วยสุโขทัยประเภทเคลือบสีเขียว ส่วนใหญ่จะเป็นกลีบบัวที่ค่อนข้างเหมือนจริงหรือบางครั้ง จะ ตกแต่งจนคล้ายลายใบไม้ แต่มักจะมีกลีบเล็ก ๆ แทรก ระหว่างกลีบใหญ่เสมอ ลายกลีบบัวที่ตกแต่ง บนเครื่องถ้วยสุโขทัยประเภทเขียนลายสีดำใต้เคลือบ แบบที่ 1 มักจะตกแต่งภายในด้วยลายคล้าย ลายกนก

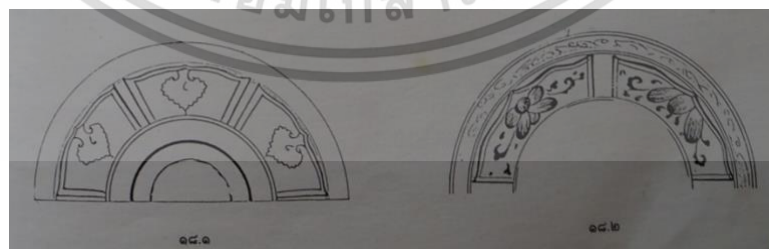
ภาพที่ 2.58 ตกแต่งภายในด้วยลายคล้ายลายกนก
ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:56)

แบบที่ 2 ตกแต่งภายในคล้ายลายใบไม้ ลายกลีบบัว 2 แบบนี้ มักจะตกแต่งบริเวณตัวหรือ ฝาตลับ โถ เต้าปูน

ภาพที่ 2.59 ตกแต่งภายในคล้ายลายใบไม้
ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:56)

แบบที่ 3 ได้แก่ ลายกลีบบัวที่ตกแต่งภายในคล้ายลาย ใบไม้ห้อยหัวลง หรือบางท่านเรียกว่า ลายกลีบบัวไส้กนก มักจะตกแต่งบริเวณด้านบนของตัวงานหรือบางครั้งพบว่า ถูกตกแต่งบริเวณตอนล่างของตัวแจกัน

ภาพที่ 2.60 ตกแต่งภายในคล้ายลายใบไม้ห้อยหัวลง
ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:57)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แบบที่ 4 บางท่านเรียกว่า ลายกลีบบัวพันยักข์ เป็นลายกลีบบัวที่เขียนแบบคร่าว ๆ มีเฉพาะกรอบลายและไส้ซึ่ง เขียนเป็นแถบตรง ๆ เท่านั้น นิยมตกแต่งบริเวณเชิงพาน จะเห็นได้ว่า ลายกลีบบัวแบบต่าง ๆ เหล่านี้จะไม่นิยมเขียนบนเครื่องถ้วยสุโขทัยของกลุ่มเตาเมืองสุโขทัย อาจพบบ้าง แต่เป็นส่วนน้อย

(6) ลายดอกพิกุล

ลายดอกพิกุลนี้เป็นลายประดิษฐ์ที่มีลักษณะคล้ายดอกพิกุล และมักจะตกแต่งเป็นแถบลายระหว่างแนวเส้นวงกลมขนานทั้งบริเวณด้านในและด้านนอกของชาม บริเวณก้นด้านในของชาม บริเวณตัวแจกัน ตลับ และกระปุกขนาดเล็กประเภทเขียนลายสีทำได้เกือบ

ภาพที่ 2.61 ลายประดิษฐ์ที่มีลักษณะคล้ายดอกพิกุล
ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:59)

(7) ลายหวิซูดเป็นรูปกลีบดอกไม้ ลายหวิซูดรูปกลีบดอกไม้สอดใส่ลายดอกไม้

ลายหวิซูดรูปกลีบดอกไม้เป็นแถบลายระหว่างแนวเส้นวงกลมขนานเฉพาะบนเครื่องถ้วยสุโขทัยประเภทเคลือบสีเขียวของกลุ่มเตาเมืองศรีสัชนาลัย โดยตกแต่งบริเวณด้านในของตัวจาน ชาม และด้านนอกของภาชนะประเภทโถ แจกัน กุณฑี เป็นต้น เทคนิคการขีดด้วยลายหวิซูดนี้ไม่พบในเครื่องถ้วยสุโขทัยประเภทอื่น ๆ ของทั้งสองกลุ่มเตานี้เลย

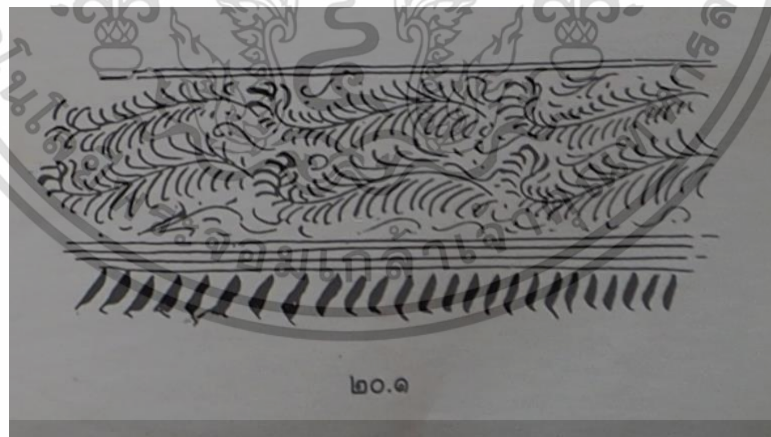

ภาพที่ 2.62 ลายหวีซูดเป็นรูปกลีบดอกไม้

ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:59)

(8) ลายกอปรงสลัซับซ็อน

ลายเส้นกอปรงสลัซับซ็อนนี้ เป็นแถบลายระหว่างแนวเส้นวงกลมขนาน พบเฉพาะบนเครื่องถ้วยสุโขทัย ประเภทเขียนลายสีดำใต้เคลือบของกลุ่มเตาเมืองสุโขทัย มักจะ ตกแต่งบริเวณด้านในและด้านนอกของตัวชามและด้านนอกของตัวตลับ

ภาพที่ 2.63 ลายเส้นกอปรงสลัซับซ็อน เขียนลายสีดำใต้เคลือบของเตาเมืองสุโขทัย

ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:59)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

(9) ลายใบไม้หรือช่อใบไม้ก้านขด

พบเฉพาะบนเครื่องถ้วยประเภทเขียนลายสีดำได้เคลือบของกลุ่มเตาเมือง
สุโขทัย โดยตกแต่งบริเวณด้านนอกของตัวชามเสมอ

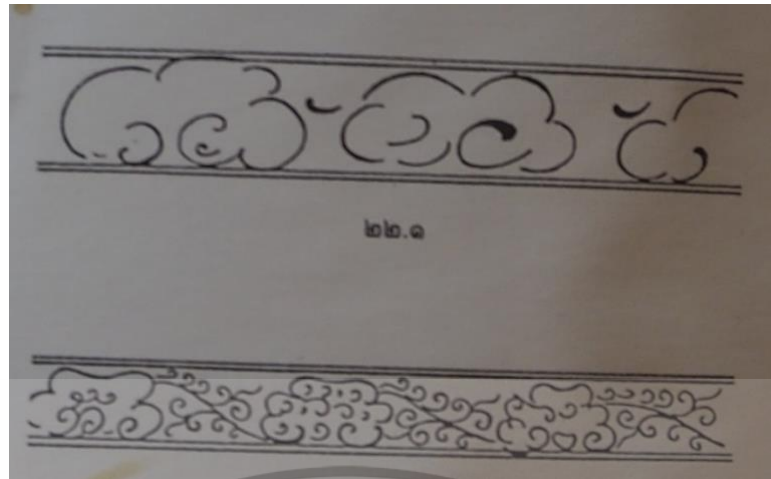
ภาพที่ 2.64 ลายใบไม้หรือช่อใบไม้ก้านขด

ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:60)

(10) ลายคล้ายหัวหอยอ้อก้านขด

พบทั้งสองกลุ่มเตาโดยตกแต่งด้านนอกของตัวจาน ชามและพาน เขียนลาย
สีดำได้เคลือบ ลักษณะของลายจะต่างกันออกไป

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 2.65 ลายคล้ายหัวหูกู้ก้านขด งานของเตาเมืองสุโขทัย
ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:60)

ภาพที่ 2.66 ลายคล้ายหัวหูกู้ก้านขด งานของเตาเมืองศรีสัชชาลัย
ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:60)

2.2.3.2 ประเภทลายรูปสัตว์

ลายรูปสัตว์ที่ตกแต่งบนเครื่องถ้วยสุโขทัยนี้ ส่วนใหญ่จะไม่ตกแต่งโดด ๆ มักจะมีลายพันธุ์ไม้ประกอบอยู่ด้วยเสมอ ดังนั้น ลายพันธุ์ไม้ใดที่มีรูปสัตว์ประกอบอยู่จะจัดเป็นลายรูปสัตว์ แต่ไม่รวมถึงลายรูปสัตว์ที่อยู่ในลายช่องกระจก ประเภทต่าง ๆ ลายรูปสัตว์ที่พบแบ่งออกเป็นกลุ่มๆ ดังนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

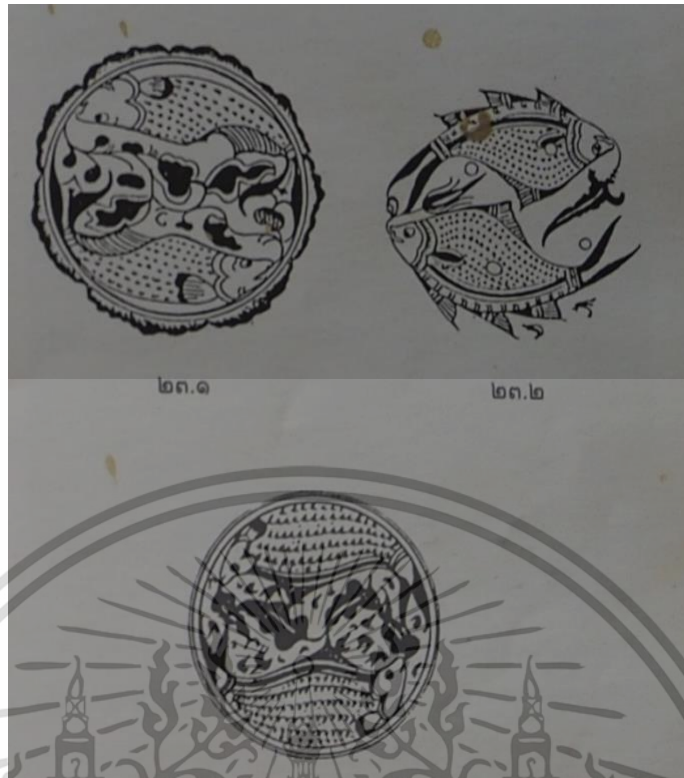
(1) ลายปลา

ลายปลาเป็นลายที่นิยมมาก มีทั้งปลาที่เหมือนจริงตามธรรมชาติ และปลาที่ประดิษฐ์จนใกล้เคียงธรรมชาติ มักจะเขียนลายในลายเส้นวงกลม และเป็นแถบลายระหว่างแนวเส้นวงกลม ขนาน มีลายพันธุ์ไม้และลายดอกไม้ประกอบเสมอหรือบางครั้งจะมีรูปสัตว์อื่น ๆ ประกอบด้วย ลายปลาที่นิยมตกแต่ง ได้แก่

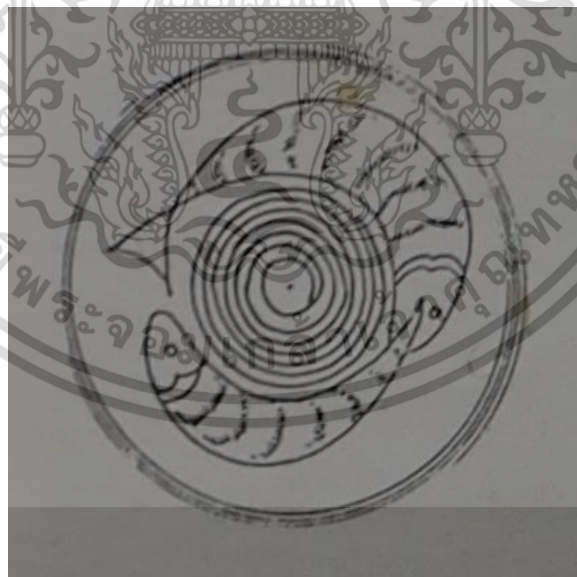

ภาพที่ 2.67 งานเขียนลายสีดำได้เคลือบ เขียนลายปลาคู่กำลังกินพันธุ์ไม้น้ำ
ที่มา : กฤษณา พิณศรีและคณะ (2535:61)

- ลายปลาคู่ว่ายวน นิยมตกแต่งบริเวณก้นพานและก้นจานเขียนลายสีดำได้เคลือบของกลุ่มเตาเมืองสุโขทัย ส่วนเครื่องถ้วยสุโขทัยของกลุ่มเตาเมืองศรีสัชนาลัยก็พบบ้าง แต่เป็นส่วนน้อย และลักษณะของลวดลายจะต่างกับลายปลาคู่ของกลุ่มเตาเมืองสุโขทัย ตัวอย่างที่พบมีเพียง 2 ตัวอย่าง คือ ชิ้นหนึ่งเป็นลายปลาคู่ว่ายวนที่ตกแต่งบริเวณก้นชามเคลือบสีเขียว ลายที่พบเป็นลายชุดได้เคลือบดี ๆ ไม่ชัดเจน แต่พอสังเกตเห็นได้ว่า ปลาตัวหนึ่งจะอมหางของอีกตัวหนึ่งไว้ ส่วนอีกชิ้นเป็นลายปลาคู่ว่ายวนที่ตกแต่งบริเวณก้นชามเขียนลายสีดำได้เคลือบ ลักษณะคล้ายกันของกลุ่มเตาเมืองสุโขทัยแต่ดูค่อนข้างขาดชีวิตจิตใจ

ภาพที่ 2.68 ตกแต่งบริเวณก้นพานและจานเขียน ลายสีดำได้เคลือบของเตาเมืองสุโขทัย
ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:61)

ภาพที่ 2.69 ตกแต่งบริเวณก้นชามเคลือบสีเขียวของเตาเมืองศรีสัชชาลัย
ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:61)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

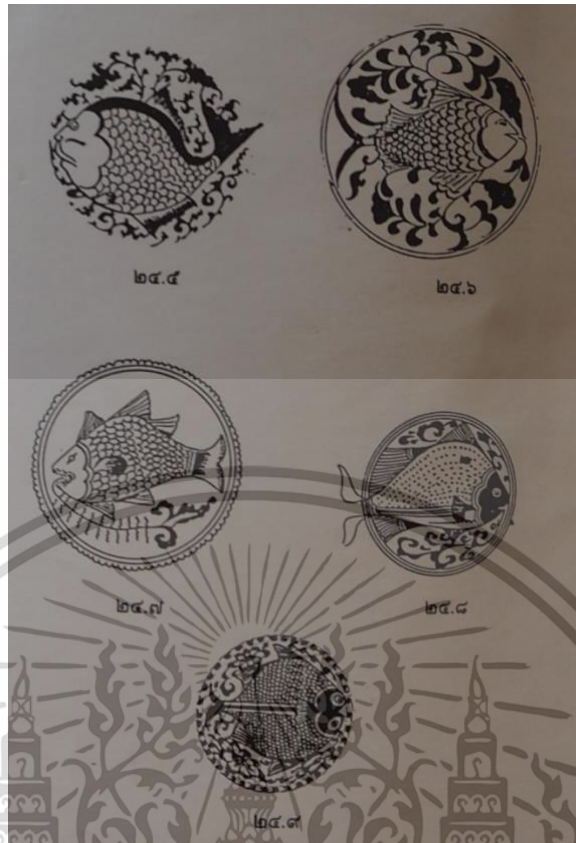
ภาพที่ 2.70 ตกแต่งบริเวณกันขามเคลือบสีเขียวของเตาเมืองศรีสะเกษ
ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:61)

- ลายปลาตัวเดียว และปลาหลายตัว พบว่าถูกตกแต่งบนเครื่องถ้วยทั้งสองกลุ่มเตาเช่นกัน ถ้าเป็นลายปลาในกลุ่มเตาเมืองสุโขทัยแล้ว บริเวณกันขาม จาน หรือพาน มักจะเขียนลายปลาตัวเดียว อาจมีลายพืชน้ำ หรือลายดอกไม้ประกอบบ้างลักษณะปลาที่เขียนจะแลดูมีชีวิตจิตใจ มีการเคลื่อนไหว ถ้าเป็นลายบริเวณด้านในของตัวจาน ขาม มักจะเขียนลายปลาหลายตัว ตั้งแต่ 2-6 ตัว อาจมีลายพันธุ์ไม้ประกอบหรือไม่มีเช่นกัน ลายปลาที่เขียนบริเวณตัวจานขามนี้จะพบไม่มากนัก

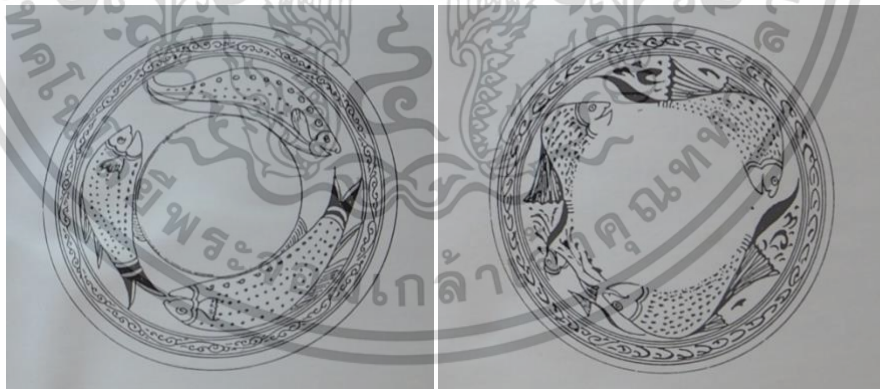

ภาพที่ 2.71 ลายปลาตัวเดียว ของเตาเมืองสุโขทัย
ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:62)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

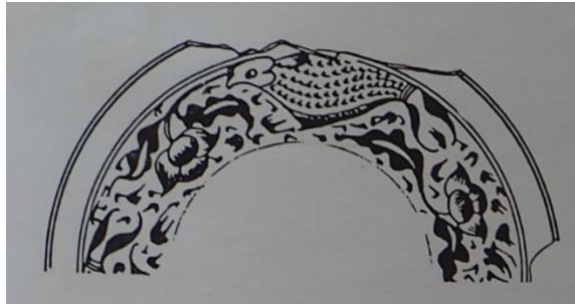

ภาพที่ 2.72 ลายปลาตัวเดียว ของเตาเมืองศรีสขนาลัย
ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:62)

ภาพที่ 2.73 ลายปลาหลายตัว ของเตาเมืองศรีสขนาลัย
ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:63)

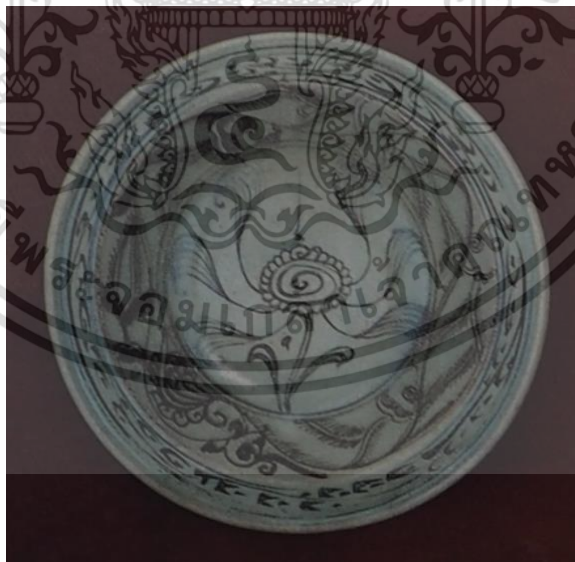
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 2.74 ลายปลาหลายตัว ของเตาเมืองสุโขทัย
ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:63)

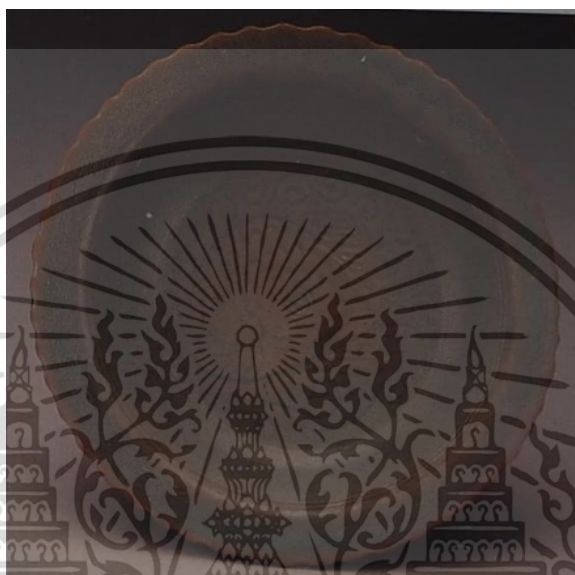
ภาพที่ 2.75 งานเขียนลายสีดำได้เคลือบ ลายปลาหันซ้ายและหันขวา พุทธศตวรรษที่ 20-21
ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:62)

ภาพที่ 2.76 งานเขียนลายสีดำได้เคลือบ เขียนลายปลา 7 ตัวรอบตัวจาน พุทธศตวรรษที่ 19-20
ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:62)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สำหรับกลุ่มเตาเมืองศรีสขนาลัยนั้นพบว่า มีการตกแต่งลายปลาบนภาชนะ 2 ประเภท คือ ประเภทเคลือบสีเขียว ตัวอย่างชิ้นหนึ่งเป็นลายปลาตัวเดียวกำลังกินสาหร่ายตกแต่งบริเวณก้นจาน และอีกชิ้นเป็นลายปลา 4 ตัว ตกแต่งบริเวณด้านในของตัวจาน ไม่มีลายพันธุ์ไม้ประกอบ ลักษณะของปลาทั้งสองตัวอย่างดูเหมือนปลาตายมากกว่าปลาเป็น ค่อนข้างแข็ง ไม่อ่อนช้อยเหมือนปลาของกลุ่มเมืองสุโขทัย

ภาพที่ 2.77 จานเคลือบสีเขียว ชุดขีดลายปลากำลังกินพันธุ์ไม้น้ำ เมืองศรีสขนาลัย พุทธศตวรรษที่ 20-21
ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:63)

อีกประเภทที่พบคือ ประเภทเขียนลายสีดำได้เคลือบลายปลาที่พบบนเครื่องถ้วยประเภทนี้มีลักษณะหลากหลายและมักจะมีลวดลายเครื่องประดับตัวปลามาก ถ้าเป็นลายปลาที่ตกแต่งบริเวณก้นจาน ชาม หรือพาน ส่วนใหญ่จะเป็นลายปลาตัวเดียวกำลังกินสาหร่าย ไม่ค่อยมีลายพันธุ์ไม้ประกอบมากนัก บางครั้งจะเขียนลายคล้ายปลาผ่าซีก หรือบางครั้งจะระบายบริเวณส่วนหัวปลาเป็นสีดำ ถ้าเป็นลายปลาหลายตัวมักจะมีปลาตัวเล็ก ๆ ประกอบและดูเหมือนเป็นลูกปลากับแม่ปลา ส่วนลายปลาที่ตกแต่งบริเวณด้านในของตัวจาน ชาม หรือพาน จะมีทั้งเป็นปลาอย่างเดียว ปลากับสัตว์อื่น ได้แก่ เป็ด และนก และถ้าบริเวณตัวจานเขียนลายปลาแล้ว บริเวณก้นจาน ชาม หรือพานก็มักจะเขียนลายช่อดอกไม้เสมอ ซึ่งจะต่างกับของเตาเมืองสุโขทัย คือ ถ้าด้านข้างเขียนลายปลา ก้นก็มักจะเขียนลายปลาเช่นกัน อาจจะเป็นปลาตัวเดียวหรือปลาคู่ก็ได้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 2.78 จานเขียนลายสีดำใต้เคลือบ เขียนลายปลา 2 ตัว ฝ่าซีก เมืองศรีสัชชนาลัย พุทธศตวรรษ
ที่ 20-21

ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:64)

(2) ลายนาค

ลายนาคนี้ พบเพียงตัวอย่างเดียวเป็นแถบลายนาค 4 ตัว ว้ายตามกัน ตกแต่งบนตัวโถเคลือบสีเขียวของกลุ่มเตาเมืองศรีสัชชนาลัย ลักษณะของสัตว์ชนิดนี้ดูคล้ายจะเป็นนาค เพราะมีเกล็ด และกำลังพ่นน้ำออกจากปาก จะเป็นมังกรในศิลปะจีนก็ไม่ใช่ เพราะไม่มีเขา

ภาพที่ 2.79 ลายนาค ตกแต่งบริเวณตัวโถเคลือบสีเขียว

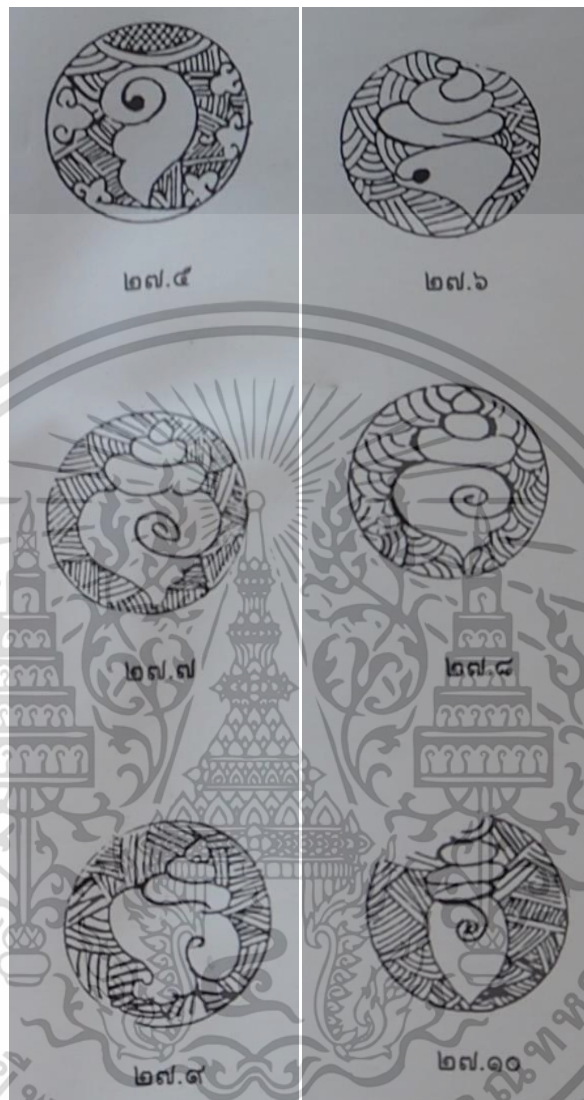
ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:64)

(3) ลายสังข์

ลายสังข์เป็นอีกลายหนึ่งที่นิยมตกแต่งบนเครื่องถ้วยสุโขทัย และจะเขียนลายสังข์อยู่ท่ามกลางลายน้ำเสมอ โดยเขียนอยู่ในลายเส้นวงกลมขนาน ลายสังข์ท่ามกลางสายน้ำ พบเฉพาะบนเครื่องถ้วยสุโขทัย ประเภทเขียนลายสีดำใต้เคลือบของกลุ่มเตาเมืองศรีสัชชนาลัย มัก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เขียนบริเวณกันขาม และตกแต่งภายในลายช่องกระจก รูปกลีบบัวที่ตกแต่งอยู่บริเวณตัวขามด้านใน โดยสลับกันลายพันธุ์ไม้ หรือลายมงคลท่ามกลางพันธุ์ไม้

ภาพที่ 2.80 ลายสังข์แบบต่าง ๆ ที่ตกแต่งบริเวณกันขาม เตาเมืองศรีสัชชาลัย
ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:65)

(4) ลายกิเลน

ลายกิเลนพบเพียงสองตัวอย่างของเครื่องถ้วยสุโขทัยของกลุ่มเตาศรีสัชชาลัย คือ กิเลนท่ามกลางลายพันธุ์ไม้ ซึ่งตกแต่งอยู่บริเวณด้านหลังของฐานกระปุกหยดน้ำรูปตุ๊กตา คนคู่ประเภทเขียนลายสีน้ำใต้เคลือบ และลายกิเลน 3 ตัว ซึ่งมีหน้าตาต่างกัน คั่นด้วยลายช่อดอกไม้ตกแต่งบริเวณตอนล่างของตัวแจกันเคลือบสองสี ลักษณะของกิเลนทั้งสองตัวอย่างนี้ต่างกันคือ กิเลน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แบบแรกจะมีแผงหลังบนหลัง แต่ตามตัวไม่มีเกี๊ยต ส่วนกิเลนแบบหลังไม่มีแผงบนหลัง แต่ตามตัวมีเกี๊ยต

ภาพที่ 2.81 ตกแต่งบริเวณด้านหลังของฐานกระปุกหยดน้ำรูปคนคู่เขียนลายสีดำได้เคลือบ
ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:65)

ภาพที่ 2.82 ตกแต่งบริเวณด้านล่างของตัวแจกันเคลือบสองสี
ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:65)

(5) ลายนก

ลายนกเป็นอีกลายที่นิยมตกแต่งบนเครื่องถ้วยสุโขทัยมีทั้งนกบินและนกเกาะกิ่งไม้หรือนกคาบกิ่งพันธูไม้ ส่วนใหญ่ลายนกมักจะเขียนอยู่ท่ามกลางลายพันธุ์พฤกษา เป็นลายที่เขียนภายในลายเส้นวงกลม หรือแถบลายระหว่างแนวเส้นวงกลมขนาน

ลายนกนี้มักถูกตกแต่งบนเครื่องถ้วยสุโขทัยของกลุ่มเตาเมืองศรีสัชชนาลัย ประเภทเขียนลายสีดำได้เคลือบ และประเภทเคลือบสองสี นอกจากจะเป็นแถบลายหรือลายภายในวงกลมแล้ว ลายนกเหล่านี้ยังนิยมตกแต่งในลายช่องกระจกรูปต่าง ๆ อีกด้วย ลายนกต่าง ๆ เหล่านี้จะไม่พบบนเครื่องถ้วยในกลุ่มเตาเมืองสุโขทัย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 2.83 ลายนก ตกแต่งบริเวณที่ต่าง ๆ
ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:66)

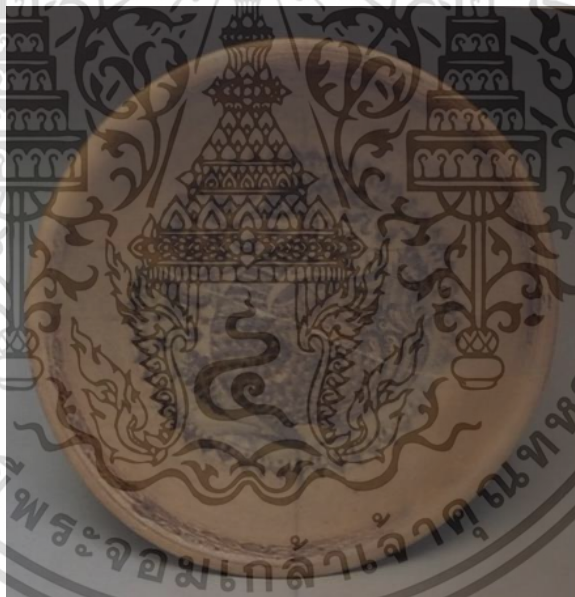
(6) ลายหงส์

ลายหงส์นี้พบเพียงตัวอย่างเดียว เป็นรูปหงส์ยืนคาบช่อดอกบัว เขียนอยู่ในลายเส้นวงกลมตกแต่งบริเวณกันงานประเภทเขียนสีดำได้เคลือบของกลุ่มเตาเมืองศรีสัชชาลัย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 2.84 ลายหงส์คาบกิ้งพันธุ์พุกษา
ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:66)

ภาพที่ 2.85 งานเคลือบลายสีดำใต้เคลือบ (ซ่อม) ลายหงส์คาบกิ้งพันธุ์พุกษา
ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:66)

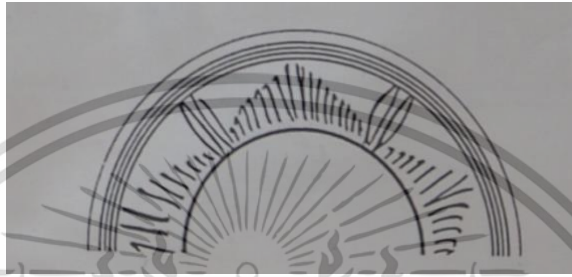
2.2.3.3 ประเภทลายช่องกระจก

ลายประเภทลายช่องกระจกนี้ อาจกล่าวได้ว่าเป็นลายที่รวมลวดลายประเภทอื่น ๆ ไว้ทั้งหมด เนื่องจากประเภทนี้เป็นลายที่นำลายอื่น ๆ มาผสมกัน โดยการแบ่งลายออกเป็นช่องๆ ด้วยกลุ่มเส้นต่าง ๆ ในแต่ละช่องจะสอดใส่ลวดลายประเภทต่าง ๆ ลงไปเหมือนกันบ้าง ต่างกันบ้าง ลายช่องกระจกเหล่านี้สามารถแบ่งกลุ่มได้ดังนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

(1) ลายช่องกระจกรูปสี่เหลี่ยม

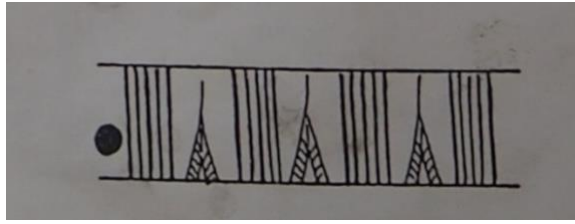
ลายช่องกระจกรูปสี่เหลี่ยมนี้ ได้แก่ แถบลายระหว่างแนวเส้นวงกลมขนาน ซึ่งแบ่งเป็นช่องๆ โดยกลุ่มเส้นขนานกันในแนวตั้ง แต่ละช่องสอดใส่ด้วยลายต่าง ๆ อาจเหมือนกันทุกช่องสลับช่อง หรือต่างกันไปทุกช่อง นิยมตกแต่งบริเวณด้านนอกและด้านในของตัวงาน ชาม ตัวตลับ กระปุกและตัวภาชนะประเภทกุ่มโท กุ่มที แจกันประเภทเขียนลายสีดำได้เคลือบและประเภทเคลือบสองสีของภาชนะทั้งสองกลุ่มเตา

ภาพที่ 2.86 ลายช่องกระจก ตกแต่งบริเวณด้านในของตัวชามของเตาเมืองสุโขทัย
ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:67)

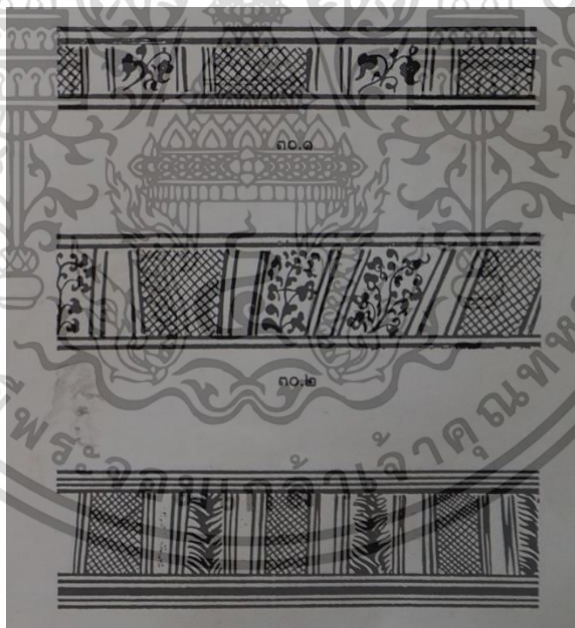
ภาพที่ 2.87 ลายช่องกระจก ตกแต่งบริเวณด้านนอกของตัวชามของเตาเมืองสุโขทัย
ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:67)

ภาพที่ 2.88 ลายช่องกระจก ตกแต่งบริเวณด้านนอกของตัวชามของเตาเมืองศรีสะเกษ
ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:67)

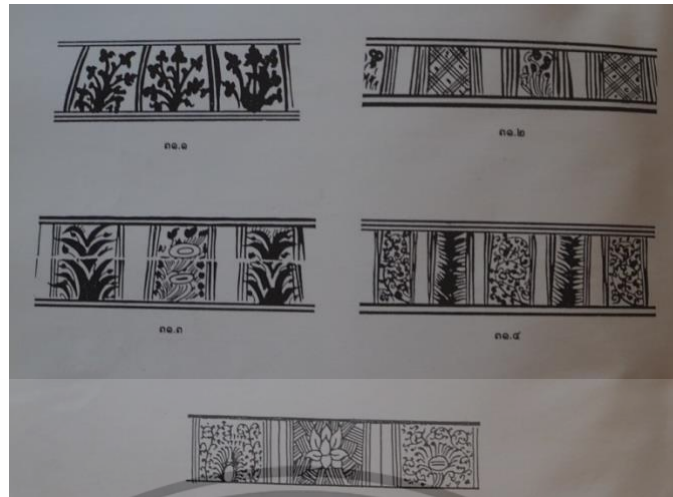

ภาพที่ 2.89 ลายช่องกระจก ตกแต่งบริเวณตัวและฝาตลับของเตาเมืองสุโขทัย
ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:67)

ภาพที่ 2.90 ลายช่องกระจกรูปสี่เหลี่ยม ตกแต่งบริเวณภาชนะต่าง ๆ
ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:67)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 2.91 ลายช่องกระจกรูปสี่เหลี่ยม ตกแต่งบริเวณภาชนะต่าง ๆ

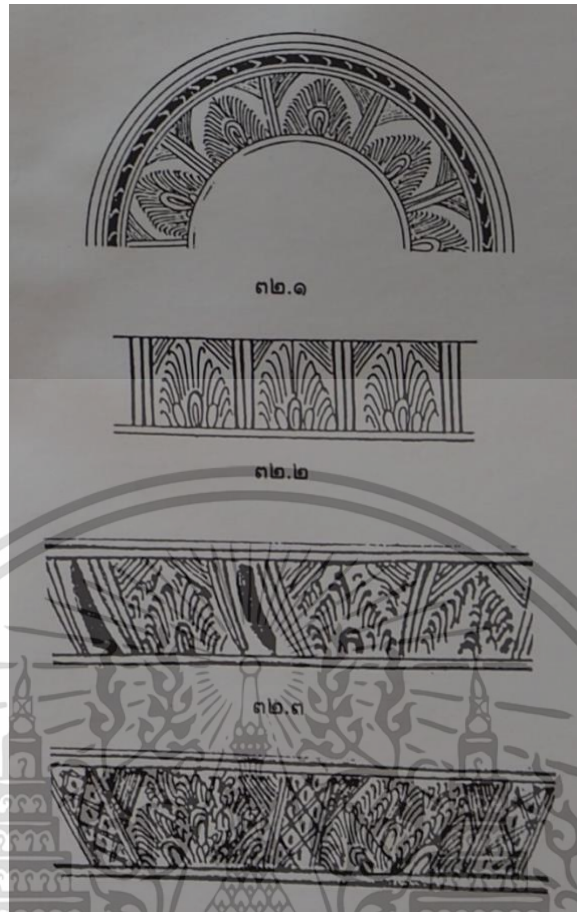
ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:68)

(2) ลายช่องกระจกรูปเหลี่ยมและแปดเหลี่ยม

ลายช่องกระจกรูปเหลี่ยมและแปดเหลี่ยมนี้มี 2 ประเภท คือ ประเภทหนึ่งเป็นแถบลายระหว่างแนวเส้นวงกลมขนาน ซึ่งแบ่งเป็นช่องๆ ด้วยกลุ่มเส้นตั้ง และภายในแต่ละช่องนี้จะมีกลุ่มเส้นขนานมาตัดบริเวณมุม 2 มุม หรือ ทั้ง 4 มุม ทำให้เกิดเป็นช่องกระจกรูปเหลี่ยมหรือ แปดเหลี่ยม แล้วแต่การเขียน กลุ่มเส้นขนานภายใน พบในกลุ่มจาน ชามของกลุ่มเตาเมืองสุโขทัย

อีกประเภทหนึ่งเป็นลายช่องกระจก ซึ่งเกิดจากการเขียนรูปเหลี่ยมหรือแปดเหลี่ยมโดยตรง มักพบบนภาชนะประเภทตลับ หรือกุ่มที่รูปเหลี่ยมประเภทเขียนลายสีดำได้เคลือบของกลุ่มเตาเมืองศรีสัชชาลัย

ลายช่องกระจกรูปสี่เหลี่ยมแบบต่าง ๆ ภายในสอดไส้ด้วยลายต่าง ๆ ทั้งเหมือนกันทุกช่องและสลับช่อง ลายในกลุ่มนี้พบว่า ถูกตกแต่งบนเครื่องถ้วยทั้งสองกลุ่มเตา ทั้งประเภทเขียนลายสีดำได้เคลือบและประเภทเคลือบสองสี ต่างกันที่ลวดลายที่ตกแต่งภายในลายช่องกระจกเท่านั้น แต่ส่วนใหญ่แล้วจะพบในกลุ่มเตาเมืองศรีสัชชาลัยมากกว่า

ภาพที่ 2.92 ลายช่องกระจกรูปหกเหลี่ยม ตกแต่งบริเวณด้านนอกและด้านในซาม
ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:69)

ลายช่องกระจกรูปสี่เหลี่ยม หกเหลี่ยม และแปดเหลี่ยม ภายในสอดไส้ด้วยลายคล้ายกลีบบัว หรือลายคล้ายแวมยุรา ระหว่างช่องกระจกแต่ละช่องอาจคั่นด้วยลายเส้นตั้งธรรมดาหรือเป็นแถบลายต่าง ๆ คั่นอยู่ได้แก่ แถบลายสีดำ แถบลายตาราง แถบลายคล้ายปีกกา เป็นต้น ลายกลุ่มนี้นิยมตกแต่งบริเวณทั้งด้านในและด้านนอกของตัวซาม ด้านนอกของภาชนะประเภทระปุก ตลับ โถ และครก ลักษณะการเขียนลายแบบนี้จะไม่พบในกลุ่มเตาเมืองศรีสัชชาลัย

(3) ลายช่องกระจกรูปกลีบบัว และรูปโค้งมน

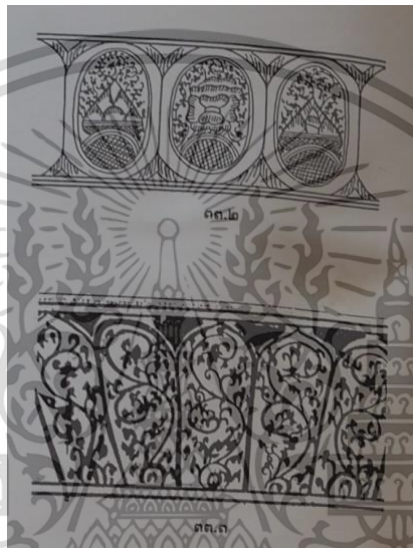
ลายช่องกระจกรูปกลีบบัว และลายช่องกระจกรูปโค้งมนนี้ เป็นลายช่องกระจกที่เขียนเป็นรูปคล้ายกลีบบัวแบบต่าง ๆ หรือค่อนข้างโค้งมน ภายในช่องกระจกแต่ละช่องอาจเขียนลายเหมือนกันทุกช่อง หรือสลับช่อง หรือต่างกันทุกช่อง

ลายช่องกระจกรูปโค้งมน ลายช่องกระจกแบบนี้มักจะตกแต่งเครื่องถ้วยในกลุ่มเตาเมืองศรีสัชชาลัย ประเภทเขียนลายสีดำใต้เคลือบ และมักตกแต่งบริเวณตัวกุดโถ และกุนที เป็นต้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 2.93 ลายช่องกระจกรูปโค้งมน ตกแต่งบริเวณตัวกุ่มที่
ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:70)

ภาพที่ 2.94 ลายช่องกระจกรูปโค้งมน ตกแต่งบริเวณตัวกุ่มโทและตัวสลักรูปเหลี่ยม
ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:70)

ลายช่องกระจกรูปกลีบบัว ลายช่องกระจกรูปกลีบบัวนี้ถูกตกแต่งบริเวณด้านในของตัวขามเขียนลายสี
ดำใต้เคลือบของกลุ่มเตาเมืองศรีสังขาลย์ ภายในมักจะตกแต่งด้วยลายพันธุ์ไม้สลัด้วยลายตาราง
หรือลายสังข์สลัลายพันธุ์ไม้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 2.95 ลายช่องกระจกรูปกลีบบัว ตกแต่งบริเวณด้านในตัวซาม เขียนลายเคลือบสีดำใต้เคลือบ
ที่มา : กฤษฏา พิณศรีและคณะ (2535:70)

ส่วนลายช่องกระจกรูปกลีบบัว พบเพียงตัวอย่างเดียวถูกตกแต่งบริเวณตัวแจกันเคลือบสองสีของกลุ่ม
เตาเมืองศรีสัชชาลัย มีลักษณะคล้ายลายกรุงเชิงหรือลายเฟืองอุบะที่ประดับบนตัวโบราณสถาน

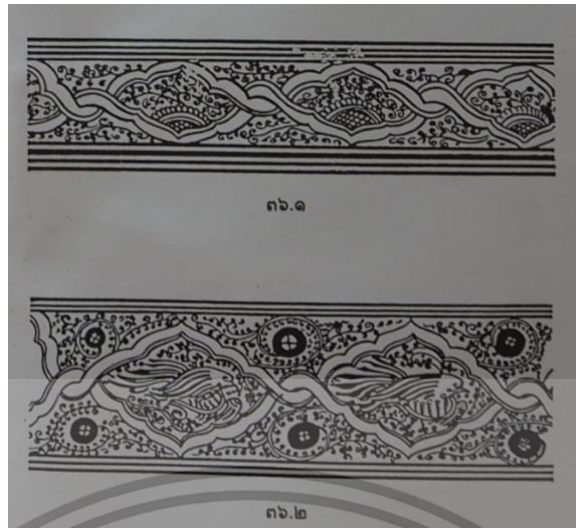

ภาพที่ 2.96 ลายช่องกระจกรูปกลีบบัว ตกแต่งบริเวณตัวแจกันเคลือบสองสี
ที่มา : กฤษฏา พิณศรีและคณะ (2535:71)

(4) ลายช่องกระจกรูปคล้ายทับทรวงเกี่ยวสอดกัน

ลายช่องกระจกรูปคล้ายทับทรวงเกี่ยวสอดนี้ เป็นแถบลายซึ่งเขียนอยู่
ระหว่างแนวเส้นวงกลมขนาน ภายในช่องกระจกแต่ละช่องมักจะเขียนลายเหมือนกัน ส่วนภายนอก
ช่องกระจกจะมีลายพันธุ์พฤกษาประเภทลายพันธุ์ไม้ก้านขดประกอบเสมอ นิยมตกแต่งบริเวณตัว
กุนฑีเขียนลายสีดำใต้เคลือบของกลุ่มเตาเมืองศรีสัชชาลัย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 2.97 ลายช่องกระจกรูปคล้ายทับทรวงเกี่ยวสอดกัน
ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:71)

(5) ลายช่องกระจกรูปคล้ายทับทรวงเกี่ยวสอดคล้ายปมเงื่อน
ลายช่องกระจกรูปคล้ายทับทรวงนี้ มีลักษณะคล้ายลายช่องกระจกรูปคล้ายทับทรวงเกี่ยวสอดกัน แต่บริเวณที่ลายช่องกระจกรวมเกี่ยวกันมีลักษณะคล้ายปมเงื่อน พบเพียงตัวอย่างเดียวตกแต่งบริเวณตัวคุณที่เขียนลายสีดำใต้เคลือบของกลุ่มเตาเมืองศรีสะเกษ

ภาพที่ 2.98 ลายช่องกระจกรูปคล้ายทับทรวงเกี่ยวสอดคล้ายปมเงื่อน
ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:71)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 2.99 กุณฑีเขียนลายสีดำใต้เคลือบ เขียนลายนกท่ามกลางพันธุ์พฤกษาในช่องกระจกล้ำยรูป
ทับทรวงสอดไขว้กัน ผลิตจากเตาเมืองศรีสขนาลัย

ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:71)

(6) ลายช่องกระจกรูปทับทรวงเกี่ยวสอดรูปโค้งมน
ลายช่องกระจกรูปทับทรวงเกี่ยวสอดรูปโค้งมนนี้ พบเพียงตัวอย่างเดียว
เป็นแถบลายระหว่างแนวเส้นวงกลมขนาน ภายในรูปทับทรวงสอดไส้ด้วยลายนกคาบกิ่งพันธุ์พฤกษา
ส่วนภายในรูปโค้งมนสอดไส้ลายช่อดอกบัว รอบ ๆ ลายช่องกระจกเขียนลายพันธุ์ไม้ก้านขดตกต่าง
บริเวณตัวภาชนะบรรจุน้ำ เคลือบสองสีของกลุ่มเตาเมืองศรีสขนาลัย

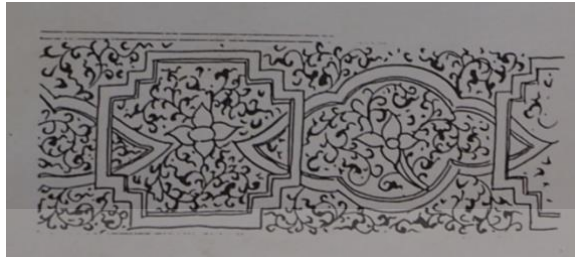
ภาพที่ 2.100 ลายช่องกระจกรูปทับทรวงสอดไส้ด้วยลายนกคาบกิ่งพันธุ์ไม้เกี่ยวสอดรูปโค้งมนสอด
ไส้ด้วยลายช่อดอกบัวตกต่างบริเวณตัวกระติกน้ำเคลือบสองสี

ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:72)

(7) ลายช่องกระจกรูปทับทรวงซ้อนทับด้วยรูปสี่เหลี่ยมย่อมุม
ลายช่องกระจกรูปทับทรวงซ้อนทับด้วยรูปสี่เหลี่ยมย่อมุมนี้เป็นแถบลาย
ระหว่างแนวเส้นวงกลมขนาน พบเพียงตัวอย่างเดียว ภายในลายช่องกระจกตกแต่งด้วยลายคล้ายช่อ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

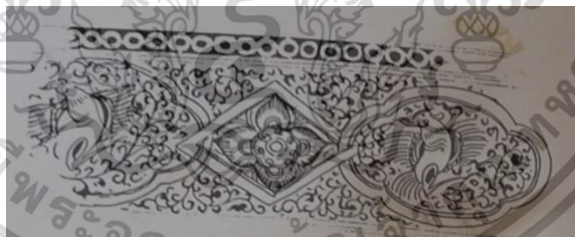
หรือกอดอกไม้ ลายนี้ถูกตกแต่งบริเวณตัวกระจุก หรือ ขวด ทรงคล้ายลูกแพร์เขียนลายสีดำใต้เคลือบ
ของกลุ่มเตา เมืองศรีสัชชนาลัย

ภาพที่ 2.101 ลายช่องกระจกรูปทับทรวงสอดไส้ด้วยลายช่อดอกไม้ซ้อนทับลายช่องกระจกรูป
สี่เหลี่ยมย่อมุมสอดไส้ลายช่อดอกไม้ชนิดเดียวกันตกแต่งตัวกระจุกเขียนลายสีดำ
ใต้เคลือบ

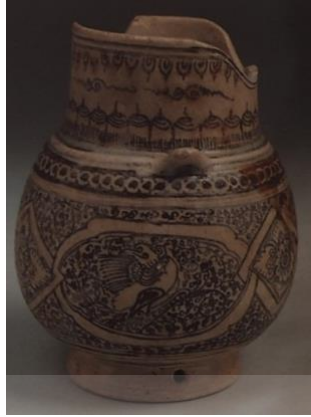
ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:72)

(8) ลายช่องกระจกรูปลูกฟักเกี่ยวสอดรูปทับทรวง
ลายช่องกระจกรูปลูกฟักเกี่ยวสอดรูปสี่เหลี่ยมย่อมุมนี้ เป็นแถบลาย
ระหว่างแนวเส้นวงกลมขนาน พบเพียงตัวอย่างเดียว ภายในลายช่องกระจกตกแต่งด้วยลายนกเกาะ
กิ่งพันธุ์ไม้ ลายนี้ถูกตกแต่งบริเวณตัวภาชนะบรรจุน้ำ เขียนลายสีดำใต้เคลือบของกลุ่มเตาเมืองศรีสัช
ชนาลัย

ภาพที่ 2.102 ลายช่องกระจกรูปลูกฟักสอดไส้ลายนกเกี่ยว สอดรูปทับทรวงสอดไส้ลายนกตกแต่ง
บริเวณตัวกุ่มที่

ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:72)

ภาพที่ 2.103 เขียนลายสีดำใต้เคลือบเขียนลายนกเกาะกิ่งพันธุ์ไม้ภายในกรอบช่องกระจกรูปฟัก
ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:72)

(9) ลายช่องกระจกรูปลูกฟักเกี่ยวสอดรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน

ลายช่องกระจกรูปลูกฟักเกี่ยวสอดรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูนนี้ เป็นแถบลายระหว่างแนวเส้นวงกลมขนาน พบเพียงอย่างเดียว ภายในลายลูกฟักตกแต่งด้วยลายนกเกาะกิ่งพันธุ์ไม้ ส่วนภายในลายสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูนตกแต่งด้วยลายคล้ายดอกไม้หรือดอกประจํายาม ตกแต่งบริเวณตัวภาชนะบรรจุน้ำ เขียนลายสีดำใต้เคลือบของกลุ่มเตาเมืองศรีสัชชนาลัย

ภาพที่ 2.104 ลายช่องกระจกรูปลูกฟักสอดใส่ลายนกเกาะกิ่งพันธุ์ไม้เกี่ยวสอดรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียก
ปูนสอดใส่ลายดอกไม้

ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:73)

ลายช่องกระจกรูปต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้จะพบเฉพาะในเครื่องถ้วยของกลุ่มเตาเมืองศรีสัชชนาลัยเท่านั้น โดยมีทั้งประเภทเขียนลายสีดำใต้เคลือบและประเภทเคลือบสองสี มักจะตกแต่งบริเวณด้านนอกของตัวภาชนะประเภท กุณฑี กระปุก กาน้ำ และภาชนะบรรจุน้ำเป็นส่วนใหญ่

2.2.3.4 ประเภทลายเรขาคณิต

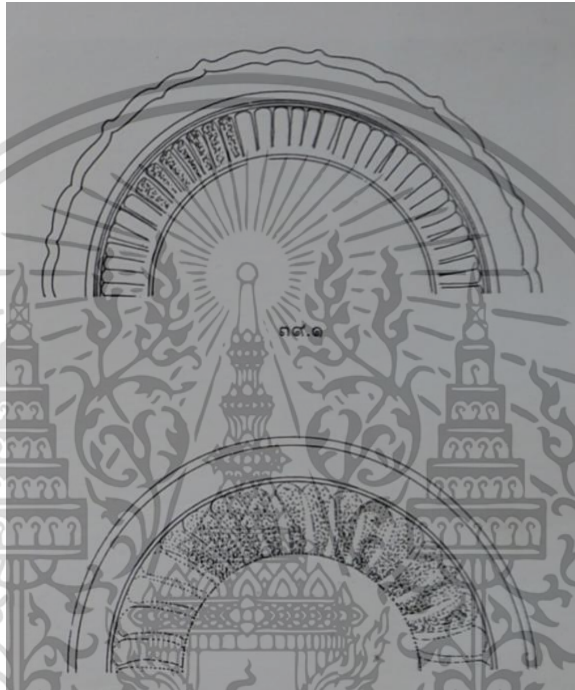
ลายประเภทลายเรขาคณิตนี้ ส่วนใหญ่จะเป็นลายแบบง่าย ๆ มีทั้งที่เขียนอยู่ภายในลายเส้นวงกลม บางลายอาจมีลายประเภทพันธุ์พฤกษาประกอบด้วย ลายเรขาคณิตเหล่านี้สามารถ

แบ่งออกเป็นกลุ่ม ๆ ดังนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์ไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

(1) ลายเซาะร่องขนานกันในแนวตั้ง

ลายเซาะร่องขนานกันในแนวตั้งนี้ เป็นลายซึ่งเกิดจากการเซาะ หรือขูดเนื้อดินออกทำให้เกิดเป็นร่องขึ้นในแนวตั้ง บางลายอาจตกแต่งตอนบนของร่องให้ดูคล้ายรูปกลีบดอกไม้ นิยมตกแต่งบริเวณด้านใน และด้านนอกของตัวจาน ชาม พาน และบริเวณลำตัวตอนบน หรือเหนือส่วนเชิงของภาชนะประเภทแจกัน กุณฑี กุณฑี กระปุก ชาม และพานเคลือบสีเขียวของกลุ่มเตาเมืองศรีสัชชนาลัย

ภาพที่ 2.105 ลายเซาะร่องขนานกันในแนวตั้ง

ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:73)

ภาพที่ 2.106 งานเคลือบสีเขียว ตัวงานเซาะร่อง ก้นงานชุดสลักลายดอกไม้
ที่มา : ฤกษ์ภา พินศรีและคณะ (2535:73)

(2) ลายชุดเส้นคู่หรือเส้นขนานกันในแนวตั้ง
ลายชุดเส้นคู่หรือกลุ่มเส้นขนานกันในแนวตั้งนี้ เป็นลายเรขาคณิตแบบ
ง่าย ๆ อีกลายที่นิยมตกแต่งบริเวณด้านในและด้านนอกของตัวภาชนะประเภทจาน ชาม พาน เคลือบ
สีเขียวของกลุ่มเตาเมืองศรีสัชชาลัย

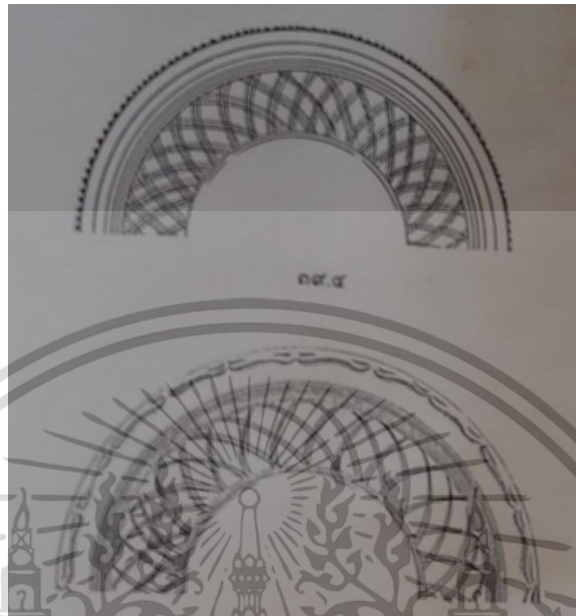
ภาพที่ 2.107 ลายชุดเส้นคู่หรือเส้นขนานกันในแนวตั้ง
ที่มา : ฤกษ์ภา พินศรีและคณะ (2535:74)

(3) ลายเลียนแบบลายเครื่องจักสาน หรือลายตาราง

ลายเส้นแบบลายเครื่องจักสานหรือลายตารางแบบต่าง ๆ นี้ มักมีทั้งที่
ตกแต่งเป็นลายตารางทั้งถี่และห่างโดยไม่มีลายอื่นแทรก และที่เป็นลายตารางห่าง และตกแต่งภายใน
ตารางเป็นจุด กากบาท หรือดอกไม้ เป็นต้น นิยมตกแต่งบริเวณด้านใน และด้านนอกของตัวภาชนะ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประเภท จาน ชาม พาน แจกัน เคลือบสีเขียว ด้านนอกของชามและตลับเคลือบสองสีและประเภท
เขียนลายสีดำใต้เคลือบของกลุ่มเตาเมืองศรีสัชชาลัย

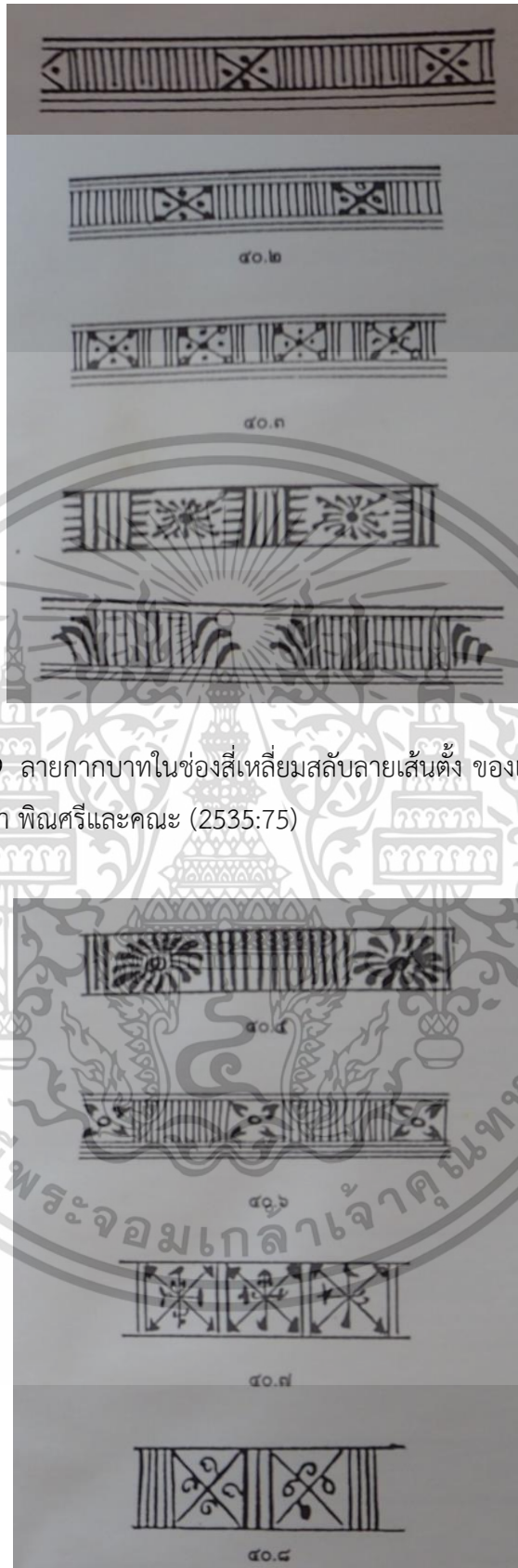

ภาพที่ 2.108 ลายเลียนแบบลายเครื่องจักสาน หรือลายตาราง
ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:74)

(4) ลายกากบาทในช่องสี่เหลี่ยมสลับลายเส้นตั้ง

ลายกากบาทในช่องสี่เหลี่ยมสลับลายเส้นตั้งเป็นแถบลายระหว่างแนวเส้น
วงกลมขนาน นอกจากลายกากบาทแล้วยังมีลายดอกไม้สี่กลีบ และดอกไม้หลายกลีบในช่องสี่เหลี่ยม
กับเส้นตั้งรวมด้วย นิยมตกแต่งบริเวณของปากด้านในของจาน ชาม ครก เขียนลายสีดำใต้เคลือบของ
กลุ่มเตาเมืองสุโขทัย และขอบปากด้านในของจาน ชาม พาน เขียนลายสีดำใต้เคลือบของกลุ่มเตา
เมืองศรีสัชชาลัย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 2.109 ลายกากบาทในช่องสี่เหลี่ยมสลับลายเส้นตั้ง ของเตาเมืองสุโขทัย
ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:75)

ภาพที่ 2.110 ลายกากบาทในช่องสี่เหลี่ยมสลับลายเส้นตั้ง ของเตาเมืองศรีสัชนาลัย

ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:75)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 2.111 งานเขียนลายสีดำใต้เคลือบ ขอบปากเขียนลายดอกไม้สี่กลีบ ของเตาเมืองสุโขทัย
ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:75)

(5) ลายเส้นวงกลมคูขนาน 2-6 วง หรือลายเส้นวงกลมกันหอย
ลายเส้นวงกลมคูขนาน 2-6 วงหรือลายเส้นวงกลมกันหอยนี้ นิยมตกแต่ง
บริเวณของปากและก้นด้านในของจาน ชาม พาน หรือ บริเวณรอบส่วนไหล่ หรือลำตัวของภาชนะ
ประเภทเคลือบสีเขียวของกลุ่มเตาเมืองศรีสัชชาลัย และประเภทเขียนลายสีดำใต้เคลือบของทั้งสอง
กลุ่มเตา

(6) ลายครึ่งวงกลมเรียงต่อกัน หรือลายเส้นหยักฟันปลา
ลายครึ่งวงกลมเรียงต่อกัน หรือลายเส้นหยักฟันปลาเป็นแถบลายระหว่าง
แนวเส้นวงกลมขนาน นิยมตกแต่งบริเวณด้านในของตัวงานเคลือบสีเขียวของกลุ่มเตาเมืองศรีสัชชา
ลัย

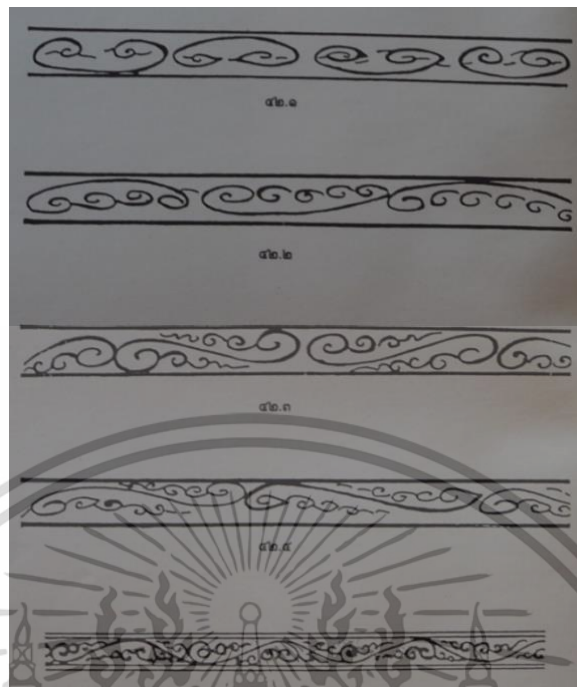
2.2.3.5 ประเภทลายเบ็ดเตล็ด

ลายประเภทลายเบ็ดเตล็ดนี้ เป็นลายที่มีลักษณะต่างจากลายในกลุ่มอื่น ๆ จึงจัดไว้
เป็นอีกประเภท มีหลายกลุ่มด้วยกัน ได้แก่

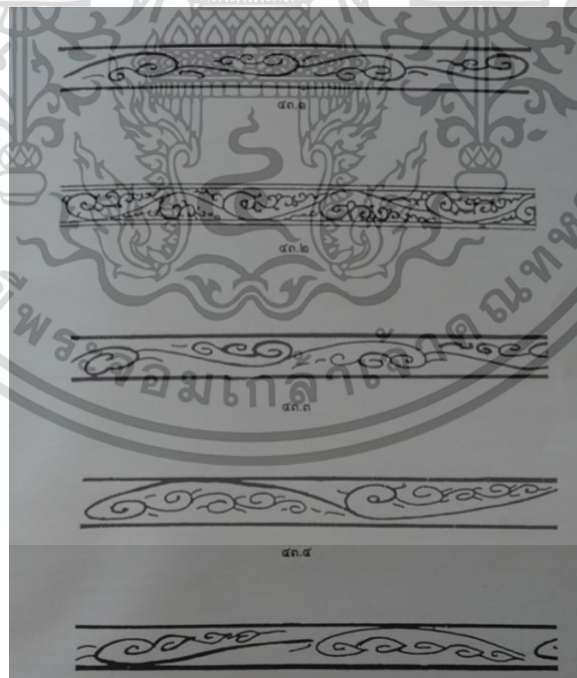
(1) ลายก้านขด

ลายก้านขดเป็นแถบลายระหว่างแนวเส้นวงกลมขนานลักษณะของลายมี
หลากหลายทั้งประณีต ชับซ้อน และเป็นลายหวัด หรือเขียนแบบง่าย ๆ แบ่งออกเป็น
แบบที่ 1 ลายก้านขดแบบประณีต นิยมตกแต่งบริเวณขอบปากด้านใน และด้านนอกของตัวงาน ชาม
เขียนลายสีดำใต้เคลือบของกลุ่มเตาเมืองศรีสัชชาลัย ส่วนบริเวณตัวภาชนะรูปทรงอื่นพบบ้างโดย
มักจะเป็นแถบลายคั่นหรือขนานกับลายอื่น ๆ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

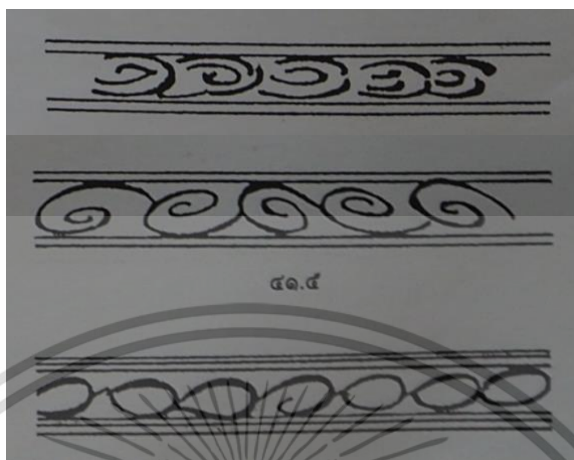
ภาพที่ 2.112 ลายก้านขดแบบประณีต
ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:76)

ภาพที่ 2.113 ลายก้านขดแบบประณีต
ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:77)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แบบที่ 2 ลายก้านขดแบบง่าย ๆ มักจะเขียนบริเวณขอบปากด้านในของจานเขียนลายสีดําใต้เคลือบ
ของกลุ่มเตาเมืองสุโขทัย

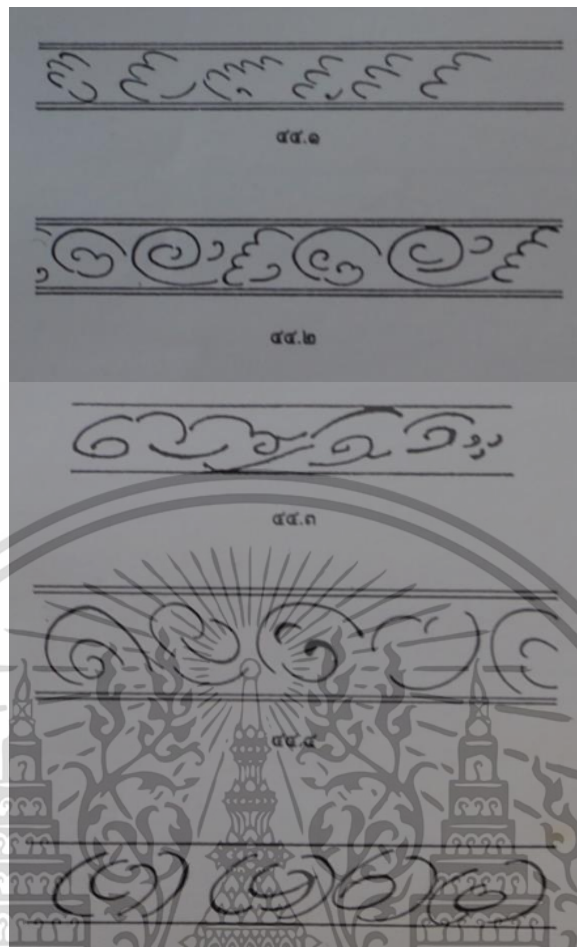

ภาพที่ 2.114 ลายก้านขดแบบง่าย ๆ
ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:77)

แบบที่ 3 ลายก้านขดแบบหวัด ๆ นิยมเขียนบริเวณด้านนอกของตัวจาน ชาม และพานเขียนลายสีดํา
ใต้เคลือบของกลุ่มเตาเมืองสุโขทัยเช่นกัน

นอกจากนี้ ลายก้านขดยังคงใช้ตกแต่งบนภาชนะประเภทเคลือบสีเขียวบ้าง โดยตกแต่ง
บริเวณด้านในของตัวจานและก้นจาน ชาม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 2.115 ลายก้านขดแบบหวัด ๆ
ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:78)

(2) ลายคลื่น

ลายคลื่น เป็นแถบลายระหว่างแนวเส้นวงกลมขนานมีลักษณะคดโค้ง แต่ต่างจากลายก้านขด พบบนภาชนะประเภทเคลือบสีเขียวของกลุ่มเตาเมืองศรีสัชชนาลัยเท่านั้น นิยมตกแต่งบริเวณด้านในของตัวจาน ชาม พาน และด้านนอกของภาชนะประเภทอื่น ๆ มีทั้งที่ตกแต่งเดี่ยว ๆ และประกอบกับลายอื่น ๆ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

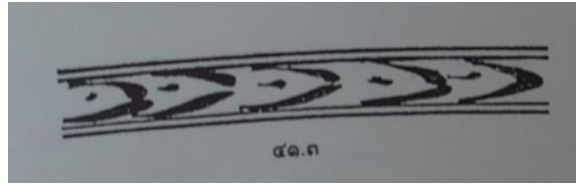
ภาพที่ 2.116 ลายคลื่น

ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:78)

(3) ลายคล้ายหัวลูกศร หรือลายบั้งนายสิบ

ลายคล้ายหัวลูกศรหรือลายบั้งนายสิบ เป็นแถบลายระหว่างแนวเส้นวงกลม ขนานคล้ายกับลายก้านขดแบบหวัด ๆ นิยมตกแต่งบริเวณขอบปากด้านในของจาน ชาม พาน เขียนลายสีดำได้เคลือบของเตาเมืองสุโขทัย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 2.117 ลายบังนายสิบ

ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:79)

ภาพที่ 2.118 งานเคลือบสีเขียวอมฟ้า ขุดสลักลายดอกบัวภายในกรอบช่องกระจกรูปกลีบบัว
ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:79)

(4) ลายตัวดปลายพู่กันเป็นขีดคล้ายตัว L หรือเป็นขีดคู่ขนาน ลายเป็นขีดสามขีดขนานกันในแนวนอน ลายตัวดปลายพู่กันเป็นขีดทั้งสามแบบนี้ เป็นแถบลายระหว่างแนวเส้นวงกลมขนาน นิยมตกแต่งบริเวณขอบปากด้านในของจาน ชาม เขียนลายสีดำใต้เคลือบของกลุ่มเตาเมืองสุโขทัย

ภาพที่ 2.119 ลายตัวดปลายพู่กันเป็นขีด

ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:79)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 2.120 งานเขียนลายสีดำใต้เคลือบ เขียนลายปลาตัวยาวกำลังกินพันธุ์ไม้น้ำ
ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:79)

(5) ลายดอกกลมสลัสดอกสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน

ลายดอกกลมสลัสดอกสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูนนี้ มีลักษณะคล้ายลายประจำยามก้ามปู เป็นแถบลายระหว่างแนวเส้นวงกลมขนาน พบเพียงสองตัวอย่าง ตกแต่งบริเวณด้านนอกของตัวชามเขียนลายสีดำใต้เคลือบสีเขียว และตัวกุนทีเขียนลายสีดำใต้เคลือบสีดำของกลุ่มเตาเมืองศรีสัชนาลัย

ภาพที่ 2.121 ลายดอกกลมสลัสดอกสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน

ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:79)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

(6) ลายดอกชี่กดอกซ้อน

ลายดอกชี่กดอกซ้อน เป็นแถบลายระหว่างแนวเส้นกลมขนาน พบเพียงตัวอย่างเดียว ตกแต่งบริเวณด้านนอกของตัวถ้วยเชิงสูงเขียนลายสีดำใต้เคลือบของกลุ่มเตาเมืองศรีสัชชาลัย

(7) ลายดอกกลมสลับลายผีเสื้อ

ลายดอกกลมสลับลายผีเสื้อนี้ เป็นแถบลายระหว่างแนวเส้นวงกลมขนาน ลักษณะโครงสร้างของลายคล้ายลายดอกกลมสลับลอกสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน แต่แตกต่างกันที่รายละเอียด พบเพียงตัวอย่างเดียว ตกแต่งบริเวณตัวกุนที่เขียนลายสีดำใต้เคลือบของกลุ่มเตาเมืองศรีสัชชาลัย

ภาพที่ 2.122 ลายดอกกลมสลับลายผีเสื้อ

ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:80)

(8) ลายดอกกลมสลับลายเมฆ

ลายดอกกลมสลับลายเมฆนี้ เป็นแถบลายระหว่างแนวเส้นวงกลมขนาน พบเพียงตัวอย่างเดียว ตกแต่งบริเวณตัวกระปุกเขียนลายสีดำใต้เคลือบของกลุ่มเตาเมืองศรีสัชชาลัย

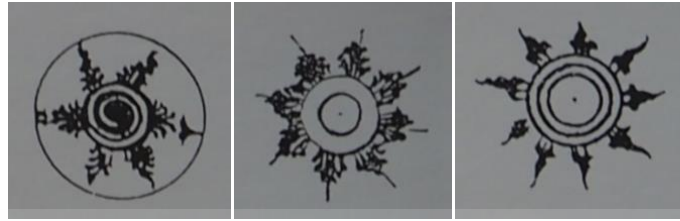
ภาพที่ 2.123 ลายดอกกลมสลับลายเมฆตกแต่งบริเวณตัวกระปุกเขียนลายสีดำใต้เคลือบ

ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:80)

(9) ลายดาวหรือลายดวงอาทิตย์

ลายดาวหรือลายดวงอาทิตย์ เป็นลายภายในลายเส้นวงกลม มีหลายแบบ จำนวนต่างกัน ตั้งแต่ 5-6 แฉก นิยมตกแต่งบริเวณก้นด้านในของจาน ชาม พานเขียนลายสีดำใต้เคลือบสีเขียวและเขียนลายสีดำใต้เคลือบของกลุ่มเตาเมืองศรีสัชชาลัย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 2.124 ลายดาวหรือลายดวงอาทิตย์
ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:81)

(10) ลายจักรหรือลายดวงอาทิตย์

ลายจักรหรือลายดวงอาทิตย์นี้ มีลักษณะต่างจากลายดอกกลมสลับลายเมฆ ลักษณะแฉกหรือรัศมีของดวงอาทิตย์มีหลายแบบเช่นกัน นิยมตกแต่งบริเวณกันด้านในของงาน ชามเขียนลายสีดำใต้เคลือบของกลุ่มเตาเมืองสุโขทัย นอกจากนี้ยังพบบนกันด้านในของงานเคลือบสีเขียวบ้าง แต่ไม่มากนัก ลักษณะรายละเอียดของลายจะต่างกับของกลุ่มเตาเมืองสุโขทัย

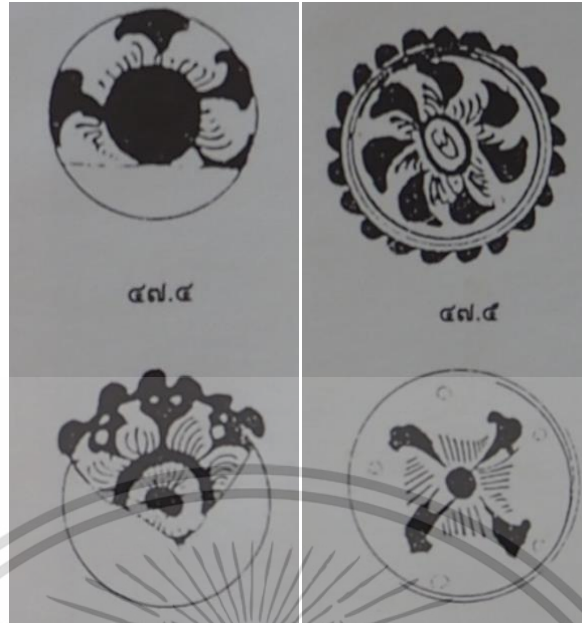

ภาพที่ 2.125 ลายจักรหรือลายดวงอาทิตย์
ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:80)

(11) ลายจักรหรือลายดอกไม้

ลายจักรหรือลายดอกไม้จะต่างจากลายดาวหรือลายดวงอาทิตย์ เนื่องจากรัศมีหรือแฉกจะมีลักษณะคล้ายกลีบดอกไม้ มีหลายแบบเช่นกัน นิยมตกแต่งบริเวณด้านในของชามเขียนลาย สีดำใต้เคลือบของกลุ่มเตาเมืองสุโขทัย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 2.126 ลายจักรหรือลายดอกไม้
ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:81)

ภาพที่ 2.127 งานเขียนลายสีดำได้เคลือบ เขียนลายดอกไม้คล้ายจักร
ที่มา : กฤษฎา พิณศรีและคณะ (2535:81)

2.2.4 เทคนิคการตกแต่งลวดลายเครื่องสังคโลก

2.2.4.1 เขียนใต้เคลือบ

2.2.4.2 เขียนบนเคลือบ

2.2.4.3 เขียนในเคลือบ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.2.4.4 ชุดขีด

2.2.4.5 กดพิมพ์

2.2.4.6 ปั่นติด

2.3 ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับหลักการออกแบบและพัฒนาลวดลายบนสิ่งทอ

การตกแต่งด้วยลวดลายต่าง ๆ ได้รับการพัฒนา และมีความต้องการเพิ่มขึ้นตั้งแต่ปลาย ๆ ทศวรรษ 1940 โดยได้รับการค้นคว้าพัฒนาทั้งด้านเทคนิควิธีการและการสร้างสรรค์ลวดลายที่สวยงามต่าง ๆ อันส่งผลให้ผลิตภัณฑ์ เหล่านั้นมีทั้งคุณภาพและความสวยงามน่าใช้สอย ซึ่งศิลปะของการออกแบบลวดลายก็เป็นสิ่งทำทนายให้นักออกแบบทั้งหลายคิดค้นลวดลายแปลก ๆ ใหม่ ๆ ขึ้นอยู่เสมอ (ดุชฎี สุนทรารชุน. 2531:29)

2.3.1 หลักการออกแบบ

2.3.1.1 องค์ประกอบของการออกแบบ (Elements of Design)

ในการออกแบบศึกษาเกี่ยวกับการออกแบบ ถ้าได้มีความรู้ความเข้าใจก็จะช่วยให้งานออกแบบมีความสวยงาม น่าดู และมีความกลมกลืน องค์ประกอบของการออกแบบจะประกอบไปด้วย

(1) จุด (Point, Dot)

จุดนับเป็นองค์ประกอบอันดับแรกที่น่ามาออกแบบ เป็นองค์ประกอบที่เล็กที่สุดและสำคัญที่สุดในการออกแบบทุกชนิด จุดสามารถนำมาต่อกันเป็นเส้น รูปร่าง ลักษณะผิว และการออกแบบที่น่าตื่นตาตื่นใจได้ การจะนำจุดมาใช้ในการออกแบบเพื่อให้เกิดความสวยงามนั้น ขึ้นอยู่กับการจัดวางจุดให้อยู่ในลักษณะที่เหมาะสม สัมพันธ์กับจุดอื่น ๆ รวมไปถึงการพิจารณาจากช่วงระยะระหว่างจุดและขนาดของจุดที่ใช้ด้วย

ภาพที่ 2.128 เทคนิคการพิมพ์ด้วยบล็อกบนผ้าฝ้าย โดยใช้จุด

ที่มา : ดุชฎี สุนทรารชุน (2531:31)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

(2) เส้น (Line)

เส้นเกิดจากการต่อกันของจุด หลาย ๆ จุด เชื่อมต่อกัน หรือ หมายถึงจุดที่เคลื่อนไหวไปในบริเวณว่างบนระนาบผิวของสิ่งต่าง ๆ และทิ้งร่องรอยความเคลื่อนไหวนั้น บันทึกอยู่บนระนาบผิวให้เห็นได้ เส้นอาจเกิดจากรอยกรีดของมีดบนแผ่นฟิล์ม รอยฟู่กัน รอยสีกวบนแม่พิมพ์ ปมของด้ายและรอยของเทียน เส้นสามารถแสดงถึงความสงบ ความมั่นคง ความเคลื่อนไหว แสดงความเร็วได้ เส้นในลักษณะต่าง ๆ กันเมื่อนำมาประกอบกัน ช่วยทำให้เห็นเป็นรูปร่างและลวดลายได้ เช่นลายนก เส้นอาจทำให้เกิดภาพลวงตาได้ นักออกแบบได้พยายามศึกษาค้นคว้าถึง คุณสมบัติเหล่านี้ของมัน เพื่อประโยชน์ในการสร้างงานออกแบบต่อไป

ภาพที่ 2.129 Line ผลงานของ Alexander Girard

ที่มา : ดุษฎี สุนทรารชุน (2531:32)

(3) รูปร่าง (Shape)

หมายถึง พื้นที่ที่มีเส้นขอบแยกออกจากพื้นที่ส่วนอื่นต่างหาก มีคุณค่า สี หรือผิวสัมผัส แตกต่างจากสิ่งแวดล้อมข้างเคียงอย่างเห็นได้ชัด รูปร่างเกิดจากเส้นและทิศทางรวมกัน เราสามารถกำหนดลักษณะกว้าง ๆ ของรูปร่างได้ดังต่อไปนี้

- รูปร่างตามแนวระนาบ หมายถึง รูปร่างตามแนวนอนในระบบสองมิติเมื่อเปรียบเทียบกับรูปร่างอื่นที่อยู่ข้างเคียงทำให้เกิดจินตนาการของมิติที่สามได้
- รูปร่างที่มีปริมาตร คือ การเขียนภาพสามมิติโดยใช้แสงและเงาช่วยให้เกิดเป็นรูปนูน
- รูปร่างเรขาคณิต เป็นรูปร่างที่วัดขนาดได้ แน่นอนตามหลักเรขาคณิต เช่น รูปสามเหลี่ยม สี่เหลี่ยมและวงกลม
- รูปร่างแนวตรง คือ รูปร่างซึ่งมีแนวขอบเป็นเส้นตรงทั้งหมด
- รูปร่างอิสระ คือ ลักษณะแบบที่มีรูปร่างไม่แน่นอน ผันแปรได้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นิยมนำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- รูปร่างลูกบาศก์ คือ การออกแบบที่ใช้รูปเรขาคณิตสองมิติ
นักออกแบบมีอิสระที่จะเลือกใช้คุณสมบัติที่หลากหลายเหล่านี้ของรูปร่างมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการ
ตกแต่งผิวผ้าให้เกิดลวดลายที่สวยงามได้ โดยการเลือกใช้เทคนิคและสีที่เหมาะสม

ภาพที่ 2.130 Quatrefoil ผลงานของ Alexander Girard การตกแต่งผิวหน้าของผ้าโดยใช้ลวดลาย
ที่มา : www.maharam.com สืบค้นเมื่อ: 11 กุมภาพันธ์ 2561

(4) สี (Color)

สีเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในทางศิลปะ เพราะสามารถกระตุ้นความรู้สึกของผู้พบเห็นให้
เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลันกว่าองค์ประกอบประเภทอื่น ๆ

- สีแท้ (Hue) คือ สีที่ยังไม่ได้ผสมเจือจางด้วยสีอื่น ๆ ทฤษฎีสีของนักคิดค้น
แต่ละท่านจะแบ่งสีออกเป็น 12-24 สี สำหรับสีที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบลายพิมพ์ผ้านี้มักจะเป็น
ประเภทของสี Pigment ซึ่งชุดของแม่สีวิวัฒนาการ (Pigmentary Primaries) ที่เป็นหลักในการผสมสีมี
อยู่ 3 สี คือ สีแดง สีเหลือง สีน้ำเงิน ถ้าเรานำสีหลักทั้ง 3 สี นี้มาผสมกันทีละคู่ จะได้สีอื่นทุกสี แต่สี
อื่น ๆ จะนำมาผสมให้เป็นสีใดสีหนึ่งในสามสีนี้ไม่ได้ สีที่จะเป็น Pigmentary จะต้องเป็นสีบริสุทธิ์มี
เนื้อแท้เท่ากับสีในหลอด และถ้าเรานำสีทั้งสามในปริมาณเท่ากันมาผสมกันจะได้สีกลาง (Neutral
Tint)

- ค่าของสี (Values) หมายถึง น้ำหนักอ่อนแก่ของสีที่เกี่ยวข้องกับแสงและ
เงา น้ำหนักของแสงและเงาดังกล่าวนี้ เมื่ออยู่ในปริมาณที่พอเหมาะจะทำให้งานออกมาสวยงาม
ในทางปฏิบัติเมื่อเราต้องการให้น้ำหนักของสีแตกต่างกันไป ก็ทำได้โดยใช้สีขาวผสมกับสีแท้ก็จะได้
สีผสมสีขาว (Tint) ที่มีน้ำหนักสว่างกว่าสีแท้ ใช้สีดำผสมกับสีแท้จะได้สีผสมดำ (Shade) ที่มีน้ำหนัก
เข้มกว่าสีแท้ และ ใช้สีเทาผสมกับสีแท้ จะได้สีผสมเทา (Tone) เป็นต้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- ความจัดของสี (Intensity หรือ Chroma) สีบริสุทธิ์ใด ก็ตามถ้าอยู่ท่ามกลางสีหม่น ๆ จะทำให้สีบริสุทธิ์นั้นดูสดใสยิ่งขึ้นกว่าเป็นสีเดียวกัน และมีสีบริสุทธิ์อื่นล้อมอยู่รอบในการแก้ภาพที่เขียนด้วยสีวาม่น

การใช้สีในงานออกแบบลายพิมพ์ผ้าต้องการความเข้าใจอย่างถ่องแท้เกี่ยวกับความหมายของคำเหล่านี้ ดังเช่นการที่ศิลปินอเมริกันชื่อ มันทเซลล์ ไต เสนอระบบสีซึ่งมีสิ่งที่น่าสนใจคือ การแบ่งระบบสีออกเป็นสีแท้ น้ำหนักสีอ่อนแก่และกำลังส่องสว่าง โดยหมายถึงสีทุกสีจะต้องมีคุณสมบัติของสามประการนี้ ทำให้วงการออกแบบมีความเข้าใจเพิ่มมากขึ้นในเรื่องการใช้สี และสามารถกำหนดเป็นตัวเลขเกี่ยวกับสีได้ด้วย

(5) ผิวสัมผัส (Texture)

คือลักษณะภายนอกของวัตถุที่เราสามารถมองเห็นได้เป็นจุดแรก ก็คือผิวสัมผัสนั่นเอง ลักษณะของผิวสัมผัสที่สัมผัสได้ด้วยสายตาคือผิวของวัตถุหรือลวดลายนั้นมีผิวหยาบขรุขระ ด้าน ละเอียดหรือผิวมัน จะทำให้เกิดความรู้สึกต่อพื้นผิวของผู้พบเห็นได้

ในเรื่องของการตกแต่งผ้า ผู้ที่มีความชำนาญจะคำนึงถึงความรู้สึกที่ได้จากการมองเห็นผิวสัมผัสของผ้า ซึ่งอาจจะเป็นผลจากการใช้พื้นที่ว่าง (Space) ของรูปร่าง ขนาดของเส้นที่แตกต่างกัน แต่ลวดลายของเทคนิคที่ใช้ในการตกแต่งผ้าจะก่อให้เกิดความรู้สึกทางด้านผิวสัมผัสที่แตกต่างกัน ตั้งแต่รูปร่างและเส้นซึ่งทำให้เกิดผิวสัมผัสที่เกิดจากการใช้เครื่องมือและวัตถุดิบอันเป็นลักษณะพิเศษนั้น ๆ

(6) พื้นที่ว่าง (Space)

หมายถึงระยะช่องว่างในงานออกแบบ มีอยู่ 2 แบบ คือ ถ้าเป็นช่องว่างระหว่างลายต่อลาย หรือโดยรอบของวัตถุหรือลวดลายนั้นเรียกว่า Negative Space ส่วนช่องว่างในตัววัตถุหรือตัวลวดลายเรียกว่า Positive Space ในการออกแบบที่ดีจะต้องใช้ช่วงระยะทั้ง 2 ชนิดนี้สัมพันธ์กัน ความรู้สึกของบริเวณว่างอาจกระทบกระเทือนจากลักษณะของประโยชน์ใช้สอย เช่น ผ้าที่ใช้ตัดเครื่องแต่งกาย บริเวณว่างที่เกิดขึ้นใหม่จะส่งผลให้กับบริเวณว่างที่มีอยู่เดิมซึ่งเป็นผลเนื่องจากแสงและเงารวมไปถึงการบิดเบือนของลวดลาย

(7) จังหวะ (Rhythm)

เกิดจากการจัดวางซ้ำ ๆ ก่อให้เกิดความรู้สึกเคลื่อนไหว หรือการไหลบนพื้นผิวผ้า หรือ หมายถึงการเคลื่อนไหวที่ช่วงระยะว่างต่อเนื่องกันเป็นช่วง ๆ ในรูปลักษณะและรูปทรง โดยมีเส้น สีและเงา ประกอบการจัดวางให้สวยงาม ตัวอย่างที่ดีได้แก่ การพิจารณาคุณลักษณะของธรรมชาติ การเคลื่อนไหวที่ต่อเนื่องกัน มีแรงบ้างเบาบ้าง ช่วงสั้นบ้างช่วงยาวบ้าง นับเป็นทฤษฎีการจัดช่วงจังหวะโดยแท้จริง เทคนิคของการทำให้เกิดลักษณะดังกล่าวอาจทำได้โดย

- การจัดช่วงจังหวะซ้ำ ๆ กัน (Repetition Rhythm) คือการจัดช่วงจังหวะโดยใช้รูปลักษณะหรือรูปทรงที่มีเส้น สีให้ช่วงจังหวะประสานต่อเนื่องและเท่ากัน

- การจัดช่วงจังหวะก้าวหน้า (Progression Rhythm) คือ การจัดช่วงจังหวะให้ขยายเพิ่มเติมขึ้นเรื่อย ๆ เช่น การใช้เส้นให้มีขนาดใหญ่ขึ้นตามลำดับ เพิ่มสีให้แก่ขึ้นตามลำดับหรือลักษณะอื่นในแบบที่ออกไว้ ตัวอย่างได้แก่ ลูกไม้สำหรับตกแต่งริมเสื้อ

- การจัดช่วงจังหวะต่อเนื่อง (Continuous Rhythm) คือ การจัดช่วงจังหวะให้ต่อเนื่องชักนำสายตาให้ติดตามดูไปเรื่อย ๆ จังหวะถือเป็นแกนในการออกแบบลายผ้า เนื่องมาจากการซ้ำกันขององค์ประกอบของลาย (Repetition of a motif) มักจะแทรกอยู่ในหลายรูปแบบของลายผ้า ลวดลายที่ซ้ำกันจะก่อให้เกิดการไหลอย่างสมบูรณ์บนพื้นผิวผ้า ไม่ว่าจะผ้านั้นจะถูกใช้ประโยชน์ไปในทางใดก็ตาม เทคนิคของการทำให้เกิดความรู้สึกดังกล่าวทำได้ 2 วิธี อย่างกว้าง ๆ คือ การนำเอาองค์ประกอบ ชนิดใดชนิดหนึ่ง มาจัดวางในลักษณะที่ต่อเนื่องกัน หรือจัดเป็นกลุ่ม ๆ ผลที่ได้จะเรียกว่า ลายเต็ม (Allover Pattern) อีกวิธีหนึ่งคือ ใช้การเปลี่ยนในทางก้าวหน้าในหน่วยที่ทำให้เกิดการซ้ำ การเปลี่ยนแปลงนี้สามารถทำได้ ในรูปของ ขนาด รูปร่าง ผิวสัมผัส หรือสี

(8) ความสมดุล (Balance)

คือการออกแบบ ซึ่งก่อให้เกิดความรู้สึกถึงความสามารถทรงตัวอยู่ได้อย่างมั่นคง เกิดขึ้นได้จากการใช้การจัดที่เท่ากันขององค์ประกอบหรืออาจจะเป็นเพียงภาพของความมั่นคง ความสมดุล แตกต่างกัน 3 ลักษณะ ได้แก่

- ความสมดุล แบบสองข้างเท่ากัน (Formal or symmetrical) โดยไม่กำหนดว่าจะต้องเป็น เส้น รูปร่าง หรือสี หรือแม้แต่จะมีองค์ประกอบเพียงหนึ่งเดียว

- การสมดุล ที่มีลักษณะกระจายออกเป็นรัศมี (Radial) เป็นลักษณะของการออกแบบโดยมีจุดศูนย์กลางแล้วกระจายออกไป เช่น รัศมีของดวงดาว หรือแสงของดวงอาทิตย์

- การสมดุล แบบสองข้างไม่เท่ากัน (Informal or asymmetrical balance) แบบนี้องค์ประกอบของแบบที่ออกทั้ง 2 ด้านไม่เท่ากัน แต่มีน้ำหนักถ่วงกันเองจนทำให้เกิดความรู้สึกของดุลภาวะขึ้น ขนาดและจำนวนของรูปร่างและการเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน ซึ่งก่อให้เกิดความสมดุล นั้นสามารถแทนได้ด้วยการใช้สีบนพื้นผิวของผ้า

(9) การเน้น (Emphasis)

คือ รูปลักษณ์ของการออกแบบ ซึ่งทำให้เกิดจุดรวมความสนใจและสามารถดึงความสนใจของผู้ดูได้ การเน้นสามารถทำได้จากหลายแบบ จะต้องผ่านการวางแผนในการใช้ องค์ประกอบของการออกแบบมาแต่ละชนิดเป็นอย่างดี การใช้เส้นนำสายตา การใช้สีที่ตัดกัน การแทนที่ของรูปร่าง ก็สามารถทำให้เกิดจุดที่ศูนย์รวมความสนใจได้ ผิวสัมผัสและการทำรายละเอียดอย่างมากมากับการใช้รายละเอียดน้อย ก็ให้ผลในด้านการเน้นที่ใกล้เคียงกับลักษณะการเลือกใช้ สิ่งทีกล่าวมานั้นต้องคำนึงถึง สิ่งที่ต้องการเน้น ความพอเหมาะในการเน้น ปริมาณของการเน้น และจุดที่ต้องการเน้น ต้องพิจารณาถึงความพอเหมาะ ทำให้เกิดความน่าดูกลมกลืนกัน

(10) เอกภาพ (Unity)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หมายถึงความสัมพันธ์เกี่ยวข้อกันของส่วนประกอบต่าง ๆ ของการออกแบบหรือเป็นการสัมพันธ์กันอย่างเชื่อมโยงกัน จนมีลักษณะเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน หรือเป็นเอกภาพและทำให้เกิดลักษณะเด่นชัด กลมกลืน หรือขัดกันในส่วนย่อย แต่เมื่อรวมเป็นเอกภาพก็มีความสมดุลกลมกลืนกันได้

ในการวิเคราะห์ถึงงานออกแบบลายผ้า จะต้องวิเคราะห์ไปถึงประโยชน์ใช้สอยของผืนผ้าเหล่านั้นด้วยว่า ผลงานการออกแบบตกแต่งผ้าเหมาะสมกับผ้าที่จะนำไปใช้ในอุตสาหกรรมการผลิตเสื้อผ้า ผ้าที่ผลิตเป็นพับเพื่อจำหน่าย ผ้าที่ใช้ตกแต่งที่อยู่อาศัยซึ่งรวมไปถึงส่วนของเฟอร์นิเจอร์ที่ใช้ด้วย

2.3.2 การออกแบบลายพิมพ์ผ้า

2.3.2.1 ลักษณะของลายพิมพ์ผ้า

ลวดลายที่ออกแบบมาเพื่อใช้ในการพิมพ์ผ้า ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 2 ส่วนได้แก่

(1) ลวดลายตกแต่ง (Decorative Motif) ลวดลายที่นำมาใช้ในการตกแต่งผ้าให้เกิดรูปลักษณ์แบบแปลก ๆ ของผ้า เท่าที่นักออกแบบได้นำมาใช้ในการออกแบบนั้น สามารถจัดแบ่งลวดลายออกได้เป็น 5 ประเภท ประกอบด้วย

- ลายดอกไม้ (Floral) หมายถึง การนำเอาส่วนประกอบต่าง ๆ ของพืชมาใช้ในการออกแบบ เช่น ใบ ผล รากและอื่น ๆ

- ลายสัตว์ ได้แก่ ลวดลายที่มีที่มากจากการนำเอารูปลักษณะ โครงร่างของสัตว์ มาใช้ในการออกแบบ ลวดลายของสัตว์นี้มีข้อจำกัดว่า จะต้องเป็นชนิดของสัตว์ที่ทำให้ผู้พบเห็นเกิดความรับรู้ในด้านดี เช่น นก ผีเสื้อ ปลา ฯลฯ

- ลายเรขาคณิต ได้แก่ ลายที่นำเอารูปทรงในหลักวิชาเรขาคณิตทั้งหมด เช่น เส้น รูปทรงกลม หรือสี่เหลี่ยม มาจัดเป็นองค์ประกอบของลวดลายต่าง ๆ ขึ้น

- ลาย เป็นลวดลายที่เกิดจากการตัดทอนรูปทรงต่าง ๆ แล้วนำรูปทรงใหม่นั้นมาจัดเป็นองค์ประกอบของลวดลายขึ้น ลวดลายแบบนี้บางครั้งอาจชักจูงให้เกิดแนวความคิดต่าง ๆ กันได้

- ลายภาพของจริง เป็นลวดลายของภาพทิวทัศน์ เครื่องจักร เรื่องราวต่าง ๆ

(2) การจัดวางลวดลาย การจัดองค์ประกอบของลายที่ใช้ในการพิมพ์ผ้า แบ่งออกเป็น 2 ระบบได้แก่

- ระบบเนื้อที่จำกัด หมายถึง การจัดองค์ประกอบของลายที่มีเนื้อที่ของลวดลายน้อยกว่าพื้นที่ของเนื้อผ้า อาจเรียกว่าลายเฉพาะแห่ง (Spot Design) ในที่นี้หมายถึงลายเฉพาะบริเวณริมหรือเชิงผ้า ลายที่อยู่ในวงกรอบจำกัดด้วย

- ระบบเนื้อที่ไม่จำกัด หมายถึงการจัดองค์ประกอบลายให้เต็มพื้นที่ โดยเนื้อที่ของลวดลาย มีมากกว่าเนื้อที่ของผ้า ลักษณะของลวดลายอาจเป็นลายเดี่ยว หน่วยเดี่ยว หรือรวมกันเป็นหมวดหมู่หรือเป็นเส้นยาวต่อเนื่อง

2.3.2.2 แรงบันดาลใจในการออกแบบ

แรงบันดาลใจที่ได้สำหรับการออกแบบลวดลายนั้นมีอยู่สองทางคือ ได้จากธรรมชาติ และ ได้จากลวดลายศิลปะชั้นเยี่ยมที่มีมาแต่ดั้งเดิม

(1) การออกแบบลายธรรมชาติ

หมายถึง การได้แนวคิดจากสิ่งมีชีวิต เช่น ต้นไม้ ดอกไม้ คน สัตว์มีปีกและสัตว์เลื้อยคลาน สัตว์น้ำ ฯลฯ และ จากสิ่งไม่มีชีวิต ได้แก่ ก้อนกรวด หิน ดินทราย น้ำ ฯลฯ รูปแบบดังกล่าวสามารถนำรูปทรงของธรรมชาติ มาถ่ายทอดเป็นลวดลายได้ โดยเหมือนของจริง หรือ ตามจินตนาการของผู้ออกแบบได้ โดยอาศัยรูปทรงนั้น ๆ เป็นหลัก การเป็นนักออกแบบที่ดีต้องสามารถออกแบบลวดลายให้เป็นลายของตนเองได้ การได้ดูลวดลายจากประวัติศาสตร์จะก่อให้เกิดแนวคิดใหม่ แม้ว่าลวดลายเก่า ๆ จะสวยเพียงใด ก็ไม่ควรนำมาทั้งหมด ควรมีแนวคิดของตนเองและใช้เพียงเค้าโครงของเค้า หลักการออกแบบบางประการอาจเห็นได้ง่ายในธรรมชาติ ซึ่งสามารถนำมาใช้ได้เลยหรือ บางครั้งต้องนำมาตกแต่งก่อน

(2) การออกแบบลายเรขาคณิต

ในบางโอกาสนักออกแบบอาจจะนำรูปแบบจากธรรมชาติมาดัดแปลง หรือ บางครั้งอาจได้ความคิดต่อลักษณะรูปแบบที่มองไม่เห็น แต่ได้สร้างขึ้นมาโดยเรียกว่า การสร้างรูปแบบนิรรูป เช่น รูปทรงเรขาคณิต อันหมายถึง เส้นที่ประกอบกันเป็นรูปหลาย ๆ เหลี่ยม รูปวงกลม วงรี เส้นตรง เส้นโค้ง เส้นตัดกัน ฯลฯ เหล่านี้เป็นต้น นำมาจัดองค์ประกอบให้ดูสวยงามและกำหนดสีกันไปให้เกิดสมดุลและผสมผสานกลมกลืนอย่างลงตัว การออกแบบลายเรขาคณิตนี้ ควรระมัดระวังให้ทุกรูปแบบที่ซ้ำ ๆ กันในวงจรรูปของลายให้มีขนาดต่าง ๆ เท่ากันและสมดุลกัน จึงจะดูสวยงาม

(3) การออกแบบลวดลายอื่น ๆ แบ่งออกได้เป็น

- ลวดลายที่มีอยู่ดั้งเดิมแล้ว

นำมาปรับปรุงให้เข้ากับวัตถุประสงค์ของงาน หมายถึง การได้ความคิดจากรูปแบบลวดลายที่มีอยู่แล้ว จากที่ใด ๆ ก็ตาม นำมาดัดแปลง ตัดหรือต่อเติม ให้เข้ากับวัตถุประสงค์ของลักษณะงาน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีรูปแบบแปลกใหม่ ด้วยวิธีการคงความหมายรูปแบบเดิมไว้ แต่เปลี่ยนสีใหม่ การจัดวางองค์ประกอบใหม่ โยกย้ายสับเปลี่ยนตำแหน่งของลวดลาย พร้อมสีสันทันให้แปลกไปจากเดิม

- ลวดลายที่เป็นลักษณะของสัญลักษณ์หรือเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่น

หมายถึง การนำเอารูปแบบหรือลวดลายที่เป็นสัญลักษณ์หรือเอกลักษณ์ของท้องถิ่นใดก็ตาม มาใช้เป็นแบบลวดลาย ดังตัวอย่างเช่น ลายต้นไผ่ ที่นำมาจากลักษณะลวดลายเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ของจีน ลายดอกซากุระ ก็รู้ว่าเป็นลักษณะลายของญี่ปุ่น ลายกนกหรือลายรวงข้าว มาจากลายไทย เป็นต้น

(4) การออกแบบลายที่มีขอบเขตจำกัด

หมายถึง แบบลวดลายที่มีเส้นรอบวงล้อมรอบลวดลายจำกัดไว้ ตัวอย่างคือ ลวดลายกระเบื้องปูพื้น พรมและผ้าแถบต่าง ๆ ลายที่ขอบจำกัด บางครั้งจะวางออกลายจาก ศูนย์กลาง แล้วค่อย ๆ กระจายออกไป บางครั้งอาจแบ่งพื้นที่เป็นส่วน ๆ แบบลวดลายในขอบสามารถ ดัดแปลงไปได้หลายอย่าง อาจเป็นลายที่แบ่งเป็นส่วนซ้ำกัน หรือตลอดเนื้อที่ในขอบนั้นไม่ซ้ำกันเลยก็ได้

(5) การออกแบบลายแถบและริม

นับตั้งแต่สมัยโบราณมาจนถึงปัจจุบัน ลายแถบและริมจะเป็นลายที่นิยมใช้กันมาก เป็นลายลักษณะแนวยาว อาจเป็นลายง่าย ๆ ตามแบบโบราณหรือพลิกแพลงได้ ลายริม หมายถึงลายแถบที่อยู่ด้านนอกสุดของวัสดุที่ตกแต่งเป็นแนวกันเขตภายใน แต่ลายแถบนั้นไม่จำเป็นต้องอยู่ที่ริมเสมอไป อาจขนานกันไปจนเต็มพื้นที่ก็ได้ ลายแถบและริมต้องไม่กว้างจนเกินไป แต่ไม่จำกัดความยาว แล้วแต่จะใช้กับลายริมที่ล้อมรอบสิ่งใดไว้ ลายริมจะต่อเนื่องกันเป็นเส้นยาวตลอดแนวที่ต้องอย่างมีเอกภาพของลวดลายนั้น การออกแบบลายแถบสามารถนำไปใช้ในการออกแบบสำหรับพิมพ์รีบบิ้นเพื่อใช้ในกิจการต่าง ๆ หรืออาจดัดแปลงเป็นลายทอผ้าแถบขนาดเล็กใช้เป็นรีบบิ้นได้ เช่นเดียวกัน

2.3.2.3 ขนาดของลายในการออกแบบลายพิมพ์ผ้า

ขนาดของลายในการออกแบบลายพิมพ์ผ้า ไม่มีข้อจำกัดตายตัว ส่วนใหญ่ใช้ความรู้สึกทางการมองเห็นสามารถแยกออกได้ดังนี้

(1) ลายขนาดจิ๋ว (Tiny) เป็นลายที่มีขนาดเล็กมาก มีส่วนละเอียดมาก สามารถใช้กับงานได้ทุกประเภท เพราะบางลายดูไกล ๆ แทบจะไม่มีผลต่อการทำลายสิ่งแวดล้อมเลย คือ ลวดลายไม่เด่นชัด ขนาดของลายมีเส้นผ่านศูนย์กลางไม่เกิน 1 เซนติเมตร แต่จะมีผลต่อการพิมพ์คือจะทำให้การพิมพ์ยุ่งยาก เกิดการอุดตันได้ง่าย

(2) ลายขนาดเล็ก (Small) เป็นลายขนาดเล็ก เส้นศูนย์กลางไม่เกิน 1-2 เซนติเมตร มีส่วนละเอียดไม่มาก ใช้ประโยชน์ได้มากและไม่ค่อยมีปัญหาเกี่ยวกับการพิมพ์ ผ้าพิมพ์ส่วนใหญ่จะเป็นลายขนาดเล็ก เนื่องจากเป็นที่นิยมของผู้ใช้มาก

(3) ลายขนาดกลาง (Medium) ลายขนาดกลางจะมีเส้นศูนย์กลางประมาณ 2-3 เซนติเมตร อาจเป็นลายที่มีขนาดใหญ่กว่าลายขนาดเล็กหรือเท่ากัน แต่มีตำแหน่งในการวางที่ห่างกว่า คือลายขนาดกลางจะมีช่องว่างมากกว่าลายขนาดเล็ก แต่การใช้งานจะไม่กว้างขวางเท่าขนาดเล็ก เนื่องจากต้องคำนึงถึงวัสดุที่นำไปใช้เป็นส่วนประกอบหรือตกแต่ง

(4) ลายขนาดใหญ่ (Large) เป็นลายที่มีขนาดใหญ่กว่าลายขนาดกลางขึ้นไป มีเส้นศูนย์กลางของลายประมาณ 4 เซนติเมตร เป็นต้นไป ส่วนมากการออกแบบลายขนาดใหญ่จะเป็นงานที่ออกแบบเพื่อใช้ประโยชน์เฉพาะงานนั้น ๆ เป็นต้นว่า ผ้ายคลุมเตียง ผ้าม่าน

อย่างไรก็ตาม ขนาดของลายในการออกแบบในทางปฏิบัติ จะไม่มีตายตัว ขึ้นอยู่กับความรู้สึกในการมอง

2.3.3 กระบวนการและการวางแผนการออกแบบ

การออกแบบลวดลายผ้านี้ ไม่ได้เป็นเพียงงานศิลปะอย่างเดียว แต่ยังเป็นงานเชิงอุตสาหกรรมในการผลิตผ้าให้มีลักษณะแตกต่างกันจากท้องตลาด ดังนั้นเพื่อเป็นการจูงใจผู้ใช้ให้เกิดความพึงพอใจ จึงจำเป็นต้องอาศัยหลักวิชาจิตวิทยาวิเคราะห์ความแตกต่าง เพื่อมาเป็นมูลฐานที่จะออกแบบให้เหมาะสมกับแต่ละบุคคล พร้อมทั้งคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอยของแบบลวดลายนั้น ๆ ด้วย

2.3.3.1 คุณสมบัติที่สร้างความน่าสนใจต่อผู้ใช้งาน

การสร้างความต้องการอยากได้และทำให้เกิดการซื้อซ้ำกันขึ้น ขึ้นอยู่กับคุณสมบัติของสิ่งเร้านั้น ๆ ได้แก่

(1) ขนาด

ลวดลายในผ้าต้องมีขนาดพอเหมาะกับประโยชน์ใช้สอย เช่น ผ้าม่านสำหรับห้องขนาดเล็กต้องไม่มีลวดลายใหญ่จนเกินไปจนดูแล้วคับห้อง

(2) การเคลื่อนไหวของสิ่งเร้า

ลวดลายที่ต่อเนื่องกันจะสร้างความซึ้งงายตาของผู้พบเห็น ทำให้ผู้พบเห็นเกิดความรู้สึกแปลกใหม่และมีความต้องการอยากได้ผ้าที่มีลายที่มีความเคลื่อนไหวในลวดลายดังกล่าว

(3) ความเข้มของสิ่งเร้า

ในการออกแบบลายพิมพ์ผ้า สีที่ใช้ ถ้ามีความสว่างแจ่มใสย่อมเร้าใจผู้ซื้อได้ดีกว่าสีที่ขมดุมัวหม่น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประโยชน์ใช้สอยเป็นสำคัญด้วย

(4) การเปลี่ยนแปลงของสิ่งเร้า

ลวดลายที่ได้รับการออกแบบให้สิ่งเร้าเปลี่ยนแปลงได้ เช่น สี ใช้สีเข้มกับสีอ่อนปนกัน หรือใช้สีสดใสสลับกันสีขุ่นหรือการเปลี่ยนแปลงขนาด ให้ขนาดมีทั้งเล็กและใหญ่ จะสร้างความน่าสนใจได้

(5) การกระทำซ้ำ ๆ

แบบลวดลายที่ซ้ำ ๆ กัน แต่จัดวางอย่างมีระเบียบ จะเพิ่มความน่าสนใจให้เกิดความต้องการมากขึ้นได้

(6) การผ่านประสาทสัมผัสหลาย ๆ ทาง

การทำให้บุคคลรับสัมผัสสิ่งเร้าผ่านประสาทหลาย ๆ ทางจะช่วยให้การรับรู้สมบูรณ์ขึ้น เช่น การออกแบบลวดลายให้มีลักษณะเป็น 3 มิติ จะทำให้รู้สึกอยากจับจ้อง เป็นต้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

(7) ความแปลกใหม่ของสิ่งเร้า

สิ่งเร้าที่มีความแปลกใหม่ในเรื่องของลวดลาย จะสามารถกระตุ้นความสนใจของผู้พบเห็นได้

2.3.3.2 วิธีการสร้างลาย

(1) การออกแบบที่มีรูปประธานเป็นหลัก คือ รูปแบบที่มีตัวประธานเป็นหลักและมีส่วนอื่นเป็นองค์ประกอบรองลงมา แม้ว่าจะมีตัวประธานเป็นหลักก็จริง แต่ส่วนประกอบอื่น ๆ ก็มีความสำคัญในการประสานด้วยเช่นกัน

(2) การออกแบบลวดลายในลักษณะซ้ำ หมายถึง การออกที่ใช้เส้นอย่างเดียวกัน หรือใช้แม่ลายอย่างเดียวกันแล้วจัดองค์ประกอบให้มีความสวยงาม มีจังหวะช่องไฟได้ระเบียบ หรือการออกแบบที่จังหวะไม่เท่ากันก็สร้างความแปลกใหม่ได้เสมอ

(3) การออกแบบลวดลายในลักษณะการสมส่วนทรง คือการออกแบบลวดลายให้มี ดุลยภาพทั้งซ้ายและขวา วางลงในระวางเนื้อที่กำหนดไว้ โดยมีรูปลวดลายและสีสันเหมือนกันทั้งซ้ายและขวาอยู่ในระดับเดียวกัน เรียกว่า สมส่วนทรง

(4) การออกแบบลวดลายในลักษณะการแผ่พุ่งออกไปรอบตัว การแผ่พุ่งออกไปรอบตัว หมายถึง เส้นที่เป็นประธานทั้งหมดขององค์ประกอบ แผ่กระจายออกไปจากจุดจุดหนึ่ง โดยไม่จำเป็นที่ตัวประธานจะอยู่ตรงกลางเสมอไป แต่อาจแผ่ไปทางหนึ่งทางใดก็ได้

(5) การออกแบบลายที่ต่อเนื่องกันได้ หมายถึง การออกแบบลวดลายลงในระวางเนื้อที่กำหนดไว้เพียงส่วนหนึ่งแล้วสามารถจะนำมาต่อกันได้ โดยที่เส้นที่เป็นประธานไม่ขาดกัน และสามารถจะต่อเนื่องกันไปได้โดยไม่มีที่สิ้นสุด

2.3.3.3 อิทธิพลสีที่มีผลต่อความรู้สึกของมนุษย์

(1) สีแดง เป็นสีแห่งความกล้าหาญ รุนแรง ตื่นเต้น มั่งมี มีอำนาจ ตามหลักสากลถือว่าเป็นสีที่บ่งบอกถึงอันตราย

(2) สีเขียว ให้ความรู้สึกสบายเป็นสีแห่งพลังวังชา

(3) สีส้ม ให้ความสนุกสนานร่าเริง

(4) สีม่วง ให้ความมึนงง เศร้า และแสดงความภาคภูมิใจ

(5) สีขาว ให้ความบริสุทธิ์ใหม่ สดใส และให้ความรู้สึกหว่าแหว

(6) สีดำ ให้ความรู้สึกหดหู่และเศร้าใจ เป็นสีแห่งความลึกลับ

(7) สีฟ้า ให้ความรู้สึกสงบเสถียรเรียบร้อย

(8) สีเทา ให้ความรู้สึกอ่อนโยน เศร้าสงบ

(9) สีชมพู ให้ความนุ่มนวลน่ารัก

(10) สีเหลืองอ่อน ให้ความอ่อนเพลียละเอียดใจ

(11) สีทองอ่อน ก่อให้เกิดความรู้สึกเย็น ๆ แต่ตื่นเต้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

วรรณของสีมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์ สีอ่อนจะให้ความรู้สึกตื่นตัวก่อนให้เกิดพลังวังชา สีเย็นจะให้ความรู้สึกสงบเยือกเย็นและสบายใจ สีอ่อนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ง่ายกว่าสีเย็น

2.3.4 การออกแบบลายพิมพ์ผ้าให้สัมพันธ์กับประโยชน์ใช้สอยทั่วไป

ขนาดของลวดลายและสีของลายผ้าจะเปลี่ยนไปตามความเหมาะสมของลักษณะงานที่ใช้
ดังนี้

2.3.4.1 ผ้าบุผนัง

(1) สีมักจะกลมกลืนกันกับลายเป็นสีพวก Monochrome ส่วนมากไม่นิยมสีสด ๆ เพราะมีผลต่อความรู้สึกด้านจิตวิทยาต่อผู้ใช้ เช่น ทำให้ดูอึดอัด ทำให้ตาลาย ทำให้เกิดความรู้สึกเบื่อง่าย ทำให้ต้องเปลี่ยนบ่อย ซึ่งเป็นการสิ้นเปลืองและเสียเวลา

(2) ลวดลายมักออกแบบให้มีความรู้สึกราบเรียบ ดูแล้วไม่ขัดตา ลวดลายธรรมชาติ ลายริ้วตั้งและนอน ลวดลายที่แสดงถึงลักษณะพื้นผิวของวัสดุต่าง ๆ (Texture)

(3) ขนาดของลวดลายมีทุกขนาด แต่นิยมลายจืด เล็ก และขนาดกลาง

2.3.4.2 ผ้าบุเฟอร์นิเจอร์

(1) สีมักจะกลมกลืน แต่อาจมีสีสด ๆ ได้แล้วแต่สไตล์ของเฟอร์นิเจอร์

(2) ขนาดของลายนิยมขนาดจืด เล็ก และขนาดกลาง ไม่นิยมลายขนาดใหญ่ เพราะ การบุเฟอร์นิเจอร์ บุนเนื้อที่น้อย ๆ ถ้าใช้ลายขนาดใหญ่ ลายจะทำให้ดูคับ อึดอัด ไม่สวย

(3) ลวดลายไม่จำกัด สำหรับผ้าบุผนัง ผ้าม่าน และผ้าบุเฟอร์นิเจอร์ สีและลวดลายจำเป็นต้องพิจารณาประกอบกันด้วยในกรณีที่จะใช้ตกแต่งห้องรวมกัน ทั้งนี้ก็ต้องคำนึงถึงสิ่งต่าง ๆ ประกอบดังนี้

- สไตล์ของห้องที่จะจัด
- ลักษณะประโยชน์ใช้สอยของห้อง
- ขนาดของห้อง
- ลักษณะเฟอร์นิเจอร์และสภาพแวดล้อมภายในห้อง

2.3.4.3 ผ้าคลุมเตียง

(1) ลักษณะลวดลายไม่จำกัด มีทุกแบบ เช่น ลวดลายแบบธรรมชาติ แบบ Free form แบบ Geometric Form ฯลฯ

(2) สีไม่จำกัด แล้วแต่ความต้องการของผู้ใช้

(3) ขนาดของลายมีทุกขนาด

2.3.4.4 ผ้าปูที่นอน

(1) ลักษณะลวดลายมีทุกประเภท เพราะความนิยมของคนสมัยใหม่ไม่ชอบการจำเจหรือความมีระเบียบเหมือนเมื่อก่อน ซึ่งมักใช้ผ้าปูที่นอนที่มีสีอ่อน ในปัจจุบันโดยเฉพาะ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ชาวตะวันตก นิยมทุกสีและทุกลาย เช่น ลายต้นไม้ ดอกไม้ ลายสัตว์ ลายพระอาทิตย์ขึ้น ลายทะเล ฯลฯ

- (2) ขนาดของลายนิยมทุกขนาด โดยเฉพาะขนาดจิว เล็ก และขนาดกลาง
- (3) สีไม่จำกัดแล้วแต่ความนิยมของผู้ใช้

2.3.4.5 ผ้าปลอกหมอน

- (1) ลวดลายมักเป็นลายเล็ก ๆ เฉพาะที่ตามริมขอบ
- (2) สีไม่ฉูดฉาด
- (3) ลักษณะลายไม่จำกัด มีทั้งลายทาง ลายบักริมขอบ ลายดอกไม้ ฯลฯ

2.3.4.6 ปลอกหมอนอิง

- (1) ลวดลายไม่จำกัดแล้วแต่ความนิยมของผู้ใช้
- (2) สีนิยมทุกสี ในการใช้ต้องคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมด้วย
- (3) ขนาดของลายมีทุกขนาด มีพิเศษคือมักจะมีการออกแบบ โดยส่วนมาก

ในกรอบสี่เหลี่ยม

2.3.4.7 ผ้าเช็ดหน้า ผ้าพันคอ ผ้าปูโต๊ะ ผ้าเช็ดมือ ผ้ารองจาน ฯลฯ

- (1) ลักษณะลวดลายแล้วแต่ความนิยมของผู้ใช้
- (2) ลักษณะสีแล้วแต่ความนิยมของผู้ใช้
- (3) ขนาดของลายเหมาะสมกับขนาดของผ้านั้น ๆ ส่วนมากมีการออกแบบ

โดยเฉพาะอย่าง กล่าวคือ มีจุดประสงค์ในการออกแบบลายว่าเป็นผ้าพันคอ ผ้าเช็ดหน้า ฯลฯ โดยเฉพาะ

- (4) ในบางครั้งอาจใช้ผ้าธรรมดาแต่นำมาทำการต่อเติมตกแต่งใช้เป็นผ้าต่าง ๆ ก็ได้

2.4 ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการออกแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ

ตามคำนิยามเดิม อาจกล่าวได้ว่า สิ่งทอ หมายถึง ผ้าทอเท่านั้น แต่ในปัจจุบันสิ่งทอน่าจะหมายถึง เส้นใย ด้าย ผืนผ้า หรือผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากเส้นใยทุกรูปแบบ นอกจากนี้ด้วยเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้ผลิตภัณฑ์สิ่งทอเกิดขึ้นได้อย่างหลากหลาย เช่น ผ้าคลุมเตียง ปลอกหมอน ถุงชา ที่กรองกาแฟ รวมไปถึงสิ่งทอเฉพาะทาง (Technical Textiles) ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่นอกเหนือไปจากสิ่งทอทั่วไป เช่น ถุงลมนิรภัย เข็มขัดนิรภัย ผ้าอ้อมสำเร็จรูป มีกระบวนการผลิตที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งมักเป็นการขึ้นรูปผลิตภัณฑ์ โดยตรงจากเส้นใย ซึ่งเรียกว่าผ้าไม่ถัก ไม่ทอ หรือนอวูฟเวน (Nonwoven) (ดิสนีย์ สิ่งทอเศรษฐกิจ.2552:1)

อุตสาหกรรมสิ่งทอ นับเป็นอุตสาหกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของทุกคน และมีการพัฒนาไปอย่างต่อเนื่องไม่หยุด อย่างไรก็ตาม สิ่งทอ เครื่องแต่งกาย ก็เป็นสิ่งแรก ที่คนนึกถึง เมื่อเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นอนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กล่าวเกี่ยวกับสิ่งทอ อาจเพราะเป็นสิ่งที่มองเห็นได้ง่าย แต่สิ่งทอที่มีส่วนแบ่งทางการตลาดไม่แพ้พวกเสื้อผ้า ก็คือ เคหะสิ่งทอ (Home Textile) อันมีความหมายรวมไปถึงทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับ ผ้าที่ใช้ประดับตกแต่งภายในบ้าน โรงแรม อาคาร สถานที่ทั่วไป จึงได้มีการให้ความสำคัญที่จะคิดค้นพัฒนาให้มีความสวยงาม มีประโยชน์ใช้สอยที่สอดคล้องกับความต้องการในการใช้งาน เช่นสีสันทันที่มีความหลากหลาย ความคงทน ลวดลายเฉพาะตัวสำหรับงานในแต่ละโอกาส ซึ่งการจะสร้างงานได้นั้น ต้องประกอบไปด้วยแนวความคิดหรือคอนเซ็ปต์ แรงบันดาลใจ ความต้องการทางการตลาด สิ่งเหล่านี้เมื่อนำมาประกอบกันก็จะจัดได้เป็นแนวทางการออกแบบ ที่จะต้องไปในทิศทางเดียวกัน

2.4.1 สไตล์ของเคหะสิ่งทอ

สไตล์ของเคหะสิ่งทอสามารถสรุปได้กว้าง ๆ ดังนี้

2.4.1.1 Modern Style เป็นการจัดแบบเรียบง่าย (Minimalism) ใช้โทนสีหนัก เช่น เทา น้ำตาล ฯลฯ เฟอร์นิเจอร์ของตกแต่งน้อยแต่ลงตัว เหมาะสำหรับสถานที่ที่มีเนื้อที่ไม่มากนัก

2.4.1.2 Retro Style เป็นการย้อนยุคเอามาปรับแต่งให้ดูร่วมสมัย ไม่ว่าจะเป็นการใช้สี การใช้ลวดลายซ้ำ ๆ กัน แนวสีส้ม น้ำตาล เขียว สมัยยุค '60 หรือ '70 หรือการนำเอาสถานที่ ที่เป็นโครงสร้างเก่าที่เอามาปรับปรุง เปลี่ยนแปลงตกแต่งให้ดูร่วมสมัยมากขึ้น

2.4.1.3 Ethnic Style ไม่ว่าจะ เป็น Asian style ที่ใช้ลวดลายมังกร ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของวัฒนธรรมจีน มาประกอบเป็นเครื่องมือ เครื่องใช้ ประเภทตู้ เตียง ชุดน้ำชา ฯลฯ การใช้ลักษณะลวดลายของอินเดียตัดด้วยขอบทองคำสำหรับที่คู่กับการแต่งกายของผู้หญิง ประกอบกับสีสันทันสดใส หรือการนำผ้าไหมไทย ลายพื้นบ้านบางส่วนมาประยุกต์ใช้ ในการประดับตกแต่ง ไม่ว่าจะ เป็นผ้าคลุมเตียง ผ้าจัดตกแต่งบนโต๊ะอาหาร เป็นต้น ซึ่งได้รับความนิยมมากในปัจจุบัน

2.4.1.4 Classic Style เป็นการจัดที่มีรูปแบบตายตัว ใช้เฟอร์นิเจอร์ที่บุด้วยผ้าที่มีลวดลายโบราณ ลายหลุยส์ ลายยกดอก หรือ ประกอบด้วยเส้นด้ายหลากสี รวมถึงดินทองหรือดินเงิน เพื่อให้สถานที่นั้นมีความหรูหรา อลังการ

ลักษณะการจัดที่กล่าวมาข้างต้นนั้นนับเป็นหลักใหญ่ ๆ ซึ่งอาจแตกย่อยลงไปได้อีก แล้วแต่สไตล์การจัดตกแต่งและรสนิยมของผู้ใช้แต่ละกลุ่มคน นอกจากนี้วัฒนธรรมการใช้สีของแต่ละท้องถิ่นก็ยิ่งต่างกันไปอีกด้วย เช่น ในญี่ปุ่นจะเน้นสีโทนหวาน (Pastel) ส่วนทางแถบตะวันออกกลางนิยมสีสด ๆ ประกอบด้วย สีทอง แต่ไม่ชอบสีทึม ๆ เช่น ดำหรือน้ำตาล ทางยุโรปส่วนใหญ่คงนิยมสีที่เคยจัดกันมาในอดีต หรือในออสเตรเลีย ก็เน้นสีโทนธรรมชาติ หรือ สีเอิร์ธโทน ส่วนในไทย มีความหลากหลายมาก อาจอิงได้กับสภาพอากาศ คือ หน้าร้อนก็จะดูสดใส เป็นกลุ่มสีฟ้า สีเขียวมะนาว สีส้ม ถ้าเป็นหน้าหนาวก็จะเป็นโทนสีทึม ๆ หรือเบรกด้วยสีเทา นอกจากนี้ความต่างกันของเพศก็สามารถนำมาใช้กำหนดลักษณะของสีได้

สิ่งที่จะต้องคำนึงถึงอีกอย่างหนึ่ง คือ การออกแบบเคหะสิ่งทอจำเป็นต้องสัมพันธ์กับการอื่น ๆ ด้วย ไม่ว่าจะเป็นเทคนิคการกำหนดการทอ หรือ Weaving การเลือกใช้วัตถุดิบ กระบวนการทอ การย้อม หรือพิมพ์ จนถึงขั้นตอนสุดท้ายก่อนที่ผ้าทอจะสำเร็จหรือ Finishing

2.4.2 หลักการออกแบบผลิตภัณฑ์สิ่งทอ

ผ้าพิมพ์เป็นงานที่ผลิตขึ้นมาเพื่อใช้ในการตกแต่ง โดยสามารถใช้ตกแต่งได้ทั้งร่างกายมนุษย์ (เครื่องนุ่งห่ม) และใช้ตกแต่งวัตถุต่าง ๆ (ผ้าม่าน ผ้าปูที่นอน ผ้าปูโต๊ะ ฯลฯ) ซึ่งนักออกแบบสิ่งทอจะต้องมีหน้าที่ที่จะต้องสร้างสรรค์ผ้าพิมพ์ ให้มีความเหมาะสม พอดีสวยงาม โดยสร้างสรรค์ตามข้อมูลคร่าว ๆ อาทิ ประโยชน์ใช้สอยที่ต้องการ อะไรคือเหตุผลของการผลิต กลุ่มลูกค้าคือใคร มีเรื่องของเศรษฐกิจเข้ามาเกี่ยวข้องหรือไม่ กรรมวิธีที่จะใช้ในการผลิต เป็นต้น

หลักการออกแบบผลิตภัณฑ์สิ่งทอ จะประกอบไปด้วย หลักการจัดองค์ประกอบในการออกแบบ องค์ประกอบพื้นฐานในงานออกแบบ การใช้สีในการออกแบบ แรงบันดาลใจในการออกแบบลายผ้า รูปแบบลวดลาย โดยจะคล้ายคลึงกันกับหลักการออกแบบลวดลาย ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น

2.4.3 ประเภทของผลิตภัณฑ์สิ่งทอ

หากจะจำแนกสิ่งทอออกตามลักษณะการนำไปใช้อาจแบ่งได้เป็น 3 ใหญ่ ๆ คือ

2.4.3.1 สิ่งทอที่ใช้เป็นเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม

2.4.3.2 สิ่งทอที่ใช้เป็นผ้าที่ใช้ในบ้านหรือเคหะสิ่งทอ และผ้าที่ใช้ตกแต่งบ้าน

2.4.3.3 สิ่งทอที่ใช้ในงานอุตสาหกรรม

2.4.4 วัสดุที่ใช้ในผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ

การเลือกผ้าเพื่อใช้ในการตกแต่ง เป็นขั้นตอนสำคัญที่ควรทำอย่างพิถีพิถัน เพื่อให้ได้ภาพและบรรยากาศ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ แต่การเลือกผ้าก็ไม่ได้ง่าย ต้องคำนึงถึง ชนิด คุณสมบัติของผ้า และการใช้งานที่เหมาะสมด้วย

2.4.4.1 การเลือกใช้ผ้าให้เหมาะสมกับเคหะสิ่งทอแต่ละชนิด

(1) ผ้าปูเครื่องเรือน สำหรับหุ้มเบาะโซฟา อาร์มแชร์หรือเบาะนั่งต่าง ๆ ทั้งชนิดติดตายและถอดซักได้ (Upholstery and Loose Cover) ควรเลือกผ้าที่ทนทานต่อการเสียดสีและคงรูปได้

(2) ผ้าม่าน สำหรับห้องนั่งเล่น ห้องรับแขก ห้องรับประทานอาหาร และห้องนอน ที่เน้นความหรูหราและสวยงาม สามารถเลือกใช้ผ้าเนื้อบางเบาไปจนถึงเนื้อหนาขึ้นอยู่กับความถนัด แต่ควรเลือกผ้าที่มีน้ำหนัก ทิ้งตัวและจับจีบได้สวยงาม ส่วนห้องที่มีการใช้งาน อย่างห้องครัว ห้องน้ำ ควรเลือกผ้าที่ทำความสะอาดง่าย แห้งเร็ว ซักแล้วไม่ต้องรีด เช่นผ้าฝ้าย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นิยมนำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

(3) เครื่องนอน ผ้าปูโต๊ะ และหมอนอิง ควรเลือกใช้ผ้าที่มีความทนทานต่อการเสียดสี เนื้อผ้านุ่มนวล น่าสัมผัส สามารถซักได้ในน้ำที่มีอุณหภูมิสูง เพื่อฆ่าเชื้อโรคและไรฝุ่นที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ

2.4.4.2 ชนิดของผ้าที่นิยมใช้ผลิตเคหะสิ่งทอ

(1) ผ้าทอยกดอก (Brocade) เดิมผลิตด้วยไหม แต่ปัจจุบันนี้นิยมผลิตด้วยใยสังเคราะห์ ส่วนที่ยกดอกมักมีส่วนผสมของเส้นโลหะ ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของผ้าชนิดนี้ โดยทั่วไปนิยมใช้ทำผ้าม่าน ผ้าปู เบาะ และหมอนอิง ผ้าชนิดนี้ลู่ง่าย เมื่อใช้งานจึงควรพับริมสองทบและเย็บตะเข็บอย่างประณีต

(2) ผ้าปักฉลุ (Broderie Anglaise) เป็นผ้าฝ้ายหรือผ้าฝ้ายผสมโพลีเอสเตอร์ ปักฉลุเป็นลวดลายบนผ้า จึงเหมาะสำหรับทำระบายหรือประดับริมผ้าปูที่นอนหรือผ้าม่าน

(3) ผ้าใบ (Canvas) เป็นผ้าที่แข็งแรง ทนทาน มีเนื้อหยาบ ผลิตจากเส้นใยฝ้ายหรือลินิน ส่วนใหญ่ใช้ทำที่นั่งของเก้าอี้สนามหรือผ้าใบบังแดด มีข้อจำกัดที่ตัดเย็บค่อนข้างยาก

(4) ผ้าชีนิล (Chenille) ทำจากฝ้ายหรือฝ้ายผสมใยสังเคราะห์ส่วนมากใช้ทำหมอนอิง ผ้าคลุมเตียง และผ้าคลุมต่าง ๆ แต่มีข้อควรระวังคือ ถ้าใช้งานหนักขนผ้าจะแบนราบลงไป

(5) ผ้าซินต์ (Chintz) เนื้อละเอียดใกล้เคียงกับผ้าฝ้ายทอ ส่วนมากใช้ทำผ้าซับในม่านหรือผ้าม่าน เพราะจับจีบได้ดี มีทั้งชนิดพิมพ์ลายดอกไม้และสีพื้น เคลือบผิวหน้าด้วยเรซินทำให้ไม่อมฝุ่นและสิ่งสกปรก จึงทำความสะอาดง่าย แต่ควรซักแห้งเพื่อถนอมสารเคลือบผิวหน้า

(6) ผ้าปักลาย (Crewelwork) เป็นผ้าฝ้ายเนื้อหนาที่ปักลวดลายด้วยขนสัตว์หรือไหม แต่เดิมทำเป็นลายดอกไม้ ต้นไม้ และนก ผ้าชนิดนี้นิยมใช้เป็นผ้าม่านและหมอนอิง

(7) ผ้าทอยก (Damask) มีจุดกำเนิดจากเมืองดามัสกัส เป็นฝ้ายอดนิยมนในการตกแต่ง มักทอเป็นลายดอกไม้ ผลไม้ โดยใช้สีโทนเดียวกับพื้นผ้า ในอดีตทอจากลินินและนิยมทำผ้าปูโต๊ะ เนื่องจากให้ความหรูหราและทนทาน สามารถทำความสะอาดได้ง่าย แต่เนื่องจากเป็นผ้าที่มีลายไปทางเดียว การตัดเย็บจึงควรพิจารณาลายผ้าเป็นพิเศษ

(8) ผ้าแกเบอร์ดีน (Gaberdine) เป็นผ้าที่ทนทาน เพราะทอแน่น ผลิตจากฝ้าย ขนสัตว์ หรือใยสังเคราะห์ ส่วนมากใช้ทำผ้าปูเครื่องเรือน

(9) ผ้าจอร์เจตต์ (Georgette) เป็นผ้าเนื้อละเอียด ผลิตจากเส้นใยหลายชนิด มีความทนทาน สามารถใช้เป็นผ้าม่านโปร่งหรือม่านแบบพับก็ได้ แต่ผ้าชนิดนี้ลู่ง่าย ควรพับริมสองทบและเย็บตะเข็บอย่างประณีต

(10) ผ้าลินิน (Linen) ผลิตจากเส้นใยธรรมชาติที่แข็งแรง มีน้ำหนักต่าง ๆ กัน สามารถจับจีบได้สวยงามและหรูหรา แต่ย้ง่าย ผู้ผลิตบางรายจึงผสมโพลีเอสเตอร์ เพื่อให้ใช้งานสะดวกแต่คุณภาพก็จะลดลงด้วย ผ้าลินินสามารถซักเครื่องได้ เวลารีดควรทำให้ผ้าชื้นและรีดด้านผิวด้านด้วยเตารีดร้อน ๆ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

(11) ผ้าออร์แกนซา (Organza) ทำจากไหม โพลีเอสเตอร์หรือใยสังเคราะห์เรยอน ยับง่าย แต่เรียบยาก นิยมใช้ทำผ้าม่านโปร่ง หรือซอบบนผ้าอีกชั้นหนึ่งแล้วใช้ทำหมอนอิง

(12) ผ้าพีวีซี (PVC) เป็นผ้าฝ้ายทอหรือถัก แล้วเคลือบด้วยพอลิไวนิลคลอไรด์เพื่อกันน้ำ สามารถใช้ทำม่านม้วนแบบง่าย ๆ หรือผ้าปูโต๊ะ สามารถเช็ดทำความสะอาดด้วยการใช้ผ้าชุบน้ำบิดให้หมาด

(13) ผ้าไหม (Silk) เป็นผ้าที่หรูหรา จับจีบได้สวยงาม แต่สีจะซีดได้ง่ายและไม่ทนทาน ส่วนมากใช้สำหรับตกแต่งมากกว่าใช้งานหนัก ผ้าไหมแบ่งเป็น 3 ประเภท คือ

- ไหมเส้นเดียว (One Ply Silk) ทอด้วยเส้นใยเส้นเดียวได้เนื้อผ้าค่อนข้างบาง เหมาะสำหรับทำผ้าม่าน หมอนอิง และของใช้และของตกแต่งบ้านที่ไม่เน้นการใช้งาน

- ไหมสองเส้น (Two Ply Silk) ทอด้วยเส้นใยไหมสองเส้น เหมาะสำหรับทำผ้าม่าน ผ้าปูผนัง ม่านบังแดดและบุเฟอร์นิเจอร์ เพื่อความทนทานควรเสริมด้วยวัสดุอื่น

- ไหมสี่เส้น (Four Ply Silk) ทอด้วยเส้นไหมสี่เส้น ได้เนื้อผ้าหนา เหมาะสำหรับบุเฟอร์นิเจอร์ที่ใช้งานไม่หนัก ม่านบังแดด ผ้าปูผนัง หากเสริมด้วยวัสดุบางชนิดจะทำให้มีความแข็งแรงมากขึ้น

2.4.5 กระบวนการผลิตสิ่งทอ ผ้าผืน

ผ้า หมายถึง สิ่งทอที่เป็นผืน มีความกว้าง ความยาวและความหนา ขนาดต่าง ๆ กัน มีโครงสร้างที่เกิดจากการนำเส้นด้ายมาทอ ถัก หรือวิธีอื่น ๆ ที่ไม่ใช่การทอหรือการถัก เช่นอาจเกิดจากการใช้เส้นใยมาอัด หรือนำพอลิเมอร์เหลวมาอัดให้เป็นผืนผ้าขึ้น การผลิตผ้า มีวิธีการต่างกันหลายวิธี แบ่งออกเป็น 3 วิธี คือ

2.4.5.1 ผ้าทอ (Woven Fabric)

ผ้าทอมีหลายชนิด เช่นเดียวกับเครื่องจักรที่ใช้ผลิตก็มีหลายระบบ แต่ทุกระบบมีหลักการสำคัญเหมือนกันหมด โดยเลียนแบบเครื่องทอแบบดั้งเดิมที่เรียกว่า “กี่” (loom) ในการทอจะดำเนินจากข้างหลังมาข้างหน้าของเครื่องเส้นด้ายที่เรียงตามแนวยาวคือ ด้ายยืน (Warp yarn) และเส้นด้ายที่เรียงตามแนวขวาง คือ ด้ายพุ่ง (Weft yarn or filling yarn)

เนื่องจากด้ายยืนต้องทนการเสียดสีระหว่างการทอ ดังนั้นด้ายยืนต้องมีการลงแป้งหรือสารเคมีบางชนิด เพื่อให้เส้นด้ายแข็งแรง ด้ายยืนจะถูกจัดเรียงเป็นเส้นขนานกันบนแกนที่มีความกว้างใกล้เคียงกับความกว้างผ้า เรียกว่า แกนด้านยืน (Warp beam) และถูกวางไว้ด้านหลังของเครื่องทอ จะเห็นว่า ด้านหน้าของเครื่องทอจะมีแกนอีกแกนหนึ่ง คือ แกนเก็บผ้า ซึ่งมีไว้เพื่อม้วนเก็บผ้าที่ทอเสร็จแล้ว

ด้ายยืนจะถูกสอดผ่านฟันหวี ซึ่งเป็นโลหะซี่เล็ก ๆ อยู่ห่างกันตามที่ต้องการ เพื่อแยกเส้นด้ายให้อยู่ห่างกันตามความหนาแน่นของผ้า และผ่านตะกอก ซึ่งใช้แบ่งด้ายยืนออกเป็นหมู่ ๆ

เพื่อเปิดให้ด้ายพุ่งสอดเข้าไปขัดกับด้ายยืน และสุดท้ายคือ กระจสวย (Shuttle) ที่ใช้กรอหรือบรรจุ ด้ายพุ่ง กระจสวยจะมีหน้าที่ส่งด้ายพุ่งจากด้านหนึ่งของเครื่องทอ ไปอีกด้านหนึ่งและกลับไปมา

การทำงานของเครื่องทอประกอบด้วย 4 ขั้นตอนพื้นฐานคือ

- (1) Shedding คือ การยกเส้นด้ายยืนขึ้นและลง โดยการยกตะกอก
- (2) Weft insertion คือ การสอดด้ายพุ่งผ่านบริเวณตะกอกที่ถูกยกขึ้น
- (3) Beating up คือ การกระแทกด้ายพุ่งให้แน่นชิดกับด้ายยืน ด้วยการ เลื่อนฟันหวี

(4) Taking up and letting off คือ การม้วนเก็บผ้าที่ทอเสร็จแล้ว ขณะเดียวกับปล่อยด้ายยืนออกจากแกนในจังหวะเดียวกัน ในเครื่องทอแบบเก่า ขั้นตอนการยกด้ายยืนขึ้น และลง จะกระทำโดยมือหรือแท่น ใช้เท้าเหยียบ ส่วนในเครื่องทอสมัยใหม่ ขั้นตอนนี้จะทำงานด้วย ระบบอัตโนมัติ การทำงานของเครื่องทอเริ่มจาก เส้นด้ายยืนจะถูกสอดผ่านรูของช่องตะกอก ทีละเส้น จนเต็ม รูปแบบการทอแบบง่าย ๆ คือ ช่องตะกอกจะถูกยกขึ้นสลับกันทีละเส้น ทำให้เมื่อสอดด้ายพุ่ง จะได้ลายขัดสานกันไปมา

(1) ประเภทของลายทอ

ชนิดของลายทอมีมากมายหลายชนิด แต่ละชนิดมีลักษณะเฉพาะตัวที่มาจากเส้นใย ขนาดของด้าย ระดับเกลียว และลายทอ ลายทอมีความสำคัญต่อลักษณะของผ้า ผิวสัมผัส และการใช้ งานของผ้า ลายทอที่สำคัญหลัก ๆ มี 3-4 ประเภท และมีการขยายรูปแบบลายทอในแต่ละประเภท เป็นลายทออื่น ๆ อีกมากมาย ในการอธิบายลักษณะลายทอ จะนิยมใช้ช่องตารางกราฟแสดงแทน ด้ายยืนและด้ายพุ่ง โดยมีหลักการคือ เมื่อมีการทอขัดกัน บริเวณที่เห็นด้ายพุ่งจะเป็นสีขาว ส่วน บริเวณที่ด้ายพุ่งถูกสานไปข้างหลังไม่เห็นด้ายพุ่ง จะเป็นสีดำ ดังนี้

- ทอลายขัด (Plain Weave)

เป็นลายทอที่ง่ายที่สุดและใช้มากที่สุด การทอลายขัดนี้จะมีจุดขัดกันของ ด้ายยืนและด้ายพุ่งมากที่สุด ผ้าที่ทอลายนี้มีความแข็งแรงสูง ผ้าลายนี้ใช้แพร่หลายในงานทุกชนิด เช่น เสื้อผ้า ผ้าพันแผล ผ้าเช็ดหน้า ผ้าทำรองเท้าหรือเต็นท์ เป็นต้น ผ้าลายขัดสามารถตกแต่งให้มีลวดลาย ได้ เมื่อใช้ด้ายที่ผ่านการย้อมสีแล้ว เช่น เป็นลายขิดยาว ลายตาหมากรุก หรือลายขวาง

ถ้าจำนวนลายขัดต่อเซนติเมตรในด้ายยืนและด้ายพุ่งเท่ากัน จะเรียกว่า ลายขัดจัตุรัส ซึ่งเป็นโครงสร้างที่สมดุล แต่จะขาดลุ่ยได้ง่ายที่สุด ลายขัดอีกประเภทหนึ่งคือ Weft Ribs เป็นลายขัดที่ยกด้ายข้ามในทิศทางด้ายพุ่งมากกว่าด้ายยืน ซึ่งตรงข้ามกับ Warp ribs ผ้าลายนี้มีความนิยมน้อยกว่าเพราะอัตราการผลิตช้า แต่ผ้าจะมีความนุ่มมือมากกว่าและจัดรูปได้ดี

ลายขัดที่นิยมคือ ลายตะกร้า (Basket Plain Weave) หรือมีชื่อเรียกอีกชื่อ ว่า Hopsack, matts ซึ่งมีลักษณะลายขัดที่ใหญ่ขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับผ้าที่ทอลายนี้กับลายขัดจัตุรัส พบว่ามีความแข็งแรงน้อยกว่า เพราะโครงสร้างลายทอหลวม

- ทอลายสองหรือทแยง (Twill Weaves)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นิยมนำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เป็นลายทอแบบทแยงขวาหรือซ้าย หรือแบบผสม ลายทแยงมีองศา มากมาย สามารถดัดแปลงเป็นลายอื่น ๆ ได้อีกมาก ลายที่นิยมเช่น ลายทแยงแพนซี ลายซี่ ลาย ก้างปลา ลายเพชร เป็นต้น

- ทอลายซาติน (Satin and sateen weave)

ลายทอนี้มีลักษณะเด่นคือ ผ้าที่เรียบมันวาว ลื่นและนิ่ม เนื่องจากมีเส้นด้าย ลอยยาวข้ามในการทอและมีจุดตัดของเส้นด้ายน้อย ถ้าเส้นด้ายลอยข้ามอยู่ในทิศทางด้ายยืนจะ เรียกว่า Satin แต่ถ้าเส้นด้ายลอยข้ามอยู่ในทิศทางด้ายพุ่ง จะเรียกว่า Sateen ลายทอนี้ใช้กันมากกับ เส้นใยไหมหรือเส้นใยประดิษฐ์ ผลิตภัณฑ์ที่นิยม เช่น ผ้าแพรสำหรับเสื้อสตรี ชุดนอน หรือ ผ้าปูโต๊ะที่ ทำจากลินินหรือฝ้าย

- ลายทอยกดอก (Jacquard Weave)

การทอที่กล่าวมาแล้วนั้น จำนวนของตะกอกจะเป็นตัวกำหนดลวดลาย เช่น ลายขัด จำนวนตะกอกคือ 2 ตะกอก ลายทแยงใช้ 3 ตะกอก ลายซาตินใช้ตะกอกตั้งแต่ 5-12 ตัว แต่การทอ ลายนี้จะแตกต่างออกไป โดยเครื่องทอจะไม่มีตะกอก แต่ทำการควบคุมรูที่สอดด้ายยืน เป็นจำนวนพันรู ให้อยู่กันเป็นอิสระไม่ขึ้นต่อกัน การทอแบบนี้สามารถสร้างสรรค์ให้ลายทอมีความวิจิตรพิสดารได้ มากมาย การเตรียมการทอจะใช้เวลานาน แต่เมื่อเครื่องทอเสร็จแล้ว ก็จะผลิตงานได้มากและสามารถ เปลี่ยนชนิดของเส้นด้ายได้หรือใช้ด้ายสีต่างจำนวนไม่จำกัด ผ้าที่ทอลายยกดอกจะมีราคาแพง ใช้ทำ ผลิตภัณฑ์มากมาย เช่น ชุดราตรี ผ้าปูโต๊ะ ผ้าแขวนผนัง เป็นต้น

- ทอลายอื่น ๆ

ลายทออื่น ๆ ที่ใช้กันมาก ได้แก่ ลายผ้าเครบ (Crepe) ลายดอบบี้ (Dobby) ลายลิโน (Leno) และลายผ้าขน (Pile Fabric)

2.4.5.2 ผ้าถัก

ผ้าถักคือ ผ้าที่ผลิตจากการถักเส้นด้ายเส้นเดียวหรือหลายเส้น ให้เป็นห่วงติดต่อกัน จนเป็นผ้าผืน ลักษณะโดยทั่วไปของผ้าถัก จะมีความยืดหยุ่นมากกว่าผ้าทอ ไม่ยับง่าย มีความนิ่ม จัด เข้ารูปทรงได้ดี แต่ผ้าถักเมื่อใช้ไปนาน ๆ หลักจากการซักหลาย ๆ ครั้ง อาจเสียรูปทรงได้ หรือ โครงสร้างบางส่วนอาจร้วย ไม่ทนทานเท่าผ้าทอ

ประเภทของผ้าถัก แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

(1) ผ้าถักด้ายพุ่ง (Weft Knitting) หรือผ้าถักแฉนวนอน คือ การถักผ้าใน ทิศทางเดียวกับด้ายพุ่ง ลักษณะห่วงที่เกิดเป็นผืนผ้า จะคล้องต่อเนื่องกัน ตามความกว้างของผ้า โครงสร้างพื้นฐานของผ้าถักแฉนวนอน มีอยู่ 3 ประเภท คือ ผ้าเพลน (Plain Knit) ผ้าริบ (Rib Knit) และผ้าเพิร์ล (Purl Knit)

- ผ้าเพลน (Plain Knit) เป็นแบบพื้นฐานของผ้าถัก ผ้าสามารถยืดได้ทั้ง ด้านความกว้างและความยาวริมผ้าจะงอและม้วนเข้าหากัน เมื่อผ้าขาดเป็นรู จะรูดง่าย นิยมใช้ทำเสื้อ ยืดสำเร็จรูป เสื้อถัก ถุงเท้า เป็นต้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- ผ้าริบ (Rib Knit) เป็นผ้าที่ถักด้วยเข็ม 2 ชุด ผ้ามีความหนาและยืดหยุ่นดี อัตราการผลิตจะช้ากว่าผ้าเพลน ริบผ้าจะไม่ม้วนงอ นิยมใช้ทำแขนเสื้อ คอปกเสื้อ ถุงเท้า เป็นต้น

- ผ้าเพิร์ล (Purl Knit) ถักจากเครื่องระบบเพิร์ลนิต ซึ่งอัตราการผลิตจะช้าและมีราคาแพง ลักษณะของผ้าจะเห็นเป็นห่วงด้านหน้าและห่วงด้านหลังสลับกันในแนวนอน ผ้ายืดตัวได้มากตามด้านความยาว ลักษณะหน้าผ้าและหลังผ้าเหมือนกันทั้ง 2 ด้าน ริบผ้าไม่ม้วนงอ นิยมใช้ในการถักถุงเท้า เสื้อถัก เสื้อผ้าเด็ก เป็นต้น

(2) ผ้าถักด้ายยืน (Warp Knitting) หรือผ้าถักแนวตั้ง คือ การถักผ้าในทิศทางเดียวกับด้ายยืน ลักษณะห่วงที่เกิดเป็นผืนผ้า จะคล้องต่อเนื่องกันตลอดความยาวของผ้า ผ้าชนิดนี้ คุณภาพเข็มจะมีผลต่อลักษณะผ้าถัก ได้แก่

- ผ้าทริคอต (Tricot) เป็นผ้าที่มีโครงสร้างหลวม ๆ นิยมใช้ทำผ้ารองหลังผลิตภัณฑ์ชนิดอื่น เช่น หนังสือพิมพ์

- ผ้าราเชล (Raschel) ผ้าราเชลมีการออกแบบให้ผลิตได้หลายรูปแบบ เช่น ผ้าตาข่าย ผ้าลูกไม้ ผ้าถักชนิดสอดไส้เส้นด้าย แห อวน และพรมชนิดต่าง ๆ เป็นต้น ส่วนใหญ่ผ้าราเชลจะมีเนื้อหนาและหยากกว่าผ้าทริคอต เพราะเครื่องถักผ้าราเชลสามารถใช้จำนวนชุดของเส้นด้ายได้มากกว่า และสามารถออกแบบลวดลายได้ซับซ้อนกว่า

2.4.5.3 ผ่านอนุฟูเว่น

ผ่านอนุฟูเว่น ผลิตจากการนำเส้นใยมาทำเป็นผ้าฝืนโดยตรง ไม่ผ่านการทำเป็นเส้นด้าย โดยการจัดเรียงเส้นใยให้เป็นร่างแห แล้วผ่ายขั้นตอนการเชื่อมยึดติดให้เป็นผืนผ้า ผ่านอนุฟูเว่นจึงมีต้นทุนต่ำ ผลิตได้รวดเร็ว

2.4.6 แนวโน้มของอุตสาหกรรมสิ่งทอในอนาคต

2.4.6.1 แนวโน้มของอุตสาหกรรมสิ่งทอ

ประเทศไทยยังมีบทบาทสำคัญในการผลิตสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มสำหรับการจำหน่ายในประเทศและส่งออกไปยังต่างประเทศ และด้วยการขยายตัวของตลาดสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม รวมถึงแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของประชากรโลก จะส่งผลให้ความต้องการสินค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นทั้งนี้จะมีปัจจัยเกี่ยวข้อง ดังนี้

(1) ความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีการผลิต จะทำให้สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มได้ ปัจจัยสำคัญในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าจะมีทั้งการออกแบบสินค้าเพื่อความสวยงามและการพัฒนาคุณสมบัติให้ตรงกับการใช้งานของกลุ่มเป้าหมาย หรือกล่าวได้ว่าความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการผลิตจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มจะเป็นเครื่องมือในการพัฒนาต่อยอดได้

(2) ค่าจ้างแรงงานจีนมีแนวโน้มปรับตัวเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งภาครัฐมีการออกกฎหมายเพื่อคุ้มครองแรงงานและเพิ่มสวัสดิการให้แรงงานตั้งแต่ต้นปี พ.ศ. 2553

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

โดยเฉพาะในมณฑลกว๋างตุงที่เป็นศูนย์กลางการผลิตอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่สำคัญของจีน ได้กำหนดให้มีการเพิ่มค่าจ้างแรงงานขึ้นถึงร้อยละ 20 จะทำให้นักลงทุนเริ่มที่จะมองหาประเทศอื่นที่มีศักยภาพในการที่จะขยายการลงทุนในอนาคตซึ่งกลุ่มประเทศในภูมิภาคอาเซียนเป็นประเทศที่มีศักยภาพในการผลิตสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม

(3) ต้นทุนการผลิตของประเทศไทยยังนับได้ว่ามีต้นทุนการผลิตที่ต่ำกว่าประเทศอื่น ๆ ที่มีศักยภาพในการผลิตสินค้าแฟชั่นได้ ทั้งนี้เพราะสินค้าแฟชั่นนั้นจะเป็นสินค้าที่มีขั้นตอนในการผลิตค่อนข้างมากและต้องผลิตสินค้าภายใต้ระยะเวลาที่กำหนด เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างทันถ่วงที ผู้ประกอบการไทยจึงเป็นทางเลือกที่สำคัญของเจ้าของตราสินค้าแฟชั่นและการพัฒนาผู้ประกอบการไทยสู่การเป็นผู้ผลิตสินค้าแฟชั่นที่สำคัญ

(4) แนวโน้มการขยายฐานการผลิตเครื่องนุ่งห่มมาในประเทศเพื่อนบ้านแถบอาเซียนมากยิ่งขึ้นทั้งนี้เพราะการผลิตเครื่องนุ่งห่มอาศัยแรงงานเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญ และประเทศในอาเซียนก็มีจำนวนแรงงานมากเพียงพอต่อความต้องการผลิตเครื่องนุ่งห่ม

(5) การสร้างกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศสมาชิกในอาเซียนและการสร้างความเชื่อมโยงภายใต้โซ่อุปทานของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในกลุ่มประเทศอาเซียน ภายใต้โครงการ Source ASEAN Full Service Alliance (SAFSA) เป็นการสนับสนุนให้เกิดการเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิตอย่างเสรีระหว่างประเทศสมาชิก

(6) กรอบการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) ได้สร้างมาตรการเพื่อสนับสนุนให้ประเทศสมาชิกมีการพึ่งพาวัตถุดิบระหว่างกันมากยิ่งขึ้น โดยได้ออกมาตรการปรับลดอัตราภาษีในการนำเข้าสินค้า โดยเฉพาะในหมวดของสินค้าสิ่งทอ ทำให้ประเทศไทยที่มีศักยภาพในการเป็นผู้ผลิตสินค้าสิ่งทอสามารถขยายตลาดในการส่งออกไปยังประเทศในกลุ่มอาเซียน ที่จะกลายเป็นฐานการผลิตเครื่องนุ่งห่มที่สำคัญในอนาคตของโลกได้

2.5 ศึกษาข้อมูลความพึงพอใจจากตาราง QFD (Quality Function Deployment : QFD)

เทคนิคการกระจายหน้าที่เชิงคุณภาพ (QFD)

เป็นเครื่องมือที่แปรความต้องการของลูกค้าไปสู่การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปออกแบบและพัฒนาให้สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างตรงจุด และยังสามารถทำให้การออกแบบและพัฒนาเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว และมีต้นทุนในการดำเนินงานลดลง

2.5.1 ส่วนประกอบของ House of Quality ประกอบด้วย

2.5.1.1 กำแพงด้านซ้าย (Customer Requirement) เป็นสิ่งที่ผู้ใช้คาดหวังว่าจะได้จากผลิตภัณฑ์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.5.1.2 กำแพงด้านขวา (Prioritize Customer Requirement) ด้านขวาเป็นการจัดลำดับความสำคัญของสิ่งที่ผู้ใช้องการ (Planning Matrix) แยกออกเป็นหมวดหมู่ เช่น การทดสอบของผู้ใช้ การให้คะแนน จุดขาย เป็นต้น

2.5.1.3 เพดานห้อง (Technical Descriptors) หรือชั้นสอง เป็นรายละเอียดเชิงเทคนิค (Technical Descriptor หรือ Voice of the Organization) ที่สอดคล้องกับผลิตภัณฑ์ในเชิงคุณสมบัติจำเพาะ ข้อกำหนด การออกแบบ ตัวแปรต่าง ๆ ทางด้านวิศวกรรม

2.5.1.4 ภายในห้อง หรือ ตัวบ้าน เป็นการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการของลูกค้าและรายละเอียดเชิงเทคนิค หรือกล่าวง่าย ๆ ว่าเป็นการแปลความต้องการของลูกค้า ให้เป็นคุณสมบัติ จำเพาะทางวิศวกรรม

2.5.1.5 หลังคาบ้าน (Interrelationship between Technical Descriptors) ใช้แสดงความสัมพันธ์ภายในระหว่างรายละเอียดทางเทคนิค ต่าง ๆ เป็นการนำเสนอความเหมือนกัน ความแตกต่าง ในเชิงเทคนิคของรายละเอียดที่กำหนดขึ้น

2.5.1.6 พื้นห้อง (Prioritized Technical Descriptors) หรือ พื้นบ้าน เป็นรายละเอียดเชิงเทคนิค ที่ถูกจัดลำดับความสำคัญ ตัวอย่างเช่น การเปรียบเทียบกับคู่แข่ง อัตราความยากง่าย คุณค่าของจุดมุ่งหมาย

2.5.2 วิธีการรวบรวมข้อมูล

การเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสมกับสถานการณ์แต่ละสถานการณ์มีความสำคัญมาก วิธีการรวบรวมข้อมูลขึ้นอยู่กับประเภทของข้อมูลความคิดเห็นของลูกค้าที่ต้องการจะเก็บ โดยข้อมูลของลูกค้าอาจเป็นข้อมูลที่ได้โดยการชัดเจนให้ออกความคิดเห็น หรือได้มาโดยบังเอิญ เป็นข้อมูลเชิงปริมาณหรือเชิงคุณภาพ วิธีการเก็บข้อมูลอาจอยู่ในลักษณะแบบมีแบบแผน หรือไม่มีแบบแผน

2.6 ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับเอกสาร และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนามรดกสิ่งทอให้มีรูปแบบร่วมสมัยและเหมาะสมกับการใช้งานในปัจจุบันของ **ใจภักดี บุรพเจตนา (2555)** ทำการวิจัยเรื่อง การออกแบบสิ่งทอล้านร่วมสมัยเพื่อการตกแต่งภายใน โดยวัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้ เพื่อสร้างแนวทางในการพัฒนามรดกสิ่งทอให้มีรูปแบบร่วมสมัย และ เหมาะสมกับการใช้งานในปัจจุบัน โดยการนำลักษณะเด่นของสิ่งทอล้านนา มาออกแบบใหม่ ทั้งทางด้านวัสดุ รูปแบบ ลวดลาย และกรรมวิธีการผลิต โดยผลการวิจัยนั้นสรุปได้คือ ผู้บริโภค Gen x นิยมสิ่งทอที่ผลิตจากวัสดุที่สะดวกในการดูแลรักษาเป็นสำคัญ ผู้วิจัยจึงเลือกใช้ผ้าที่ผลิตจากเส้นใยสังเคราะห์ ในกลุ่มโพลีเอสเตอร์ และจากการศึกษา งานวิจัยนี้ ผู้วิจัยยังได้นำหลักการออกแบบและพัฒนาลวดลายมาศึกษา ได้คือ การนำเค้าโครงที่สำคัญของแม่ลายล้านนา มาจัดองค์ประกอบเป็นรูปแบบเชิงเรขาคณิต รูปแบบกึ่งนามธรรม และรูปแบบ

นามธรรม ใช้เส้นสร้างรูปทรงอิสระ ด้วยการ ทับซ้อน บิด ขยาย เกิดมิติที่สามและลวงตา ใช้แม่สีเดิม เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์เพื่อการเรียนเพื่อการศึกษาเท่านั้น เมื่อนุญเห็นเป็นเชิงประวัติขงงานด้านการศึกษา

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากงานออกแบบล้านนา และกลุ่มสีตามแนวโน้มปี ค.ศ. 2012 เป็น คอลเลคชั่น โขฟา แก้วที่นิ่งเดี่ยว สตุล และสิ่งทอประดับผนัง มาสร้างสรรค์เพื่อสืบทอดคุณค่าทางความงาม

ธีระยุทธ เฟิงชัย (2549) จากงานวิจัยนี้สรุปผลได้คือ ลวดลายผ้าทอพื้นเมืองจังหวัดอุดรธานีและลวดลายเครื่องปั้นดินเผาบ้านเชียง มีความเหมาะสมในการนำมาใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมผ้าทอพื้นเมือง โดยผู้วิจัยได้ศึกษาจากการสัมภาษณ์ผู้ผลิตสินค้าหัตถกรรมผ้าทอพื้นเมือง ถึงแนวทางการสร้างลวดลายผ้าทอพื้นเมืองแบบขีด นั้นนอกจากการทอจากลวดลายแบบเก่าแล้วยังได้มีแนวคิดมาจากสิ่งรอบตัวในปัจจุบันมากยิ่งขึ้น และ สัมภาษณ์ผู้ผลิตสินค้าหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา เชียงลายบ้านเชียง ได้ข้อมูลว่า ลวดลายเครื่องปั้นดินเผาที่เขียนในปัจจุบันเกิดจากประสบการณ์ในการสอนของครอบครัวที่สั่งสมมานาน โดยในปัจจุบันลวดลายได้ถูกประยุกต์ไปใช้ในการผลิตของที่ระลึกต่าง ๆ โดยงานวิจัยนี้ได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์หัตถกรรมผ้าทอพื้นเมืองที่ออกแบบและพัฒนาลวดลายโดยการประยุกต์ลวดลายเครื่องปั้นดินเผาบ้านเชียงแล้วไปแปรรูปเป็นชุดแต่งกายสตรี

Rung-Tai Lin (2007) จากการศึกษางานวิจัยจากประเทศไต้หวันเรื่อง Transforming Taiwan Aboriginal Cultural Features into Modern Product Design : A Case Study of a Cross-Cultural Product Design Model ในการดึงเอกลักษณ์ของวัตถุทางมรดกนำมาต่อยอดใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ โดยผู้วิจัยได้นำโมเดลจากงานวิจัยนี้มาช่วยในการพัฒนาลวดลายและออกแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ โดยยึดหลักการออกแบบให้สอดคล้องกับทั้งสามระดับทางผลิตภัณฑ์ คือ 1) การออกแบบที่คำนึงถึงรูปลักษณ์ที่สวยงาม (Visceral design) 2) การออกแบบที่คำนึงถึงพฤติกรรมการใช้สอย (Behavioral design) 3) การออกแบบที่คำนึงถึงปฏิกิริยาตอบสนองจากผู้ใช้งาน (Reflection design)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง ศึกษาและพัฒนาารูปแบบการประยุกต์ใช้ลวดลายสังคโลกในการออกแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยให้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ 4 ข้อ ดังนี้

- 3.1 เพื่อศึกษากระบวนการและรูปแบบลวดลายบนเครื่องสังคโลกในอดีตจนถึงปัจจุบัน
- 3.2 เพื่อพัฒนารูปแบบวิธีการประยุกต์ใช้ลวดลายในการออกแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ
- 3.3 เพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอที่ได้จากกระบวนการประยุกต์ใช้ลวดลายเครื่องสังคโลก

3.4 เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีต่อผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ
ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนที่ใช้ในการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

- (1) การสำรวจและรวบรวมข้อมูล
- (2) แหล่งที่มาของข้อมูล
- (3) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- (4) เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

3.1 เพื่อศึกษากระบวนการและรูปแบบลวดลายบนเครื่องสังคโลกในอดีตจนถึงปัจจุบัน

เพื่อศึกษากระบวนการและรูปแบบลวดลายบนเครื่องสังคโลกในอดีตจนถึงปัจจุบัน โดยการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากผู้มีความเชี่ยวชาญด้านเครื่องสังคโลก

3.1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่

3.1.1.1 ผู้เชี่ยวชาญด้านผลิตและเขียนลวดลายเครื่องสังคโลก เครื่องปั้นดินเผา โดยผู้วิจัยใช้วิธีเลือกแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 3 ท่าน

(1) คุณสนอง พรหมเพ็ชร กลุ่มผู้สืบทอดการผลิตเครื่องสังคโลกร้านสุเทพสังคโลก

(2) คุณสุตสุตา เขียวบาง เจ้าของร้านบัวสังคโลก

(3) คุณหทัยรัตน์ พรหมเพ็ชร ปั้นและเขียนลายเครื่องสังคโลกกะเมษา

3.1.2 เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

3.1.2.1 ลักษณะเครื่องมือ

แบบสัมภาษณ์ (Interview form) ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง โดยการเตรียมรายการคำถามไว้เป็นแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูล และอาจมีคำถามที่ยืดหยุ่นตามความเหมาะสม ใช้สัมภาษณ์กลุ่มผู้ผลิตและเขียนลายเครื่องสังคโลก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาค้นคว้าเท่านั้น เมื่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.1.2.2 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสัมภาษณ์ มีขั้นตอนดำเนินการ
ดังนี้

(1) ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและข้อมูลด้านการผลิตและเขียน
ลวดลายเครื่องสังคโลก เพื่อสรุปประเด็นที่จะใช้ในการสัมภาษณ์ตามกรอบ
แนวคิดของ สุริยา คลังฤทธิ์ (2560: 120) ด้านการศึกษาลวดลาย ดังนี้

- ชื่อลายและประเภทของลาย
- จินตนาการของการเกิดลาย
- ความเป็นมาของลาย
- เอกลักษณะของลาย
- ความหมายของลาย

(2) นำประเด็นคำถามที่จะนำไปใช้ในการสัมภาษณ์เสนอต่ออาจารย์ที่
ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาให้มีความสอดคล้องระหว่างคำถามกับ
วัตถุประสงค์ และกรอบแนวคิดในด้านการศึกษาลวดลาย

3.1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการลงพื้นที่สัมภาษณ์กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านผลิตและเขียน
ลวดลายเครื่องสังคโลก และเก็บรวบรวมข้อมูลจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เอกสารต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ใน
การศึกษาที่มาของลวดลายบนเครื่องสังคโลก

3.1.4 วิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตและการสัมภาษณ์กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านผลิตและ
เขียนลวดลายเครื่องสังคโลก ได้นำข้อมูลมารวบรวมและวิเคราะห์ออกมาในรูปแบบความเรียงโดยใช้
การวิเคราะห์ข้อมูลจากเนื้อหา (Content Analysis) ที่ได้จากการสัมภาษณ์ และค้นหาจากงานวิจัยที่
เกี่ยวข้อง เอกสารต่าง ๆ เพื่อนำมาสรุปสิ่งที่ได้สัมภาษณ์มาตรงตามวัตถุประสงค์ มาใช้เป็นข้อสรุป
ลักษณะเด่นของงานเครื่องสังคโลก เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการประยุกต์ใช้ลวดลายและ
ออกแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ

3.2 เพื่อพัฒนารูปแบบวิธีการประยุกต์ใช้ลวดลายในการออกแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ

เพื่อพัฒนารูปแบบวิธีการประยุกต์ใช้ลวดลายในการออกแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ ตาม
กรอบแนวความคิดด้านหลักการออกแบบลวดลาย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.2.1 เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้โมเดลการออกแบบผลิตภัณฑ์จากมรดกทางวัฒนธรรม ซึ่งโมเดลนี้เป็นงานวิจัยของประเทศไต้หวัน ชื่อเรื่อง Transforming Taiwan Aboriginal Cultural Features into Modern Product Design : A Case Study of a Cross-Cultural Product Design Model (Rung-Tai Lin,2007) นำมาใช้ในด้านการพัฒนาตลาด โดยยึดหลักในการพัฒนาตามรูปแบบของโมเดลคือการนำลักษณะของวัตถุทางวัฒนธรรมมา ลดทอนและพัฒนาให้ทันสมัยขึ้น

3.2.2 วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาปฐมภูมิ ทั้งจากการสัมภาษณ์และจากเอกสารที่เกี่ยวข้องของตลาดโลก นำมาศึกษาถึงจุดเด่นของแต่ละตลาด นำมาตัดทอนให้ยังคงจุดเด่นของแต่ละตลาดอยู่ตามโมเดลการออกแบบผลิตภัณฑ์จากมรดกทางวัฒนธรรม โดยได้พัฒนาตามกรอบแนวคิดด้านหลักการออกแบบตลาด

3.3 เพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอที่ได้จากกระบวนการประยุกต์ใช้ตลาดเครื่องสังคโลก

เพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอที่ได้จากกระบวนการประยุกต์ใช้ตลาดเครื่องสังคโลก ตามกรอบแนวความคิดเรื่องการออกแบบผลิตภัณฑ์สิ่งทอ

3.3.1 เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้โมเดลการออกแบบผลิตภัณฑ์จากมรดกทางวัฒนธรรม ซึ่งโมเดลนี้เป็นงานวิจัยของประเทศไต้หวัน ชื่อเรื่อง Transforming Taiwan Aboriginal Cultural Features into Modern Product Design : A Case Study of a Cross-Cultural Product Design Model (Rung-Tai Lin,2007) นำมาใช้ในด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ โดยยึดหลักในการพัฒนาตามรูปแบบของโมเดลคือการนำลักษณะของวัตถุทางวัฒนธรรมมา ดึงจุดเด่นของลักษณะวัตถุทางวัฒนธรรมมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ โดยใช้หลักโมเดลทั้ง 3 ระดับ คือ 1) การออกแบบที่คำนึงถึงรูปลักษณ์ที่สวยงาม (Visceral design) 2) การออกแบบที่คำนึงถึงพฤติกรรมการใช้สอย (Behavioral design) 3) การออกแบบที่คำนึงถึงปฏิกริยาตอบสนองจากผู้ใช้งาน (Reflection design)

3.3.2 วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำตลาดที่ได้พัฒนาแล้ว มาประยุกต์ใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ โดยพิจารณาหารูปแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอและรูปแบบตลาดที่เข้ากันได้กับตัวผลิตภัณฑ์ โดยใช้โมเดลการออกแบบผลิตภัณฑ์จากมรดกทางวัฒนธรรม มาใช้ในการวิเคราะห์หาผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กับทั้งสามระดับของตัวโมเดลมากที่สุด และยังคงสอดคล้องกับกรอบแนวคิดด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ เพื่อนำไปต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์ขั้นต้นแบบในการผลิต

3.4 เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีต่อผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ

เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีต่อผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ ตามกรอบแนวความคิดด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์สิ่งทอ

3.4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่

3.4.1.1 ประชากร คือ ผู้ที่มาเดินซื้อของในห้างสรรพสินค้าไอเกีย ในจังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 100,00 คน

3.4.1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ที่มาเดินซื้อของในห้างสรรพสินค้าไอเกีย จำนวน 100 คน โดยเลือกแบบเจาะจง จากตารางกำหนดขนาดตัวอย่างของ Taro Yamane

3.4.2 เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเรื่องศึกษาและพัฒนารูปแบบการประยุกต์ใช้ลวดลายสังคโลกในการออกแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ คือ แบบสอบถาม แบ่งเป็น 2 ชุด ได้แก่

3.4.2.1 ลักษณะเครื่องมือ

แบบสอบถามเพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีต่อรูปลักษณ์ของผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป โดยมีเกณฑ์ให้คำตอบเป็นการเช็คตามข้อที่กำหนดไว้

ตอนที่ 2 ข้อมูลความคิดเห็นและความพึงพอใจต่อรูปลักษณ์ของผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ โดยประเมินตามแบบมาตรฐานประเมินค่าระดับ (Rating Scale) ใช้อ่านค่าตามอัตราส่วน มีดังนี้

5	หมายถึง	ความพึงพอใจมากที่สุด
4	หมายถึง	ความพึงพอใจมาก
3	หมายถึง	ความพึงพอใจปานกลาง
2	หมายถึง	ความพึงพอใจน้อย
1	หมายถึง	ความพึงพอใจน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ข้อมูลแสดงความคิดเห็น เพื่อให้ผู้ตอบสามารถแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

3.4.2.2 การสร้างเครื่องมือ

ในการสร้างแบบสอบถามนั้นข้อคำถามของแบบสอบถามจะถูกสร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดของ ดิสนีย์ สิงหวรเศรษฐ์ (2552: 1) ด้านหลักการออกแบบผลิตภัณฑ์สิ่งทอ ซึ่งแบบสอบถามเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นอนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จะมีหลักในการสร้างโดยพิจารณาขอบข่ายของข้อมูลที่ต้องการ โดยการสังเคราะห์จากกรอบแนวคิด หลักการออกแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ ดังนี้

- (1) ประโยชน์ใช้สอย
- (2) ความสวยงาม
- (3) ความคงทน
- (4) ความต้องการของตลาด
- (5) กระบวนการผลิต

3.4.2.3 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

นำแบบประเมินความพึงพอใจที่สมบูรณ์แล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาโดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างคำถามกับวัตถุประสงค์ และกรอบแนวคิดในการวิจัย IOC (Index of Item Objective Congruence) ซึ่งจะมีเกณฑ์ในการ ตรวจสอบและพิจารณาข้อคำถาม ดังนี้

+1 คะแนน	หมายถึง	แน่ใจว่าข้อคำถามนี้วัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์
0 คะแนน	หมายถึง	ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนี้วัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์
-1 คะแนน	หมายถึง	แน่ใจว่าข้อคำถามนี้วัดได้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์

ถ้าข้อคำถามใดที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50-1.00 ถือว่ามีค่าความเที่ยงตรงสามารถนำไปใช้ในการ สัมภาษณ์ได้ โดยผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจหาค่า IOC เพื่อหาความเที่ยงตรงในการประเมินมีดังนี้

- (1) ผศ.ดร.ศิริรัตน์ เพ็ชรแสงศรี (หัวหน้าภาควิชาครุศาสตร์อุตสาหกรรม คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง)
- (2) รศ.ดร.ไพฑูรย์ พิมพ์ดี (อาจารย์ภาควิชาครุศาสตร์อุตสาหกรรม คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง)
- (3) อาจารย์วิรัชรินทร์ คงพิบูลย์ (อาจารย์ภาควิชาครุศาสตร์อุตสาหกรรม คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง)

3.3.2.4 นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบ (IOC) แล้ว ไปดำเนินการเก็บ รวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างข้างต้น

3.4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

นำแบบประเมินความพึงพอใจของประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ มาสรุปผลในรูปแบบข้อมูลเชิงปริมาณ

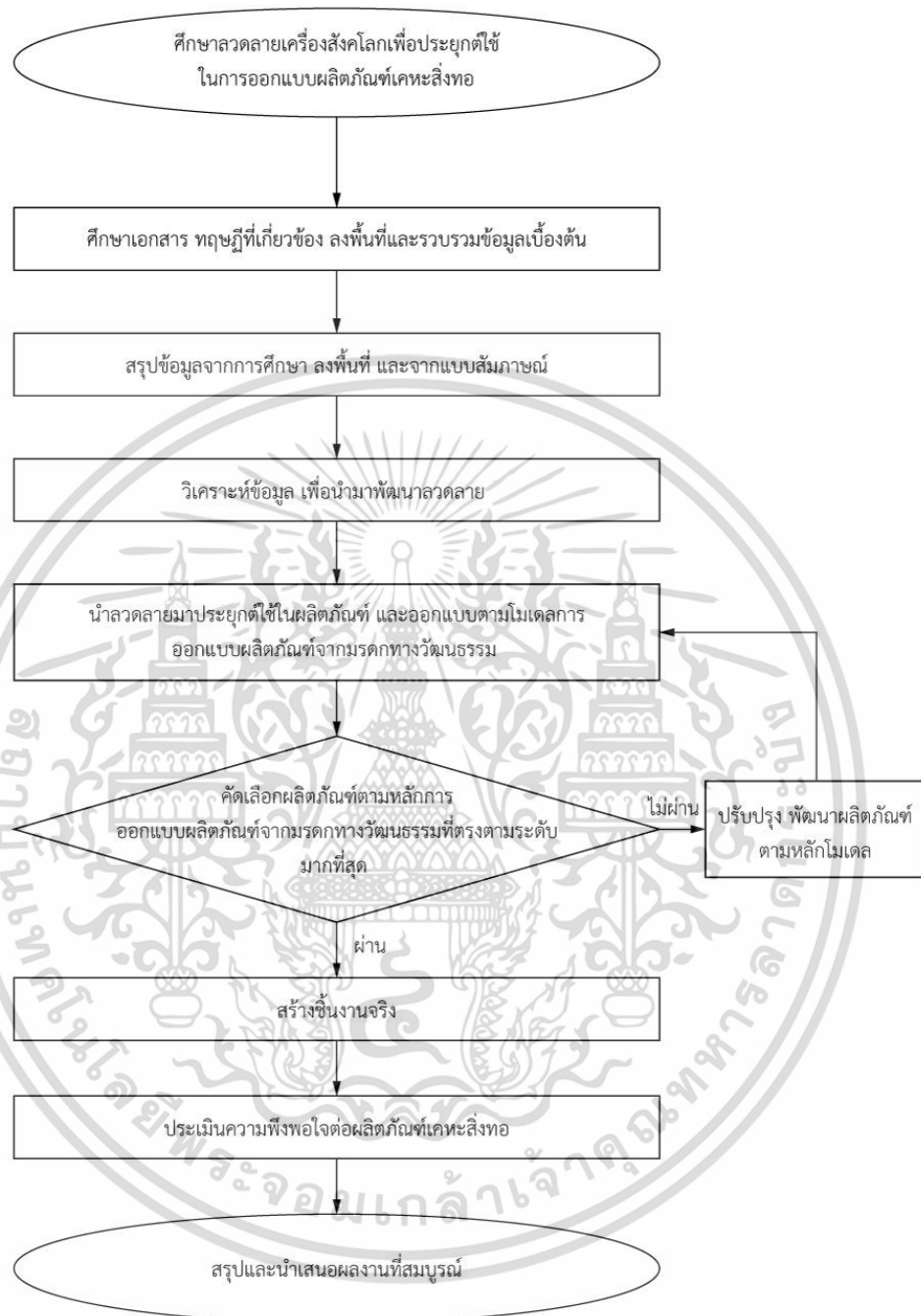
3.4.4 วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามความพึงพอใจและความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์ เคหะสิ่งทอ มาวิเคราะห์โดยใช้วิธีการทางสถิติได้แก่ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (X) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เพื่อการสรุปผล ดังนี้

4.51 – 5.00	หมายถึง	มากที่สุด
3.51 – 4.50	หมายถึง	มาก
2.51 – 3.50	หมายถึง	ปานกลาง
1.51 – 2.50	หมายถึง	น้อย
1.00 – 1.50	หมายถึง	น้อยที่สุด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาและพัฒนารูปแบบการประยุกต์ใช้ลวดลายสังคโลกในการออกแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ ผู้วิจัยได้แบ่งหัวข้อของการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยเป็นดังนี้

- 4.1 เพื่อศึกษากระบวนการและรูปแบบลวดลายบนเครื่องสังคโลกในอดีตจนถึงปัจจุบัน
- 4.2 เพื่อพัฒนารูปแบบวิธีการประยุกต์ใช้ลวดลายในการออกแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ
- 4.3 เพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอที่ได้จากกระบวนการประยุกต์ใช้ลวดลายเครื่องสังคโลก
- 4.4 เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีต่อผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ

4.1 ผลการวิเคราะห์จากการศึกษากระบวนการและรูปแบบลวดลายบนเครื่องสังคโลกในอดีตจนถึงปัจจุบัน ตามกรอบแนวคิดด้านลวดลาย

จากการศึกษาข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ แหล่งข้อมูล และจากที่ผู้ทำวิจัยลงพื้นที่เอง พบว่าลวดลายบนเครื่องสังคโลกแบ่งออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ ลวดลายพันธุ์พฤกษา ลวดลายรูปสัตว์ ลวดลายช่องกระจก ลวดลายเรขาคณิต และลวดลายเบ็ดเตล็ด ลวดลายที่นิยมใช้บนเครื่องสังคโลกมากที่สุดคือ ลวดลายรูปสัตว์ จะเป็นรูปปลา กะทก แก้วของจังหวัดสุโขทัย และจากแบบสอบถามเพื่อหา Voice of Customer พบว่าผู้ทำแบบสอบถามเลือกลวดลายสูงสุด 3 อันดับ ได้แก่ ลวดลายพันธุ์พฤกษา ลวดลายรูปสัตว์ และลวดลายเบ็ดเตล็ด โดยทางผู้วิจัยได้เลือกนำมาวิเคราะห์ 2 ลวดลายตามอันดับ 1 และ 2 เนื่องจากลวดลายเบ็ดเตล็ดมีลักษณะลวดลายที่ค่อนข้างผสมผสาน และคล้ายคลึงกันของลวดลายพันธุ์พฤกษา และลวดลายรูปสัตว์ จึงได้ผลการวิเคราะห์จากการศึกษากระบวนการและรูปแบบลวดลายบนเครื่องสังคโลกในอดีตจนถึงปัจจุบัน ตามกรอบแนวคิดด้านลวดลาย ได้ดังนี้

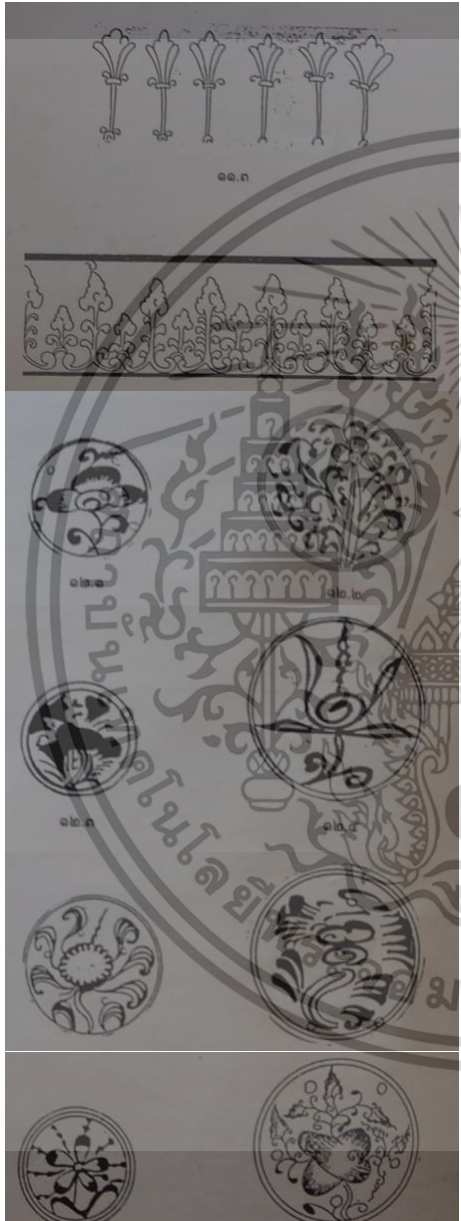
4.1.1 ลวดลายพันธุ์พฤกษา

ตารางที่ 4.1 ประเภทลวดลายพันธุ์พฤกษา

ชื่อลวดลาย	ผลการศึกษา
<p>(1) ลายพันธุ์ไม้ก้านขด และพันธุ์ไม้ก้านแบ่ง</p> 	<ul style="list-style-type: none"> - ชื่อลายและประเภทของลาย <p>ลายพันธุ์ไม้ก้านขด และพันธุ์ไม้ก้านแบ่ง</p> <ul style="list-style-type: none"> - จินตนาการของการเกิดลาย <p>ได้แรงบันดาลใจมาจากลายพันธุ์ไม้ ลายกลีบดอกไม้ ลายใบไม้</p> <ul style="list-style-type: none"> - ความเป็นมาของลาย <p>พบบนเครื่องถ้วยสุโขทัยทุกประเภทของทั้งสองกลุ่ม ลายก้านขด ไม่มีต้นกำเนิดที่แน่ชัด แต่ลายนี้ปรากฏตั้งแต่ยุคหินใหม่ของจีน</p> <ul style="list-style-type: none"> - เอกลักษณ์ของลาย <p>เป็นลวดลายที่ประกอบด้วยดอกหรือไม่มีดอกก็ได้ ลายพันธุ์ไม้ก้านขดแต่ละประเภทจะแตกต่างกันออกไป เช่น ลายพันธุ์ไม้ระบายดอกหรือใบสีดำ มักตกแต่งพื้นหลังเป็นลายจุดสีดำ ลายพันธุ์ไม้ (กอดอกไม้) ซึ่งระบายดอกสีดำทึบ ลายพันธุ์ไม้ซึ่งตกแต่งใบหรือดอกเป็นลวดลายเลียนแบบเครื่องจักสาน</p> <ul style="list-style-type: none"> - ความหมายของลาย <p>เป็นลวดลายที่ใช้ประกอบกับลวดลายอื่น ๆ จึงไม่ได้มีความหมายที่แน่ชัดในทางใดทางหนึ่ง</p>

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ชื่อลวดลาย	ผลการศึกษา
<p>(2) ลายช่อดอกไม้ หรือลายกอดดอกไม้</p> 	<ul style="list-style-type: none"> - ชื่อลายและประเภทของลาย ลายช่อดอกไม้ หรือลายกอดดอกไม้ - จินตนาการของการเกิดลาย ได้แรงบันดาลใจมาจากช่อดอกไม้ หรือดอกไม้ - ความเป็นมาของลาย ลวดลายนี้พบได้มากบนกันขาม ฉาน ของกลุ่มเตาเมืองสุโขทัย มักจะพบเป็นลวดลายแบบช่อดอกไม้ ส่วนแบบลายดอกไม้พบในกลุ่มเตาเมืองศรีสัชนาลัย ส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะกลีบดอกไม้จำนวนมากกลีบ - เอกลักษณ์ของลาย จะมีลักษณะที่อ้างอิงตามธรรมชาติของลักษณะดอกไม้ และเกิดการพัฒนาจากดอกไม้ เป็นดอกไม้ประดิษฐ์ จนเกินธรรมชาติ และมักจะเขียนลายประกอบกับเส้นวงกลม โดยจะมีทั้งลักษณะกลีบน้อย ส่วนใหญ่จะมี 3 กลีบ หรือ แบบจำนวนกลีบมาก ลักษณะจะคล้ายดอกเบญจมาศ และที่พบตกแต่งในเครื่องเคลือบสีเขียวจะมีลักษณะคล้ายดอกบัว - ความหมายของลาย อ้างอิงตามความหมายของลักษณะดอกไม้ที่ใช้เป็นจินตนาการของการเกิดลาย อย่างดอกเบญจมาศ เป็นสัญลักษณ์ของความมีอายุยืน และดอกบัวเป็นของความอุดมสมบูรณ์ ความบริสุทธิ์ เป็นสัญลักษณ์ของลัทธิเต๋าและพุทธ

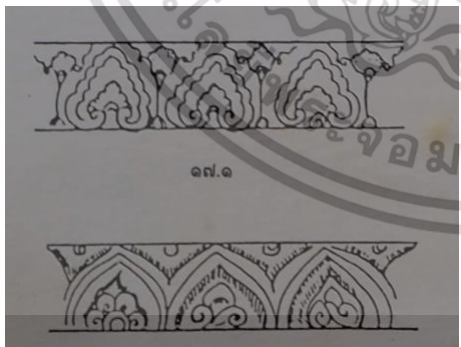
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ชื่อลวดลาย	ผลการศึกษา
<p>(3) ลายดอกไม้ดอกโตด ๆ</p> 	<ul style="list-style-type: none"> - ชื่อลายและประเภทของลาย ลายดอกไม้ดอกโตด ๆ - จินตนาการของการเกิดลาย ได้แรงบันดาลใจมาจากดอกไม้ธรรมชาติ เช่น ดอกบัว โปตัม และเบญจมาศ หรือมีการพัฒนาจากดอกไม้จริงจนเกินธรรมชาติ - ความเป็นมาของลาย พัฒนามาจากดอกไม้ตามธรรมชาติ ทั้งแบบดอกไม้บานและดอกไม้ที่กำลังแย้มกลีบ และพัฒนาโดยอ้างอิงรูปทรงธรรมชาติจนเกิดลักษณะที่ไกลธรรมชาติ เป็นลายดอกไม้ประดิษฐ์ - เอกลักษณ์ของลาย เป็นลายดอกไม้โตด ๆ เช่น ดอกบัว โปตัม และเบญจมาศส่วนใหญ่ตกแต่งบริเวณกั้นงาน ชาม พาน มักประกอบด้วยเส้นวงกลม หรือถ้าเป็นของทางกลุ่มเตาเมืองสุโขทัยมักจะเป็นลักษณะดอกไม้ประดิษฐ์คล้ายลักษณะของจักร - ความหมายของลาย อ้างอิงตามความหมายของลักษณะดอกไม้ที่ใช้เป็นจินตนาการของการเกิดลาย อย่างดอกเบญจมาศเป็นสัญลักษณ์ของความมีอายุยืน ดอกบัวเป็นของความอุดมสมบูรณ์ ความบริสุทธิ์ เป็นสัญลักษณ์ของลัทธิเต๋าและพุทธ และดอกโปตัมเป็นสัญลักษณ์ของความร่ำรวย ความงาม

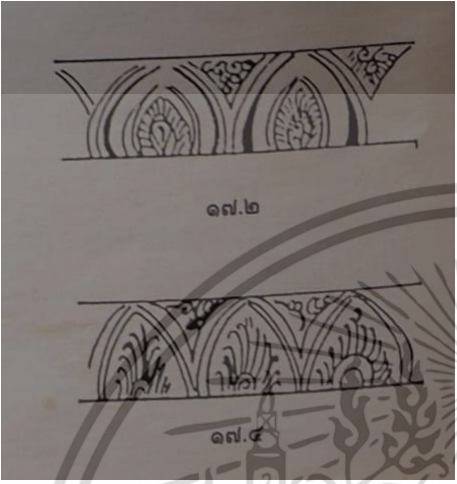

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ชื่อลวดลาย	ผลการศึกษา
<p>(4) ลายกอหญ้า ลายกอปรง ลายกอสำหรับหรือลายคล้ายลายดอกไม้ครึ่งดอก</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ชื่อลายและประเภทของลาย ลายกอหญ้า ลายกอปรง ลายกอสำหรับหรือลายคล้ายลายดอกไม้ครึ่งดอก - จินตนาการของการเกิดลาย ได้แรงบันดาลใจมาจากลายพันธุ์ไม้ ดอกไม้ในธรรมชาติ - ความเป็นมาของลาย พัฒนามาจากลักษณะของพันธุ์ไม้ ดอกไม้ตามธรรมชาติ แต่จะมีการพัฒนาให้มีลักษณะที่ค่อนข้างไกลธรรมชาติ - เอกลักษณะของลาย มีลักษณะที่ค่อนข้างค่อนข้างไปทางประดิษฐ์จนไกลธรรมชาติ แต่ยังคงสามารถมองออกว่ามีลักษณะมาจากพันธุ์ไม้ ลวดลายมักเขียนอยู่กับเส้นวงกลมขนาน - ความหมายของลาย ไม่มีความหมายที่แน่ชัด เนื่องจากเป็นลวดลายที่ค่อนข้างไปทางประดิษฐ์จนเกินจริง
<p>(5) ลายกลีบบัว ลายกลีบดอกไม้ ลายใบไม้</p> 	<ul style="list-style-type: none"> - ชื่อลายและประเภทของลาย ลายกลีบบัว ลายกลีบดอกไม้ ลายใบไม้ - จินตนาการของการเกิดลาย ได้แรงบันดาลใจมาจากดอกบัว กลีบดอกบัว - ความเป็นมาของลาย พัฒนามาจากรูปทรงของดอกบัว กลีบบัว และประดิษฐ์จนไกลธรรมชาติ บางครั้งอาจประดิษฐ์จนคล้ายลายใบไม้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ชื่อลวดลาย	ผลการศึกษา
<p>(5) ลายกลีบบัว ลายกลีบดอกไม้ ลายใบไม้ (ต่อ)</p> 	<p>- เอกลักษณะของลาย</p> <p>มีลักษณะเป็นรูปทรงของกลีบดอกบัว หรือคล้ายกับใบไม้ ส่วนมากจะเป็นแถบลายระหว่างเส้นวงกลมขนาน ถ้าพบบนเครื่องเคลือบสีเขียวมักจะมีกลีบเล็ก ๆ แทรกระหว่างกลีบใหญ่เสมอ หรืออาจมีลักษณะคล้ายลายกนกมักพบในเครื่องถ้วยสุโขทัย</p> <p>ประเภทเขียนลายสีดำได้เคลือบ หรืออาจพบเป็นลักษณะใบไม้กลับหัว มักพบตกแต่งด้านนอกของตัวจาน หรือ ด้านล่าง ตัว แจกัน</p> <p>- ความหมายของลาย</p> <p>ลวดลายนี้เป็นลวดลายที่เกิดจากดอกบัว จึงให้ความหมายของความอุดมสมบูรณ์ ความบริสุทธิ์ เป็นสัญลักษณ์ของลัทธิเต๋าและพุทธ</p>
<p>(6) ลายดอกพิกุล</p> 	<p>- ชื่อลายและประเภทของลาย</p> <p>ลายดอกพิกุล</p> <p>- จินตนาการของการเกิดลาย</p> <p>ได้แรงบันดาลใจมาจากดอกพิกุล</p> <p>- ความเป็นมาของลาย</p> <p>ประดิษฐ์และพัฒนามาจากลักษณะของดอกพิกุล</p> <p>- เอกลักษณะของลาย</p> <p>มีลักษณะรูปทรงเลียนแบบจากดอกพิกุล มีขนาดดอกเล็ก ๆ รอบ ๆ ตัวเครื่องเคลือบ มักจะตกแต่งเป็นแถบลายระหว่างแนวเส้นวงกลมขนานด้านในและด้านนอกของชาม</p> <p>- ความหมายของลาย</p> <p>แสดงออกถึงความทนทาน อดทน หรือในอีกแง่ความหมายจะหมายถึงความมั่งคั่ง อุดมสมบูรณ์</p>

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

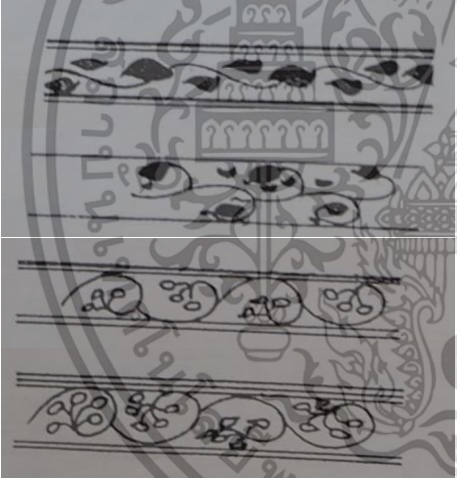
ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ชื่อลวดลาย	ผลการศึกษา
<p>(7) ลายหวีซูดเป็นรูปกลีบดอกไม้ ลายหวีซูดรูปกลีบดอกไม้สอดไส้ลายดอกไม้</p> 	<p>- ชื่อลายและประเภทของลาย ลายหวีซูดเป็นรูปกลีบดอกไม้ ลายหวีซูดรูปกลีบดอกไม้สอดไส้ลายดอกไม้</p> <p>- จินตนาการของการเกิดลาย ได้แรงบันดาลใจมาจากลายพันธุ์ไม้ ลายกลีบดอกไม้ ลายใบไม้</p> <p>- ความเป็นมาของลาย เกิดจากเทคนิคการชุบขีดด้วยลายหวี ให้มีลักษณะคล้ายรูปทรงของธรรมชาติ มักพบในเครื่องเคลือบสีเขียวของกลุ่มเตาเมืองศรีสัชชาลัย</p> <p>- เอกลักษณ์ของลาย มีลักษณะเลียนแบบจากรูปทรงของพันธุ์ไม้ เป็นกลีบดอกไม้ ประกอบกันจนเกิดลวดลาย ทั้งกลีบเล็กกลีบใหญ่ โดยเทคนิคที่ใช้จะเป็นเทคนิคการชุบขีด ทำให้มีมิติลึกตื้นในลายเส้น</p> <p>- ความหมายของลาย ไม่มีความหมายที่แน่ชัด เนื่องจากเป็นลวดลายที่อ้างอิงตามรูปทรงกลีบดอกไม้ต่าง ๆ จนเกิดเป็นลวดลายขึ้นมา</p>
<p>(8) ลายกอปรงสลับซับซ้อน</p> 	<p>- ชื่อลายและประเภทของลาย ลายกอปรงสลับซับซ้อน</p> <p>- จินตนาการของการเกิดลาย ได้แรงบันดาลใจมาจากลายพันธุ์ไม้ ธรรมชาติ</p> <p>- ความเป็นมาของลาย ไม่ทราบแน่ชัดได้ว่าความเป็นมาเกิดการพัฒนาจากลักษณะรูปแบบของพืชพันธุ์ชนิดไหน แต่มีลักษณะเลียนแบบจากรูปแบบตามธรรมชาติของพืชพันธุ์ต่าง ๆ และค่อนข้างค่อนข้างไปทางประดิษฐ์จนเกินธรรมชาติ</p>

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้拿去ใช้ประโยชน์ด้านการค้า

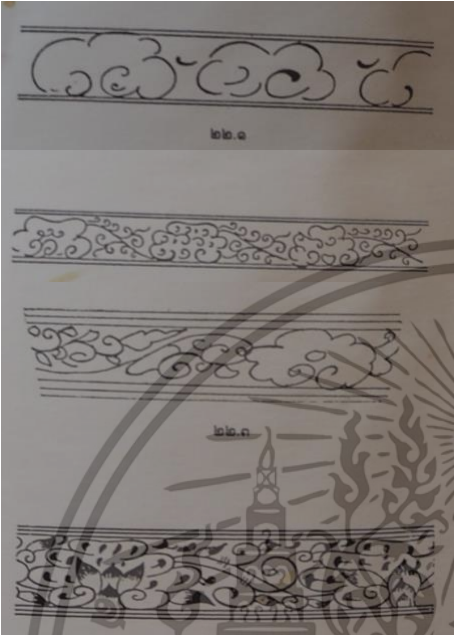
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ชื่อลวดลาย	ผลการศึกษา
(8) ลายกอปรงสลัซบซ้อน (ต่อ)	<ul style="list-style-type: none"> - เอกลักษณะของลาย ลักษณะของลวดลายมีความคล้ายลักษณะของพีชประเภทสาหร่าย มีความซับซ้อน และเกินธรรมชาติลวดลายนี้มักจะประกอบด้วยแถบลายแนวเส้นวงกลมขนานพบเฉพาะบนเครื่องถ้วยสุโขทัย ประเภทเขียนลายสีดำใต้เคลือบของกลุ่มเตาเมืองสุโขทัย <ul style="list-style-type: none"> - ความหมายของลาย ไม่มีความหมายที่แน่ชัด เนื่องจากเป็นลวดลายที่อ้างอิงตามรูปทรงของธรรมชาติ
(9) ลายใบไม้หรือช่อใบไม้ก้านขด 	<ul style="list-style-type: none"> - ชื่อลายและประเภทของลาย ลายใบไม้หรือช่อใบไม้ก้านขด <ul style="list-style-type: none"> - จินตนาการของการเกิดลาย ได้แรงบันดาลใจมาจากลายใบไม้ <ul style="list-style-type: none"> - ความเป็นมาของลาย ไม่ทราบแน่ชัดได้ว่าความเป็นมาเกิดการพัฒนาจากลักษณะรูปแบบของพืชพันธุ์ชนิดไหน แต่มีลักษณะเลียนแบบจากรูปแบบตามธรรมชาติของพืชพันธุ์ต่าง ๆ และค่อนข้างค่อนข้างไปทางประดิษฐ์จนเกินธรรมชาติ <ul style="list-style-type: none"> - เอกลักษณะของลาย มีลักษณะคล้ายใบไม้ หรือลักษณะของเถาวัลย์ และเกิดจากการประดิษฐ์โดยอ้างอิงรูปทรงธรรมชาติ มีความพลิ้วไหว ลักษณะใบจะไม่ใหญ่มาก พบเฉพาะบนเครื่องถ้วยประเภทเขียนลายสีดำใต้เคลือบของกลุ่มเตาเมืองสุโขทัย <ul style="list-style-type: none"> - ความหมายของลาย ไม่มีความหมายที่แน่ชัด เนื่องจากเป็นลวดลายที่อ้างอิงตามรูปทรงของธรรมชาติ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ชื่อลวดลาย	ผลการศึกษา
<p>(10) ลายคล้ายหัวหมูอู่ก้านขด</p> 	<ul style="list-style-type: none"> - ชื่อลายและประเภทของลาย ลายคล้ายหัวหมูอู่ก้านขด - จินตนาการของการเกิดลาย เชื่อว่าวิวัฒนาการมาจากลายเห็ดหลังจื่อ - ความเป็นมาของลาย <p>ลวดลายนี้ มีอิทธิพลมาจากลักษณะลวดลายของเครื่องเคลือบจีน หรือผสมผสานกันของทางลวดลายมุสลิม มีความเป็นไปได้ว่าเกิดจากการเลียนแบบของรูปเห็ดหลังจื่อ</p> <ul style="list-style-type: none"> - เอกลักษณ์ของลาย <p>เป็นลวดลายที่มีลักษณะกลืนอายุของทางเครื่องเคลือบจีน รูปทรงของลวดลายคล้ายกับทรงของก้อนเมฆ หรือในอีกตำราเชื่อว่าวิวัฒนาการมาจากลายเห็ด หลังจื่อ แต่ก็ผสมผสานกับลักษณะของกลีบดอกไม้ ใบไม้ ประกอบคู่กับเส้นขนาน</p> <ul style="list-style-type: none"> - ความหมายของลาย <p>สัญลักษณ์ของความมีอายุยืนและความเป็นอมตะ</p>

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

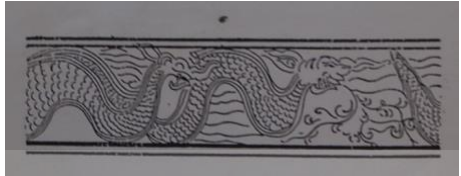

4.1.2 ลวดลายรูปสัตว์

ตารางที่ 4.2 ประเภทลวดลายรูปสัตว์

ชื่อลวดลาย	ผลการศึกษา
<p>(1) ลายปลา</p> 	<p>- ชื่อลายและประเภทของลาย ลายปลา</p> <p>- จินตนาการของการเกิดลาย ได้แรงบันดาลใจมาจากปลาตามธรรมชาติ</p> <p>- ความเป็นมาของลาย พัฒนามาจากลักษณะรูปทรงของปลา จากการศึกษาพบว่าปลาที่ถูกนำมาพัฒนาเป็นลวดลายคือ ปลาเกา เป็นปลาที่พบได้มากในสมัยก่อนของจังหวัดสุโขทัย</p> <p>- เอกลักษณ์ของลาย มีลักษณะเป็นรูปร่างของปลาตามธรรมชาติ และปลาที่ประดิษฐ์ขึ้นจนไกลธรรมชาติ มักจะเขียนในลายเส้นวงกลม และมีลายพันธุ์ไม้หรือดอกไม้ประกอบด้วย โดยตัวปลาเป็นทั้งเป็นลายปลาเดี่ยว ๆ หรือลายปลาคู่ว่ายวน ถ้าเป็นในกลุ่มเตาเมืองสุโขทัย ลักษณะของปลามักจะมีจะแลดูมีชีวิตจิตใจ มีการเคลื่อนไหว ผสมผสานกับลายพีชน้ำ ดอกไม้ประกอบด้วย หรือบางเครื่องเคลือบอาจมีการผสมกับสัตว์อื่นได้ แต่มักตกแต่งด้านในของตัวจาน ชาม หรือพาน</p> <p>- ความหมายของลาย แสดงออกถึงความอุดมสมบูรณ์ในสมัยก่อน คล้ายคำที่พูดว่า “ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว” และหากเป็นปลาคู่จะหมายถึงความสามัคคี และความสุขในชีวิต การสมรส</p>

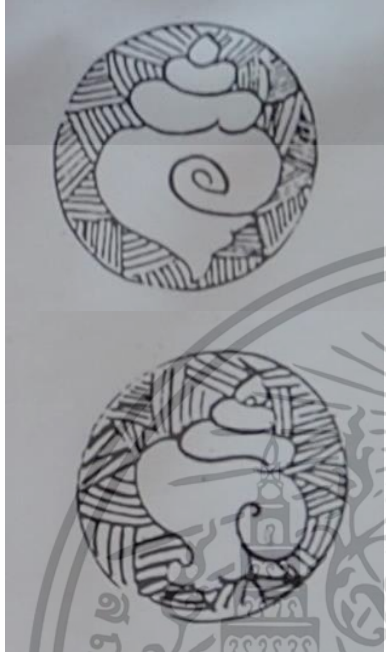

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์ไว้เพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ในเชิงพาณิชย์ด้วยประการ
 ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ชื่อลวดลาย	ผลการศึกษา
<p>(2) ลายนาค</p> 	<p>- ชื่อลายและประเภทของลาย ลายนาค</p> <p>- จินตนาการของการเกิดลาย ได้แรงบันดาลใจมาจากลักษณะของนาคสัตว์ในตำนาน</p> <p>- ความเป็นมาของลาย เป็นลวดลายที่พบได้น้อยในเครื่องเคลือบสุโขทัย ลวดลายนี้อาจได้รับอิทธิมาจากการทำลวดลายของแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่มีตำนานของพญานาค และพบตามเครื่องเคลือบหรือในสถาปัตยกรรมอื่น ๆ ในประเทศไทย</p> <p>- เอกลักษณ์ของลาย มีลักษณะเป็นรูปร่างของนาค และไม่ค่อยถูกตัดทอนหรือประดิษฐ์จนเกิดจริง ลักษณะเป็นพญานาค ไม่มีเขาค้ำยมังกรของทางจีน ถูกตกแต่งผสมผสานกับลักษณะของพืชพันธุ์ และลายเส้นขนาน</p> <p>- ความหมายของลาย ชาวจีนเชื่อว่ามังกรเป็นสัตว์ให้น้ำ สามารถป้องกันไฟได้ ซึ่งมังกรกับนาคเป็นสัตว์ประเภทเดียวกัน ไทยจึงใช้นาคเป็นสัตว์กันไฟเช่นกัน</p>
<p>(3) ลายสังข์</p> 	<p>- ชื่อลายและประเภทของลาย ลายสังข์</p> <p>- จินตนาการของการเกิดลาย ได้แรงบันดาลใจมาจากลักษณะของหอยสังข์</p> <p>- ความเป็นมาของลาย พัฒนามาจากรูปทรงของหอยสังข์ โดยทอนรูปทรงให้มองออกชัดว่าคือลักษณะของหอยสังข์</p>

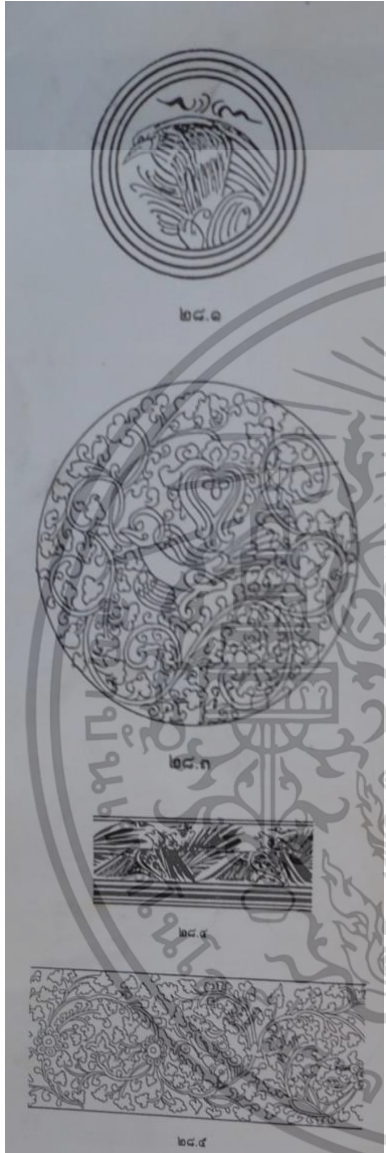
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์ไว้กับโรงเรียนเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้เผยแพร่ไปยังเว็บไซต์ที่นอกเหนือจากนี้
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ชื่อลวดลาย	ผลการศึกษา
<p>(3) ลายสังข์ (ต่อ)</p> 	<ul style="list-style-type: none"> - เอกลักษณ์ของลาย มีลักษณะเป็นรูปร่างของหอยสังข์ โดยมักเลือกจัดวางไว้ตรงกลาง และอยู่ท่ามกลางลายน้ำเสมอ อยู่ในลายเส้นวงกลมขนาน ลวดลายนี้พบเฉพาะบนเครื่องถ้วยสุโขทัย ประเภทเขียนลายสีดำใต้เคลือบของกลุ่มเตาเมืองศรีสัชชาลัย และตกแต่งภายในลายช่องกระจก - ความหมายของลาย เป็นเครื่องหมายแทนพระธรรมเทศนาหรือพระสุรเสียงของพระพุทธเจ้า
<p>(4) ลายกิเลน</p> 	<ul style="list-style-type: none"> - ชื่อลายและประเภทของลาย ลายกิเลน - จินตนาการของการเกิดลาย ได้แรงบันดาลใจมาจากลักษณะของกิเลน - ความเป็นมาของลาย เป็นลวดลายที่พบบได้น้อยในเครื่องเคลือบสุโขทัย คาดว่าได้รับอิทธิพลจากเครื่องเคลือบของจีนที่นิยมตกแต่งด้วยลวดลายกิเลน สัตว์มงคลในตำนาน - เอกลักษณ์ของลาย มักเป็นลวดลายกิเลนอยู่ท่ามกลางลายพันธุ์ไม้ โดยลวดลายกิเลนที่พบในเครื่องเคลือบสุโขทัย มี 2 ลักษณะ คือ กิเลนแบบมีแผงหลังบนหลัง แต่ตัวไม่มีเกล็ด กับ กิเลนแบบไม่มีแผงบนหลัง แต่ตามตัวมีเกล็ด - ความหมายของลาย เป็นสัตว์ที่แทนสัญลักษณ์ของความดี หรือความมั่งคั่งตามความเชื่อจีน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น เมื่ออนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ชื่อลวดลาย	ผลการศึกษา
<p>(5) ลายนก</p> 	<p>- ชื่อลายและประเภทของลาย ลายนก</p> <p>- จินตนาการของการเกิดลาย ได้แรงบันดาลใจมาจากนก ทั้งนกบิน นกเกาะกิ่งไม้ หรือนกคาบกิ่งไม้</p> <p>- ความเป็นมาของลาย เป็นลวดลายที่นิยมตกแต่งบนเครื่องถ้วยสุโขทัย ตามลักษณะของนกที่พบตามธรรมชาติ แต่ไม่สามารถระบุได้แน่ชัดได้ว่าเป็นนกชนิดไหน แต่มักจะเป็นนกในลักษณะต่าง ๆ ต่างกันออกไป</p> <p>- เอกลักษณ์ของลาย ลวดลายนก มีทั้งลักษณะตามธรรมชาติ และถูกประดิษฐ์จนเกินจริง ส่วนใหญ่จะอยู่ท่ามกลางลายพันธุ์พฤกษา และมักเขียนภายในลายเส้นวงกลม นิยมตกแต่งในลายของกระจ่างรูปต่าง ๆ</p> <p>- ความหมายของลาย เป็นสัญลักษณ์ของหนุ่มสาว หากเป็นนกเป็นน้ำคู่ จะหมายถึงว่าจะครองสุขกันอย่างเป็นอมตะชั่วนิรันดร์</p>

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ชื่อลวดลาย	ผลการศึกษา
<p>(6) ลายหงส์</p> 	<ul style="list-style-type: none"> - ชื่อลายและประเภทของลาย ลายหงส์ - จินตนาการของการเกิดลาย ได้แรงบันดาลใจมาจากลักษณะของหงส์ - ความเป็นมาของลาย เป็นลวดลายที่พบเพียงตัวอย่างเดียว คาดว่าลวดลายหงส์นี้ได้รับอิทธิพลมาจากเครื่องเคลือบจีน - เอกลักษณ์ของลาย มีลักษณะเป็นรูปร่างของหงส์ และมีกลิ่นอายของวัฒนธรรมจีน หรือเครื่องเคลือบของจีน ตามตัวอย่างที่พบเป็นรูปหงส์ยืนคาบช่อดอกบัว เขียนอยู่ภายในลายเส้นวงกลม - ความหมายของลาย ความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม ความซื่อตรง และความเมตตากรุณา รวมทั้งเป็นสัญลักษณ์ของจักรพรรดินี

สรุปผลการวิเคราะห์การศึกษากระบวนการและรูปแบบลวดลายบนเครื่องสังคโลกในอดีตจนถึงปัจจุบัน จากการศึกษาลวดลาย ผู้วิจัยพบว่า แต่ละลวดลายเกิดจากรากวัฒนธรรมของชาวสุโขทัย โดยแต่ละลายมีประวัติความเป็นมาที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ของจังหวัดสุโขทัย แต่ลายที่มักพบได้ในเครื่องสังคโลก คือ ลายปลา ที่เป็นเอกลักษณ์สำคัญของเครื่องสังคโลก เมื่อเราเห็นเราสามารถทราบได้ว่าคือ เครื่องดินเผาของที่ไหน จังหวัดอะไร เพราะปลาเป็นปลาที่พบได้มากในจังหวัดสุโขทัย สมัยก่อน เปรียบเหมือนชีวิตที่อุดมสมบูรณ์ของชาวสุโขทัย ชาวสุโขทัยจึงนิยมเขียนลายปลาในเครื่องสังคโลก เพื่อสะท้อนถึงชีวิตความเป็นอยู่ ไม่ว่าจะด้วยเทคนิคการทำลวดลายที่ต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ ทั้งการเขียนสี การขีด หรือการขูด เพื่อให้เกิดลาย ส่วนลวดลายรูปสัตว์ชนิดอื่น ๆ ลวดลายประเภทพันธุ์พฤกษา และลวดลายเบ็ดเตล็ด ส่วนใหญ่ที่พบเห็นบนเครื่องสังคโลกลวดลายจะเป็นลวดลายที่ได้รับอิทธิพลมา และนำมาประยุกต์ใช้ในเครื่องสังคโลก ซึ่งสะท้อนถึงการรับวัฒนธรรมจากทางภาคอื่น ๆ หรือจากต่างประเทศเข้ามา เช่น เครื่องถ้วยลายจีน เครื่องปั้นดินเผาในภาคอื่น ๆ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.2 ผลการวิเคราะห์การพัฒนา รูปแบบวิธีการประยุกต์ใช้ลวดลายในการออกแบบ ผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ

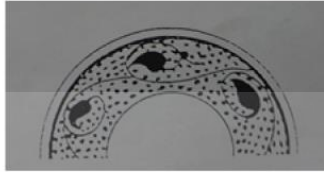
จากการศึกษากระบวนการและรูปแบบลวดลายบนเครื่องสังคโลกในอดีตจนถึงปัจจุบัน ผู้วิจัยได้นำมาพัฒนา รูปแบบวิธีการประยุกต์ใช้ลวดลายในการออกแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ โดยคัดเลือกลายจากกลุ่มลวดลายพันธุ์พฤกษา ลวดลายรูปสัตว์ และลวดลายเบ็ดเตล็ด ที่พบส่วนมากในเครื่องสังคโลก และนำมาตัดทอน ให้เป็นองค์ประกอบของลวดลายสำหรับนำไปประยุกต์ใช้ในผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ โดยได้ยึดหลักโมเดลการออกแบบผลิตภัณฑ์จากมรดกทางวัฒนธรรม (Cultural Product Design Model) (Rung-Tai Lin, 2007) ผู้วิจัยได้แบ่งการพัฒนาลวดลายตามกลุ่ม ลวดลายพันธุ์พฤกษา ลวดลายรูปสัตว์ และลวดลายเบ็ดเตล็ด เพื่อให้เกิดเป็นส่วนประกอบขององค์ประกอบลวดลาย เพื่อนำไปต่อยอดสร้างผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ โดยคำนึงถึงหลักการออกแบบลวดลาย คือ 1) คำนึงถึงความเหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอย 2) คำนึงถึงความเหมาะสมของลวดลายกับวัสดุ 3) คำนึงถึงความสวยงามของรูปทรงและลวดลาย ได้ดังนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.2.1 ลวดลายพันธุ์พฤกษา

พัฒนาลวดลายกลุ่มลวดลายพันธุ์พฤกษา

ลวดลายพันธุ์ไม้ก้านขด และพันธุ์ไม้ก้านแบ่ง

ลายช่อดอกไม้ หรือลายกอดอกไม้

ภาพที่ 4.1 การพัฒนาลวดลายพันธุ์พฤกษา

ที่มา : จินห์จู้ทา องอาจ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ลายดอกไม้โตด ๆ

ลายหัวซูดเป็นรูปกลีบดอกไม้

ภาพที่ 4.2 การพัฒนาลวดลายพันธุ์พฤกษา (ต่อ)

ที่มา : จินห์จุกา อองอาจ

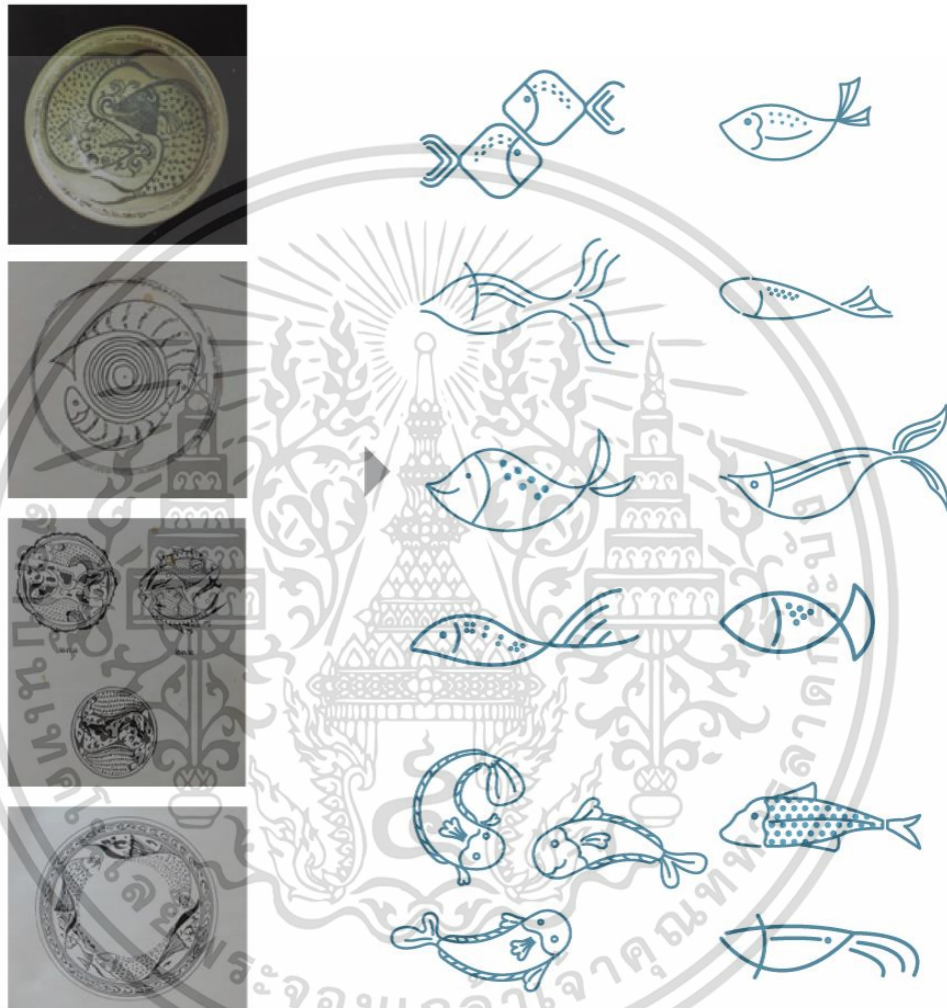
ลวดลายพันธุ์พฤกษา ผู้วิจัยได้นำมาแค่บางส่วน จากการวิเคราะห์แล้วว่า เป็นลายดอกไม้ที่มีเอกลักษณ์ และนำมาพัฒนาให้เหมาะสมต่อการนำไปใช้งานต่อในเคหะสิ่งทอได้ เป็นองค์ประกอบที่สามารถประกอบเข้ากับลวดลายกลุ่มอื่น ๆ ได้ง่าย เนื่องจากพัฒนาโดยใช้รูปทรงเรขาคณิตประกอบกัน เมื่อวางรวมกับเป็นองค์ประกอบของแพทเทิร์นลายจะสวยงามเหมาะสมและกลมกลืนกัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.2.2 ลวดลายรูปสัตว์

พัฒนาลวดลายกลุ่มลวดลายรูปสัตว์

ลายปลา

ภาพที่ 4.3 การพัฒนาลายรูปสัตว์

ที่มา : จินห์จู้ทา องอาจ

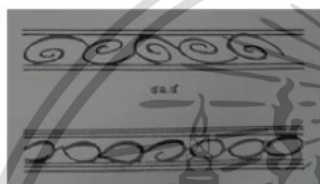
กลุ่มลวดลายรูปสัตว์ ผู้วิจัยได้เลือกมาเฉพาะลายรูปปลา เพราะ ปลาเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงถึงเครื่องสังคโลก พบเห็นได้มากในเครื่องสังคโลกทุกสมัย และจากการศึกษาความหมายของลวดลายรูปปลา-กา ยังสื่อถึงวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของชาวสุโขทัยสมัยก่อน ทำให้เครื่องสังคโลกมักวาดลายปลาลงไป ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรนำลายปลา มาพัฒนาเพื่อต่อยอดต่อไปในผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ เพื่อช่วยให้ยังคงเอกลักษณ์ของเครื่องสังคโลกได้ และอาจทำให้ผู้พบเห็นยังนึกถึงลวดลายบนเครื่อง

สังคโลก
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.2.3 ลวดลายเบ็ดเตล็ด

พัฒนาลวดลายประเภทลายเบ็ดเตล็ด

ลายก้านขด

ลายตัวดปลายพู่กัน

ภาพที่ 4.4 การพัฒนาลายเบ็ดเตล็ด

ที่มา : จินห์จุกา องอาจ

กลุ่มลวดลายเบ็ดเตล็ดเป็นลวดลายที่เหมาะสมกับการนำมาประกอบลวดลาย ช่วยทำให้ลวดลายดูเต็ม สมบูรณ์ครบถ้วน โดยผู้วิจัยได้เลือกมา 2 ลวดลาย โดยลวดลายที่เลือกมา เป็นลวดลายที่รายละเอียดไม่มากนัก และลวดลายเป็นเส้นประกอบกัน ทำให้เมื่อนำไปพัฒนาต่อในการออกแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ จะทำให้ลวดลายไม่แน่น หรือรก เกินไป ช่วยผ่อนคลายสายตาในผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอบางชนิดได้

สรุปผลการวิเคราะห์ และพัฒนาลวดลายทั้ง 3 กลุ่ม คือ ลวดลายพันธุ์พฤกษา ลวดลายรูปสัตว์ และลวดลายเบ็ดเตล็ด จากลวดลายทั้ง 3 ผู้วิจัยได้ออกแบบให้มีความเรียบง่าย เน้นลายเส้นผสมผสานกับรูปทรงเรขาคณิต เพื่อง่ายต่อการนำไปต่อยอดพัฒนาเป็นลวดลายบนผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ แต่ละแบบสามารถนำไปต่อยอดได้อย่างหลากหลาย สามารถผสมผสานเป็นองค์ประกอบใหม่ ๆ ได้มากมาย โดยผู้วิจัยได้คำนึงถึง 1) ความเหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอย เมื่อนำไปออกแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ จะสามารถใช้งานได้อย่างครอบคลุม ในแง่ของการออกแบบให้เหมาะกับผลิตภัณฑ์เคหะ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สิ่งทอแต่ละพื้นที่ใช้งาน เช่น ผู้วิจัยนำไปออกแบบผ้ามา ลวดลายสามารถปรับให้เหมาะสม มีจังหวะที่สบายตา เหมาะกับเป็นผลิตภัณฑ์ชิ้นที่ค่อนข้างใหญ่ สามารถส่งเสริมให้ห้องที่ใช้งานดูแคบ หรือดูกว้างขึ้นได้ 2) คำนี้ถึงความเหมาะสมของลวดลายกับวัสดุ เนื่องจากผู้วิจัยได้พัฒนาลวดลายให้เป็นลักษณะของลายเส้น ทำให้ง่ายต่อการย่อ ขยาย สลับ ในขั้นตอนการออกแบบลวดลายบนผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ ง่ายต่อการผลิต และสามารถใช้งานได้เหมาะสมกับทุกวัสดุ 3) คำนี้ถึงความสวยงามของรูปทรงและลวดลาย ผู้วิจัยได้พัฒนาให้สามารถวางได้กับทุกรูปทรง เพราะแต่ละชิ้นส่วนของลวดลายมีทั้งขนาดเล็ก ใหญ่ ทั้งเป็นลายเส้น และประกอบด้วยรูปทรงเรขาคณิตประกอบกัน หากวางในบางรูปทรงก็สามารถวางได้ ด้วยความที่ลายเส้นถูกตัดทอนให้เรียบง่าย ในบางรูปทรงก็จะไม่เสียความสวยงามของลวดลาย

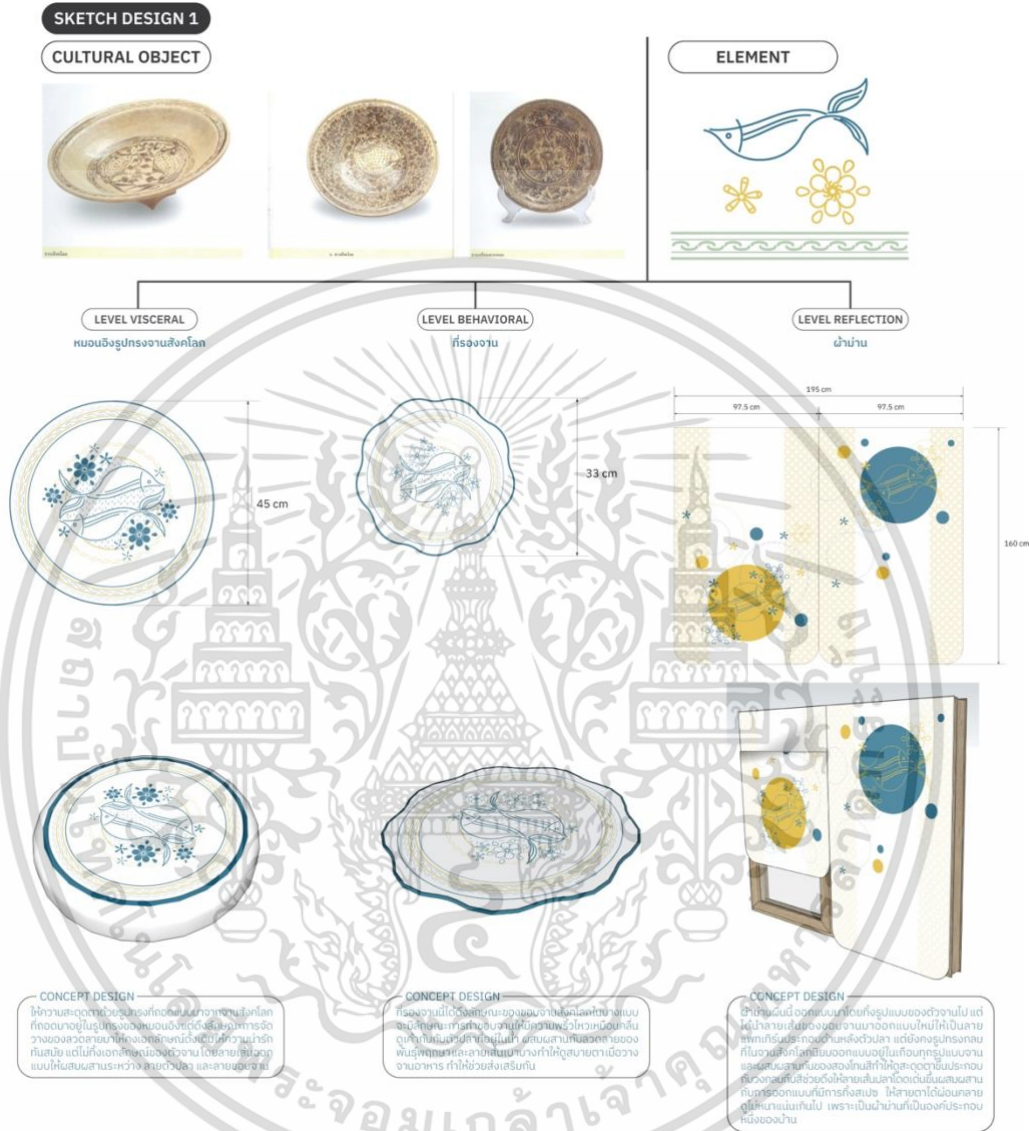
4.3 ผลการวิเคราะห์เพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอที่ได้จากกระบวนการประยุกต์ใช้ลวดลายเครื่องสังคโลก

ในการออกแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอนั้นผู้วิจัยได้ใช้หลักโมเดลการออกแบบผลิตภัณฑ์จากมรดกทางวัฒนธรรม (Cultural Product Design Model) (Rung-Tai Lin, 2007) ซึ่งจะออกแบบโดยการนำจุดเด่นของวัตถุทางมรดกที่เป็นต้นแบบ ดึงจุดที่เป็นเอกลักษณ์ ไม่ว่าจะเป็นสี รูปทรง ลายเส้น ลวดลายต่าง ๆ นำมาเป็นต้นแบบในการออกแบบผลิตภัณฑ์ และจะใช้หลักโมเดลทั้ง 3 ระดับ คือ 1) การออกแบบที่คำนึงถึงรูปลักษณ์ที่สวยงาม (Visceral design) โดยผลิตภัณฑ์นั้นจะต้องสวยงามสะดุดตา เห็นครั้งแรกเกิดความรู้สึกถูกใจ แต่เมื่อนำไปใช้งานจริง อาจไม่สะดวกสบาย แต่ผู้ใช้ก็ยินดีที่จะใช้ผลิตภัณฑ์นั้น ๆ 2) การออกแบบที่คำนึงถึงพฤติกรรมการใช้สอย (Behavioral design) ระดับที่สองนี้จะตรงข้ามกับระดับแรก คือผู้ใช้งานต้องเกิดการใช้งานก่อน ถึงจะรู้สึกถูกใจในผลิตภัณฑ์เป็นผลิตภัณฑ์ที่ประโยชน์ใช้สอยนำความสวยงาม อาจไม่สวยถูกใจมาก แต่ใช้งานได้ดี 3) การออกแบบที่คำนึงถึงปฏิกิริยาตอบสนองจากผู้ใช้งาน (Reflection design) เป็นระดับการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่สะท้อนถึงระดับ inner ของผู้ใช้งาน คือทำให้ผู้ใช้งานรู้สึกได้สะท้อนตัวตนของผู้ใช้งานผ่านผลิตภัณฑ์หนึ่งชิ้น และนำมาประกอบกับกรอบแนวคิดด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์ผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอได้ออกมา

โดยผู้วิจัยได้สกัดแบบร่าง และนำลวดลายกราฟิกที่ได้พัฒนาแล้ว นำมาพัฒนาเป็นชิ้นงาน 3 มิติ ในโปรแกรมขึ้นรูป 3 มิติ ดังนี้

4.3.1 ผลการวิเคราะห์แบบร่างผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ ที่ได้จากการประยุกต์ใช้ลดสาย

4.3.1.1 ผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ แบบที่ 1

ภาพที่ 4.5 รูปแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ แบบที่ 1

ที่มา : จินห์จุฑา อองอาจ

จากภาพที่ 4.5 รูปแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ แบบที่ 1 ผู้วิจัยได้ออกแบบตามโมเดลการออกแบบผลิตภัณฑ์จากมรดกทางวัฒนธรรม (Cultural Product Design Model) (Rung-Tai Lin, 2007) โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์ ได้ออกมาเป็น 3 ผลิตภัณฑ์ ได้แก่

- (1) การออกแบบที่คำนึงถึงรูปลักษณ์ที่สวยงาม (Visceral design) ผู้วิจัยได้ออกแบบมาเป็นหมอนอิงรูปทรงจานสังคโลก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เน้นความสวยงามผ่านรูปทรงของจานสังคโลกที่เป็นทรงกลม ผสมผสานกับ ลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ เป็นรูปทรงที่สวยงาม เรียบง่าย ไม่ซับซ้อน โดยจุดเด่นของจานสังคโลกมาใช้ ออกแบบโดยทางตรง ทั้งการจัดวาง ทั้งรูปทรง เหมาะสำหรับนำไปตกแต่งภายในบ้าน

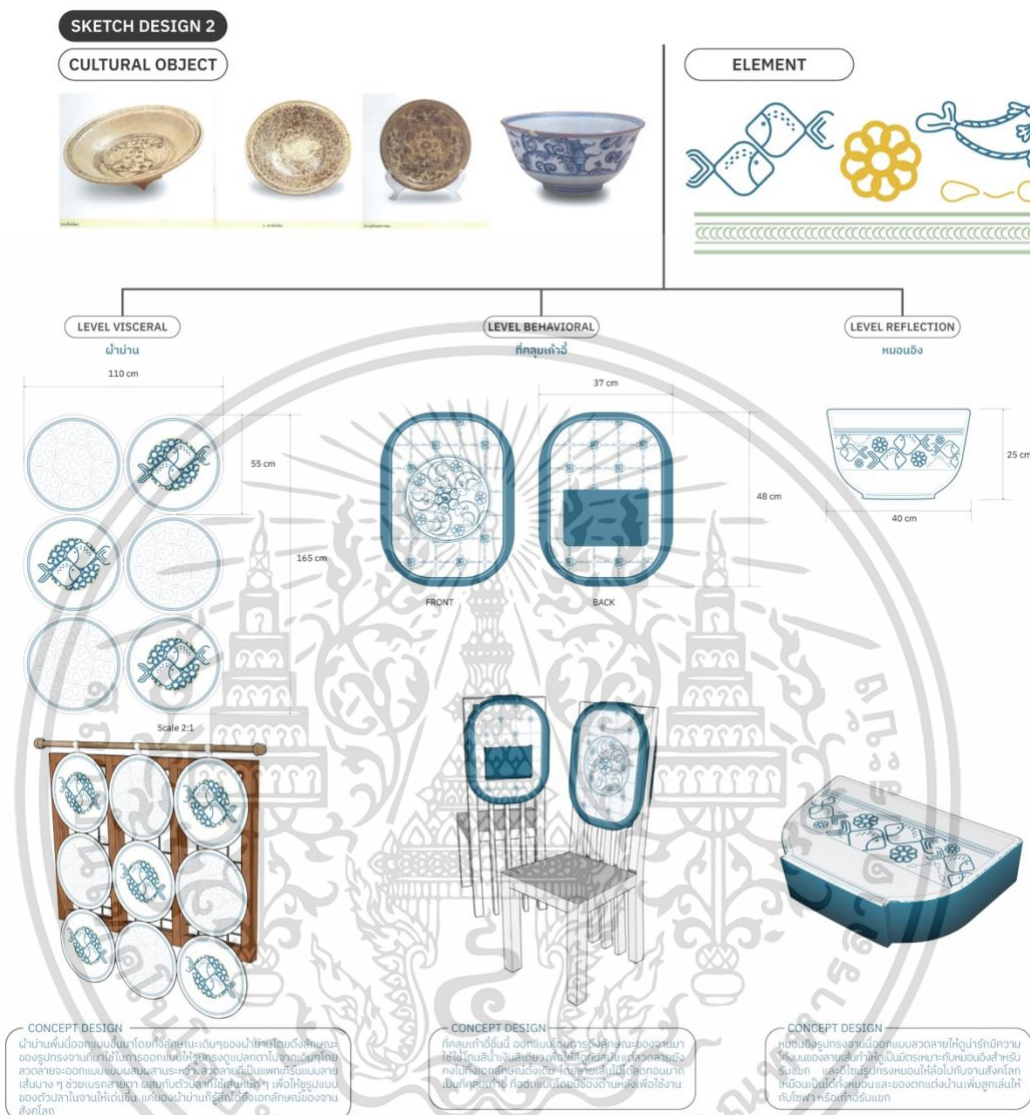
(2) การออกแบบที่คำนึงถึงพฤติกรรมการใช้สอย (Behavioral design) ผู้วิจัยได้ออกแบบมาเป็นที่รองจาน

ขั้นที่สอง ผู้วิจัยได้ออกแบบเป็นที่รองจาน โดยแนวคิดคือ เป็นผลิตภัณฑ์ที่ ช่วยตกแต่งบนโต๊ะอาหาร ที่ตั้งเอกลักษณ์ของขอบจานสังคโลกในบางประเภทมาโดยขอบจานจะถูก ปั้นให้เป็นลายคลื่นน้ำ เหมาะสมกับตัวปลาที่อยู่น้ำ ผสมผสานกับลวดลายพันธุ์พฤกษา ที่ใช้ ลวดลายที่พัฒนามาแบบเส้นบาง ทำให้โต๊ะอาหารดูไม่แน่นจนเกินไปเมื่อวางรวมกัน และเน้นวาง ลวดลายปลาให้เป็นจุดเด่นอยู่ตรงกลางของที่รองจานโดยวางในลักษณะสมดุลบนล่างผสมกับตัว ลายพันธุ์พฤกษา ทำให้น่าสนใจขึ้น โดยผู้วิจัยได้ตั้งชื่อเรื่องเข้ามาตามหลักการที่ว่า ชื่อเรื่อง ช่วยให้ มีพลัง รู้สึกเจริญอาหารเมื่ออยู่บนโต๊ะอาหาร จึงนำมาผสมผสานให้ตัดกันกับสีน้ำเงินคราม

(3) การออกแบบที่คำนึงถึงปฏิกริยาตอบสนองจากผู้ใ้ (Reflection design) ผู้วิจัยได้ออกแบบมาเป็นผ้ามา่าน

ขั้นที่สาม ผู้วิจัยได้ออกแบบเป็นผ้ามา่าน โดยใช้เป็นผ้ามา่านแบบม้วน เพื่อให้ ลวดลายยังคงมองเห็นเมื่อไม่ได้ใช้งาน โดยที่ผู้วิจัยได้เลือกออกแบบเป็นผ้ามา่านในระดับนี้ เพื่อให้ ผ้ามา่านสะท้อนถึงตัวตนผู้อยู่อาศัย เพราะผ้ามา่านเป็นสิ่งที่ผู้มาเยือนจะมองเห็นได้ โดยการจัดวาง ของลวดลายผู้วิจัยได้นำลวดลายที่พัฒนาแล้ว มาผสมผสานกับทรงกลม ที่เป็นเอกลักษณ์ของลายสังค โลก โดยใช้รูปปลาเป็นลายเส้น และขับลวดลายปลาให้เด่นด้วยวงกลมทึบสีเหลือง และสีน้ำเงินคราม

4.3.1.2 ผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ แบบที่ 2

ภาพที่ 4.6 รูปแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ แบบที่ 2

ที่มา : จินห์จุฑา องอาจ

จากภาพที่ 4.6 รูปแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ แบบที่ 2 ผู้วิจัยได้ออกแบบตามโมเดลการออกแบบผลิตภัณฑ์จากมรดกทางวัฒนธรรม (Cultural Product Design Model) (Rung-Tai Lin, 2007) โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์ ได้ออกมาเป็น 3 ผลิตภัณฑ์ ได้แก่

- (1) การออกแบบที่คำนึงถึงรูปลักษณ์ที่สวยงาม (Visceral design) ผู้วิจัยได้ออกแบบมาเป็นผ้าปูบ้าน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ที่ออกแบบโดยใช้รูปทรงกลม แทนรูปทรงแบบเดิม ๆ ของฝ้าม่าน ทำให้เป็นสิ่งที่น่าสะดุดตาต่อผู้พบเห็น ซึ่งสามารถเป็นได้ทั้งฝ้าม่านและยังเป็นของตกแต่งไปในตัว ด้วยทั้งรูปแบบฝ้าม่านผสมผสานกับลวดลายที่เน้นจังหวะของลายเส้นที่มีทั้งหนักเบา โดยลายเส้นที่หนาหนักจะใช้กับลวดลายปลา ทำให้ตัวปลาดูเด่น และเบรกความแน่นด้วยลายพันธุ์พฤกษาที่เป็นลายเส้นแบบบาง ทำให้ภายในบ้านดูไม่แน่นจนเกินไป ทำให้ผู้อยู่อาศัยไม่อึดอัด และใช้สีโทนเดียว ทำให้เหมาะกับบ้านได้หลายสไตล์ ด้วยสีโทนฟ้าครามที่ไม่หม่นเกินไป และไม่ฉูดฉาดเกินไป

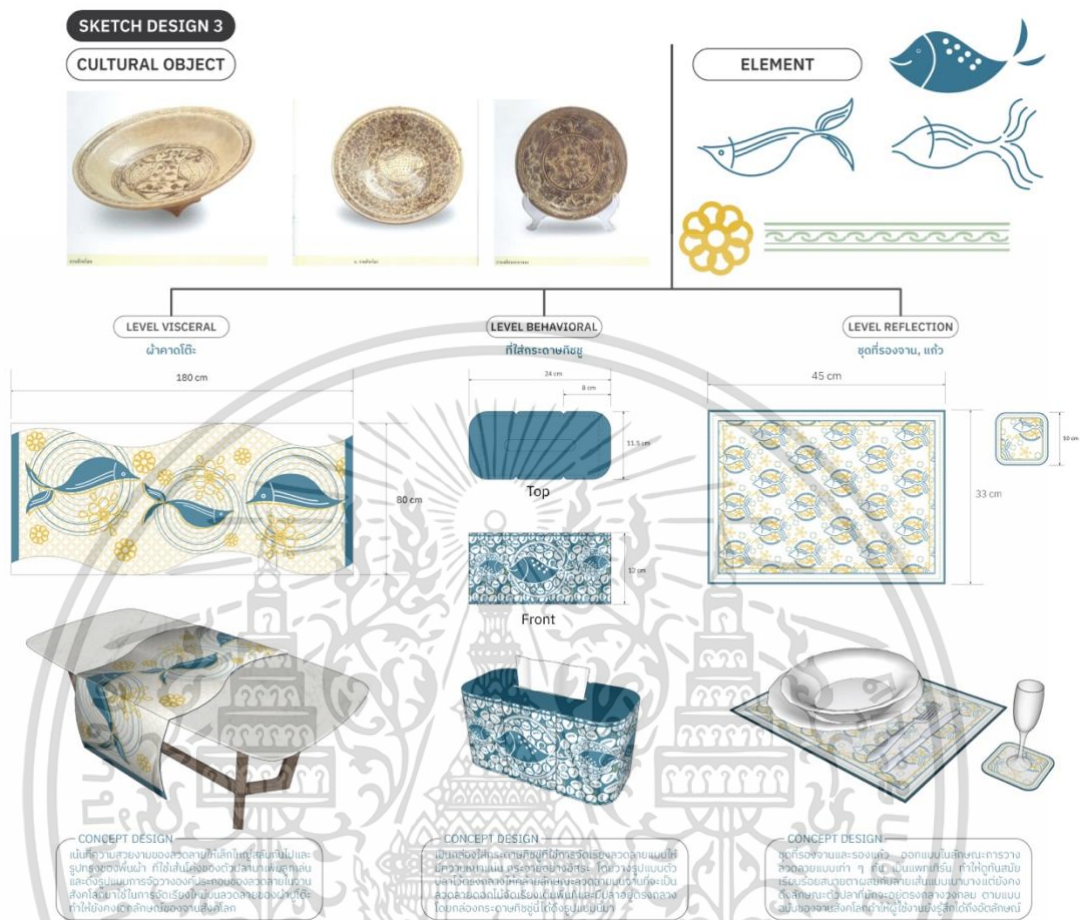
(2) การออกแบบที่คำนึงถึงพฤติกรรมการใช้สอย (Behavioral design) ผู้วิจัยได้ออกแบบมาเป็นที่คลุมเก้าอี้

ชั้นที่สอง ผู้วิจัยได้ออกแบบเป็นที่คลุมเก้าอี้ โดยเน้นที่ความสบายเมื่อใช้เก้าอี้และยังคงความสวยงามช่วยตกแต่งเก้าอี้ ออกแบบโดยดึงลักษณะของงานมาใช้เล่นกับมุมโค้งของส่วนที่คลุม โดยจะใช้สีน้ำเงินสีเดียว เนื่องจากผลิตภัณฑ์ชิ้นนี้ใช้การวางลวดลายที่ค่อนข้างหลากหลาย และใช้จังหวะที่แน่น หากใช้หลายสีจะยิ่งทำให้ดูไม่กลมกลืนเมื่อเวลาใช้งาน

(3) การออกแบบที่คำนึงถึงปฏิกิริยาตอบสนองจากผู้ใช้งาน (Reflection design) ผู้วิจัยได้ออกแบบมาเป็นหมอนอิง

ชั้นที่สาม ผู้วิจัยได้ออกแบบเป็นหมอนอิง ใช้การเล่าเรื่องแบบตรง ๆ ผ่านหมอนอิงที่เป็นรูปทรงงาน ที่แสดงออกมาเป็นรูปแบบที่ตัดทอน ด้วยรูปทรงที่มีความโค้งมนดูเป็นมิตรผสมผสานกับลวดลายที่ตัดทอนให้ลายเส้นดูเรียบง่าย และจัดวางลวดลายให้ถอดมาจากการวางในงานของจริง ทำให้เป็นเหมือนตัวแทนของงานจริง ๆ แต่มาในรูปแบบหมอนอิง สะท้อนถึงงานสังคโลกเมื่อใช้งาน ช่วยเพิ่มลูกเล่นให้กับโซฟา หรือเก้าอี้รับแขก

4.3.1.3 ผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ แบบที่ 3

ภาพที่ 4.7 รูปแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ แบบที่ 3

ที่มา : จินห์จุกา อองอาจ

จากภาพที่ 4.7 รูปแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ แบบที่ 3 ผู้วิจัยได้ออกแบบตามโมเดลการออกแบบผลิตภัณฑ์จากมรดกทางวัฒนธรรม (Cultural Product Design Model) (Rung-Tai Lin, 2007) โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์ ได้ออกมาเป็น 3 ผลิตภัณฑ์ ได้แก่

(1) การออกแบบที่คำนึงถึงรูปลักษณ์ที่สวยงาม (Visceral design) ผู้วิจัยได้ออกแบบมาเป็นผ้าคาดโต๊ะ

ชั้นที่หนึ่ง ผู้วิจัยได้ออกแบบเป็นผ้าคาดโต๊ะ ที่ตั้งรูปทรงอิสระมาใช้ โดยใช้รูปทรงพลิ้วไหวเหมือนคลื่น เพื่อสื่อถึงผิวน้ำที่ปลากาอาศัยอยู่ เพื่อสอดคล้องกับวัฒนธรรมความเป็นอยู่ และใช้ลวดลายที่ผสมผสานกันระหว่างวงกลม รูปปลา และลวดลายจัดเรียงแบบลักษณะซ้ำ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ทำให้ทั้งชิ้นงานดูเต็มไปด้วยลวดลาย และใช้สีส้นออกไปทางโทนเหลืองมากกว่าโทนฟ้า ให้เข้ากับโต๊ะอาหาร

(2) การออกแบบที่คำนึงถึงพฤติกรรมการใช้สอย (Behavioral design) ผู้วิจัยได้ออกแบบมาเป็นทีใส่กระดาษทิชชู

ชิ้นที่สอง ผู้วิจัยได้ออกแบบมาเป็นทีใส่กระดาษทิชชูแบบกล่องยาว โดยออกแบบให้เป็นรูปทรงที่เรียบง่ายไม่หวือหวา แต่ให้มีลูกเล่นที่ด้านข้างกล่อง เป็นลักษณะของเส้นคลื่นแบบตื้น ๆ โดยจัดวางลวดลายให้มีความหนาแน่นเต็มพื้นที่ และเน้นตัวปลาให้เด่นด้วยลายขนาดใหญ่กว่าส่วนอื่น ๆ

(3) การออกแบบที่คำนึงถึงปฏิริยาตอบสนองจากผู้ใช้งาน (Reflection design) ผู้วิจัยได้ออกแบบมาเป็นชุดที่รองจานและแก้ว

ชิ้นที่สาม ผู้วิจัยได้ออกแบบมาสไตล์การจัดวางลวดลายแบบเป็นการจัดวางแบบลักษณะซ้ำ มีระเบียบเรียบร้อยสม่ำเสมอทั้งพื้น และดึงลายเส้นขอบจานสังคโลกมาวางตามขอบของที่รองจานและแก้ว โดยใช้ลายเส้นที่เรียบง่าย ทำให้ลายแพทเทิร์นดูโปร่งไม่อึดอัดเมื่อใช้งาน สะท้อนถึงความทันสมัยเรียบง่ายแต่คงเอกลักษณ์ของเครื่องสังคโลก

4.3.2 ผลการวิเคราะห์วัสดุและการสร้างลวดลายบนผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ ที่ได้จากการศึกษาด้านวัสดุ

4.3.2.1 การเลือกใช้วัสดุที่เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ

การเลือกผ้าสำหรับผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอนั้น ต้องคำนึงไปถึงวัตถุประสงค์ ชนิดคุณสมบัติของผ้าให้เหมาะสมกับการใช้งาน โดยผู้วิจัยได้เลือกมาให้เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ ดังนี้

(1) หมอนอิง ที่คลุมเก้าอี้

เป็นผลิตภัณฑ์ที่ไม่เน้นการใช้งานหนัก ๆ แต่เน้นที่ผิวสัมผัสสบาย นุ่มนวล แต่ต้องเป็นเนื้อผ้าที่สามารถซักได้ในน้ำที่มีอุณหภูมิสูง เพื่อฆ่าเชื้อโรคและไรฝุ่น จึงเหมาะกับ ผ้าฝ้าย

(2) ที่รองจาน รองแก้ว ผ้าคาดโต๊ะ ทีใส่กระดาษทิชชู

เป็นผลิตภัณฑ์ที่ต้องทนความร้อนในการใช้งานประเภทที่ต้องใช้บนโต๊ะอาหาร ต้องซักล้างทำความสะอาดได้ง่าย ได้แก่ ผ้าฝ้ายเนื้อหนา และผ้าแคนวาส เน้นที่ความทนทาน และเหมาะสมกับการสร้างลายได้หลายเทคนิค

(3) ผ้าปูม่าน

เหมาะกับผ้าที่ทิ้งตัวสวยงาม และจับจีบได้สวย โดยผ้าที่ผู้วิจัยวิเคราะห์แล้ว เหมาะกับ ผ้าปูม่านทั้ง 2 แบบ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- ผ้าพีวีซี เป็นผ้าฝ้ายทอหรือถัก และเคลือบด้วยสารพอลิไวนิลคลอไรด์เพื่อ กันน้ำ เหมาะกับการสร้างลายแบบสกรีนลาย เซ็ดทำความสะอาดง่าย เหมาะกับม่านแบบ ม่านม้วน พับขึ้น

- ผ้าลินินผสมโพลีเอสเตอร์ สามารถจับจีบได้สวย และสามารถใช้เทคนิค การปักในขั้นตอนทำลายได้ จึงเหมาะกับม่านแบบรูด

4.3.2.2 การเลือกวิธีการสร้างลายบนผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ

จากการวิเคราะห์ชนิดของผ้าสำหรับผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ สามารถสร้างลวดลายได้ หลากหลายเทคนิค แต่เทคนิคที่ผู้วิจัยได้เลือกมาสอดคล้องกับรูปแบบร่างและการพัฒนาลวดลาย สรุปลได้ คือ ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการปักผ้าเพื่อสร้างลวดลาย จากการวิเคราะห์ของลวดลายที่ค่อนข้างมี รายละเอียดขนาดเล็ก เน้นเป็นการเดินเส้นของลาย ทำให้หากใช้เทคนิคการสกรีนผ้า อาจทำให้ได้ลาย ไม่ครบถ้วนเพราะลวดลายมีความละเอียด จึงเหมาะกับเทคนิคการปักผ้าแทนทำให้ได้รายละเอียดที่ ครบถ้วน และสร้างผิวสัมผัสของชิ้นงานให้มีลูกเล่นได้อีกด้วย และด้วยการวางตำแหน่งทางการตลาด ของผลิตภัณฑ์สิ่งทอนี้ ผู้วิจัยต้องการเน้นเป็นผลิตภัณฑ์ที่เป็นประเภท Made to order สร้างมูลค่า ให้กับชิ้นงาน ไม่ได้ต้องการให้เป็น Mass Product ที่ต้องเน้นการผลิตทีละเยอะ ๆ เพื่อลดต้นทุน เพราะผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอหนึ่งชิ้นเน้นการใช้งานได้ยาวนาน

4.3.3 ผลวิเคราะห์การเลือกแบบร่าง เพื่อนำไปผลิตเป็นชิ้นงานจริง ตามหลักโมเดลการ ออกแบบผลิตภัณฑ์จากมรดกทางวัฒนธรรม และตามกรอบแนวคิดการออกแบบผลิตภัณฑ์ เคหะสิ่งทอ

ผู้วิจัยได้เลือกแบบร่างที่ 1 ได้ระดับการออกแบบที่คำนึงถึงพฤติกรรมการใช้สอย (Behavioral design) ได้ออกแบบมาเป็นที่รองจาน ได้ผลสรุปดังนี้

4.3.3.1 ผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมของแบบร่างต่อหลักโมเดลการออกแบบ ผลิตภัณฑ์จากมรดกทางวัฒนธรรม

ที่ผู้วิจัยได้เลือกแบบร่างที่ 1 ในระดับการออกแบบที่คำนึงถึงพฤติกรรมการใช้สอย (Behavioral design) จากการวิเคราะห์พบว่า

(1) ที่รองจานจากลวดลายสังคโลก เหมาะในการใช้งาน ทำให้ผู้ใช้งานใช้ งานได้ง่าย ไม่ซับซ้อน มีความปลอดภัย และเมื่อรวมกับการวิเคราะห์ใช้วัสดุ ทำให้เหมาะสมในแง่การ ดูแลรักษา ด้วยเนื้อผ้าที่ทนทานต่อการใช้งาน ทนทานต่อการซัก ทนทานต่อความร้อน จึงเป็น ผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมกับการใช้งานได้อย่างดี

(2) ลวดลายเหมาะสมกับการใช้งาน เพราะเป็นลวดลายที่ออกแบบโดยหิ้ง พื้นที่ทางสายตา แต่ยังคงชูเอกลักษณ์จากเครื่องสังคโลกได้ตามมรดกทางวัฒนธรรม และไม่ทำให้พื้นที่ ที่ใช้งานดูแน่น

(3) ในแง่การดึงเอกลักษณ์จากมรดกทางวัฒนธรรมหรือเครื่องสังคโลก มาใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์นั้น ก็สามารถทำได้ครบถ้วน ไม่ว่าจะจากการนำลวดลายมาพัฒนาต่อยอด เพื่อวางบนผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ โดยจับจุดเด่นเช่นรูปปลากามาใช้งาน ดึงลักษณะของขอบงานสังคโลกมาใช้กับขอบของที่รองจาน และการออกแบบผลิตภัณฑ์ก็ยังคงความมีเอกลักษณ์ของเครื่องสังคโลกไว้ได้ครบถ้วนตามหลักโมเดลการออกแบบผลิตภัณฑ์จากมรดกทางวัฒนธรรม (Cultural Product Design Model) (Rung-Tai Lin, 2007)

4.3.3.2 ผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมของแบบร่างต่อกรอบแนวคิดการออกแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ

(1) ประโยชน์ใช้สอย

ที่รองจานจากลายสังคโลก ใช้งานได้ง่ายไม่ซับซ้อน เหมาะกับพื้นที่บนโต๊ะอาหาร หรือสามารถปรับใช้ในการเป็นที่รองหม้อ หรือสิ่งอื่น ๆ บนโต๊ะอาหารได้

(2) ความสวยงาม

เป็นการถอดเอกลักษณ์ของลวดลายออกมาเพื่อลดทอนให้ดูทันสมัยขึ้น แต่ยังคงความสวยงามตามแบบฉบับของเครื่องสังคโลกไว้ได้ครบถ้วน ด้วยการใช้ลายเส้นเบาสบายตา ไม่ทำให้พื้นที่ดูอึดอัด ด้วยจังหวะการวางลวดลายที่ทิ้งพื้นที่ว่าง และเมื่อวางจานอาหารก็จะเห็นลายเส้นรอบขอบจานได้อยู่ โดยผู้วิจัยได้ออกแบบให้สีเหลืองที่มีในชิ้นงานนี้เพื่อลดทอนสีน้ำเงิน โดยสีเหลืองตามหลักจิตวิทยาสีบนโต๊ะอาหารจะช่วยส่งเสริมความอยากอาหารยิ่งขึ้น เพราะเป็นสีที่กระตุ้นความรู้สึก สดชื่น จึงสวยงามเหมาะกับโต๊ะอาหาร ทั้งในส่วนของลวดลายและการใช้สี

(3) ความคงทน

จากการที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์การใช้ผ้าในเคหะสิ่งทอนั้น ผลิตภัณฑ์ที่รองจานผู้วิจัยได้เลือกใช้ผ้าที่มีความทนทานต่อความร้อนขณะใช้งาน เช่น การวางจานที่มีอาหารร้อน ๆ หรือการวางหม้อสำหรับเตรียมอาหาร และมีความทนทานในแง่การดูแลรักษา สามารถทนต่อการซักล้างได้ดี

(4) ความต้องการของตลาด

ในแง่ของความต้องการของตลาดนี้ จากสถานการณ์โควิด-19 ที่ผ่านมา ทำให้ผู้อยู่อาศัยนิยมหันมาตกแต่งภายในบ้านมากขึ้น ทั้งการตกแต่งภายในบ้านใหม่ หรือการซื้อของตกแต่งบ้านเพิ่มมากขึ้น ทำให้ที่รองจานเหมาะสมในแง่การตกแต่งบนโต๊ะอาหาร เพราะการใช้ชีวิตอยู่ภายในบ้านตลอดเวลาเช่นช่วงการ Work from home นี้ เราต้องใช้โต๊ะอาหารแทบครบถ้วนทั้งสามมือ การตกแต่งบนโต๊ะอาหารจึงทำให้การใช้ชีวิตดูสดใสขึ้น และในแง่การวางตำแหน่งทางการตลาดที่ผู้วิจัยได้เลือกให้ผลิตภัณฑ์ชิ้นนี้เป็นแบบ Made to order หรือแนว Pre order นี้ทำให้กลุ่มผู้ซื้อรู้สึกได้ว่าเป็นของที่มีน้อยชิ้น สะท้อนถึงไลฟ์สไตล์ภายในบ้าน ที่มักนิยมใช้งานคราฟท์ งานฝีมือที่มีการผลิตที่

พิถีพิถัน ทำให้ของตกแต่งบ้านดูไม่เหมือนคนอื่น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

(5) กระบวนการผลิต

ในแง่กระบวนการผลิต จากแบบร่างที่ผู้วิจัยได้ออกแบบมานั้น ด้วยลักษณะที่ไม่ซับซ้อนแต่ก็ยังคงไม่ใช่รูปทรงมาตรฐานทั่วไปเพราะมีลักษณะขอบที่พลิ้วไหว ทำให้การผลิตแบบน้อยชิ้นนั้นยังคงเหมาะสมอยู่ แต่ด้วยกระบวนการผลิตที่ค่อนข้างละเอียด อาจทำให้สินค้าต่อชิ้นใช้เวลาในการผลิตค่อนข้างนานกว่าจะออกมาในแต่ละชิ้น

สรุปผลการเลือกผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอที่เหมาะสมตามหลักโมเดลการออกแบบผลิตภัณฑ์จากมรดกทางวัฒนธรรม (Cultural Product Design Model) (Rung-Tai Lin, 2007) และตามกรอบแนวคิดการออกแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ ผู้วิจัยได้เลือกแบบร่างที่ 1 เหมาะสมในแง่ระดับการออกแบบที่คำนึงถึงพฤติกรรมการใช้สอย (Behavioral design) มาต่อยอดผลิตภัณฑ์ต่อไปได้เนื่องจากลวดลาย สี สัน ที่สามารถประยุกต์ใช้ให้เข้าชุดกันได้ ซึ่งทำให้ต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์บนโต๊ะอาหารแบบอื่น ๆ เช่น ที่รองจาน ที่คาดโต๊ะ เมื่อวางตกแต่งด้วยกันก็ทำให้เข้าชุดสวยงาม

ภาพที่ 4.8 รูปแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ แบบที่ 1 ที่ต่อยอดเป็นเข้าชุด
ที่มา : จินห์จุฑา องอาจ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.4 ผลการวิเคราะห์เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีต่อผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ

จากการประเมินความพึงพอใจของผู้ที่เคยซื้อของในห้างแมกาบางนา 100 คน ที่มีต่อชุดผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอจากการประยุกต์ใช้ลวดลายสังคโลก มีผลประเมิน ดังนี้

ตารางที่ 4.3 ข้อมูลทั่วไปของผู้ที่ประเมินความพึงพอใจที่มีต่อชุดผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ จำนวน 100 คน

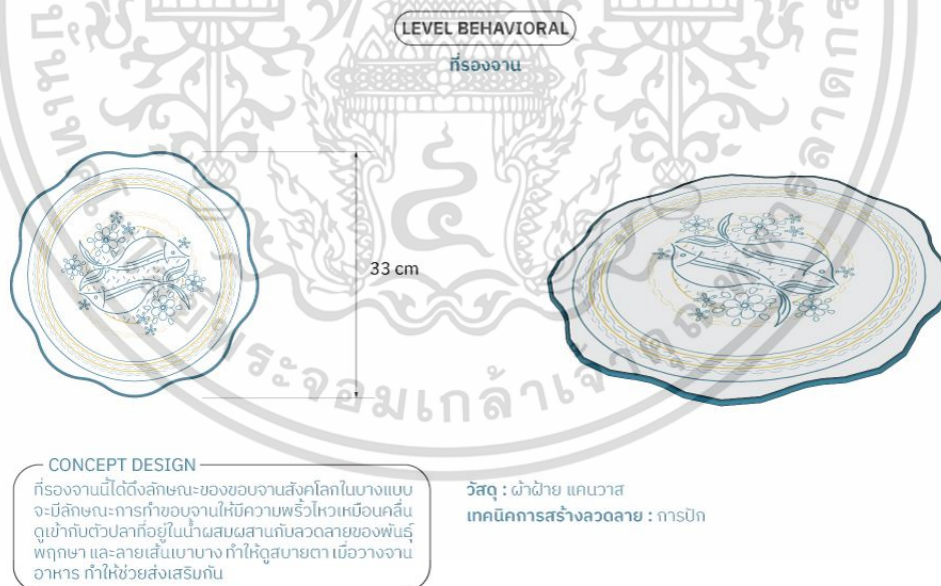
ลำดับ	รายละเอียด	ความถี่	ร้อยละ	
		N=100	100%	
1	เพศ	ชาย	43	43
		หญิง	57	57
		รวม	100	100
2	อายุ	ต่ำกว่า 20	5	5
		21 ปี ถึง 30 ปี	63	63
		31 ปี ถึง 40 ปี	27	27
		41 ปี ขึ้นไป	5	5
		รวม	100	100
3	อาชีพ	พนักงานบริษัท	45	45
		นักเรียน/นักศึกษา	24	24
		ข้าราชการ	4	4
		พนักงานรัฐวิสาหกิจ	0	0
		อาชีพอิสระ	15	15
		ธุรกิจส่วนตัว	8	8
		อื่น ๆ	4	4
		รวม	100	100

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

ลำดับ	รายละเอียด	ความถี่	ร้อยละ
		N=100	100%
4	รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
	ต่ำกว่า 10,000 บาท	6	6
	10,001 - 20,000 บาท	24	24
	20,001 - 30,000 บาท	56	56
	30,001 บาทขึ้นไป	14	14
	รวม	100	100

จากตารางที่ 4.3 ข้อมูลทั่วไปของผู้ที่ประเมินความพึงพอใจที่มีต่อชุดผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ จำนวน 100 คน พบว่า ผู้บริโภคมีทั้งเพศชายและเพศหญิง ส่วนใหญ่ช่วงอายุที่พบได้มากที่สุดคือ ระหว่าง 21-30 ปี จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 63 อาชีพที่พบมากที่สุดของผู้บริโภค คือ พนักงานบริษัท จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 45 และระดับรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่พบมากที่สุด คือ 20,001 - 30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 45

ภาพที่ 4.9 รูปแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ แบบที่ 1

ที่มา : จินห์จุกา อองอาจ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์ เคหะสิ่งทอจากการประยุกต์ใช้ลวดลายเครื่องสังคโลก

ข้อ	เกณฑ์การประเมิน	ผู้บริโภค (n=100)		
		(\bar{X})	S.D.	ระดับความเหมาะสม
1.	ด้านประโยชน์ใช้สอย			
	1.1 ผลิตภัณฑ์สามารถแยกชิ้นส่วนใช้งานได้	4.10	0.68	มาก
	1.2 ผลิตภัณฑ์สามารถประยุกต์ใช้ได้หลายรูปแบบ	4.30	0.63	มาก
	1.3 ผลิตภัณฑ์เหมาะสมกับพื้นที่ใช้งาน	4.70	0.65	มากที่สุด
	รวม	4.37	0.02	มาก
2.	ด้านความสวยงาม			
	2.1 ลวดลายยังคงเอกลักษณ์ของลายสังคโลก	4.67	0.71	มากที่สุด
	2.2 ประยุกต์ใช้ลวดลายได้อย่างเหมาะสมกับผลิตภัณฑ์	4.59	0.69	มากที่สุด
	2.3 ลวดลายและสีสันทันเข้ากับบริเวณที่ใช้งานและที่อยู่อาศัย	4.70	0.65	มากที่สุด
	2.4 ลวดลายมีความลงตัวกับผลิตภัณฑ์	4.80	0.62	มากที่สุด
	2.5 ลวดลายและสีสันทันเข้ากับยุคสมัย	4.50	0.67	มาก
	รวม	4.65	0.03	มากที่สุด
3.	ด้านความคงทน			
	3.1 วัสดุมีความแข็งแรงทนทาน	4.60	0.67	มากที่สุด
	3.2 วัสดุเหมาะสมกับพื้นที่ใช้งาน	4.70	0.65	มากที่สุด
	3.3 วัสดุสามารถทำความสะอาดได้ง่าย	4.33	0.80	มาก
	รวม	4.54	0.08	มากที่สุด
4.	ด้านความต้องการของตลาด			
	4.1 ผลิตภัณฑ์เหมาะกับกลุ่มผู้ใช้งาน	4.60	0.67	มากที่สุด
	4.2 เหมาะสมกับตลาดของตกแต่งบ้าน	4.65	0.66	มากที่สุด
	4.3 ผลิตภัณฑ์มีรูปแบบเข้ากับยุคสมัย	4.10	0.81	มาก
	รวม	4.45	0.08	มาก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ข้อ	เกณฑ์การประเมิน	ผู้บริโภค (n=100)		
		(\bar{X})	S.D.	ระดับความเหมาะสม
5.	ด้านกระบวนการผลิต			
	5.1 กระบวนการทำลวดลายเหมาะสมกับรูปแบบลวดลาย	4.45	0.86	มาก
	5.2 ผลิตภัณฑ์มีการผลิตที่ประณีต	4.44	0.69	มาก
	5.3 กระบวนการผลิตเหมาะสมกับสินค้าประเภท Made to order	4.30	0.89	
	รวม	4.40	0.11	มาก
	ค่าเฉลี่ยรวม	4.48	0.04	มาก

จากตาราง 4.4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอจากการประยุกต์ใช้ลวดลายเครื่องสังคโลก พบว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่มีความพึงพอใจระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมทั้ง 5 ด้าน คือ 4.48 และส่วนเบี่ยงเบน 0.07 เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า

ด้านประโยชน์ใช้สอย มีความพึงพอใจระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวม 4.37 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.02 โดยมีรายละเอียด ดังนี้ มีความพึงพอใจระดับมากต่อความสามารถในการแยกชิ้น โดยมีค่าเฉลี่ย 4.10 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.68 มีความพึงพอใจระดับมากต่อผลิตภัณฑ์สามารถประยุกต์ใช้ได้หลายรูปแบบ โดยมีค่าเฉลี่ย 4.30 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.63 และมีความพึงพอใจระดับมากที่สุดต่อผลิตภัณฑ์เหมาะสมกับพื้นที่ใช้งาน โดยมีค่าเฉลี่ย 4.70 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.65

ด้านความสวยงาม มีความพึงพอใจระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยรวม 4.65 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.03 โดยมีรายละเอียด ดังนี้ มีความพึงพอใจระดับมากที่สุดต่อลวดลายยังคงความเอกลักษณ์ โดยมีค่าเฉลี่ย 4.67 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.71 มีความพึงพอใจระดับมากที่สุดต่อการประยุกต์ใช้ลวดลายได้อย่างเหมาะสม โดยมีค่าเฉลี่ย 4.59 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.69 มีความพึงพอใจระดับมากที่สุดต่อลวดลายและสีสันทันเข้ากับบริเวณที่ใช้งานและที่อยู่อาศัย โดยมีค่าเฉลี่ย 4.70 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.65 มีความพึงพอใจระดับมากที่สุดต่อความลงตัวของลวดลายกับผลิตภัณฑ์ โดยมีค่าเฉลี่ย 4.80 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.62 และมีความพึงพอใจระดับมากที่สุดต่อลวดลายและสีสันทันเข้ากับยุคสมัย โดยมีค่าเฉลี่ย 4.50 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.67

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์ไว้เพื่อการเรียนการสอนในหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี โดยอนุญาตให้ท่านได้ใช้แบบประเมินนี้ในการวิจัย
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ด้านความคงทน มีความพึงพอใจระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยรวม 4.54 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.08 โดยมีรายละเอียด ดังนี้ มีความพึงพอใจระดับมากที่สุดต่อความแข็งแรงทนทานของวัสดุ โดยมีค่าเฉลี่ย 4.60 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.67 มีความพึงพอใจระดับมากที่สุดต่อวัสดุกับพื้นที่ใช้งานมีความเหมาะสม โดยมีค่าเฉลี่ย 4.70 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.65 และมีความพึงพอใจระดับมากที่สุดต่อการทำความสะอาด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.33 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.88

ด้านความต้องการตลาด มีความพึงพอใจระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวม 4.45 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.08 โดยมีรายละเอียด ดังนี้ มีความพึงพอใจระดับมากที่สุดต่อความเหมาะสมกับกลุ่มผู้ใช้ โดยมีค่าเฉลี่ย 4.60 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.67 มีความพึงพอใจระดับมากที่สุดต่อความเหมาะสมต่อตลาดของตกแต่งบ้าน โดยมีค่าเฉลี่ย 4.65 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.66 และมีความพึงพอใจระดับมากที่สุดต่อรูปแบบเข้ากับยุคสมัย โดยมีค่าเฉลี่ย 4.10 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.81

ด้านกระบวนการผลิต มีความพึงพอใจระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวม 4.40 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.11 โดยมีรายละเอียด ดังนี้ มีความพึงพอใจระดับมากที่สุดต่อกระบวนการทำลวดลายเหมาะสมกับรูปแบบลวดลาย โดยมีค่าเฉลี่ย 4.45 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.86 มีความพึงพอใจระดับมากที่สุดต่อการผลิตที่ประณีต โดยมีค่าเฉลี่ย 4.44 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.69 และมีความพึงพอใจระดับมากที่สุดต่อกระบวนการผลิตกับสินค้าประเภท Made to order โดยมีค่าเฉลี่ย 4.30 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.89

โดยผู้ทำแบบประเมินความพึงพอใจได้ให้ข้อเสนอแนะต่อผลิตภัณฑ์ ดังนี้

- (1) ควรมีหลาย ๆ ขนาด ให้เหมาะกับขนาดจาน
- (2) ควรเพิ่มการจัดเก็บ เช่น ที่แขวน
- (3) ควรมีรูปแบบที่หลากหลาย

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ศึกษาและพัฒนารูปแบบการประยุกต์ใช้ลวดลายสังคโลกในการออกแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล พร้อมข้อเสนอแนะ ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

ในการศึกษาและพัฒนารูปแบบการประยุกต์ใช้ลวดลายสังคโลกในการออกแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ ผลวิจัยสำเร็จเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล พร้อมข้อเสนอแนะ ดังนี้

- 5.1.1 เพื่อศึกษากระบวนการและรูปแบบลวดลายบนเครื่องสังคโลกในอดีตจนถึงปัจจุบัน
- 5.1.2 เพื่อพัฒนารูปแบบวิธีการประยุกต์ใช้ลวดลายในการออกแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ
- 5.1.3 เพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอที่ได้จากกระบวนการประยุกต์ใช้ลวดลายเครื่องสังคโลก
- 5.1.4 เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีต่อผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ

สรุปผลการวิจัย ศึกษาและพัฒนารูปแบบการประยุกต์ใช้ลวดลายสังคโลกในการออกแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ มีขั้นตอนดังนี้

(1) การศึกษากระบวนการและรูปแบบลวดลายบนเครื่องสังคโลกในอดีตจนถึงปัจจุบัน ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ในจังหวัดสุโขทัย เพื่อสัมภาษณ์กลุ่มผู้ผลิตเครื่องสังคโลก ถึงที่มาของลวดลายและขั้นตอนการผลิตลวดลายบนเครื่องสังคโลก ทราบถึงที่มาของลวดลายว่าลวดลายที่ชาวสุโขทัยนิยมวาดบนเครื่องสังคโลกคือรูป ปลากระแห โดยปลากระแหสะท้อนถึงวิถีชีวิตชาวสุโขทัยสมัยก่อน เปรียบเหมือนความอุดมสมบูรณ์ที่มักจะพบปลาได้ คล้ายกับในน้ำมีปลา ในนามีข้าว ถึงปัจจุบันจะไม่พบเห็นปลาแล้ว แต่ลวดลายปลากาก็ยังคงเป็นเอกลักษณ์อยู่บนถ้วยชาม เครื่องใช้ของชาวสุโขทัย ลวดลายปลากาจึงเป็นลวดลายที่โดดเด่นและสะท้อนความเป็นเครื่องสังคโลกได้ดี และนำไปผสมผสานกับลวดลายพันธุ์พฤกษาต่าง ๆ ที่ถึงแม้จะได้รับอิทธิพลมาจากหลากหลายพื้นที่ แต่ชาวสุโขทัยก็ยังคงนำมาตัดทอนและผสมเข้าลวดลายดั้งเดิมได้อย่างสวยงาม ผู้วิจัยจึงได้สนใจในการนำปลากามาสร้างเป็นจุดเด่นของการพัฒนาลวดลายในครั้งนี้ และนำมารวบรวมกับการศึกษาเอกสารต่าง ๆ เพิ่มเติม เพื่อหาลวดลายชนิดอื่น ๆ นำมาผสมผสานให้เกิดต้นแบบในการพัฒนาลวดลาย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

(2) เพื่อพัฒนารูปแบบวิธีการประยุกต์ใช้ลวดลายในการออกแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ ผู้วิจัยได้นำลวดลายที่ศึกษามาแล้วในวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 นำลวดลายไปหา Voice of customer ในการหาว่าผู้คนที่ให้เข้าสนใจลวดลายใดมาพัฒนาต่อ ได้ผลออกมาว่า อันดับ 1 คือลวดลายพันธุ์พฤษชา อันดับ 2 ลวดลายรูปสัตว์ และสุดท้ายลวดลายเบ็ดเตล็ด โดยผู้วิจัยได้นำหมวดหมู่ที่ได้แต่ละอันดับ นำมาพัฒนาลวดลายต่อ ตามโมเดลการออกแบบผลิตภัณฑ์จากมรดกวัฒนธรรม (Cultural Product Design Model) (Rung-Tai Lin, 2007) เพื่อจับจุดที่เป็นเอกลักษณ์ของลวดลายบนเครื่องสังคโลก โดยผู้วิจัยตัดทอนรายละเอียดออกมาให้ดูง่าย มีความทันสมัย และเหมาะสมต่อการผลิต โดยพัฒนาให้สอดคล้องตามกรอบแนวคิดด้านการออกแบบลวดลาย เพื่อนำลายไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ต่อไป

(3) เพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอที่ได้จากกระบวนการประยุกต์ใช้ลวดลายเครื่องสังคโลก ผู้วิจัยได้นำลวดลายที่ได้พัฒนาแล้ว นำมาผนวกเข้ากับการออกแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ โดยใช้โมเดลการออกแบบผลิตภัณฑ์จากมรดกวัฒนธรรม (Cultural Product Design Model) (Rung-Tai Lin, 2007) ในการนำมาเป็นหลักในการออกแบบ โดยยึดหลัก 3 ระดับที่ผลิตภัณฑ์จากมรดกวัฒนธรรมควรมี คือ 1) การออกแบบที่คำนึงถึงรูปลักษณ์ที่สวยงาม (Visceral design) โดยผลิตภัณฑ์นั้นจะต้องสวยงามสะดุดตา เห็นครั้งแรกเกิดความรู้สึกถูกใจ แต่เมื่อนำไปใช้งานจริง อาจไม่สะดวกสบาย แต่ผู้ใช้ก็ยินดีที่จะใช้ผลิตภัณฑ์นั้น ๆ 2) การออกแบบที่คำนึงถึงพฤติกรรมการใช้สอย (Behavioral design) ระดับที่สองนี้จะตรงข้ามกับระดับแรก คือผู้ใช้งานต้องเกิดการใช้งานก่อน ถึงจะรู้สึกถูกใจในผลิตภัณฑ์ เป็นผลิตภัณฑ์ที่ประโยชน์ใช้สอยนำความสวยงาม อาจไม่สวยถูกใจมาก แต่ใช้งานได้ดี 3) การออกแบบที่คำนึงถึงปฏิกริยาตอบสนองจากผู้ใช้ (Reflection design) เป็นระดับการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่สะท้อนถึงระดับ inner ของผู้ใช้งาน คือทำให้ผู้ใช้งานรู้สึกได้สะท้อนตัวตนของผู้ใช้งานผ่านผลิตภัณฑ์หนึ่งชิ้น โดยผู้วิจัยได้ออกแบบแบบร่างออกมาทั้ง 3 แบบ ใน 3 ระดับของแต่ละผลิตภัณฑ์ และเลือกออกมา 1 แบบ ที่มีความเหมาะสมตามระดับที่สุด และตรงกับกรอบแนวคิดด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอที่สุด โดยผู้วิจัยได้เลือกแบบร่างที่ 1 คือ ที่รองจาน ที่ได้แนวคิดจากงานสังคโลก โดยการดัดรูปทรงของขอบจานมาใช้ ผสมผสานกับลวดลายปลา และการจัดวางที่ตั้งเอกลักษณ์ของเครื่องสังคโลกมา แบบร่างที่ 1 นี้มีความเหมาะสมกับระดับการคำนึงถึงพฤติกรรมการใช้สอยมากที่สุด เพราะใช้งานง่าย ไม่ซับซ้อน ทนทานต่อการรักษาในแง่การใช้งาน และตามมาด้วยความสวยงาม ผู้วิจัยจึงได้เลือกแบบร่างที่ 1 ในการนำไปประเมินความพึงพอใจ และต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์ชิ้นอื่น ๆ ที่เข้าชุดกัน

(4) เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีต่อผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ พบว่าผลการประเมิน ได้ดังนี้ จากแบบประเมินความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอจากการประยุกต์ใช้ลวดลายเครื่องสังคโลก พบว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่มีความพึงพอใจระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมทั้ง 5 ด้าน คือ 4.48 และส่วนเบี่ยงเบน 0.07 เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ด้านประโยชน์ใช้สอย มีความพึงพอใจระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวม 4.37 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.02 โดยมีรายละเอียด ดังนี้ มีความพึงพอใจระดับมากต่อความสามารถในการแยกชิ้น โดยมีค่าเฉลี่ย 4.10 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.68 มีความพึงพอใจระดับมากต่อผลิตภัณฑ์สามารถประยุกต์ใช้ได้หลายรูปแบบ โดยมีค่าเฉลี่ย 4.30 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.63 และมีความพึงพอใจระดับมากที่สุดต่อผลิตภัณฑ์เหมาะสมกับพื้นที่ใช้งาน โดยมีค่าเฉลี่ย 4.70 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.65

ด้านความสวยงาม มีความพึงพอใจระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยรวม 4.65 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.03 โดยมีรายละเอียด ดังนี้ มีความพึงพอใจระดับมากที่สุดต่อลวดลายยังคงความเอกลักษณ์ โดยมีค่าเฉลี่ย 4.67 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.71 มีความพึงพอใจระดับมากที่สุดต่อการประยุกต์ใช้ลวดลายได้อย่างเหมาะสม โดยมีค่าเฉลี่ย 4.59 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.69 มีความพึงพอใจระดับมากที่สุดต่อลวดลายและสีสันทันเข้ากับบริเวณที่ใช้งานและที่อยู่อาศัย โดยมีค่าเฉลี่ย 4.70 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.65 มีความพึงพอใจระดับมากที่สุดต่อความลงตัวของลวดลายกับผลิตภัณฑ์ โดยมีค่าเฉลี่ย 4.80 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.62 และมีความพึงพอใจระดับมากต่อลวดลายและสีสันทันเข้ากับยุคสมัย โดยมีค่าเฉลี่ย 4.50 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.67

ด้านความคงทน มีความพึงพอใจระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยรวม 4.54 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.08 โดยมีรายละเอียด ดังนี้ มีความพึงพอใจระดับมากที่สุดต่อความแข็งแรงทนทานของวัสดุ โดยมีค่าเฉลี่ย 4.60 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.67 มีความพึงพอใจระดับมากที่สุดต่อวัสดุกับพื้นที่ใช้งานมีความเหมาะสม โดยมีค่าเฉลี่ย 4.70 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.65 และมีความพึงพอใจระดับมากต่อวัสดุกับการทำความสะอาด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.33 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.88

ด้านความต้องการตลาด มีความพึงพอใจระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวม 4.45 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.08 โดยมีรายละเอียด ดังนี้ มีความพึงพอใจระดับมากที่สุดต่อความเหมาะสมกับกลุ่มผู้ใช้ โดยมีค่าเฉลี่ย 4.60 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.67 มีความพึงพอใจระดับมากที่สุดต่อความเหมาะสมต่อตลาดของตกแต่งบ้าน โดยมีค่าเฉลี่ย 4.65 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.66 และมีความพึงพอใจระดับมากที่สุดต่อรูปแบบเข้ากับยุคสมัย โดยมีค่าเฉลี่ย 4.10 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.81

ด้านกระบวนการผลิต มีความพึงพอใจระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวม 4.40 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.11 โดยมีรายละเอียด ดังนี้ มีความพึงพอใจระดับมากต่อกระบวนการทำลวดลายเหมาะสมกับรูปแบบลวดลาย โดยมีค่าเฉลี่ย 4.45 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.86 มีความพึงพอใจระดับมากต่อการผลิตที่ประณีต โดยมีค่าเฉลี่ย 4.44 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.69 และมีความพึงพอใจระดับมากต่อกระบวนการผลิตกับสินค้าประเภท Made to order โดยมีค่าเฉลี่ย 4.30 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.89

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากค่าเฉลี่ยที่ได้มานั้น ทำให้ทราบว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญกับความสวยงามเป็นอันดับหนึ่ง โดยผลิตภัณฑ์นั้น ๆ ต้องตอบโจทย์การใช้งานด้วย

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เรื่อง ศึกษาและพัฒนาารูปแบบการประยุกต์ใช้ลวดลายสังคโลกในการออกแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ ผู้วิจัยได้อภิปรายผลการวิจัย ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ศึกษากระบวนการและรูปแบบลวดลายบนเครื่องสังคโลกในอดีตจนถึงปัจจุบัน จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้ผลิตเครื่องสังคโลก ผู้วิจัยพบว่าในจังหวัดสุโขทัย ยังคงมีการผลิตเครื่องสังคโลกกันอยู่ แต่ไม่มากนัก ส่วนมากจะนิยมผลิตเพื่อการส่งออกต่างประเทศ โดยผู้วิจัยพบว่าจากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ชาวสุโขทัยในด้านการศึกษาลวดลาย ตามกรอบแนวคิดของ สุริยาคลิ่งฤทธิ์ (2560: 120) และจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ค่อนข้างตรงกันทั้ง ชื่อลายและประเภทลาย จินตนาการของการเกิดลาย ความเป็นมาของลาย เอกลักษณ์ของลาย และความหมายของลาย อาจมีต่างกันบ้างตามกาลเวลา และการส่งต่อกันรุ่นสู่รุ่น แต่ชาวสุโขทัยก็ยังคงอนุรักษ์ความเป็นเครื่องสังคโลกไว้ได้อย่างมั่นคง และควรค่าสู่การส่งต่อไปในอนาคตให้คงอยู่

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อพัฒนารูปแบบวิธีการประยุกต์ใช้ลวดลายในการออกแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ จากการวิเคราะห์ลวดลายดั้งเดิมของเครื่องสังคโลกและนำมาพัฒนาเพื่อประยุกต์ใช้ลวดลายในการออกแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ พบว่าลวดลายที่นำมาพัฒนาเหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอย เมื่อนำไปพัฒนาต่อลวดลายยังคงไม่เปลี่ยนแปลงไปตามการใช้งาน ลวดลายมีความเหมาะสมกับวัสดุที่นำไปใช้ออกแบบต่อโดยที่ลวดลายสามารถประยุกต์ใช้ได้กับหลายเทคนิคการผลิต แต่อาจต้องมีการปรับแต่งเพิ่มเติมให้เหมาะกับการผลิตแต่ละชนิด และลวดลายยังมีความสวยงามเมื่ออยู่ในแต่ละรูปทรงที่ต่างกันออกไป ตรงตามกรอบแนวคิดของ สิทธิศักดิ์ ธัญศรีสวัสดิ์กุล (2529: 135-140) ด้านหลักการออกแบบลวดลาย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอที่ได้จากกระบวนการประยุกต์ใช้ลวดลายเครื่องสังคโลก พบว่าการออกแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอควรคำนึงถึงวัสดุที่เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่การใช้งาน ทำให้ผู้วิจัยนำไปต่อยอดพัฒนาเป็นแต่ละรูปแบบผลิตภัณฑ์ โดยผู้วิจัยใช้หลักในโมเดลการออกแบบผลิตภัณฑ์จากมรดกทางวัฒนธรรม (Cultural Product Design Model) (Rung-Tai Lin, 2007) โดยการออกแบบโดยการคำนึงถึงระดับ 3 ระดับที่ผลิตภัณฑ์ควรมี และออกแบบโดยให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดของ ดิสนีย์ สิงหพรเศรษฐ์ (2552: 1) โดยผลิตภัณฑ์ที่ผู้วิจัยได้ออกแบบมานั้นตรงในด้านประโยชน์ใช้สอย ความสวยงาม ความคงทน ความต้องการของตลาด และกระบวนการผลิต และได้ทำการคัดเลือกแบบร่างที่เหมาะสมที่สุดตามหลักการโมเดลการออกแบบผลิตภัณฑ์จากมรดกทางวัฒนธรรม (Cultural Product Design Model) (Rung-Tai Lin, 2007) ใน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นิยมนำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แก่การตั้งเอกลักษณ์จากมรดกทางวัฒนธรรมออกมาได้ครบถ้วน เพื่อนำแบบร่างผลิตภัณฑ์มาพัฒนาต่อยอด และนำไปประเมินความพึงพอใจต่อไป

วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีต่อผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ ในส่วนของการประเมินความพึงพอใจของผู้บริโภคนั้น ผู้บริโภคมีความพึงพอใจในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยรวมทั้ง 5 ด้าน คือ 4.48 และส่วนเบี่ยงเบน 0.07 โดยสอดคล้องตามกรอบแนวคิดของ ดิสนีย์ สิงหพรเศรษฐ์ (2552: 1) ในการประเมิน โดยจากการประเมินผู้บริโภคให้ความสนใจในการนำลวดลายมาประยุกต์ใช้ เพราะด้วยเทรนด์การตกแต่งบ้านที่มากขึ้น รวมทั้งไลฟ์สไตล์การใช้ชีวิตอยู่ในบ้าน ทำให้คนหันมาสนใจการแต่งบ้าน จึงสอดคล้องในแง่การตลาดที่อาจต่อยอดสินค้าในหมวดหมู่เคหะสิ่งทอให้มีความน่าสนใจมากขึ้นกับกลุ่มผู้บริโภค และในกลุ่มงานกราฟฟิคที่ค่อนข้างมีกระแสขึ้นมากับของที่พิถีพิถันและมีเรื่องราวที่น่าสนใจ

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะในการออกแบบผลิตภัณฑ์

5.3.1.1 การออกแบบลวดลายอาจมีรายละเอียดที่เยอะเกินไป ไม่เหมาะกับงานที่ต้องเน้นจำนวน อาจมีวิธีการออกแบบที่พัฒนาต่อยอดไปในหลาย ๆ เทคนิคมากขึ้น

5.3.1.2 รูปแบบผลิตภัณฑ์ควรมีการใช้งานที่หลากหลาย หรือประยุกต์ใช้ได้หลายแบบ

5.3.1.3 ผลิตภัณฑ์ควรมีฟังก์ชันในการจัดเก็บเมื่อไม่ใช้งาน ในแง่การประหยัดพื้นที่อยู่อาศัย

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

5.3.2.1 ควรมีลวดลายจากหมวดหมู่อื่น ๆ เพิ่มเติม เพื่อคงเอกลักษณ์ของเครื่องสังคโลกไว้อย่างครบถ้วน

5.3.2.2 ลวดลายอาจพัฒนาต่อยอดเพื่อประยุกต์ใช้ในหลาย ๆ ผลิตภัณฑ์ที่สามารถใช้ตกแต่งบ้านได้ เพื่อสร้างความน่าสนใจ

5.3.2.3 ควรศึกษาเทรนด์สีแต่ละปี เพื่อนำสีแต่ละปี มาพัฒนาให้สีของลวดลายมีความหลากหลายน่าสนใจมากขึ้น

บรรณานุกรม

- กฤษฎา พินศรี และคณะ. (2535). "เครื่องถ้วยสุโขทัย : พัฒนาการของเครื่องถ้วยไทย". กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ อมรินทร์พรินต์ติ้งกรุ๊ป.
- ใจภักดิ์ บุรพเจตนา.2555. "การออกแบบสิ่งทอล้านนารวมสมัยเพื่อการตกแต่งภายใน." ปรินญา ศิลปกรรมศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาศิลปกรรมศาสตร์.ศิลปกรรมศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เฉลียว ปิยชน. (2544). "มรดกเครื่องดินเผาไทย ตุ๊กตาและประติมากรรม". กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, (ผู้รวบรวม) 2545. เอกสารสรุปการสัมมนาวิชาการนานาชาติทางประวัติศาสตร์ สังคโลก สุโขทัย อยุรยากับเอเชีย. สมุทรปราการ: มุลินีโตโยต้าประเทศไทย.
- ดิสนีย์ สงหวรเศรษฐ์. (2552). "ออกแบบสิ่งทอ". กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ดุสิต สุนทรารชุน. (2531). "การออกแบบลายพิมพ์ผ้า". กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรินต์ติ้ง เฮ้าส์.
- ธีระยุทธ์ เฟิงชัย.2549. "การศึกษาการพัฒนาตลาดผลิตภัณฑ์หัตถกรรมผ้าทอพื้นเมืองโดยการประยุกต์ตลาดเครื่องปั้นดินเผาบ้านเชิงจังหวัดอุดรธานี" ปรินญาครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต.บัณฑิตวิทยาลัย.สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- ภูซงค์ จันทวิช. (2551). "เครื่องถ้วยในเมืองไทย เครื่องถ้วยสังคโลก". กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ.
- วิมลรัตน์ ศรีจรัสสิน. (2551). "เทคโนโลยีสิ่งทอเบื้องต้น". กรุงเทพฯ: คราฟแมนเพรส.
- ศักดิ์ชัย เกียรตินาคินทร์. (2548). "สังคโลก : มรดกแห่งภูมิปัญญาไทย". กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แม่ค.
- ศูนย์ข้อมูลและดิจิทัลอุตสาหกรรม (แผนกข้อมูลอุตสาหกรรม) สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ. "สถานการณ์อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มไทย เดือนธันวาคม 2563" [Online]. เข้าถึงได้จาก : <https://www.thaitextile.org/th/insign/detail.2292.1.0.html>. 2564.
- ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ TCDC. (2560). "เจาะเทรนด์โลก 2018 โดย TCDC". กรุงเทพฯ: ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ.
- สมศิริ อรุโณทัย, (2549). "การออกแบบลวดลาย". ปทุมธานี: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรมกระทรวงอุตสาหกรรม. (ไม่ทราบปี). "ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอุตสาหกรรมสิ่งและเครื่องนุ่งห่ม". กรุงเทพฯ: วงศ์สว่างพับลิชชิ่ง แอนด์ พรินต์ติ้ง.

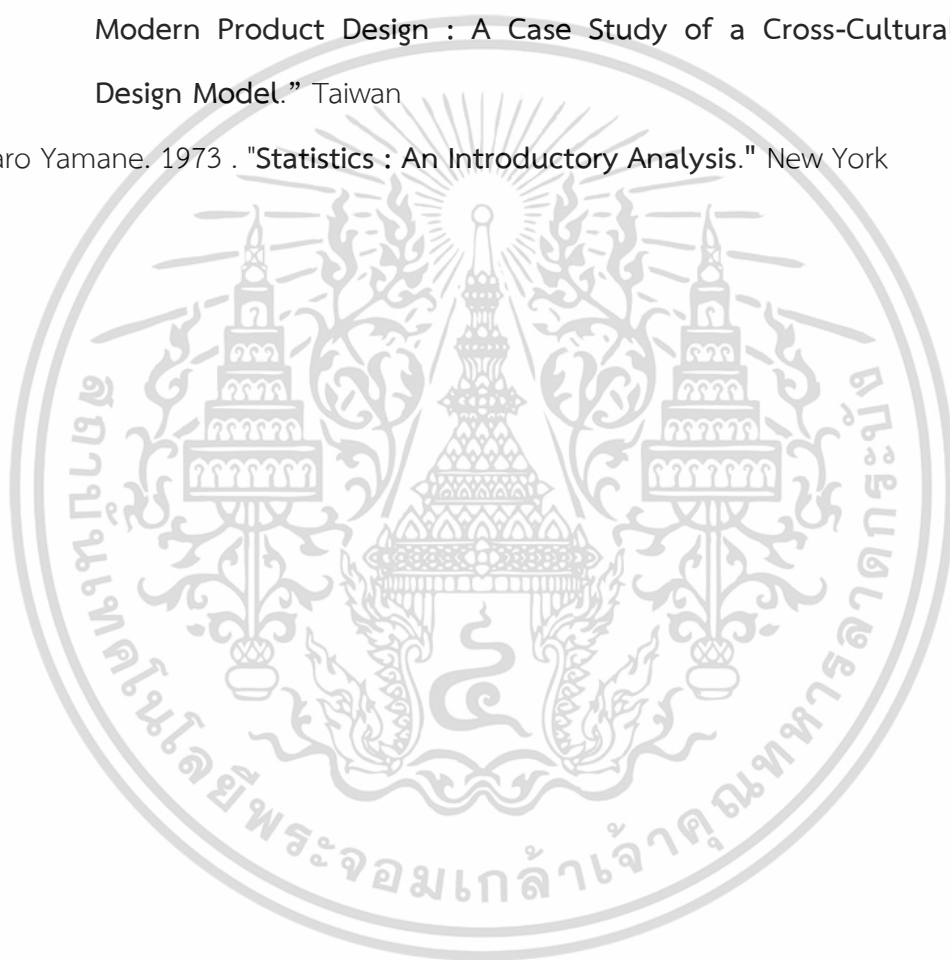
สิทธิศักดิ์ ธัญศรีสวัสดิ์กุล, (2529). "การออกแบบลวดลาย". กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

สุชานุช แสงรุ่งเรือง. (2548). "Soft Furnishings ผ้าแต่งบ้าน". กรุงเทพฯ: บ้านและสวน.

สุรียา คลังฤทธิ. 2560. "ลวดลายและคำสอนในประเพณีเงินของจังหวัดสุรินทร์." *วิทยาการวิจัยและวิทยาการปัญญา*. 15(1) : 120.

Rung-Tai Lin. 2007. "Transforming Taiwan Aboriginal Cultural Features into Modern Product Design : A Case Study of a Cross-Cultural Product Design Model." Taiwan

Taro Yamane. 1973 . "Statistics : An Introductory Analysis." New York

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาคผนวก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาคผนวก ก.
ภาพการลงพื้นที่เก็บข้อมูลที่จังหวัดสุโขทัย

ภาพที่ ก.1 เก็บข้อมูลวิจัย สัมภาษณ์เรื่องการออกแบบลวดลายสังคโลก

ภาพที่ ก.2 เก็บข้อมูลวิจัย เรื่องลวดลายสังคโลก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ ก.3 เก็บข้อมูลวิจัย เรื่องการผลิตเครื่องสังคโลก

ภาพที่ ก.4 เก็บข้อมูลวิจัย สัมภาษณ์เรื่องการพัฒนาการลวดลายสังคโลก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาคผนวก ข.

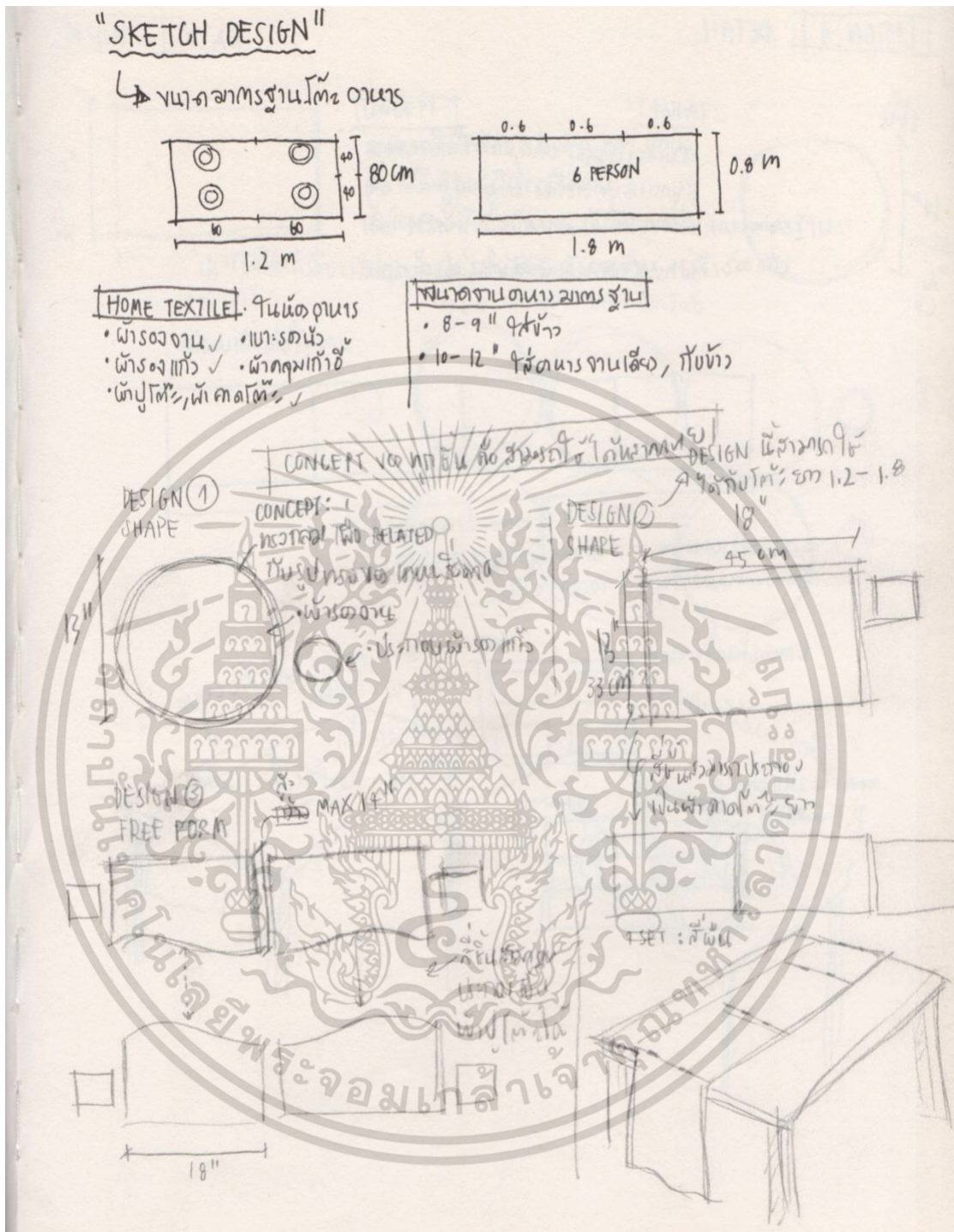
ภาพร่างการพัฒนาลวดลาย และผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ

ภาพที่ ข.1 ภาพสเกต ลวดลายสำหรับนำไปพัฒนา

ภาพที่ ข.2 ภาพสเกต ลวดลายปลาสำหรับนำไปพัฒนา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

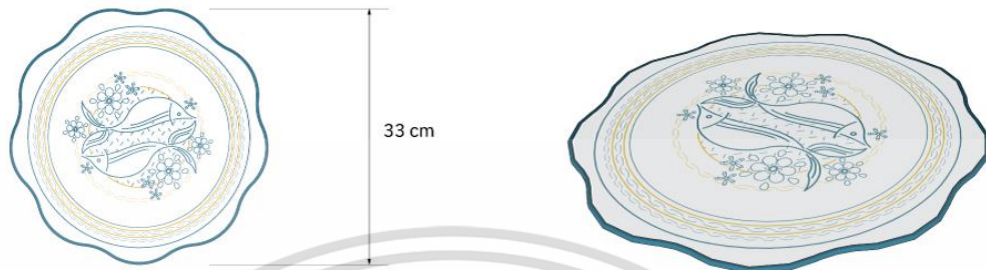

ภาพที่ ข.3 ภาพสเกต ผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอเบื้องต้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

LEVEL BEHAVIORAL

ที่รองจาน

CONCEPT DESIGN

ที่รองจานนี้ได้ดึงลักษณะของชองจานสังคโลกในบางแบบ จะมีลักษณะการทำขอบจานให้มีความพร้อมใหว่เหมือนคลื่น ดูเข้ากับตัวปลาที่อยู่ในน้ำผสมผสานกับลวดลายของพันธุ์ พุดกฤษณา และลายเส้นแบบบาง ทำให้ดูสบายตา เมื่อวางจาน อาหาร ทำให้ช่วยส่งเสริมกับ

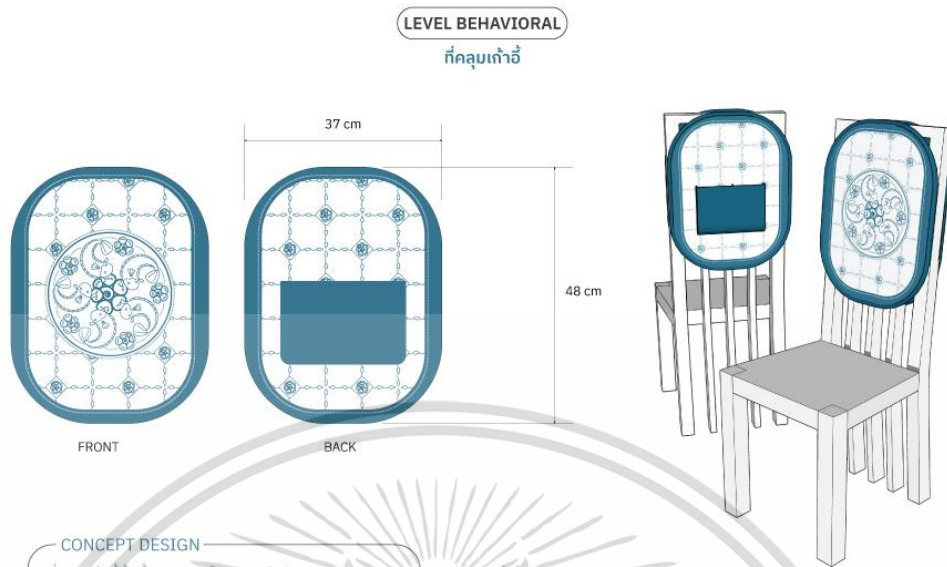
วัสดุ : ฝาฝาวย แคนวาส
เทคนิคการสร้างลวดลาย : การปัก

ภาพที่ ข.4 ภาพ Sketch Design แบบร่างที่ 1

ภาพที่ ข.5 ภาพสามมิติ แบบร่างที่ 1

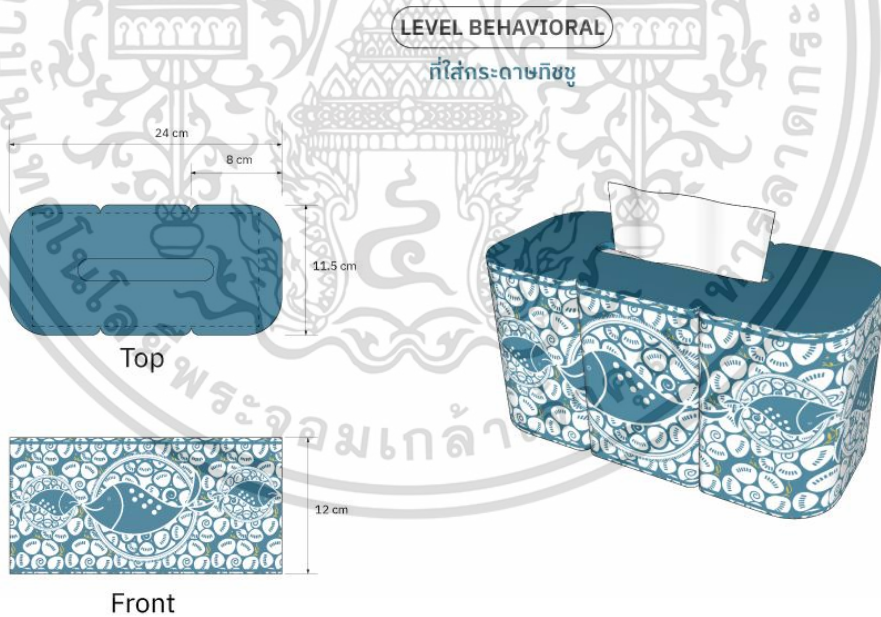
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

CONCEPT DESIGN
ที่คลุมเก้าอี้ชิ้นนี้ ออกแบบโดยการดึงลักษณะของงานมาใช้ใช้ โทนสีน้ำเงินสีเดียวเพื่อให้สีดูทันสมัยแต่ลวดลายยังคงไม่ทิ้งเอกลักษณ์ดั้งเดิม โดยลายเส้นไม่ได้ลวดลายมากเป็นที่คลุมเก้าอี้ ที่ออกแบบโดยมีช่องด้านหลังเพื่อใช้วาง

วัสดุ : ผ้าฝ้าย แคนवास
เทคนิคการสร้างลวดลาย : การสกรีน

ภาพที่ ข.6 ภาพ Sketch Design และ แบบสามมิติ แบบร่างที่ 2

CONCEPT DESIGN
เป็นกล่องใส่กระดาษทิชชูที่ใช้การจัดเรียงลวดลายแบบให้มีความหนาแน่น กระจายอย่างอิสระ โดยวางรูปแบบตัวปลาไว้ตรงกลางให้คล้ายลักษณะลวดลายบนจานที่จะเป็นลวดลายดอกไม้จัดเรียงเต็มพื้นที่และมีปลาอยู่ตรงกลาง โดยกล่องกระดาษทิชชูนี้ ได้ตั้งรูปแบบนี้มา

วัสดุ : ผ้าฝ้าย แคนवास
เทคนิคการสร้างลวดลาย : การสกรีน

ภาพที่ ข.7 ภาพ Sketch Design และ แบบสามมิติ แบบร่างที่ 2

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาคผนวก ค.
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถามความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอจากลวดลายสังคโลก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แบบสอบถามความคิดเห็น (Questionnaire)
ด้านการประเมินความพึงพอใจรูปแบบการประยุกต์ใช้ลวดลายสังคโลกในการออกแบบ
เคหะสิ่งทอ

เรื่อง ศึกษาและพัฒนาารูปแบบการประยุกต์ใช้ลวดลายสังคโลกในการออกแบบผลิตภัณฑ์
 เคหะสิ่งทอ

ผู้ให้ข้อมูล ผู้ที่เคยมาเดินซื้อของที่ห้างอิกเกีย จ.สมุทรปราการ

คำชี้แจง พิจารณารูปแบบการประยุกต์ใช้ลวดลายสังคโลกในการออกแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ มีความเหมาะสมตามองค์ประกอบด้านต่าง ๆ ที่กำหนดหรือไม่ โดยแบบประเมินแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็น (Questionnaire) ด้านการประเมินความพึงพอใจ
 รูปแบบการประยุกต์ใช้ลวดลายสังคโลกในการออกแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ

ชาย หญิง ไม่ต้องการระบุ

2. อายุ

ต่ำกว่า 20 21-30 31-40 41-50 50 ปีขึ้นไป

3. อาชีพ

พนักงานบริษัท นักเรียน/นักศึกษา ข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ
 อาชีพอิสระ ธุรกิจส่วนตัว อื่น ๆ

4. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ต่ำกว่า 10,000 บาท 10,001-20,000 บาท 20,001-30,000 บาท
 30,000 บาทขึ้นไป

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็น (Questionnaire) ด้านการประเมินความพึงพอใจรูปแบบการประยุกต์ใช้ลวดลายสังคโลกในการออกแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ

คำชี้แจง : ผู้ตอบแบบสอบถามทำการพิจารณา โดยใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องรายการประเมินที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของท่าน โดยมีเกณฑ์การประเมินดังนี้

5	หมายถึง	เห็นด้วยมากที่สุด
4	หมายถึง	เห็นด้วยมาก
3	หมายถึง	เห็นด้วยปานกลาง
2	หมายถึง	เห็นด้วยน้อย
1	หมายถึง	เห็นด้วยน้อยที่สุด

แบบประเมินความพึงพอใจรูปแบบการประยุกต์ใช้ลวดลายสังคโลกในการออกแบบผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ

รายการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ				
	5 เห็นด้วย มากที่สุด	4 เห็น ด้วย มาก	3 เห็นด้วย ปาน กลาง	2 เห็นด้วย น้อย	1 เห็นด้วย น้อยที่สุด
1.ด้านประโยชน์ใช้สอย					
1.1 ผลิตภัณฑ์สามารถแยกชิ้นส่วนใช้งานได้					
1.2 ผลิตภัณฑ์สามารถประยุกต์ใช้ได้หลายรูปแบบ					
1.3 ผลิตภัณฑ์เหมาะสมกับพื้นที่ใช้งาน					

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. ด้านความสวยงาม					
2.1 ลวดลายยังคงเอกลักษณ์ของลายสังคโลก					
2.2 ประยุกต์ใช้ลวดลายได้อย่างเหมาะสมกับผลิตภัณฑ์					
2.3 ลวดลายและสีสันทันเข้ากับบริเวณที่ใช้งานและที่อยู่อาศัย					
2.4 ลวดลายมีความลงตัวกับผลิตภัณฑ์					
2.5 ลวดลายและสีสันทันเข้ากับยุคสมัย					
3. ด้านความคงทน					
3.1 วัสดุมีความแข็งแรงทนทาน					
3.2 วัสดุเหมาะสมกับพื้นที่ใช้งาน					
3.3 วัสดุสามารถทำความสะอาดได้ง่าย					
4. ด้านความต้องการของตลาด					
4.1 ผลิตภัณฑ์เหมาะกับกลุ่มผู้ใช้งาน					
4.2 เหมาะสมกับตลาดของตกแต่งบ้าน					
4.3 ผลิตภัณฑ์มีรูปแบบเข้ากับยุคสมัย					
5. ด้านกระบวนการผลิต					
5.1 กระบวนการทำลวดลายเหมาะสมกับรูปแบบลวดลาย					
5.2 ผลิตภัณฑ์มีการผลิตที่ประณีต					
5.3 กระบวนการผลิตเหมาะสมกับสินค้าประเภท Made to order					

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

(.....)

วันที่.....

ผู้ประเมิน

ขอแสดงความขอบคุณอย่างยิ่ง

นางสาวจินห์จุฑา องอาจ

(ผู้วิจัย)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-นามสกุล นางสาวจันทจุฑา อองอาจ
 วัน เดือน ปีเกิด 21 กุมภาพันธ์ 2535
 ที่อยู่ 1123/42 หมู่ 6 ถนนแพรกษา ตำบลแพรกษา อำเภอเมือง จังหวัด
 สมุทรปราการ 10280
 ประวัติการศึกษา 2553 เทคโนโลยีบัณฑิต สาขาออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัย
 เทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ
 ประสบการณ์การทำงาน
 2557 - ปัจจุบัน ตำแหน่งออกแบบกราฟิก บริษัท จระเข้ คอร์ปอเรชั่น จำกัด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้